

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

НАБОК-БАБЕНКО ЮЛІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 37.091.26:821.161.2

ДИСЕРТАЦІЯ
МЕТОДИКА ТЕСТОВОГО ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЛІЦЕЇВ

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Ю.С. Набок-Бабенко

Науковий керівник – Караман Станіслав Олександрович, доктор
педагогічних наук, професор кафедри української мови
Київського університету імені Бориса Грінченка

Київ – 2023

АНОТАЦІЯ

Набок-Бабенко Ю.С. Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка. – Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2023.

Дисертаційну роботу присвячено дослідженню проблеми тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Актуальність теми зумовлена компетентнісною спрямованістю сучасної шкільної освіти та необхідністю розроблення ефективної методики оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Одним із пріоритетних завдань у процесі реформування освіти в Україні є створення нової системи вимірювання та оцінювання результатів навчання, що ґрунтується на компетентнісній основі. Вочевидь, назріла потреба в розробленні тестових завдань нового типу – сучасних, життєвих, компетентнісних – як основоположних для оновленої методики оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Альтернативним варіантом її реалізації розглядаємо комплексний тест компетентностей, яким передбачено врахування розвитку предметної (галузевої) і ключових компетентностей, а також реалізацію наскрізних умінь здобувачів освіти.

Метою дослідження є обґрунтування й розроблення методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

Об'єктом дослідження є процес навчання української мови учнів ліцеїв.

Предмет дослідження – типи, види, функції тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

У дисертаційній роботі подано результати теоретико-експериментального дослідження методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Проаналізовано й обґрунтовано змістові характеристики базових понять дослідження: «компетентність», «предметна компетентність з української мови», «ключові компетентності», «оцінювання компетентності з української мови», «тест», «тестове оцінювання компетентності з української мови».

У дослідженні зміст поняття «предметна компетентність з української мови учнів ліцею» потлумачено, по-перше, як надважливий складник усіх компетентностей, що охоплює комплекс знань про мовні одиниці, засоби вираження їх; уміння і навички реалізувати набуті знання в різних життєвих ситуаціях, а також уміння виявляти ефективну мовленнєву поведінку з урахуванням особливостей функціонування мовних засобів у текстах різної жанрово-стильової належності; по-друге, як невід'ємний компонент змісту мовної освіти ліцейного курсу, що передбачає оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності та вміннями застосовувати відповідні знання у практичній діяльності за такими складниками: теоретичні знання з предмету; володіння мовними засобами в різноманітних навчальних та життєвих ситуаціях; мовна стійкість; комунікативний мовний досвід учня; усвідомлення і сприймання здобувачем освіти ціннісних орієнтацій; прагнення до мовленнєвого самовдосконалення.

Студіювання науково-методичної літератури та навчально-методичного ресурсу дало змогу обґрунтувати й визначити теоретичні засади тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. З'ясовано, що тестове оцінювання компетентності з української мови лише почасти ставало об'єктом педагогічних досліджень, зокрема: поняття «оцінювання компетентності» є відносно новим в освітньому середовищі й недостатньою мірою вивченим. Спостережено, що в освітянській практиці перехід від традиційного оцінювання знань, умінь і навичок до оцінювання компетентності має значну кількість проблемних питань. Оскільки структура компетентності з

української мови передбачає наявність обов'язкових складників: знання, вміння, навички, цінності та індивідуальний досвід, тому вчителю доволі складно зберегти об'єктивність в оцінюванні компетентностей учнів.

Виявлено, що відповідно до запровадження компетентного підходу в освітніх закладах передбачено нову систему вимірювання й оцінювання результатів навчання. Виняткової гостроти набула проблема розроблення продуктивних підходів і критеріїв до оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв з урахуванням засад компетентного підходу, вимог освітнього законодавства України та світових тенденцій в оцінюванні компетентності здобувачів освіти.

Узагальнення результатів наукових досліджень дали змогу з'ясувати, що для оцінювання компетентності з української мови в ліцеях визначальними є такі основні види оцінювання результатів навчання учнів: формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання, державна підсумкова атестація та зовнішнє незалежне оцінювання. Тестове оцінювання покликане визначати об'єктивний рівень навчальних досягнень учнів, сприяти своєчасному виявленню прогалин у знаннях і вміннях, повторенню та систематизації навчального матеріалу, встановленню рівня готовності здобувачів освіти до засвоєння нового матеріалу, формуванню вміння добросовісно й зосереджено працювати, користуватися прийомами самоперевірки й самоконтролю, стимулюванню відповідальності, підвищенню мотивації до результативного навчання й очікувана ефективність досягається завдяки функціям тестового оцінювання: контрольній, діагностичній, навчальній, стимулювальній, виховній, розвивальній, управлінській, корекційній та проєктувальній.

Визначено перспективи використання тесту як засобу оцінювання компетентності з огляду на світовий досвід і затребуваність в освітньому процесі України. Проаналізовано особливості сучасних тестових завдань з української мови, що орієнтовані на предметну й ключові компетентності та наскрізні вміння, задекларовані Державним стандартом базової середньої

освіти. Розглянуто структуру завдань PISA (Міжнародного дослідження якості освіти), ЗНО (Зовнішнього незалежного оцінювання), НМТ (Національного мультипредметного тесту), МТНК (Магістерського тесту навчальної компетентності). Через тематику, зміст і формулювання запитань сучасних освітніх вимірювань якості освіти визначено тенденції в тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею.

З'ясовано, що тест як інструмент оцінювання є одним із основних у методиках вимірювання освітніх досягнень учнів ліцею, однак набуває суттєвих змін у змісті та формі. У процесі створення тестових завдань доцільно зважати на життєвий досвід учнів, їхні зацікавлення, реальні ситуації, що можуть виникати під час виконання тестових завдань. Окрім знань, умінь і навичок, важливими є критичне мислення, уміння логічно й послідовно висловлювати думку, аргументувати власну позицію, співпрацювати та розв'язувати проблеми. Акцентовано увагу, що усвідомлення змісту різнотипних текстів стає життєвою потребою, тому все більшої уваги в освітніх вимірюваннях набуває вміння читати з розумінням.

Досліджено особливості використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею. Розглянуто різні підходи до тлумачення поняття «текст» і його типології в українській лінгводидактиці та світовій практиці. З'ясовано, що текст є важливим засобом формування компетентності з української мови учнів ліцею, оскільки віддзеркалює функціонування структурних елементів поняття «компетентність» у типових життєвих ситуаціях. Відповідно, використання текстів, що важливі й цікаві для учнів ліцею, сприяє реалізації компетентнісного підходу на уроках української мови. Обґрунтовано, що в освітньому процесі має змінитися функція застосування тексту з інформаційно-репрезентативної на когнітивно-спонукальну для формування компетентного мовця.

Розглянуто й проаналізовано особливості платформ, засобами яких можна здійснювати тестове оцінювання компетентності, визначено їхні переваги та зони розвитку. З огляду на продовження дистанційного навчання в багатьох

школах України та з урахуванням тенденцій щодо всеохопної цифровізації в системі освіти визначено перспективи подальших досліджень з обраної проблеми.

Відповідно до розробленої програми експериментального дослідження визначено мету й завдання формульованого етапу педагогічного експерименту, лінгводидактичні умови, які забезпечують ефективну реалізацію запропонованої методики.

Доведено, що методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв сприятиме формуванню предметної компетентності, розвитку наскрізних умінь та ключових компетентностей за таких лінгводидактичних умов: застосування підходів Міжнародного дослідження якості освіти «PISA» в оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцеїв; адаптування інструментарію оцінювання за групами результатів до використання в старших класах ліцеїв; створення тестів компетентностей задля перевірки рівня сформованості знань, умінь, навичок із певних мовних тем чинної навчальної програми 10–11 класів, розвитку наскрізних умінь та ключових компетентностей; розроблення різних типів тестових завдань з урахуванням обґрунтованих у педагогічній науці та лінгводидактиці принципів, методів, форм оцінювання компетентності; використання в розробленні завдань для оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв текстів і речень, тематика яких є близькою зацікавленням та віку старшокласників; виконання тестових завдань учнями ліцеїв на аркушах та онлайн через відповідні електронні ресурси (у межах дистанційного й змішаного навчання), а також використовуючи інтерактивні засоби тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею.

Упродовж педагогічного експерименту розроблено й апробовано комплексні тести компетентностей з української мови, що передбачають використання різнотипних текстів, на матеріалах яких створено низку завдань. Першочерговими в процесі дослідження визначено якісне тестове оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв; формування предметної

компетентності за допомогою тестових завдань, що дало змогу дослідити доцільність застосування різноманітних підходів, методів, прийомів та форм тестового оцінювання.

Результатами експериментально-дослідного навчання підтверджено ефективність розробленої методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Формувальний етап педагогічного експерименту дав змогу з'ясувати, що рівень сформованості компетентності з української мови учнів ліцеїв суттєво підвищився, тоді як в учнів контрольних груп майже не змінився.

Наукова новизна й теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягають у тому, що вперше *обґрунтовано* теоретичні основи тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв; *описано* проблему тестового оцінювання здобувачів освіти як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці; *з'ясовано* базові поняття дослідження «оцінювання компетентності», «компетентність з української мови», «тестове оцінювання», «тест компетентностей» та *уточнено* змістове наповнення поняття «тестове оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв»; *проаналізовано* типи, види, функції тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв; *визначено* критерії та показники рівнів сформованості компетентності з української мови учнів ліцеїв; *створено* систему тестових завдань для оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв; *розроблено* методику тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв; *подальшого розвитку* набули положення про змістові й технологічні аспекти розроблення тестових завдань з української мови для учнів ліцею в умовах змішаного навчання.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості застосування розробленої методики тестового оцінювання компетентності з української мови в ліцеях; у процесі навчання майбутніх учителів української; під час підготовки до міжнародних досліджень, що оцінюють компетентність, і

загальнодержавних підсумкових тестів за певний етап здобуття освіти (ЗНО, НМТ).

Достовірність результатів дослідження забезпечена науковою обґрунтованістю вихідних теоретичних положень і прикладних аспектів дослідження, використанням традиційних та інноваційних методів, упровадженням розробленої методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв, аналізом одержаних результатів експериментального навчання.

Дисертація не претендує на остаточне розв'язання проблеми тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в теоретичному обґрунтуванні й розробленні чітких критеріїв тестового оцінювання, а також методичного супроводу тестового оцінювання компетентності з української мови для учнів 10–12 класів ліцеїв.

Ключові слова: компетентність, предметна компетентність з української мови; тестове оцінювання учнів ліцею; наскрізні вміння; оцінювання компетентності; тестове оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею; принципи, методи, форми оцінювання предметної компетентності.

ABSTRACT

Nabok-Babenko Yu. S. Methodology of assessment testing for the competency in the Ukrainian language of Lyceum students. The qualification research work as a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of philosophy in specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences, branch of knowledge 01 Education/Pedagogy. - Borys Hrynchenko Kyiv University. Kyiv, 2023.

The dissertation focuses on study of the issue of assessment testing for the competency in the Ukrainian language of Lyceum students. The relevance of the problem is determined by the competence orientation of modern school education and

the need to develop an effective methodology for assessing the competence in the Ukrainian language in Lyceum students. Among the priority tasks in the process of reforming the education branch in Ukraine is to design a new system for evaluation and assessment of learning outcomes on a competence-based basis. Apparently, there is a need to elaborate a new type of test tasks, notably, modern, credible and competence-based, since they are fundamental for the upgraded methodology for assessing the competence in the Ukrainian language in Lyceum students. An alternative option for its implementation is a comprehensive competence test, which considers the advancement in subject (branch) and key competencies, as well as actualizing cross-curricular skills of students.

The aim of the present study is to substantiate and design the methodology for assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students.

The object of the research is the process of teaching the Ukrainian language to Lyceum students.

The subject of the study is types, forms, functions of assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students.

The thesis presents the results of a theoretical and experimental study of the methodology for assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students. The content characteristics of the basic research concepts are analyzed and justified, notably "competency", "subject competency in the Ukrainian language", "key competencies", "assessment of competency in the Ukrainian language", "test", "assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students".

In the study, the content of the notion of "subject competency in the Ukrainian language of Lyceum students" is interpreted, firstly, as the most important component of all competencies, covering the complex of knowledge about language units, means of expressing them; the ability and skills to use the acquired knowledge in various life situations, as well as the ability to identify effective speech behavior considering the peculiarities of functions of language tools in texts of different genre and style; and, secondly, as an integral component of the content of language education of the

Lyceum course, which involves acquisition of all types of speech activities and skills, which enable the allocation of the respective knowledge in practical activities in compliance with the following components: theoretical knowledge on the subject; mastering the language tools used in various educational and life situations; language stability; communicative and speech experience of the student; awareness and comprehension of values by the student; commitment to speech self-improvement.

The study of scientific and methodological works as well as educational and methodological sources allowed us to substantiate and determine the theoretical foundations of assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students. It is ascertained assessment testing for the competency in the Ukrainian language is not sufficiently researched, notably the concept of "competence assessment" is relatively new in the educational environment and is not sufficiently studied. According to educational practice, the shift from the traditional assessment of knowledge and skills to the assessment of competence has a significant range of problematic issues. Since the structure of competency in the Ukrainian language implies the acquisition of the following mandatory components: knowledge, skills, values and individual experience, it is quite difficult for a teacher to remain impartial while assessing students' competencies.

It is determined that, due to the introduction of the competency-based approach in educational institutions, a new system for assessing and evaluating learning outcomes is envisaged. The issue of the development of efficient approaches and criteria for assessing the competency in the Ukrainian language of lyceum students considering the principles of the competence-based approach, the requirements of the educational legislation of Ukraine and global trends in assessing the competency of students, has become extremely acute.

Consolidation of the results of scientific research enabled to define that to assess the competence in the Ukrainian language in lyceums, the following main types of assessment of students' learning outcomes are crucial: formative, current, final (thematic, semester, annual) assessment, state final certification and external independent assessment. The assessment testing is designed to determine the objective

level of educational achievements of students, promote timely spotting of gaps in knowledge and skills, revise and systematise educational material, establish the level of responsiveness of students to the new material, form the ability to work diligently, apply self-test and self-control techniques, promote responsibility, and increase motivation for effective learning. The expected effectiveness is achieved through the following features of assessment testing: control, diagnostic, educational, stimulating, educational, developing, managerial, correctional and designing.

The prospects of using the test as a means of assessing competence are determined, taking into account the world experience and relevance in the educational process of Ukraine. The thesis analyzes the features of modern test tasks in the Ukrainian language, which are focused on subject and key competencies and cross-curricular skills specified by the State Standard of Basic Secondary Education. The structure of tasks used for PISA (Program for International Student Assessment), ZNO (external independent assessment), NMT (National Multi-subject Test), and MTEC (Master's Test for Educational Competence) are considered. The review of topics and themes, content as well as framing problems of the state-of-the art quality measurement in education enabled the determination of trends in assessment testing for the competency in the Ukrainian language of Lyceum students.

It is established that the test as an assessment tool is one of the main methods of measuring the educational achievements of Lyceum students, though it might differ significantly in the content and form. In the process drafting test tasks, it is advisable to address the life experience of students, their interests, and real life situations that they might encounter while accomplishing test tasks. In addition to knowledge and skills, critical thinking, the ability to logically and consistently express an opinion, argue one's own position, cooperate and solve problems are important. It is emphasized that the ability to comprehend the content of various texts is becoming a vital need, thus the development of skill to read with understanding is gaining its focus in educational assessment.

The features of using texts in assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students are studied. Various approaches to the

construing of the concept of "text" and its typology in both Ukrainian linguodidactics and world practice are considered. It is established that the text is an important means of forming competence in the Ukrainian language in Lyceum students, since it reflects the functioning of structural elements of the concept of "competence" in real-life situations. Meanwhile, the use of texts that are important and interesting for Lyceum students contributes to the implementation of a competence-based approach in Ukrainian language lessons. It is proved that in the educational process, the purpose of using texts should shift from informational-representative to cognitive-incentive one to shape a competent speaker.

The options of platforms used for assessment testing of competencies are considered and analyzed, and their advantages and development potential are determined. Taking into account the prolongation of distance learning in a number of schools in Ukraine and in view of trends in comprehensive digitalization in the education system, the prospects for further research are specified.

In accordance with the drafted program of experimental research, the goals and objectives of the formative stage of the pedagogical experiment, and linguodidactic framework that ensure the effective implementation of the proposed methodology are determined.

It is proved that the methodology of assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students will contribute to the formation of subject competence, the advancement of cross-curricular skills and key competencies within the following linguodidactic framework: the application of approaches of the Program for International Student Assessment "PISA" in view of the assessment of competence in the Ukrainian language in Lyceum students; adaptation of assessment tools considering the tier of results to the introduction in senior classes of lyceums; compilation of competence tests to check the maturity level of knowledge and skills on certain language topics of the current curriculum for Grades 10 and 11, the development of cross-curricular skills and key competencies; elaboration of various types of test tasks considering the principles, methods, and forms of competence assessment approved in pedagogical science and linguodidactics; incorporation of

texts and sentences, which address the interests and age needs of the students of senior classes, in creating tasks to assess the competency in the Ukrainian language of lyceum students; doing tests by students in writing an online with application of appropriate electronic resources (within the framework of distance and blended learning, as well as using interactive tools for testing competence in the Ukrainian language of Lyceum students.

In the process of the pedagogical experiment, comprehensive tests on competencies in the Ukrainian language containing various texts and questions were designed and tested. The priority in the research process was given to qualitative test assessment of competencies in the Ukrainian language in Lyceum students, and the formation of subject competencies through test tasks, which allowed scrutinizing the relevance of applying various approaches, methods, techniques and forms of test assessment.

The results of experimental-and-research training confirmed the effectiveness of the developed methodology of assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students. The formative stage of the pedagogical experiment made it possible to define that the maturity level of competencies in the Ukrainian language of Lyceum students significantly increased, while the respective level in reference groups almost did not change.

The scientific novelty and theoretical significance of the obtained research results lies in the fact that for the first time theoretical foundations of assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students *are substantiated*; the problem of test assessment of students as an object of theoretical analysis in pedagogical science *is described*; basic research concepts "competence assessment", "competence in the Ukrainian language", "assessment testing", "competence test" *are construed* and the content of the notion "assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students" *is clarified*; types, sorts, and functions of test assessment of competence in the Ukrainian language of Lyceum students *are analyzed*; criteria and indicators of the maturity level of competencies in the Ukrainian language of Lyceum students *are specified*; a system

of test tasks for assessing the competence of Lyceum students in the Ukrainian language *is elaborated*; methodology of assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students *is formulated*; further development of provisions on the content and technological aspects of developing test tasks in the Ukrainian language for Lyceum students in a blended learning environment *was achieved*.

The practical significance of the research results lies in the possibility of applying the developed methodology of assessment testing for the competency in the Ukrainian language in Lyceums; in the process of teaching future teachers of Ukrainian; in preparation for international studies that assess competency and for National final tests at certain stage of Education (ZNO, National Multi-subject Test).

The reliability of the research results is ensured by the scientific validity of the initial theoretical provisions and applied aspects of the research, the application of traditional and innovative methods, the introduction of the developed methodology for the formation of information and communication competence of Lyceum students, the analysis of the obtained results of experimental training.

The thesis does not claim to be a final solution to the problem of assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students. Prospects for further research lie within the scope of the theoretical substantiation and development of accurate criteria for assessment testing, as well as methodological support for assessment testing for the competency in the Ukrainian language for students of Grades 10-12 of Lyceums.

Keywords: competency; subject competency in the Ukrainian language; assessment testing of Lyceum students; cross-curricular skills; assessment of competency; assessment testing for the competency in the Ukrainian language of lyceum students; principles, methods, forms of assessment of subject competency.

Список публікацій здобувача

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

Наукові статті, опубліковані в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

1. Набок-Бабенко, Ю.С. Тестове оцінювання компетентності з української мови здобувачів освіти як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2021. Серія: Педагогічні науки. №8 (346). С. 161–168. ISSN видання 2227–2844. DOI статті [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-8\(346\)-1-161-168](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-8(346)-1-161-168) Вебпосилання на видання <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/article/view/708>
2. Резнік, Т., Набок-Бабенко, Ю. Особливості онлайн-навчання й оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 54. Т. 2. С. 210–215. ISSN видання 2663–6085. DOI статті <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/54.2.42> Вебпосилання на видання http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/54/part_2/42.pdf
3. Космідайло, І., Набок-Бабенко, Ю., Резнік, Т. Методичні орієнтири формування й оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею засобами інтерактивних онлайн-ігор. *Перспективи та інновації науки*, 2023. №11 (29), С. 223–237. ISSN видання 2786–4952. DOI статті [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11\(29\)-223-236](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11(29)-223-236) Вебпосилання на видання <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/5489>
4. Набок-Бабенко, Ю. Використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. Вип. 65, Т. 2. С. 324–329. ISSN видання 2308–4855. DOI статті <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-2-46> Вебпосилання на видання http://www.apfn-journal.in.ua/archive/65_2023/part_2/46.pdf

Публікації, у яких додатково висвітлено результати дисертації

1. Nabok-Babenko, Y., Reznik, T. Features of the use of online tests in the process of forming and assessing ukrainian language competence of lyceum students. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2023. №4 (56). С. 30–36. ISSN видання 2353-8406. DOI статті <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.4.5>
Вебпосилання на видання <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/10677>

2. Набок-Бабенко, Ю. Тенденції в тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею. «*Věda a perspektivy*». 2023. №7 (26), С. 94–102. DOI статті [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-7\(26\)-93-102](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-7(26)-93-102)
Вебпосилання на видання <http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/5546>

3. Набок-Бабенко, Ю. Функції тестового оцінювання в компетентнісно орієнтованому навчанні української мови учнів ліцеїв. *Проблеми методів компетентнісно орієнтованого навчання української мови в закладах загальної середньої освіти: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (22 жовтня 2020 р.)*. 2020. Педагогічна думка. С. 55–59. Вебпосилання на видання https://undip.org.ua/wpcontent/uploads/2021/07/zbirnyk_tez_kruglyu_stil_2020.pdf

4. Набок-Бабенко, Ю. Розвиток емоційного інтелекту на мовному матеріалі сучасних українських пісень. *Українська мова і література в школах України*. 2020. №1–2. С. 36–40.

5. Набок-Бабенко, Ю. Узгодження числівників з іменниками (за матеріалами одного з уроків «Всеукраїнської школи онлайн»). *Українська мова і література в школах України*. 2020. №5, С. 52–54.

6. Набок-Бабенко, Ю. Узагальнення й систематизація вивченого про числівник (із використанням коміксів за мотивами мультфільму «Посіпаки»). *Українська мова і література в школах України*. №9. С. 49–51.

7. Набок-Бабенко, Ю. Система оцінювання компетентності з української мови здобувачів освіти в контексті реалізації ідей НУШ та Державного

стандарту базової середньої освіти. *Нова українська школа й підготовка вчителя до забезпечення базової середньої освіти: збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Глухів, 2020. ч. I, С. 151–155.

8. Набок-Бабенко, Ю. Особливості оцінювання навчальних результатів з української мови старшокласників ліцею в контексті вимог НУШ. *Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (м. Одеса, 02–03 грудня 2021 р.)* (Електронне видання): зб. тез / ред. Т. Євтушина. 2020. С 83–86. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

9. Набок-Бабенко, Ю. Тестове оцінювання компетентності з української мови: підходи до розроблення завдань. *Методи навчання української мови: сучасний контекст: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (25 березня 2021 р., м. Київ)*. С. 40–45.

10. Набок-Бабенко, Ю. Компетентнісно орієнтовані завдання з теми «Складне речення з різними видами зв'язку». *Українська мова і література в школах України*. 2021. №4. С. 44–46.

11. Набок-Бабенко, Ю. Критерії оцінювання предметної компетентності з української мови учнів ліцею: методичний коментар. *Теоретична і дидактична філологія: надбання, проблеми, перспективи розвитку: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції: збірник наукових праць (м. Переяслав, 01–02 жовтня 2022 року)*; Університет Григорія Сковороди в Переяславі.

ЗМІСТ

ВСТУП	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТЕСТОВОГО ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЛІЦЕЇВ	29
1.1. Проблема тестового оцінювання здобувачів освіти як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці.....	29
1.2. Сутнісні характеристики базових понять дослідження.....	46
1.3. Тест як засіб оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.....	60
<i>Висновки до першого розділу</i>	81
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ Й ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ТЕСТОВОГО ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЛІЦЕЇВ	86
2.1. Типи, види, функції оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.	86
2.2. Використання текстів у процесі оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.....	92
2.3. Оцінювання компетентності з української мови засобами онлайн-платформ.....	108
<i>Висновки до другого розділу</i>	127
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ НАВЧАННЯ ЗА РОЗРОБЛЕНОЮ МЕТОДИКОЮ ТЕСТОВОГО ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЛІЦЕЇВ	130
3.1. Мета й завдання дослідно-експериментального навчання.....	130
3.2. Критерії та показники рівнів сформованості компетентності з української мови учнів ліцеїв.....	168
3.3. Аналіз результатів констатувального, формувального та контрольного етапів педагогічного експерименту.	176
<i>Висновки до третього розділу</i>	183
ВИСНОВКИ	186
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	189
ДОДАТКИ	216

ВСТУП

Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена компетентнісною парадигмою в сучасній шкільній освіті та необхідністю розроблення нової методики оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Світові тенденції вимірювання освітніх результатів і поетапне реформування освіти актуалізують необхідність зміни традиційних підходів та засобів оцінювання. Пріоритетним у процесі реформування освіти в Україні є створення нової системи вимірювання та оцінювання результатів навчання, що ґрунтується на компетентнісній основі. Відтак існує об'єктивна потреба в розробленні тестових завдань нового типу – сучасних, життєвих, компетентнісних – як основоположних для оновленої методики оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Одним із варіантів її реалізації розглядаємо комплексний тест компетентностей, що передбачає врахування розвитку предметної (галузевої) і ключових компетентностей, а також реалізацію наскрізних умінь.

Оновлення мети, структури та змісту навчання української мови ґрунтується на положеннях основних нормативних документів освітньої галузі: концепції «Нова українська школа» (2016 р.), Закону України «Про освіту» (2017 р.), Державного стандарту базової середньої освіти (2020 р.). Основоположною для створення методики оцінювання компетентності обрано Концепцію навчання української мови учнів ліцею (2019 р.).

Традиційне й усталене оцінювання знань, умінь і навичок набуває іншого змісту, з огляду на зміну освітніх акцентів, ключові навички XXI століття та запити суспільства. Визначальним стає оцінювання компетентності, що, за Законом України «Про освіту», є «динамічною комбінацією знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» (Закон України «Про освіту»).

У змісті концепції «Нова українська школа» акцентовано на потребі змінити підходи до оцінювання результатів навчання, за якими оцінки слугуватимуть для аналізу індивідуального прогресу та планування особистісного темпу навчання, а також «розглядатимуться як рекомендація до дії, а не присуд» (Концепція НУШ, с. 15).

Оцінювання компетентності – відносно новий процес в українській шкільній освіті. Попри те, що реформа Нової української школи (НУШ) нині охоплює 1–6 класи на загальнодержавному рівні, компетентнісний підхід стає визначальним і для старших класів. Значною мірою це зумовлено стрімким розвитком технологій, зміною освітніх пріоритетів і нагальною потребою осучаснення методик викладання.

Світовий досвід оцінювання компетентності активно поширюється і в системі української освіти. 2023 року Україна вдруге долучилася до Міжнародного дослідження якості освіти «PISA», що визначає рівень розвитку трьох компетентностей: читацької, математичної та природничо-наукової. Тест як засіб оцінювання визначено одним із основних у методиках вимірювання освітніх досягнень учнів ліцею, однак набуває суттєвих змін у змісті та формі. Відповідно, стають очевидними нові тенденції в тестовому оцінюванні компетентності з української мови, які потребують аналізу й синтезу в теоретичному та прикладному аспектах.

У процесі опрацювання наукової літератури та дисертаційних робіт з'ясовано, що різні аспекти тестового оцінювання знань, умінь і навичок з української мови ставали об'єктом досліджень З. Бакум, Н. Гавриш, Т. Грубої, Н. Голуб, О. Горошкіної, Р. Дружененко, О. Караман, С. Карамана, О. Кучерук, С. Омельчука, М. Пентилюк, В. Шкавра та ін. Структуру компетентності, її формування й оцінювання на уроках української мови розглядали Н. Бондаренко, О. Глазова, Н. Голуб, О. Горошкіна, Н. Дика, О. Караман, С. Караман, Л. Мамчур, М. Пентилюк, Л. Овсієнко та ін. Особливості використання текстів у системі навчання української мови досліджували О. Андрієць, З. Бакум, О. Божко, Н. Бондаренко, О. Глазова, Н. Голуб,

О. Горошкіна, Т. Груба, Т. Гульчук, О. Караман, С. Караман, Н. Мордовцева, В. Новосьолова, Л. Овсієнко, С. Омельчук, М. Пентилюк, Н. Перхайло, Л. Попова, А. Попович, Г. Шелехова, А. Ярмолюк та ін. Про тексти як основу оцінювання компетентності почасти згадано в наукових працях Н. Бондаренко, Н. Голуб, О. Горошкіної, а також у публіцистичних статтях та інтерв'ю Т. Вакуленко, А. Онатій, О. Питюр, В. Терещенка, Т. Ткачука, І. Хворостяного та ін. Перспективи використання тестового оцінювання онлайн на уроках української мови описано в наукових статтях Ю. Брегей, О. Гриценко, І. Космідайло, Т. Лещенко, О. Луценко, В. Шкавра та ін.

Обґрунтовані міркування про сучасні підходи й тенденції в системі оцінювання компетентності оприлюднювали Т. Вакуленко, Ю. Гайдученко, Н. Голуб, О. Горошкіна, І. Круть, О. Лінник, М. Скиба, А. Онатій, В. Терещенко, Т. Ткачук, І. Старагіна, Р. Шиян, В. Шкавро та ін.

Методичні аспекти тестового оцінювання компетентності з української мови розкрито в спеціальних дослідженнях, зокрема в докторській дисертації Л. Овсієнко *«Методика навчання лінгвістики тексту майбутніх учителів української мови і літератури на засадах компетентнісного підходу»*, а також у кандидатській дисертації В. Шкавра *«Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін»*.

З-поміж сучасних українських лінгводидактів тривають дискусії щодо методик і засобів вимірювання компетентності. Н. Голуб та О. Горошкіна, аналізуючи структуру поняття «компетентність», висловлювали сумніви щодо доцільності оцінювання ставлень, особистісних характеристик, досвіду на уроках української мови. Н. Голуб неодноразово заперечувала необхідність використання тестів як основного інструменту оцінювання. Проблему застосування тестових технологій в оцінюванні ключових і предметних компетентностей досліджують О. Ляшенко, Ю. Жук, Л. Ващенко, С. Науменко. Хоча названі науковці працюють у математичній та природничій галузях, проте теоретичні дослідження й досвід освітніх вимірювань можуть слугувати

підвалинами в процесі оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

Незважаючи на значний доробок у галузі оцінювання на уроках української мови, на сьогодні відсутнє спеціальне дослідження, присвячене методиці тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

Студіювання педагогічних, психологічних, лінгводидактичних джерел, що корелюють із темою дисертації, та її актуальність зумовили необхідність розв'язання суперечностей між:

- об'єктивною потребою розроблення методики оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв і відсутністю стандарту профільної освіти та необхідних нормативних документів, які регламентували б цей процес;
- змінами в системі освіти, зумовленими реформуванням, і об'єктивною неспроможністю реалізувати заплановане через війну й тривале дистанційне навчання, впродовж якого важливим стає не стільки розвиток компетентностей, скільки формування хоча б базових навичок;
- актуалізацією світових методик оцінювання компетентності й обмеженими можливостями для їхнього запровадження в Україні;
- потребою у створенні комплексу інноваційних завдань для оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв та наявним навчально-методичним забезпеченням у ліцеях.

Відтак актуальність і педагогічна значущість проблеми, визначені суперечності зумовили вибір теми дисертаційної роботи: *«Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв»*.

Зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи та індивідуального плану аспірантки Київського університету імені Бориса Грінченка. Тему дисертації затверджено Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол №9 від 31 жовтня 2019 року) у формулюванні «Методика тестового контролю навчальних досягнень учнів

старших класів профільного рівня на уроках української мови», уточнено на засіданні вченої ради Київського університету імені Бориса Грінченка зі змінами у формулюванні «*Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв*» (протокол №9 від 26 жовтня 2023 року).

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні та розробленні методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

Відповідно до теми й мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Дослідити проблему тестового оцінювання здобувачів освіти як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці.
2. З'ясувати й уточнити сутнісні характеристики базових понять дослідження.
3. Описати й проаналізувати типи, види, функції оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв засобами онлайн-платформ.
4. Визначити критерії та показники рівнів сформованості компетентності з української мови учнів ліцеїв.
5. Розробити й обґрунтувати методику тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єктом дослідження є процес навчання української мови учнів ліцеїв.

Предмет дослідження – типи, види, функції тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

Теоретико-методологічною основою, що визначає стратегію дослідження, обрано концептуальні засади теорії розвитку різних сфер особистості та її діяльності (Б. Баєва, П. Гальперіна, Г. Еббінгауза, Д. Ельконіна, О. Сергєєнкової тощо), педагогічні теорії впровадження компетентнісного підходу (О. Вербицького, Дж. Равена, Г. Селевка, Р. Хайгерті та ін.), обґрунтування його засад у закладах загальної середньої освіти (Н. Бондаренко, Н. Голуб, Т. Груба, О. Караман, С. Караман, О. Кулик,

В. Нищета, С. Омельчук, М. Пентилюк, Л. Попова, В. Сидоренко, А. Ярмолук та ін.).

Для розв'язання визначених завдань і експериментальної перевірки розробленої методики в дослідженні використано такі **методи**:

- *теоретичні* – аналіз, синтез, порівняння наукової літератури (психологічної, педагогічної, лінгводидактичної), законодавчих документів і методичних рекомендацій; класифікація, систематизація, порівняння, узагальнення теоретичних та емпіричних даних для обґрунтування та розроблення методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв;
- *емпіричні* – педагогічне спостереження за освітнім процесом, самоспостереження, самооцінювання, комплексне опитування, анкетування, тестування, бесіди з учителями та учнями, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи), під час якого перевірялася ефективність методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв;
- *статистичні* – методи математичної статистики для оброблення кількісних і якісних даних педагогічного експерименту.

Вірогідність наукових результатів і висновків забезпечена науковими та методологічними засадами, відповідністю методів дослідження його меті та завданням; кількісним і якісним аналізом теоретичного та емпіричного матеріалу; результатами педагогічного експерименту; обговоренням основних положень протягом наукових, науково-методичних заходів різних рівнів; упровадженям методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота проводилася в таких закладах загальної середньої освіти: Новопетрівському ліцеї Петрівської сільської ради Вишгородського р-ну Київської обл. (довідка №254 від 28.09.2023 р.), Новокостянтинівському ліцеї з дошкільним підрозділом Вознесенського району Миколаївської обл. (довідка №136 від

20.10.2023 р.), Ліцеї «Галицький» Львівської міської ради (довідка №01-18/279-1 від 03.10.2023 р.), Ліцеї «Львівський» Львівської міської ради (довідка №710 від 09.10.2023 р.), НВК «Новопечерська школа – ліцей I–III рівнів» м. Києва (довідка №1097 від 19.10.2023 р.), ЗЗСО «Гімназія №107 «Введенська» м. Києва (довідка №339 від 19.10.2023 р.). До експериментальної роботи було залучено 240 здобувачів освіти.

Організація й основні етапи дослідження.

Експериментально-дослідницька робота передбачала реалізацію таких етапів: *організаційно-підготовчий* (аналіз необхідної навчальної та методичної літератури про оцінювання компетентності; опрацювання нормативно-правових актів, що відповідають темі дослідження; вивчення матеріалів міжнародних і загальнодержавних методик оцінювання компетентності); *діагностувальний* (розроблення системи й структури тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв, усебічний аналіз її складників; визначення стану наявних методик оцінювання компетентності з української мови, розроблення критеріїв тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв); *формувальний* (проведення формувального етапу експерименту; розроблення комплексів завдань для тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв), *контрольний* (аналіз і перевірка отриманих результатів експерименту стосовно їхньої статистичної значущості).

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вперше *обґрунтовано* теоретичні основи тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв; *описано* проблему тестового оцінювання здобувачів освіти як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці; *з'ясовано* базові поняття дослідження «оцінювання компетентності», «компетентність з української мови», «тестове оцінювання», «тест компетентностей» та *уточнено* змістове наповнення поняття «тестове оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв»; *проаналізовано* типи, види, функції тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв; *визначено* критерії та показники

рівнів сформованості компетентності з української мови учнів ліцеїв; *створено* систему тестових завдань для оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв; *розроблено* методику тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв; *подальшого розвитку* набули положення про змістові й технологічні аспекти розроблення тестових завдань з української мови для учнів ліцею в умовах змішаного навчання.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості застосування розробленої методики тестового оцінювання компетентності з української мови в ліцеях; у процесі навчання майбутніх учителів української; під час підготовки до міжнародних досліджень, що оцінюють компетентність, і загальнодержавних підсумкових тестів за певний етап здобуття освіти (ЗНО, НМТ).

Апробацію результатів дисертації здійснено на дев'яти наукових, науково-практичних конференціях, зокрема на трьох – *міжнародних*: «Теоретична і дидактична філологія: надбання, проблеми, перспективи розвитку» (м. Переяслав, жовтень 2022), «Педагог ХХІ століття: дослідження та освітні інновації в умовах воєнного стану в Україні» (м. Київ, квітень 2023), «Лінгвофілософський підхід до мови: основні напрями і парадигми» (м. Київ, квітень 2023); *шести всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях*: «Нова українська школа й підготовка вчителя до забезпечення базової середньої освіти» (м. Глухів, жовтень 2021), «Актуальні проблеми літературознавства і мовознавства» (м. Київ, листопад 2021), «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку» (м. Одеса, грудень 2021), «Актуальні проблеми літературознавства і мовознавства» (м. Київ, листопад 2022), «Вектори розвитку якісної освіти в Україні» (м. Львів, грудень 2022), «Мова і війна» (м. Черкаси, травень 2023); *на семінарах і освітніх заходах* «Мовні ініціативи кафедри української мови Інституту філології Київського університету ім. Б. Грінченка» (м. Київ, грудень 2019), «Лінгводидактика в загальноосвітній школі України: інтеграція науки і практики» (м. Київ, листопад 2019 і жовтень 2022), «Проблема методів компетентісно

орієнтованого навчання української мови у закладах загальної середньої освіти» (м. Київ, жовтень 2022), «Інтерактивні ігри онлайн на уроках української мови» (м. Київ, грудень 2020), «Навчання мови онлайн: методичні поради» (м. Київ, лютий 2021). Елементи методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв також апробовано в процесі підготовки 64 телеуроків «Всеукраїнської школи онлайн» (квітень–травень 2020), на 7 майстер-класах для студентів – майбутніх учителів української мови та літератури Київського університету імені Бориса Грінченка, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Миколаївського національного університету імені Василя Сухомлинського. Методичні засади оцінювання компетентності з української мови реалізовано під час проведення циклу тренінгів і майстер-класів для вчителів української мови та літератури з різних шкіл України: курсу про впровадження Державного стандарту базової освіти в середній школі (у співпраці з Інститутом післядипломної освіти Київського університету імені Б. Грінченка, жовтень–листопад 2021, 40 учителів), тренінгів з оцінювання компетентності (у співпраці з ГС «Освіторія» на замовлення Міністерства освіти і науки України, січень–лютий 2023, близько 300 педагогів), тренінгів для експертів із сертифікації вчителів української мови та літератури за оцінювально-аналітичною компетентністю професійного стандарту (на запрошення Державної служби якості освіти, вересень 2023, близько 1000 вчителів).

Публікації. Основний зміст наукової праці викладено в 15 наукових працях, із них 12 – одноосібні, 3 – у співавторстві. Зокрема 4 публікації розміщено в наукових виданнях, включених на дату опублікування до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б». В 11 публікаціях додатково висвітлено наукові результати дисертації.

Особистий внесок автора. Наведені в дисертації наукові результати є самостійним доробком автора в розв’язанні досліджуваної проблеми.

У науковій статті «Методичні орієнтири формування й оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею засобами інтерактивних онлайн-

ігор», опублікованої в співавторстві з І. Космідайло й Т. Резнік, здобувачем висвітлено аспект тестового оцінювання компетентності з використанням ігрових технологій на онлайн-платформах.

У статті «Особливості використання онлайн-тестів у формуванні й оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею», написаної в співавторстві з Т. Резнік, здобувачем досліджено частину електронних ресурсів для створення онлайн-тестів, визначено особливості використання їх у процесі тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

У статті «Особливості онлайн-навчання й оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею, написаної в співавторстві з Т. Резнік, здобувачем визначено специфіку структури дистанційного уроку, схарактеризовано аспекти оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв, проаналізовано основні платформи для онлайн-оцінювання.

Структура й обсяг дисертації. Наукове дослідження складається з анотації українською та англійською мовами, списку публікацій, вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаної літератури (249 позицій, із них 20 – англійською мовою), додатків. Загальний обсяг роботи – 285 сторінок, із яких 170 – основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТЕСТОВОГО ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЛІЦЕЇВ

1.1. Проблема тестового оцінювання здобувачів освіти як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці

Прикметними ознаками сучасного стану розвитку української освіти є комплексна й поетапна реалізація концепції Нової української школи на компетентнісних засадах з урахуванням інформаційних, глобалізаційних процесів та викликів сьогодення, запитів і потреб інформаційного суспільства. З-поміж пріоритетних завдань української лінгводидактики виняткової актуальності набуває проблема якості навчання, а також розроблення сучасного методичного інструментарію оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв засобами різнотипних тестів.

Тестове оцінювання компетентності учнів ліцеїв є складним процесом, що потребує теоретичного обґрунтування кожного з аспектів. Складність цього процесу зумовлена кількома причинами. По-перше, поняття «оцінювання компетентності» є відносно новим в освітньому середовищі й недостатньою мірою з'ясованим. Перехід від традиційного оцінювання знань, умінь і навичок до оцінювання компетентності має значну кількість проблемних запитань, пошук відповідей на які ще триває. По-друге, структура компетентності з української мови передбачає наявність таких складників: знання, вміння, навички, цінності та індивідуальний досвід, тому з-поміж учителів-практиків виникає багато запитань щодо того, як можна оцінити все це в межах уроків української мови. Очевидним є те, що необхідно залучати до процесу оцінювання компетентності й фахівців психології, однак це не передбачено нормативними документами й тарифікацією освітніх закладів. По-третє, деякі лінгводидакти й працівники освітніх закладів висловлюють недовіру тестовому інструментарію оцінювання. Це може мати підстави, якщо здобувач або

здобувачка освіти неусвідомлено й невідповідально обирають правильні відповіді. Однак світовий досвід і результати Зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) в Україні переконують, що тестове опитування є об'єктивним способом визначення рівня знань, умінь та навичок з конкретного навчального предмета.

Спостережено, що оцінювання компетентності потребує зміни формату тестових завдань. Моніторинг запитань, пропонує для ЗНО останніх років, дає підстави стверджувати про поступову переорієнтацію процесу оцінювання на компетентнісну основу. Відтак першочерговим завданням у дисертаційній роботі визначено з'ясування стану розробленості проблеми тестового оцінювання компетентності учнів ліцеїв. З огляду на те, що об'єктом нашого дослідження є процес навчання української мови учнів ліцеїв, варто привернути увагу до нової структури шкільної освіти. За концепцією Нової української школи та згідно з чинним законом «Про освіту» передбачено три рівні повної загальної середньої освіти:

- початкова освіта (тривалість – чотири роки);
- базова середня освіта, що здобувається в гімназії (тривалість – п'ять років);
- профільна середня освіта, яку здобувають у ліцеї або закладах професійної освіти (тривалість – три роки) (Концепція НУШ, с. 20).

У Законі України «Про освіту» визначено ліцей закладом середньої освіти III ступеня (або структурним підрозділом іншого закладу освіти), що забезпечує профільну середню освіту відповідно до державного стандарту (Закон «Про освіту», 2017). Аналогічним є визначення, подане в нормативному акті – «Положенні про ліцей», затверджене Верховною Радою 2021 року. З-поміж основних завдань ліцею, які мають бути реалізовані в процесі навчання, – усебічний розвиток, виявлення обдарувань, соціалізація особистості, її самовдосконалення і здобуття освіти впродовж життя (Положення про ліцей, 2021). У Концепції навчання української мови учнів ліцею зазначено, що суб'єкти освітнього процесу «самі визначають, на які сфери вони орієнтовані,

самі ставлять для себе цілі, орієнтири на входження у конкретну сферу: на це спрямовують себе в навчанні й самонавчанні» (Голуб & Горошкіна, 2019, с. 38).

Значна кількість освітніх закладів України зазнала реструктуризації відповідно до реформ та оновленого законодавства. Тому в багатьох селах і містах з'явилися ліцеї, що були перейменованими із загальноосвітніх середніх шкіл.

У контексті змісту реформи учні ліцею – це здобувачі профільної освіти, що охоплює 10–11(12) класи. Оскільки учні й учениці НУШ прийдуть до 10 класу 2027 року, тому доцільно відстежувати процес оцінювання компетентності, що розпочався в початковій та триватиме в середній, а далі – старшій школах. Обрана стратегія оцінювання здобувачів освіти сприятиме забезпеченню надважливих принципів наступності та системності.

Визначальним для реформування освіти й реалізації нової системи оцінювання є дотримання нормативно-правових актів. Уважаємо за необхідне розглянути основні з них, адже законодавча база визначає пріоритетні орієнтири для формування, розвитку та оцінювання компетентності.

Першим визначальним документом освітньої реформи є Концепція «Нова українська школа» (2016 рік). У цьому нормативному акті йдеться про мету й формулу нової школи, яка складається з дев'яти ключових компонентів: новий зміст освіти; умотивований учитель; наскрізний процес виховання задля формування цінностей; децентралізація та ефективне управління; педагогіка партнерства між учнем, учителем і батьками; орієнтація на потреби учня в освітньому процесі (дитиноцентризм); нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя; справедливий розподіл публічних коштів, що гарантуватиме рівний доступ до якісної освіти; сучасне освітнє середовище (Концепція НУШ, 2016, с. 7).

Перший компонент – новий зміст освіти – передбачає формування компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві. Підґрунтям нового змісту освіти, за задумом авторів Концепції НУШ, мають

стати ключові компетентності й наскрізні вміння, завдяки яким здобувач/здобувачка освіти сформується як особистості, громадяни та фахівці.

У нормативному документі описано особливості кожної з ключових компетентностей, однак жодним чином не визначено процес оцінювання їх. Очевидно, що на уроках української мови можуть більшою чи меншою мірою відбуватися формування та розвиток цих компетентностей, проте як їх об'єктивно й системно оцінювати – це проблема, що потребує комплексного підходу до розв'язання не лише лінгводидактами, а й психологами, педагогами, здобувачами освіти та їхніми батьками.

У Концепції НУШ зазначено, що запровадження компетентнісного підходу в освітніх закладах передбачатиме «нову систему вимірювання й оцінювання результатів навчання» (Концепція НУШ, 2016, с. 12). Щоправда, у змісті концепції згадано лише про зовнішнє незалежне оцінювання, без жодного акценту на оцінюванні поточному – безпосередньо на уроках у закладах загальної середньої освіти.

Процес оцінювання компетентності має бути комплексним, логічним, поступовим. Закономірно, що розпочинатися він має в початковій школі й надалі доповнюватися та поглиблюватися. У Концепції НУШ зазначено, що в першому циклі початкової освіти (1–2 класи) запроваджується описове формувальне оцінювання без традиційних оцінок у балах. На цьому етапі найважливіше завдання вчителя – «підтримувати в кожному учневі впевненість і мотивацію до пізнання» (Концепція НУШ, 2016, с. 21).

У другому циклі (3–4 класи) передбачено часткове оцінювання: лише певні предмети, зокрема й українська мова, вчителі можуть оцінювати. До того ж акцентовано, що навчальні досягнення на цьому етапі мають відповідати стандарту освіти. А державну підсумкову атестацію необхідно здійснювати лише задля моніторингу якості освітньої діяльності закладів.

За реформою НУШ, базова середня освіта охоплює два цикли: перший – адаптаційний (5–6 класи); другий – базове предметне навчання (7–9 класи). У Концепції НУШ зазначено, що оцінювання компетентності після завершення

цього рівня освіти здійснюватиметься через державну підсумкову атестацію у формі зовнішнього незалежного оцінювання.

У контексті нашого дослідження привертає увагу рівень профільної середньої освіти, що передбачатиме наявність ліцеїв за двома спрямуваннями навчання:

- *академічне*, із поглибленим вивченням окремих предметів з орієнтацією на продовження навчання в університеті;
- *професійне*, яке поряд зі здобуттям повної загальної середньої освіти забезпечує отримання першої професії (не обмежує можливість продовження освіти) (Концепція НУШ, 2016, с. 23).

В обох типах ліцеїв (академічних і професійних) також передбачено державну підсумкову атестацію у формі ЗНО. Закономірно, що одним із обов'язкових предметів визначено українську мову.

Ще одним важливим нормативним документом, що регламентує оцінювання компетентності в школі, є Державний стандарт базової середньої освіти, прийнятий 2020 року, яким визначено вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів на рівні базової середньої освіти, загальний обсяг навчального навантаження, що розподілений за освітніми галузями, структуру та зміст базової середньої освіти. У статті 6 Держстандарту вказано, що вимоги до навчальних результатів базуються на основі компетентнісного підходу. Для кожної освітньої галузі Держстандартом передбачено компетентнісний потенціал, що позначає здатність формувати всі ключові компетентності через розвиток умінь і ставлень та базові знання (Держстандарт, 2020).

Згідно з Держстандартом, одним із складників вимог до обов'язкових результатів навчання є орієнтири для оцінювання, на основі яких визначається рівень досягнення учнями результатів навчання. Орієнтири оцінювання на уроках української мови зафіксовано в таких початкових словах, як-от: «виявляє», «реагує», «характеризує», «визначає», «обґрунтовує», «регулює», «фіксує», «розпізнає», «пояснює», «аргументує», «співвідносить», «розмежовує», «зіставляє», «формулює», «добирає», «застосовує»,

«використовує», «дискутує», «створює», «презентує», «організовує», «проводить», «удосконалює» та інші (Держстандарт, 2020). Такий діапазон лексичного добору віддзеркалює багатоаспектний підхід до процесу оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

Низка інших нормативно-правових актів у різний спосіб регулює процес оцінювання. Закон України «Про освіту» (2017 р.) визначає об'єктом оцінювання результати навчання, складниками яких є знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності та інші особистісні якості, набуті впродовж навчання. Таке формулювання розширює усталений принцип ЗУН (знання, уміння, навички) і відповідає компетентнісному підходу. Результати навчання відповідно до нормативного акту підлягають ідентифікації, плануванню та вимірюванню після завершення освітньої програми чи певного її етапу. Статтею 53 Закону України «Про освіту» учням гарантовано «справедливе та об'єктивне оцінювання результатів навчання» (Закон «Про освіту», 2017).

Аналогічні підходи до оцінювання компетентності можна простежити і в Законі України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), яким також передбачено «справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання» результатів навчання учнів незалежно від виду та форми здобуття ними освіти» (Закон «Про повну...», 2020).

У «Професійному стандарті вчителя», затвердженому 2020 року, однією з обов'язкових є оцінювально-аналітична компетентність. За стандартом вона реалізується в трьох здатностях, що є професійними функціями вчителя: здійснювати оцінювання результатів навчання учнів, аналізувати результати навчання здобувачів освіти, забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання (Професійний стандарт, 2020, с. 8).

Професійний стандарт передбачає, що вчитель знає види оцінювання (формувальне, поточне, підсумкове тощо); форми (усна, письмова, цифрова, графічна, практична тощо); методики здійснення різних видів оцінювання;

способи фіксації результатів педагогічних спостережень; критерії та рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів; етичні принципи та вимоги законодавства щодо академічної доброчесності під час оцінювання, механізми її забезпечення.

Фахова підготовка майбутнього вчителя передбачає формування вмінь застосовувати різні форми оцінювання, види та відповідну до них методику, дотримуватися визначених законодавством норм у процесі оцінювання, розробляти власні критерії та залучати до цього учнів. Оцінювально-аналітична компетентність передбачає фіксування результатів навчання задля встановлення індивідуальної освітньої траєкторії здобувача. Важливим у процесі оцінювання є дотримання академічної доброчесності педагога та здобувачів освіти.

У процесі студіювання спеціальної літератури та нормативних документів з'ясовано, що компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей, що можуть виявити себе під час розв'язання поставлених завдань. За Н. Бондаренко, компетентісно орієнтоване навчання української мови буде результативним, якщо «розробити й запровадити концептуально нову методику оцінювання результатів компетентісного навчання української мови» (Бондаренко, 2019, с. 17).

Запровадження нової методики оцінювання компетентності зумовлює визначення основних підходів до вимірювання освітніх результатів. Автори монографії «Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи» (О. Ляшенко та Ю. Жук), виокремлюють три основні підходи до тестового оцінювання компетентності:

- 1) *вчинковий*, характерний американській педагогічній традиції;
- 2) *функціональний*, властивий британській школі;
- 3) *цілісний* або *багатовимірний*, що притаманний німецьким і французьким традиціям (Ляшенко & Жук, 2015, с. 7–8).

У змісті першого підходу визначальними є спеціальні тести на здатність виконувати набір певних дій за конкретних ситуативних обставин. Такі

компетентнісні тести надають можливість передбачити ефективність певного виду діяльності в реальних життєвих ситуаціях – на виробництві, у навчанні, соціальній практиці тощо.

Другий підхід орієнтований на оцінювання цілісності знань, розуміння засвоєного матеріалу, ціннісне ставлення. Інтегративна модель оцінювання компетентності враховує когнітивні, функціональні, особистісні, етичні й організаційно-управлінські аспекти. Окрім того, ця модель охоплює також функціональні компетенції, що характеризують потенційні можливості людини в продуктивній діяльності.

Третій підхід є двополюсним: з одного боку, відображає особистісні якості, властиві кожній людині, з іншого – містить суспільні компетенції, необхідні для організації групової діяльності та участі в такій роботі кожного учасника. «Різноманітність компетенцій, які перебувають на тому чи іншому полюсі, інтегрується за рахунок цілісного погляду на компетентність особистості як набір предметних, особистісних і соціальних компетенцій. Усі вони формулюються в категоріях діяльнісного підходу, передбачаючи здатність особи виконувати дії й розв'язувати практичні проблеми на підставі предметних знань і вмінь. Загальні когнітивні компетенції розглядають як фундамент для розвитку предметних компетенцій» (Ляшенко & Жук, 2015, с. 9). Для цього підходу важливими є також особистісні компетенції, що ґрунтуються на когнітивних і соціальних. Крім того, як пріоритетні визначено здатність до саморозвитку й самореалізації, формування позитивного іміджу, виховання моральності та соціальної відповідальності.

Якщо спроектувати зазначені вище підходи на оцінювання компетентності з української мови, то виникає багато протиріч, труднощів, запитань. Лінгводидакти Н. Голуб і О. Горошкіна наголошують на тому, що оцінювання компетентності має передбачати психологічний аспект, який охоплює важливі особистісні результати й певні рівні сформованості цінностей, ставлень та поведінкових норм.

Н. Голуб пропонує в процесі розгляду компетентнісних результатів орієнтуватися на два прояви: зовнішній (текст, проєкт, ідея, план, програма) і внутрішній (особистісні характеристики). Науковиця наполягає на необхідності впровадження практики оцінювання особистісних характеристик завдяки використанню психологічних тестів і методик, що сприятимуть виявленню емоційних рис та системи ставлень. Дослідниця визначає, що оцінювання зовнішнього прояву є посильним лінгводидактам, однак оцінювання внутрішнього – це прерогатива психологів (Голуб, 2019).

З-поміж різних компетентностей стрижневою для уроків української мови є предметна компетентність. «В оцінюванні предметної компетентності відштовхуватися варто від поняття «освітній продукт», що має бути виявом результату освітньої діяльності», – наголошує Н. Голуб (Голуб, 2018b, с. 4).

О. Горошкіна визначає предметну компетентність з української мови як системне особистісне утворення, що поєднує знання з предмету, володіння мовними засобами в різних ситуаціях, мовну стійкість, досвід учнів та усвідомлення ними цінностей (Горошкіна, 2020). Науковиця акцентує увагу на поширенні хибної думки про те, що компетентнісний підхід не передбачає здобуття ґрунтовних знань. Цей факт зумовлений звуженим тлумаченням поняття «знання», що також є складником компетентності.

Проблему формування і розвитку окремих компетентностей на уроках української мови досліджували різні лінгводидакти та вчителі-практики. О. Горошкіна помічає «сегментарний характер» таких досліджень (Горошкіна, 2020, с. 9). Це можна простежити і на тематиці дисертацій з лінгводидактики протягом останніх 15 років.

У 2012 році Л. Мамчур дослідила формування комунікативної компетентності в учнів основної школи, зосередивши увагу на перспективності та наступності цього процесу. Авторка проаналізувала дослідження з філософії, психології, лінгвістики та лінгводидактики, вивчивши теоретичне підґрунтя для формування мовної особистості учня; визначила й обґрунтувала концептуальні

підходи, провідні принципи перспективності й наступності, методи і засоби для розв'язання проблеми розвитку комунікативної здатності учнів (Мамчур, 2012).

У процесі дослідження Л. Мамчур розробила субкомпетентності – основні структурні складники комунікативної компетентності, з-поміж яких визначено:

- *мовну*, що передбачає опанування базових мовних понять, вивчення формальної структури мови та певного засобу комунікативного наповнення, розвиток мовних умінь і навичок;
- *мовленнєву*, яка базується на ознайомленні з мовними засобами, вивченні стилів, типів і жанрів, розвитку продуктивної та репродуктивної мовленнєвої діяльності;
- *комунікативну* – усвідомлення ролі комунікативного процесу, етапів його підготовки та реалізації, розуміння комунікативної спрямованості мовних одиниць;
- *соціокультурну* – вивчення культури українського народу, особливостей соціальної комунікативної поведінки;
- *діяльнісну*, що передбачає опрацювання стратегічного планування комунікативної діяльності, ознайомлення з організацією творчих комунікативних дій.

Варто зауважити, що задля інтегрованого розвитку основних складників комунікативної компетентності Л. Мамчур розробила систему комунікативно орієнтованих вправ на матеріалах етнокультурних текстів різних стилів, типів та жанрів мовлення. Такий дидактичний супровід вважаємо ефективним і в процесі тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

Методику формування риторичної компетентності в процесі навчання української мови дослідив В. Ницета, який 2018 року захистив докторську дисертацію з лінгводидактики основної школи та видав монографію за результатами дослідження, у якій проаналізував першоджерела, що репрезентують риторичну компетентність як:

1) володіння взаємопов'язаними якостями особистості, які визначають здатність до ефективного спілкування, особистісним ціннісним ставленням до спілкування та досвідом спілкування (О. Симакова);

2) коректну мовленнєву поведінку й частину комунікативної компетентності (О. Бабкіна);

3) найвищий рівень комунікативної компетентності, що забезпечує риторичну діяльність як здатність свідомо створювати й виголошувати текст відповідно до мети та ситуації (Л. Горобець);

4) володіння орфоепічною, граматичною, лексичною, стилістичною нормами, точним, логічним, чистим, доречним, багатим і виразним мовленням (І. Вяткіна, Н. Гарифулліна);

5) уміння планувати мовленнєву поведінку, здатність здійснювати самостійний вибір етики поведінки, орієнтуючись на суб'єкт-суб'єктні стосунки (Н. Отводенко);

6) сукупність теоретичних і практичних знань із риторики та їхнє застосування в конкретних ситуаціях спілкування (О. Чувакін);

7) вторинну граматику з культурологічною функцією, здатність до побудови комунікативних стратегій і ситуацій з естетичною домінантою (Г. Онуфрієнко);

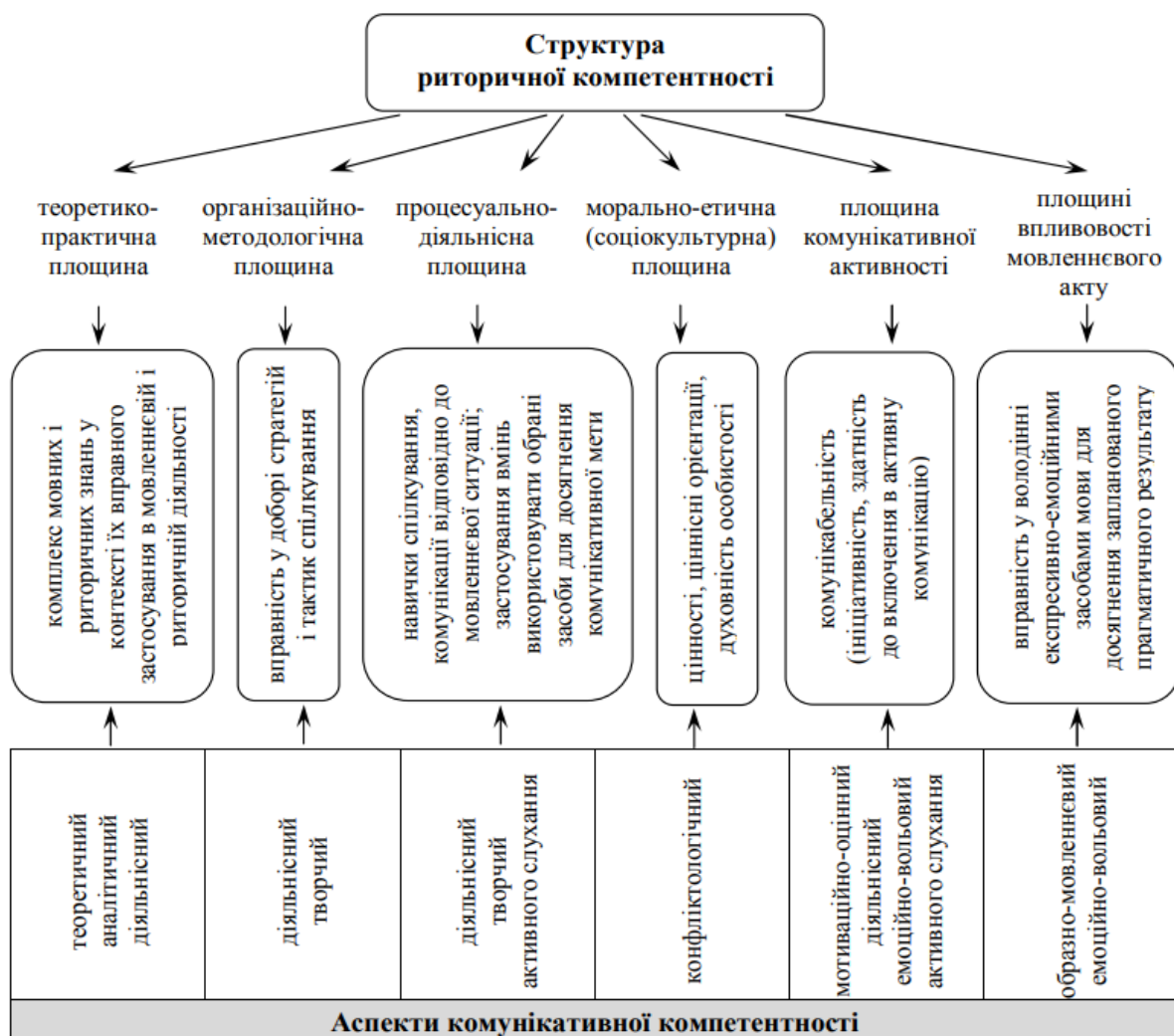
8) опанування системи мовленнєвих знань і вмінь, потрібних для спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності (Л. Мамчур);

9) постійне підтвердження індивідуальності мовця як мовної особистості (Л. Синельнікова) (Нищета, 2017, с. 138–139).

Н. Голуб і О. Кучерук тлумачать риторичну компетентність як інтегративну характеристику мовця та його мовленнєвої поведінки, здатність ефективно використовувати риторичні знання, уміння й досвід із метою гармонізації всіх видів спілкування, досягнення комунікативної мети, утвердження вищих морально-етичних і патріотичних ідеалів суспільства. У цьому визначенні виокремлено ключові поняття компетентності: знання,

уміння, досвід, цінності, тому вважаємо його найбільш оптимальним з огляду на структуру компетентності як динамічної комбінації.

О. Кучерук визначає риторичну компетентність критерієм високого рівня комунікативної компетентності (Кучерук, 2016, с. 10). Можна припустити, що дослідниця відокремлює риторичну й комунікативну компетентності, розглядаючи їх нарізно й розташовуючи риторичну на вищому рівні порівняно з комунікативною. Схожої думки дотримується й В. Нищета та пропонує на кожному рівні формування комунікативної компетентності цілеспрямовано розвивати й риторичну компетентність (Нищета, 2017, с. 141). Дослідник розглядає риторичну компетентність учнів у межах теоретико-практичної, організаційно-методологічної, процесуально-діяльній, морально-етичної (соціокультурної) площин, а також сфер комунікативної активності та впливовості мовленнєвого акту (рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Структура риторичної компетентності (за В. Нищетою)

О. Горошкіна, С. Караман розглядають риторичну компетентність як складне особистісне утворення, що містить знання про спілкування як міжособистісну взаємодію, соціально-психологічний феномен, особливості педагогічної комунікації; риторичні вміння, тобто способи дій, які педагог може використати в різноманітних ситуаціях; комунікативний досвід; усвідомлення мотивів і ціннісних орієнтацій особистісно-професійної комунікації; мобілізаційну готовність до формування риторичних умінь у здобувачів освіти (Горошкіна & Караман, 2023, с. 357–370).

Вочевидь, лінгводидакти значно доповнили спектр складників риторичної компетентності, з-поміж яких виокремлено соціально-психологічний феномен; особливості педагогічної комунікації; комунікативний досвід; усвідомлення мотивів і ціннісних орієнтацій особистісно-професійної комунікації, які в сучасних реаліях української освіти набувають виняткової практичної значущості.

Формування риторичної компетентності ставало об'єктом вивчення в багатьох інших наукових працях. Скажімо, Т. Конівіцька досліджувала цей процес з-поміж майбутніх психологів (Конівіцька, 2020), С. Шестакова – з-поміж юристів (Шестакова, 2023), а С. Горобець – з-поміж майбутніх учителів української мови та літератури (Горобець, 2021).

С. Шестакова визначає такі складники риторичної компетентності:

- здатність об'єктивно сприймати і передавати інформацію;
- логічне мислення, аргументований і зрозумілий виклад думок;
- здатність дискутувати;
- уміння вільно комунікувати українською мовою;
- здатність публічно презентувати результати досліджень (Шестакова, 2023, с. 3).

Варто зазначити, що визначені складники перегукуються з наскрізними вміннями НУШ і є важливими також у процесі оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

С. Горобець додає до вищезазначених складників риторичної компетентності такі:

- знання про загальну структуру процесу комунікації;
- педагогічні й організаційні аспекти аргументації;
- володіння риторичними вміннями й навичками;
- практико-орієнтоване спрямування здобутих знань;
- педагогічні й особистісні цінності та переконання (Горобець, 2021, с. 86).

Таким чином, усі перелічені складники риторичної компетентності є актуальними для уроків української мови в ліцеях і відповідають засадам компетентнісного підходу, тож можуть бути врахованими і в межах нашого дослідження.

Формування громадянської компетентності в процесі навчання української мови учнів ліцеїв досліджували Н. Бондаренко, Н. Голуб, О. Кучерук, Т. Магдич, О. Пометун, О. Семенов, Т. Смагіна та інші. У посібнику «Громадянська компетентність у методиці навчання української мови учнів старших класів» О. Кучерук і Т. Магдич розглянули сутність, структуру та підходи до формування громадянської компетентності старшокласників на уроках української мови. Науковиці запропонували авторську концепцію формування громадянської компетентності на уроках української та відповідний навчально-методичний інструментарій (Кучерук & Магдич, 2022).

На основі аналізу відповідної літератури О. Кучерук і Т. Магдич виокремлюють три складники громадянської компетентності: емоційно-ціннісний, знаннєвий та діяльнісно-поведінковий.

Емоційно-ціннісний складник пов'язаний із формуванням загальнолюдських, національних та європейських цінностей, а також із розвитком емоційно-вольової сфери, ціннісних ставлень, розвитком емоційного інтелекту, мовної стійкості та лінгвопатріотизму.

Знаннєвий складник передбачає набуття виразних громадянських, соціокультурних і предметних мовно-мовленнєвих знань. О. Кучерук і

Т. Магдич зазначають, що знання – це фундамент становлення компетентного носія мови як патріота та гідного громадянина.

Діяльнісно-поведінковий складник має на меті формування діяльнісно-поведінкового досвіду, зокрема комунікативних умінь. Окремим компонентом цього складника є рефлексійний компонент, що передбачає обґрунтоване самооцінювання, постійний аналіз власних знань, умінь, досвіду, цінностей, моральних якостей, почуттів та вчинків (Кучерук & Магдич, 2022, с. 15).

Т. Магдич в одній з наукових статей описує вільний асоціативний експеримент, що спрямований на вияв асоціацій, які склалися в індивіда з огляду на життєвий досвід. Учасникам експерименту було запропоновано 12 слів-стимулів на позначення громадянських, духовно-моральних цінностей, що відображають ставлення здобувачів освіти до себе, своєї родини, суспільства, держави. Усі слова-стимули стали ключовими в текстах, які було запропоновано на уроці української мови для читання та обговорення. У результаті аналізу відповідей з'ясовано, що після прочитання тексту в значній більшості учнів (87% від загальної кількості) реакції якісно змінилися. Визначено, що використання текстів суспільно-політичної тематики є ефективним для формування громадянської компетентності учнів ліцею (Магдич, 2020, с. 35). Такі дослідження варті уваги, оскільки робота з текстами протягом тестового оцінювання компетентності з української мови є однією з основоположних у нашій роботі.

Формуючи комунікативну компетентність, значну увагу звертають на синтаксис, що забезпечує досягнення комунікативних цілей. У лінгводидактиці узвичаївся термін синтаксичної компетентності, яку досліджували Т. Тютюма, В. Сидоренко, А. Ярмолюк.

А. Ярмолюк зазначає, що володіння синтаксичною компетентністю є показником високого рівня мовленнєвої культури особистості (Ярмолюк, 2017, с. 3). Ця компетентність передбачає знання синтаксичних засобів мови, здатність розпізнавати й розуміти їх, правильно й комунікативно доцільно застосовувати в різних мовленнєвих ситуаціях. За спостереженнями дослідниці,

формуванню синтаксичної компетентності сприяє робота з текстами соціокультурного змісту, яку доцільно проводити систематично, а також передбачати вивчення системи мовних одиниць і правил їхнього функціонування, розвивати мислення учнів, активізуючи його. Слушною є думка А. Ярмолук про те, що володіння синтаксичною компетентністю є показником високого рівня мовленнєвої культури особистості.

В. Сидоренко досліджувала формування синтаксичної та пунктуаційної компетентностей за допомогою технологій кооперативного навчання. Науковиця наголошує на тому, що синтаксична компетентність є пов'язаною з пунктуаційною, а формування комунікативних навичок урізноманітнює граматичну будову мовлення учнів (Сидоренко, 2015).

Т. Тютюма розробила й експериментально перевірила методику формування синтаксичної компетентності майбутніх учителів української мови. Дослідниця запропонувала систему когнітивних, репродуктивно-конструктивних і творчо-комунікативних вправ. Когнітивні завдання спрямовані на аналіз і зіставлення синтаксичних теорій, одиниць, конструкцій та зв'язків, репродуктивно-конструктивні – на залучення здобувачів освіти використовувати синтаксичний матеріал, зіставляти, конструювати та реконструювати синтаксичні одиниці. Творчо-комунікативні вправи спонукають здобувачів до моделювання мовленнєвих ситуацій. Дослідження синтаксичної компетентності здійснено за такими критеріями: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексійний (Тютюма, 2023). Визначені вправи й критерії можуть стати орієнтирами в процесі оцінювання компетентності з української мови в ліцях, тож заслуговують на увагу та більш детальне вивчення.

Під час тестового оцінювання компетентності з української мови варто також урахувати наскрізні вміння, передбачені Державним стандартом базової середньої освіти. Серед них – читання з розумінням, висловлення власної думки усно і письмово, критичне та системне мислення, уміння діяти творчо, виявляти ініціативність, логічно обґрунтовувати позицію, розв'язувати

проблеми тощо. М. Скиба, очільник Українського інституту майбутнього, висловив слушну думку про те, що система оцінювання за компетентнісним підходом має містити індикатори для вимірювання рівня розвитку компетентностей та наскрізних умінь. Тоді як «наявні на сьогодні в Україні системи оцінювання переважно зосереджені на контролі запам'ятовування та відтворення готових фактів», – зазначає М. Скиба (Скиба, 2018). Сучасне тестове оцінювання компетентності з української мови має передбачати новий формат тесту. Його зміст варто базувати на життєвому досвіді учнів, практичних ситуаціях, що є типовими в реальному житті здобувачів освіти певного віку, а також можуть трапитися в майбутньому.

Для розв'язання пропонованих тестових завдань замало знань, умінь і навичок, що стали традиційними для попередньої системи оцінювання. Більш важливими стають критичне мислення, усвідомлення змісту різнотипних текстів, здатність розв'язувати проблеми – важливі життєві потреби, необхідні в щоденній практичній діяльності.

Отже, динамічний розвиток суспільства й реформування системи освіти зумовили трансформування традиційної системи оцінювання учнів. Важливим постає процес оцінювання компетентності. Проаналізовані нормативно-правові акти дають підстави стверджувати про появу нової системи оцінювання результатів освітньої діяльності учнів. Щоправда, проблема оцінювання компетентності, складниками якої є, окрім знань, умінь і навичок, також ставлення, цінності, досвід, донині не розв'язана в лінгводидактиці, оскільки через комплексний характер потребує залучення фахівців психології та педагогіки.

Для комплексного аналізу проблеми розглянуто сегментизацію компетентності на уроках української мови. З'ясовано, що найбільш вивченими й еспериментально перевіченими є комунікативна, соціокультурна (громадянська), синтаксична компетентності.

Очевидною є необхідність розроблення нових підходів і критеріїв до оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв з урахуванням засад

компетентнісного підходу, вимог освітнього законодавства України та світових тенденцій в оцінюванні компетентності.

1.2. Сутнісні характеристики базових понять дослідження

Наукове осмислення проблеми тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв потребує з'ясування поняттєво-термінологічного апарату дослідження.

Розкриття теми й реалізація поставлених завдань зумовлюють з'ясування змістового наповнення таких понять дослідження: «компетентнісний підхід», «компетентність», «предметна компетентність», «ключові компетентності», «наскрізні вміння», «тест», «тестування», «оцінювання компетентності», «тест компетентностей», «тестове оцінювання компетентності з української мови».

Розвиток сучасної освіти пов'язують з компетентнісним підходом, спрямованим на формування в учнів ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей; на набуття ними знань, умінь, досвіду, виховання цінностей, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці.

У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти компетентнісний підхід визначено як спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключові, загальнопредметна і предметна (галузєва) компетентності. Компетентнісний підхід спрямований на забезпечення якості освіти відповідно до потреб сучасного суспільства та потенціалу здобувачів освіти. Завдяки цьому підходу вивчення мови набуває більш прикладного характеру.

«Компетентнісний підхід передбачає здобування суб'єктами освітнього процесу знань, що є інструментом у визначенні векторів власної діяльності, самореалізації особистості, засобом засвоєння нових відомостей (Горошкіна & Бондаренко, 2020, с. 6). Таким чином, знання є важливими в тому разі, якщо учні вміють застосовувати їх у власній практичній діяльності. Відповідно, за

компетентнісним підходом, навчання стає основою подальшого розвитку особистості, формування світогляду, усвідомленого сприйняття інформації.

Компетентнісний підхід полягає в переорієнтації з накопичувальної моделі навчання на «діяльнісну компетентнісну концепцію освіти – таку, що розвиває самодостатність, раціональне системне мислення, креативність, спроможність застосовувати здобуті знання, уміння, навички, досвід, досягати успіху» (Бондаренко, 2019, с. 127). Мета і результат компетентнісної освіти – самопізнання, самовираження, розвиток і саморозвиток особистості, вичерпна реалізація її здібностей і можливостей, мобілізація інтелектуальних резервів, проєктування власного майбутнього.

Існує багато досліджень щодо розрізнення понять «компетенція» і «компетентність». В «Енциклопедії освіти» поняття «компетенція» потлумачено як «відчужену від суб'єкта, наперед задану соціальну вимогу до освітньої підготовки учня, необхідну для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат». У цьому ж виданні зміст поняття «компетентність» визначено «як результат набуття компетенцій, що, на відміну від них, включає особистісну характеристику й ставлення до предмета діяльності» (Енциклоп. освіти, с. 409-410). Компетентність передбачає наявність мінімального досвіду застосування компетенції, а компетенцію варто розглядати як очікувані й вимірювані досягнення, що підтверджують здатність людини виконувати певні дії самостійно після засвоєння програмового матеріалу.

Аналіз нормативної бази сучасної сфери освіти, а також праць багатьох українських лінгводидактів (Н. Голуб, О. Горошкіна, Н. Дика, О. Караман, С. Караман, М. Пентилюк, Л. Овсієнко та ін.), дають підстави стверджувати, що науковці й ідеологи освіти віддають перевагу поняттю «компетентність».

У «Словнику-довіднику з української лінгводидактики» (за загальною редакцією проф. М. Пентилюк) зазначено, що «компетентність – інтегрована здатність особистості, набута в процесі навчання; необхідний комплекс знань, навичок та досвіду, що дозволяють ефективно здійснювати діяльність або певну

функцію» (Пентиліук, 2015, с. 130). За словниковою статтею, компетентність складається зі знань, умінь і навичок, досвіду, цінностей, ставлень, що можуть цілісно реалізуватися у процесі конкретної навчальної ситуації; очікувані й вимірювані досягнення, що підтверджують здатність (спроможність) учня виконувати певні дії самостійно після засвоєння програмового матеріалу. У лінгводидактичному словнику наголошується, що компетентність виявляється в певному контексті, коли є певна ситуація для реалізації компетентності.

З позиції С. Карамана, поняття «компетентність» – це категорія освітньої галузі, яку доцільно розглядати з урахуванням вимог державних стандартів і чинних програм; володіння належним рівнем знань, здобутих випускником за період навчання у закладі загальної середньої освіти, сформованими практичними вміннями, навичками, досвідом; позитивними особистісними якостями, ціннісними настановами, які сприяють реалізації прагнень і стимулюють готовність до подальшого професійно зорієнтованого навчання (Караман, 2015, с. 54). М. Пентиліук характеризує «компетентність» як «високий рівень кваліфікації особистості; здатність ефективно й творчо застосовувати знання в міжособистісних стосунках, виявляти індивідуальні вміння й навички (Пентиліук, 2021, с. 56)». Пропоновані українськими науковцями визначення змісту поняття «компетентність» не суперечать одне одному, а взаємодоповнюють функціональні особливості кожного з них.

Визначальним вважаємо визначення компетентності, зафіксоване в Законі України «Про освіту» (2017 р.). Воно відповідає концепції «Нової української школи» (Концепція, 2016, с. 10) і стало основоположним при розробленні Державного стандарту базової середньої освіти (2020 р.). Згідно із Законом компетентність – це «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» (Закон України «Про освіту»).

З огляду на всі наявні дефініції зміст поняття «компетентність» у дисертаційній роботі тлумачимо як динамічне поєднання знань, умінь, навичок,

способів мислення, поглядів та цінностей; комплексна характеристика особистості, здатної здійснювати освітню діяльність, досягати поставленої мети, успішно соціалізуватися, розв'язувати завдання, співпрацювати в командній взаємодії, кваліфіковано та креативно реалізовувати особистісний потенціал в освітньому процесі.

Предметна компетентність з української мови є важливим складником усіх компетентностей учня ліцею. Вона являє собою комплекс знань про мовні одиниці, засоби вираження їх; уміння і навички реалізувати набуті знання в різних життєвих ситуаціях. Важливими також є вміння виявляти ефективну мовленнєву поведінку з урахуванням особливостей функціонування мовних засобів у текстах різної жанрово-стильової належності. Запити суспільства й світові тенденції зумовлюють потребу активно розвивати комунікативні здібності здобувачів освіти.

У дисертаційній роботі зміст поняття «предметна компетентність» розглядаємо як невід'ємний складник структури змісту мовної освіти, що передбачає оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності та вміннями застосовувати відповідні знання у практичній діяльності. Вважаємо основоположним визначення предметної компетентності в такому формулюванні: «Предметна компетентність з української мови – це системне особистісне утворення, в якому інтегровано знання української мови, володіння мовними засобами в різноманітних навчальних і життєвих ситуаціях, мовну стійкість, комунікативно мовний досвід учня, усвідомлення й сприймання ним ціннісних орієнтацій, прагнення до мовленнєвого самовдосконалення» (Горошкіна, 2020, с. 9).

У предметній компетентності з української мови учнів ліцею варто виокремити такі складники:

- 1) теоретичні знання з предмету;
- 2) володіння мовними засобами в різноманітних навчальних та життєвих ситуаціях;
- 3) мовна стійкість;

- 4) комунікативно мовний досвід учня;
- 5) усвідомлення і сприймання учнем ціннісних орієнтацій;
- 6) прагнення до мовленнєвого самовдосконалення.

Цілісна єдність і сформованість означених складників сукупно віддзеркалює предметну компетентність учнів ліцею як кінцевий результат опанування шкільного курсу української мови.

Н. Голуб у своїх наукових розвідках наголошує на необхідності унормування категорійного поля компетентностей. Науковиця привертає увагу до терміна «предметна компетентність» і застерігає від невмотивованого структурування її. На думку Н. Голуб, одним із найважливіших аспектів предметної компетентності є формування ціннісного ставлення до мови й усвідомлення важливості її як «засобу ідентифікації мовця з українським народом, нацією, як культурологічного чинника» (Голуб, 2018, с. 3).

Н. Голуб висловлює побажання про те, що не слід вигадувати різні назви предметних компетентностей. Достатньо ідентифікувати їх залежно від дисципліни/курсу, що вивчається. Ця думка є слушною, однак потребує коригування з огляду на реформування освітньої системи. У Концепції НУШ, Законі України «Про освіту» та Державному стандарті базової середньої освіти відсутнє поняття «предметна компетентність». Зважаючи на освітні пріоритети та підходи, вважаємо за доцільне говорити про галузеві компетентності, оскільки Держстандарт передбачає поділ за галузями, а не предметами. Це зумовлено також світовими тенденціями щодо інтегрування, зміною освітньої парадигми, акцентами на формування ключових компетентностей та розвиток наскрізних умінь.

Під час оцінювання компетентності важливо враховувати не лише рівень засвоєння теоретичного матеріалу, а й оволодіння вміннями і навичками, застосування знань і вмінь у різних життєвих ситуаціях, наявність системи цінностей. Саме через них визначається ставлення до себе й світу, формуються світогляд і життєва позиція.

Для розуміння поняття «компетентність» важливо розглянути його структуру. Найбільш оптимальною нам видається модель, запропонована І. Зимньою. За цією моделлю функціонує п'ять компонентів:

- а) знання змісту компетентності;
- б) досвід застосування знань у процесі діяльності в різноманітних ситуаціях;
- в) ціннісно-сміслові ставлення до змісту компетентності, що в результаті стає важливою для людини;
- г) емоційно-вольове регулювання процесу прояву компетентності в діяльності;
- г) мобілізаційна готовність, долучення до діяльності.

У «Концепції компетентісно орієнтованого навчання» об'єктом оцінювання компетентності з української мови визначено зовнішні освітні результати учнів (предметна компетентність) та їхні внутрішні характеристики (ключові компетентності) (Концепція, 2019, с. 54).

За основу оцінювання Н. Голуб пропонує брати чотиривимірну структуру компетентності:

1. *Знання* (рівень володіння теоретичним матеріалом з української мови).
2. *Діяльність* (здатність застосовувати знання, уміння й навички в конкретних ситуаціях).
3. *Емоції та цінності* (ставлення особистості до себе та інших; регулювання емоцій, узгодження вчинків із моральними цінностями).
4. *Поведінка* (здатність до ініціативи й реалізації запланованого; самостійні рішення й відповідальність за них; усвідомлення й аналіз різних життєвих ситуацій) (Голуб, 2019, с. 75).

Уважаємо, що така чотиривимірна структура може стати основоположною для тестового оцінювання компетентності з української мови. Щоправда, виникають суперечності щодо того, хто і за якими критеріями має здійснювати оцінювання. На думку Н. Голуб, учитель української мови оцінює предметну компетентність, а психолог – ключові компетентності. Погоджуємося з цією

думкою, однак звертаємо увагу й на те, що в сучасному світі, де панують глобалізація та інтеграція, предметна й ключові компетентності постають як єдине ціле, тож потребують комплексного підходу.

Ключовими є компетентності, необхідні для «особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування» (НУШ, 2020).

Концепція НУШ визначає 10 ключових компетентностей:

1. Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами.
  2. Спілкування іноземними мовами.
  3. Математична компетентність.
  4. Основні компетентності у природничих науках і технологіях.
  5. Інформаційно-цифрова компетентність.
  6. Уміння вчитися впродовж життя.
  7. Ініціативність і підприємливість.
  8. Соціальна та громадянська компетентності.
  9. Обізнаність та самовираження у сфері культури.
  10. Екологічна грамотність і здорове життя
- (Концепція НУШ, 2016, с. 11–12).

У Державному стандарті базової середньої освіти ці компетентності є частково розширеними й сформульованими таким чином:

- 1) вільне володіння державною мовою;
- 2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- 3) математична компетентність;
- 4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- 5) інноваційність;
- 6) екологічна компетентність;
- 7) інформаційно-комунікаційна компетентність;
- 8) навчання впродовж життя;
- 9) громадянські та соціальні компетентності;

10) культурна компетентність;

11) підприємливість і фінансова грамотність (Держстандарт, 2020, с. 2–4).

Як бачимо, у Держстандарті порівняно з Концепцією НУШ без змін лишилися математична компетентність, “навчання впродовж життя”, підприємливість. Інші ключові компетентності набули змін у формулюванні, хоча сутнісно значною мірою відповідають першоджерелу.

Апріорі важливими для шкільного курсу української мови є перша й друга ключові компетентності. Вільне володіння державною мовою передбачає наявність таких умінь: усна й писемна комунікація з дотриманням норм літературної мови, типів мовної взаємодії, особливостей стилів мовлення; опрацювання інформації з різних джерел у різних галузях і контекстах, критичне осмислення її та використання для аргументування власних поглядів; усвідомлення цінності української мови; використання мовних засобів для досягнення особистих і суспільних цілей та творчого самовираження. Аналогічними є вміння і для другої ключової компетентності – здатності спілкуватися рідною та іноземними мовами. Щоправда, важливим аспектом цієї компетентності є міжкультурна комунікація, на особливості якої, мовний та мовленнєвий досвід варто зважати.

Для дисертаційної роботи про оцінювання компетентності з української мови вважаємо необхідним з'ясувати особливості наскрізних умінь, задекларованих Державним стандартом базової середньої освіти. Для предметних і ключових компетентностей наскрізними є такі вміння:

1) *читати з розумінням* (емоційне, інтелектуальне, естетичне сприймання й усвідомлення прочитаного; розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями; висловлення припущень та ідей, пов'язаних із розумінням тексту);

2) *висловлювати власну думку в усній і письмовій формі* (словесне вираження власних думок, почуттів, переконань з огляду на мету та учасників спілкування та з вибором відповідних мовленнєвих стратегій);

3) *критично й системно мислити* (визначення характерних ознак явищ, подій, ідей, їхніх взаємозв'язків; аналіз і оцінка вагомості аргументів; розрізнення фактів та їхніх інтерпретацій, розпізнавання спроб маніпуляцій);

4) *логічно обґрунтовувати позицію* (здатність висловлювати послідовні, несуперечливі, обґрунтовані міркування, що є виявом власного ставлення до подій, явищ і процесів);

5) *діяти творчо* (креативне мислення, продукування нових ідей, створення нових об'єктів);

6) *виявляти ініціативу* (активний пошук і пропонування рішень для розв'язання проблем, активна участь у різних видах діяльності, їх ініціювання, прагнення до лідерства, уміння брати на себе відповідальність);

7) *конструктивно керувати емоціями* (здатність розпізнавати власні емоції та емоційний стан інших, сприймати емоції без осуду, адекватно реагувати на конфліктні ситуації);

8) *оцінювати ризики* (розрізнення прийнятних і неприйнятних ризиків);

9) *приймати рішення* (вибір способів розв'язання проблем через розуміння причин та обставин, які призводять до їх виникнення);

10) *розв'язувати проблеми* (аналіз проблемних ситуацій, формулювання проблем, висування гіпотез, практична перевірка їх та обґрунтовування);

11) *співпрацювати з іншими* (взаємодія під час спільної діяльності, планування власної та групової роботи, підтримування учасників групи, допомога іншим і заохочення до досягнення спільної мети) (Держстандарт, 2020, с. 5).

Визначені наскрізні вміння стали стрижневими в процесі розроблення методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. При цьому враховано можливі варіанти реалізації їх в умовах різних форматів навчання (очного, дистанційного синхронного й асинхронного) та вікових особливостей учнів ліцеїв.

Важливим для дисертаційної роботи про тестове оцінювання є з'ясування змісту поняття «тест». З англійської це слово перекладають як «перевірка,

випробування» – сукупність завдань із певної галузі знань або навчального предмета, що дозволяє кількісно оцінити знання, вміння, навчальні досягнення, компетентність (Словник, 2008, с. 237).

В «Українському педагогічному словнику», поняття «тест» потлумачено як систему прийомів для випробування та оцінювання окремих психічних рис та властивостей/якостей людини; завдання стандартної форми, виконання якого повинно виявити наявність певних знань, умінь і навичок, здібностей чи інших психологічних характеристик – інтересів, емоційних реакцій тощо (Український педагогічний словник, 1997, с. 675).

У Короткому тестологічному словнику-довіднику зміст поняття «тест» тлумачать як сукупність запитань, які здебільшого потребують однозначної відповіді й укладені за певними правилами та процедурами (Коваленко, 2008, с. 232). У «Новому словнику іншомовних слів» поняття «тест» схарактеризовано як спеціальне завдання для визначення здібностей, схильностей, вольових якостей людини; коротке стандартне завдання, метод випробування, що застосовується у різних галузях науки для одержання кількісної характеристики певних явищ; а також питальник для соціологічного дослідження (Словник іншомовних слів, 2008, с. 593), де розглядається тест не якісними показниками, а кількісними рівнями визначення тих чи тих ознак.

У «Словнику-довіднику з української лінгводидактики» поняття «тест» визначено як завдання стандартної форми, виконання яких повинно виявити певний рівень знань, умінь і навичок, зокрема уміння слухати, сприймати і запам'ятовувати почуте (аудіювання), читати текст, а потім відтворювати в усній чи писемній формі (говоріння і письмо) (Словник-довідник, 2015, с. 277).

Опрацювання наукової літератури в аспекті обраної проблеми дало змогу з'ясувати, що існують різні визначення поняття «тест». Плутанина в дефініціях зумовлена двома підходами до тлумачення цього терміна. За першим підходом «тест» розуміють як метод дослідження або як процес. За другим – як засіб вимірювання чи інструмент оцінювання. Щоб розрізнити значення, пропонуємо

термін «тест» уживати в значенні засобу оцінювання, а для характеристики як методу й процесу застосовувати слово «тестування».

Автори посібника «Тестові технології оцінювання» пропонують тлумачити тест як «систему тестових завдань, упорядковану за певною логікою (стратегією) їх подання, яка забезпечує інформативність оцінювання рівня і якості освітніх результатів, здобутих учнями в навчальному процесі» (Ляшенко, 2014, с. 7).

Еволюцію змісту поняття «тест» як терміна в педагогіці, психології та лінгводидактиці докладно розглянуто в дисертаційній роботі В. Шкавра, який дослідив історію розвитку тесту, розглянув основні тенденції в розвитку методики тестового контролю, проаналізував зміст навчально-методичного забезпечення для тестового контролю учасників освітнього процесу, визначив критерії та показники рівнів сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови, розробив власну методику тестового контролю навчальних досягнень.

Об'єктом дослідження В. Шкавра став процес навчання різних мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін майбутніх учителів української мови та літератури в закладах вищої освіти. Тестовий контроль передбачав оцінювання навчальних досягнень, зокрема знань, умінь і навичок.

В. Шкавро, за результатами аналізу різних досліджень, виокремлює такі класифікаційні ознаки тестових завдань:

- 1) *цільові (функціональні) та смислові*, що передбачають мету застосування, види, об'єкти, співвідношення з нормами чи критеріями;
- 2) *формальні* з урахуванням структури та способу оформлення відповіді; характеру вибіркового відповідей; гомогенності завдань; способу презентування; використанням засобів оперативного машинного зв'язку, які в дослідженні адаптовано до умов опанування мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти (Шкавро, 2019, с. 179).

Тестування може стати одним із способів оцінювання компетентності з української мови. І. Анненкова визначає тестування як метод педагогічної

діагностики, за допомогою якого вибір поведінки, що репрезентує передумови або результати навчального процесу, повинен максимально відповідати принципам зіставлення, об'єктивності, надійності та валідності вимірів; повинен пройти обробку й інтерпретацію і бути прийнятним для застосування у педагогічній практиці (Анненкова, 2021, с. 68–69).

О. Біляковська наголошує, що головною метою тестування є створення єдиної технології, процедури й інструментарію для об'єктивного та достовірного оцінювання успішності. Дослідниця зазначає, що технологія тестування має концептуальний, змістовий і процесуальний компоненти. Відповідно до цієї структури технологія тестування містить такі елементи: мета тестування, завдання, принципи створення тестових завдань, види і типи завдань, структура тестів, об'єкти тестування, зміст тестування (Біляковська, 2022, с. 17).

У «Словнику-довіднику з української лінгводидактики» потлумачено поняття «тестовий контроль». У вузькому значенні це – використання й проведення тесту, а в широкому – «сукупність етапів планування, складання й випробування тестів, обробки й інтерпретації результатів проведення тесту» (Пентиліук, 2015, с. 277). Ми вважаємо за необхідне уникати поняття «тестовий контроль», оскільки його назва передбачає реалізацію лише однієї функції оцінювання – контрольної.

У межах дисертаційної роботи й з огляду на освітню реформу більш доцільним вважаємо вживання поняття «тестове оцінювання», яке тлумачимо як процес визначення рівня засвоєння здобувачами освіти знань, умінь та навичок відповідно до очікуваних результатів.

Поняття «оцінювання компетентності» є відносно новим в українській лінгводидактиці. Виникають труднощі в дефініції через багатовимірність структури компетентності. Існує потреба в застосуванні різноманітних оцінювальних засобів і шкал оцінювання задля реалізації визначеного поняття. У процесі оцінювання компетентності слід враховувати не лише результати навчальної роботи учнів, рівень сформованості знань, умінь і навичок, а й

розвиток ставлень та цінностей. З огляду на це вважаємо за необхідне тлумачити оцінювання компетентності як процес визначення рівня знань, умінь, навичок, ставлень і цінностей, що реалізуються через практичний досвід здобувачів освіти.

Перспективним для української лінгводидактики вважаємо «тест компетентностей». Це поняття є малопоширеним в середній освіті України. За кордоном тести компетентностей використовують багатовекторно:

- для перевірки рівня кваліфікації особи в певній навичці;
- для діагностики рівня засвоєння матеріалу з курсу;
- з метою визначення набору навичок, необхідних для досягнення успіху;
- для професійних цілей: щоб виявити здібності або рівень компетентності працівника;
- як засіб оцінювання загальної навчальної компетентності.

Закордонні компанії використовують тест компетентностей для визначення професійних здібностей. Тест перевіряє, якою мірою працівник може виконувати свої посадові обов'язки. З урахуванням результатів тестового оцінювання визначають бонуси, підвищення зарплати, потенційне кар'єрне зростання чи, навпаки, зниження. Зазвичай роботодавці перевіряють виконання основних посадових обов'язків і створюють оцінку або рейтинг для кожної навички, обов'язку чи вимоги. Ця оцінка може стати основою для повного аналізу загальної продуктивності працівника (What is..., 2022).

У професійній сфері тест компетентностей застосовують для аналізу різних умінь, щоб виявити потенціал для певної посади чи необхідність додаткового навчання для вдосконалення навичок.

В українській педагогіці трапляється поняття «тест здібностей», яке тлумачать як характеристику особистості, набуту впродовж життя. Цей тест діагностує спроможність вдосконалювати власну систему знань, застосовувати її для розв'язування особистісно й суспільно значимих проблем; здатність сприймати і генерувати нові ідеї; спроможність приймати рішення і брати на

себе відповідальність, ініціювати і здійснювати продуктивну діяльність (Ляшенко, 2012).

В Україні також існує тест загальної навчальної компетентності (ТЗНК), який використовують у вступній кампанії до магістратури. Під час розроблення ТЗНК враховують систему наскрізних умінь і ключових компетентностей, набуття яких нині є головною метою освіти; передумови саморозвитку й самореалізації особистості, а також спроможність продуктивно навчатися впродовж життя.

«Тест компетентностей» може стати одним із способів оцінити компетентність з української мови. Перші спроби в цьому аспекті здійснено авторами інтегрованого мовно-літературного курсу «Українська мова, українська та зарубіжна літератури». Особливостями комплексу завдань «тесту компетентностей» є використання текстів різних типів і створення змістових та граматичних запитань на текстовому матеріалі. Тест актуалізує когнітивні процеси, виявляє рівень аналітичних умінь і творчих здібностей. Створення й використання «тестів компетентностей» може бути ефективним і результативним на уроках української мови в ліцеях.

Аналіз наукової та лінгводидактичної літератури дає підстави стверджувати про відсутність єдиного підходу до тлумачення поняття «тестове оцінювання компетентності з української мови». Дослідники одностайні лише в тому, що тест переважно передбачає однозначну відповідь, укладений за правилами та вимогами; відповідає таким характеристикам ефективності, як валідність і надійність; сукупність завдань із певної галузі знань, дисципліни (навчального предмета); дозволяє кількісно оцінити знання, вміння, навчальні досягнення, компетентність здобувачів освіти; стандартизоване завдання, за результатами якого роблять висновок про рівень знань, умінь та навичок того, кого тестують; завдання, виконання яких має виявити рівень компетентності з української мови – знань, умінь і навичок, практичного досвіду, ціннісних орієнтацій, розвитку наскрізних умінь та груп результатів.

Визначаємо тестове оцінювання компетентності з української мови як процес вимірювання здобутих знань, умінь, навичок, цінностей та ставлень з урахуванням розвитку наскрізних умінь та ключових компетентностей. Відповідно, під час розроблення завдань для тестового оцінювання компетентності з української мови варто орієнтуватися на мовну тему, передбачену державною програмою і календарно-тематичним плануванням (перевірка рівня предметної компетентності), та на розвиток певних наскрізних умінь та ключових компетентностей.

1.3. Тест як засіб оцінювання компетентності з української мови

Дискусійним є питання щодо ефективності тесту як засобу оцінювання в сучасному глобалізованому світі. З-поміж лінгводидактів і вчителів-практиків часом можна чути думки й коментарі в соціальних мережах про сумнівність результатів тестового оцінювання. Проте аналіз результатів сучасних світових досліджень і практик вимірювань компетентності свідчить про значні перспективи тесту як засобу оцінювання.

В останні роки дедалі більшої важливості набувають дослідження в галузі нейронаук. Розуміння того, як функціонує людський мозок і працює пам'ять, допомагає більш ефективно організовувати процес навчання. З огляду на цей факт ми проаналізували дослідження іноземних нейробіологів і психологів щодо впливу й результативності тестового оцінювання компетентності.

Тести зазвичай використовують для оцінювання результатів освітнього процесу. Однак багатьма дослідженнями доведено, що тестування має значний навчальний потенціал і сприяє якісному опануванню теми та запам'ятовуванню.

Нейрофізіологи звертають увагу на «ефект тестування»: виконання тестових завдань за попередньо вивченою інформацією може стати потужним навчальним явищем. Цей ефект полягає в тому, що завдяки тестуванню відбувається покращення довготермінової пам'яті через пригадування вивченого.

Про тестування як важливий процес поповнення та розширення знань писала й Б. Оклі в книзі «Навчитися вчитися. Як запустити свій мозок на повну». Науковиця звертає увагу на те, що «тест уже є важливим процесом навчання. Він «збагачує» знання, значно розширюючи можливості щодо утримання матеріалу в пам'яті» (Оклі, 2019, с. 116). Дослідниця згадує про ефект тестування як процес підвищення рівня знань через виконання тестів. Б. Оклі припускає, що цей ефект досягається завдяки тому, що «тестування зміцнює й стабілізує відповідні нейронні структури в мозку». Попри те, що результати тесту можуть бути невтішними для учнів, ефект тестування має позитивний вплив. «Однією з причин користі від формування міцних фрагментів пам'яті є те, що під час створення цих фрагментів ви проводите для себе своєрідні міні-тести», – зазначає Б. Оклі (Оклі, 2019, с. 116). Відновлення матеріалу в пам'яті завдяки виконанню тестів є можливістю краще запам'ятати навчальну інформацію. Пригадування матеріалу в межах самотестування – це не лише перевірка рівня знань, а й один із найкращих навчальних методів. Здійснюючи самотестування, учні сприяють більш глибокому й ґрунтовному засвоєнню навчального матеріалу.

Німецький учений Б. Пастеттер багатьма лабораторними дослідженнями довів, що існує позитивний вплив процесу тестування на пригадування раніше вивченої інформації. Тестові завдання можуть підвищувати рівень засвоєння теми (Pastötter, 2019). Нейрофізіолог також досліджував хворих із складними черепними травмами й експериментально перевіряв, що тестування може бути потужною технікою для відновлення пам'яті та загалом покращення навчання (Pastötter, 2013).

Тенденцією останніх років стає поява тестів у засобах масової інформації задля охоплення значної кількості читачів та більш уважного прочитання новин. «The New York Times» щотижня оприлюднює спеціальний тест, який опитує читачів про деталі найбільших новин. Схожого типу тести публікують і в інших періодичних виданнях, як-от: «USA Today», «CNN» і «Wall Street Journal». Американські дослідники Д. Кольєр, Р. Піллай, Л. Фаціо проаналізували тестові

завдання в ЗМІ й провели експеримент, щоб з'ясувати вплив тестів на рівень запам'ятовування та медіаграмотності. Результати дослідження засвідчили, що тести з кількома варіантами відповідей підвищують рівень запам'ятовування ключових деталей (Collier, 2023). Саме тому наявність тестового оцінювання сприяє кращому опрацюванню та зберіганню в пам'яті найважливішої інформації.

Вагомими вважаємо також результати експерименту, проведеного німецькими та іспанськими науковцями в галузі когнітивних нейронаук. П. Людовіци, П. Пас-Алонсо, Т. Лахман і Д. Черноховська з'ясували ефективність зворотного зв'язку після проведеного тестування. Учені довели, що підвищення продуктивності пам'яті спостерігається після тестування порівняно з повторним вивченням матеріалу.

Ефективним є надання зворотного зв'язку, що сприяє аналізу допущених помилок. Оприлюднення правильних відповідей після виконання завдань посилює мнемонічні переваги тестового оцінювання (Ludowicy, 2023). Проаналізовані дослідження є також цінними для розуміння новацій НУШ, за якими якісний зворотний зв'язок є обов'язковим елементом оцінювання (формувального та поточного).

Тестування може стати елементом діяльнісного підходу: щоб дати правильну відповідь на тестове запитання, здобувачі освіти спершу здійснюють пошук необхідної інформації, опрацьовують її, а потім відповідають. «Навчання, потенційоване тестом» – так визначають цей процес К. Арнольд і К. Макдермотт із Вашингтонського університету. Дослідники експериментально підтверджують: тести через пошук підвищують ефективність навчання, що зумовлено сприятливим впливом практики пошуку. Дослідники доходять висновку, що «попередні тести покращують кодування ще не отриманих елементів» (Arnold, 2013). З'ясовано, що тестування уповільнює забування і підвищує ймовірність подальшого відновлення інформації з пам'яті. У результаті через тестове оцінювання вдається досягнути кращого опанування вивченої теми.

Проаналізовані дослідження з нейронаук підтверджують когнітивний потенціал тестового оцінювання та мотивують до більш глибокого вивчення проблеми з проєкцією на українські освітні реалії та напрацювання лінгводидактів.

Існують різні думки з-поміж педагогів (теоретиків і практиків) щодо доцільності оцінювання компетентності засобами тестів. Фахівці Інституту педагогіки НАПН України в монографії «Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи» (за ред. О. Ляшенка, Ю. Жука) наголошують на доцільності тестового оцінювання компетентності. Окрім педагогічного тесту, науковці пропонують застосовувати компетентнісні тести, що оцінюють інтегровані, метапредметні й міжпредметні компетенції учнів, практикоорієнтовані діяльнісні тести, анкети тощо. Автори монографії наводять як приклад із педагогічного досвіду тестові форми самостійного конструювання відповіді, ситуативні тестові завдання, які за всіма ознаками відповідають теорії педагогічних вимірювань, а отже, дають можливість кількісного і якісного оцінювання освітніх результатів (Ляшенко & Жук, 2014, с. 20).

О. Ляшенко виокремлює три етапи створення тесту:

1) **перший етап:** формулювання мети тестування залежно від типу оцінювання; вибір виду тесту й підходів до його конструювання; аналіз навчального матеріалу чи окремої теми; визначення тривалості тесту та його специфікації (з'ясування кількості завдань відповідно до рівнів і тем: I рівень – знання і розуміння; II рівень – уміння застосовувати знання в стандартних ситуаціях; III рівень – застосування знань у нестандартних ситуаціях); розроблення завдань тесту.

2) **другий етап:** експериментальна апробація задля визначення статистичних характеристик завдань; визначення методики оцінювання; підготовка інструктивних матеріалів для здобувачів освіти; апробаційне тестування, збір і статистична обробка одержаних результатів.

3) **третій етап:** підвищення якості тесту – вилучення завдань, які не відповідають критеріям та очікуванням; редагування завдань у разі потреби; вибір способів інтерпретації результатів (Ляшенко & Жук, 2014, с. 20).

Автори посібника «Тестові технології оцінювання» називають якісний тест інструментом контрольно-оцінювальної діяльності вчителя, за допомогою якого можна об'єктивно виміряти й оцінити ту ознаку особистості, яка передбачена метою тестування (Ляшенко & Жук, 2014, с. 14).

Як переконує педагогічний досвід, успішним є використання тестів компетентностей, які діагностують різні аспекти розвитку, серед яких – критичне мислення, креативність, логічність викладу думок. Скажімо, тест PISA не обмежується лише предметною компетентністю, а й дає змогу перевірити вміння учнів знаходити необхідну інформацію, інтерпретувати текст, здійснювати рефлексію. Найбільш важливими є осмислене сприйняття тексту, здатність розуміти зміст і критично осмислювати його, оцінювати й висловлювати власні думки щодо прочитаного. У тестах PISA використовують тексти різних жанрів (уривки з художніх творів, біографій, тексти розважального характеру, епістолярій, документи, статті, інструкції, рекламні оголошення тощо) та різні форми передання інформації (діаграми, малюнки, карти, таблиці й графіки).

Нині тестове оцінювання компетентності з української мови набуває практичної реалізації в класах, які навчаються за концепцією «Нова українська школа». До прикладу, «Тест компетентностей з української мови для учнів 3–4 класів» має на меті оцінити рівень предметної компетентності й поступ у становленні ключової компетентності «володіння рідною мовою».

Тест компетентностей НУШ ґрунтується на роботі з текстом. Тестові завдання є різнотипними: з однією чи з кількома правильними відповідями, відповідь окремими словами й розгорнута письмова відповідь у відведених для цього рядках. У передмові до тесту є оптимістичне налаштування на позитивний результат і передбачення ситуації успіху. Також подано чітку інструкцію про особливості виконання завдань (див. *рис. 1.2*):

ІНСТРУКЦІЯ

Пропонуємо перевірити, чи легко тобі буде виконати запропоновані завдання.

Усі завдання пов'язані з текстом, який тобі потрібно уважно прочитати.

У деяких завданнях необхідно записати окремі слова, у деяких – дати розгорнуту письмову відповідь у відведених для цього рядках.

Після того як ти виконаєш певне завдання, обведи слово ТАК чи НІ, що буде твоєю відповіддю на питання «Чи легко було виконувати це завдання?».

Чи легко було виконувати це завдання?

Так   Ні

Деякі завдання тобі здаватимуться легкими, деякі – дещо складнішими. Спробуй виконати кожне з них.

Налаштуйся на позитивний результат. Ти впораєшся із завданнями, вір у себе!

Зичимо успіхів!

Рис. 1.2. Інструкція до виконання «Тесту компетентностей»

Загалом у тестах компетентностей наявні завдання різних типів і рівнів складності. Розгляньмо їх більш докладно задля розуміння процесу оцінювання компетентності з української мови, що розпочався в початковій школі й триватиме в середній та старшій. Для аналізу візьмемо комплекси завдань «Українська мова. Тест компетентностей» для 3 і 4 класів, оскільки таке структурування завдань демонструє тенденції в тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцеїв.

У першому завданні тесту компетентностей №1 для 3 класу наведено діалог двох дітей, дівчинки і хлопчика, які зустрілися на вулиці. Прочитавши діалог, учні мають визначити ставлення мовців (героїв діалогу) одне до одного. Варіанти відповідей: «1) зухвало і недружно; 2) дружно і невпевнено; 3) дружно і впевнено» (Тест компетентностей, 2019, с. 3). Далі потрібно довести свою думку, записавши 2–3 речення. Завдання такого типу перевіряють ціннісне ставлення здобувачів освіти й уміння аргументувати власні думки. У другому завданні наведено перелік слів; потрібно поміркувати, про що може йтися в

тексті з такими словами й записати відповідь 3–4 реченнями. Також передбачене визначення стилю тексту.

Третє завдання – це текст, з четвертого по восьме – завдання за цим текстом. Одне з них – заповнення таблиці, у якій потрібно визначити структурні компоненти (зачин, основна частина, кінцівка) і власні емоції, позначивши їх смайликами. У сусідньому стовпчику варто пояснити, що саме в тексті викликало такі емоції.

Сьоме завдання є творчим: створити афішу до уявної вистави, назва якої відповідає тексту з попередніх завдань. «Поміркуй, яка необхідна словесна інформація про виставу має бути на афіші. Запиши цю інформацію на афіші так, щоб залишилося місце для малюнків. Використай відповідний шрифт», – такою інструкцією завершується завдання (Тест компетентностей, 2019, с. 7).

Інші завдання – суто мовного плану: підкреслити в тексті спільнокореневі слова до слів «політ», «крило», «мокрый»; записати форми слова «дощ», які трапилися в тексті; дібрати слова з протилежним значенням (без уживання відповідного терміну).

Важливою для «Тесту компетентностей» є спільна тема, що актуальна для здобувачів освіти з огляду на їхній вік та зацікавлення. «Сніданок школяра» – текст із такою назвою запропоновано (див. *рис. 1.3.*) для аналізу в «Тесті компетентностей» №3 (Тест компетентностей, 2021).

Прочитай текст і виконай завдання 1–9.

СНІДАНОК ШКОЛЯРА

Щоб добре вчитися, треба добре їсти. Адже від способу харчування залежить, чи достатньо сил ти матимеш для праці на уроках. Ти впевнений/а, що знаєш, яким має бути правильний сніданок учня?

(1)

Від того, який у вас сніданок, залежить можливість концентруватися на уроках, сприймати та запам'ятовувати матеріал. Регулярне незбалансоване харчування може спричинити зниження працездатності, призвести до фізичних і психічних порушень.

Рис. 1.3. Фрагмент із «Тесту компетентностей» для 3 класу

Одне з перших завдань – визначити стильову приналежність тексту й обрати правильну відповідь у тестовому запитанні. На підтвердження вибору варіанта пропонують записати 3–4 речення, що аргументують вибір. Аргументування учнівської позиції – це також фрагмент завдання, що передбачає визначення професії авторки тексту.

Типовими для тестів компетентностей є завдання на встановлення відповідностей. Скажімо, в добірці завдань №3 потрібно увідповіднити назви складових раціону з функцією, яку вони виконують (див. *рис. 1.4.*). Виконання такого типу завдань передбачає розуміння прочитаного, вміння аналізувати й зіставляти інформацію, виокремлювати її залежно від потреб.

3. Зверни увагу на те, як у тексті пояснено значення білків, жирів, вуглеводів, вітамінів і мінералів. Поєднай стрілкою назву кожної складової з її функцією – тим, що вона дає організму.

Білки	Сонливість і розсіяність
Прості вуглеводи	Утворення нових тканин
Складні вуглеводи	Енергія для організму
Жири	Нормальний обмін речовин
Вітаміни та мінерали	Відновлення клітин

Рис. 1.4. Завдання з «Тесту компетентностей» для 3-го класу

Розуміння структури тексту й змісту кожної з його частин – це мета завдання, що передбачає визначення послідовності умовних назв розділів. У лівій колонці наведено номери розділів, у правій – назви:

- Здорові сніданки – бадьорі діти!
- Яке харчування, таке й навчання
- Чи достатньо покласти до ранця печиво?
- Чи достатньо поснідати бутербродом із чаєм?
- Ранкове меню навчального тижня
- Щоб було корисно і смачно

Завдання учнів – поєднати стрілкою цифри з відповідними назвами, щоб правильно встановити послідовність структурних елементів, маркованих змістовими твердженнями.

Наступне завдання передбачає групування іменників за категоріями роду й числа та відповідне заповнення таблиці. Іменники відповідають тематиці тексту: сніданок, можливість, уроках, харчування, українців, організм, тканин, солодощі, кров, сонливість, інформацію, какао, меню, матеріалу, вуглеводи.

Завдання №6 має на меті перевірити розуміння учнями словосполучень, уміння правильно визначати головне й залежне слова. З-поміж завдань мовної теми – визначення особових дієслів і запис форм у таблицю дієвідмінювання.

Завершальним є творче завдання: обрати з тексту один варіант здорового сніданку й написати текст (5–6 речень) для рекламної листівки.

Тест компетентностей №1 з української мови для учнів 4 класу відрізняється не лише змістом, а й структурою. Перед низкою завдань подано один текст, який потрібно прочитати та за яким потрібно виконати наступні завдання:

- ✓ перше – передбачає встановлення відповідності між іменем і родинним статусом;
- ✓ друге – виокремлення важливих подій тексту й зазначення їх на «шкалі часу»;
- ✓ третє – оцінювання вчинків, формулювання власної думки й аргументація її;
- ✓ четверте – розмірковування про джерела інформації, узяті для написання цього тексту, висловлення міркувань щодо надійності цих джерел;
- ✓ п'яте – пошук слів, які не вживають у сучасній мові, записування їх поруч із синонімами;
- ✓ шосте – пошук речень із звертаннями в тексті, формулювання власних речень, що містять визначені звертання;
- ✓ сьоме – пошук фразеологізму й пояснення його значення;
- ✓ восьме – групування дієслів, які траплялися в тексті, за граматичними значеннями, заповнення відповідної таблиці;
- ✓ у дев'ятому завданні слід вставити пропущені букви й записати в дужках перевірку для орфограми слабкої позиції звука.

Після виконання кожного із завдань тесту компетентностей (і для 3-го, і для 4-го класів) передбачений етап рефлексії, під час якого варто відповісти «так» або «ні» на запитання: «Чи легко було виконувати це завдання?» Останнє, десяте, завдання в тестах 3–4 класів є теж рефлексійним: «Якщо деякі завдання було важко виконати, то напиши, чого ще тобі слід навчитись». Через кілька

порожніх рядків для нотувань – додаткове запитання: «Якщо тобі легко було виконати всі завдання, то напиши, що тобі допомогло».

Уважаємо, що «тест компетентностей» має стати окремим терміном у педагогічній науці задля комплексного тестового оцінювання компетентності з української мови. Запропонований термін потребує ґрунтовних теоретичних досліджень і практичної апробації. Аналіз завдань «тесту компетентностей» для початкових класів НУШ засвідчує значний потенціал цього виду контролю й у середніх та старших класах.

Тестове оцінювання компетентності, започатковане в початкових класах НУШ, потребує послідовного й логічного продовження в середній та старшій школі. Для цього необхідним є розроблення компетентнісно орієнтованих завдань, виконання яких потрібно оцінювати за визначеними чіткими критеріями.

Схожими на «Тест компетентностей» є діагностичні завдання з подолання освітніх втрат на електронній платформі «Всеукраїнська школа онлайн» (ВШО). Тести первинної й вторинної діагностики складаються з 20 завдань.

Оцінювання компетентності з української мови на платформі ВШО передбачає завдання на розуміння змісту тексту, встановлення зв'язків, усвідомлене тлумачення правил і застосування їх у практичних мовних ситуаціях. Завдання 1–4, 6, 8, 10–15, 17–20 мають по чотири варіанти відповіді з одним правильним. До окремих завдань наведено інструкції, з якими необхідно ознайомитися перед виконанням. На виконання 20 тестових завдань відведено 30 хвилин. Після завершення виконання тесту учні можуть дізнатися про свій результат: у вкладці «Прогрес» розташовано звіт із результатами та переліком покликань на додаткові матеріали, які варто опрацювати для надолуження тих тем, за якими допущено помилки в процесі виконання завдань тесту.

Розглянемо завдання первинного діагностичного тесту для учнів 5-6 класів за темою «Текст. Мовні одиниці в тексті» (рис. 1.5.).

ДЖОАН К. РОЛІНГ «ГАРРІ ПОТТЕР 1–7»

(1): Коли Гаррі був зовсім малям, злий чарівник Лорд Волдеморт убив його батьків. Хлоп'ятко теж було за крок до того, щоб віддати Богові душу, однак Поттеру пощастило: **закляття смерті** обернулося проти Волдеморта, позбавивши його тіла, а на лобі хлоп'яти на згадку лишилися розкішні **шрам у формі блискавки**.

«ГАРРІ ПОТТЕР І ФІЛОСОФСЬКИЙ КАМІНЬ»:

Гаррі одинадцять років. Хлопчину забирають до Школи чарів і чаклунства **Гогвортс**, якою керує майстер магії Альбус Дамблдор. До цього Гаррі жив з недолугими родичами й і гадки не мав про свою магічну силу. Хлопчак знайомиться з Роном і Герміоною, які стають його друзями-нерозлийвода, і вчиться декількох чаклунських **заклинань**, а також гри у **квідич**. Гаррі завадив Лордові Волдеморту заволодіти **філософським каменем** і таким чином стати безсмертним.

«ГАРРІ ПОТТЕР І ТАЄМНА КІМНАТА»:

другий навчальний рік. **Чудовисько** з таємної кімнати здійснює страхливі замачи на учнів. Гаррі, Рон і Герміона **вбивають страховисько** та завдають ще одного нищівного удару Волдемортові.

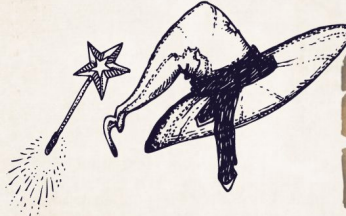
«ГАРРІ ПОТТЕР І В'ЯЗЕНЬ АЗКАБАНА»:

небезпечний убивця Сіріус Блек **утік із в'язниці**. Усі побоюються, що він хоче вкоротити віку Гаррі, однак насправді Блек прагне розправитися зі **щуром** Рона. Сіріус – хрещений Гаррі, а щур виявився тим, хто зрадив батьків хлопця та спричинив їхню загибель.

«ГАРРІ ПОТТЕР І КЕЛИХ ВОГНЮ»:

Гаррі має взяти участь у складному чаклунському турнірі, де на підлітка чекають **небезпечні завдання**. За всім цим ховається Волдеморт, який знову **повернувся**, та вже у власному тілі.

«ГАРРІ ПОТТЕР І ОРДЕН ФЕНІКСА»:

Міністерство магії прагне приховати **повернення** Волдеморта. Стає відомим **пророцтво** про те, що лише Гаррі може вбити Волдеморта, – або той уб'є свого суперника.

«ГАРРІ ПОТТЕР І НАПІВКРОВНИЙ ПРИНЦ»:

Дамблдор допомагає Поттерів вивідати всю інформацію про Волдеморта. Зрештою Гаррі і директор знаходять **вирішальну деталь**. Під час спроби застосувати здобуті знання Дамблдор **помирає**.

«ГАРРІ ПОТТЕР І СМЕРТЕЛЬНІ РЕЛІКВІЇ»:

юнакові нарешті **вдається вбити** Волдеморта.

МІЖ ІНШИМ

По всьому світу було продано понад чотириста мільйонів примірників. Ще ніколи серія дитячих книжок не привертала до себе стільки уваги. Напередодні виходу нової частини прихильники й прихильниці звечора займали чергу біля книгарень, і деякі з них відкривалися вже опівночі. Тисячі примірників п'ятої частини було поцуплено напередодні появи книжки в крамницях, а шоста частина з'явилася в Китаї як плагіат – узагалі ще до того, як Ролінг сама написала її.

АВТОРКА

П'ять років Джоан К. Ролінг відшліфовувала першу частину й уже тоді знала, що їй буде сім. Спочатку рукопис нікого не зацікавив. Урешті письменниця знайшла видавництво і вже за кілька років стала мільярдеркою. Ще жодна людина не заробляла стільки написанням книжок.

Рис. 1.5. Текст для аналізу на платформі ВШО (5–6 класи)

Учням запропоновано текст із своєрідним оформленням і візуальними елементами за мотивами твору «Гаррі Поттер» Дж. Ролінг. Далі – низка запитань за матеріалами тексту, з-поміж них є такі:

1. Визначити, звідки взято фрагмент тексту (варіанти: довідник, підручник, казка, повість).

2. З'ясувати мету тексту (варіанти: поінформувати про життя письменниці; розважити читачок і читачів; спонукати до читання творів; переконати купити книжки).

3. Знайти з-поміж слів спільнокореневе до слова “ніч” (варіанти: нищівний, опівночі, нічий, ніколи).

4. Обрати слово, що має стояти в тексті замість цифри (варіанти: анотація, трейлер, передісторія, сюжет).

Наступний блок запитань передбачає вибір відповідей зі спадного списку. До кожного з п'яти окремих завдань запропоновано по шість варіантів відповіді

з одним правильним. Візульне оформлення й технічне рішення щодо структури запитань зображено нижче (рис. 1.6.):

Завдання 5

можливі 5.0 балів (оцінено, результати приховано)

Поміркуй, навіщо в тексті вжито різні шрифти. Установи відповідність між назвою шрифту (1–5) та прикладом (А–Д).

1 ВЕЛИКИЙ НЕЖИРНИЙ ШРИФТ

Оберіть опцію

2 Жирний шрифт

- ✓ Оберіть опцію
- А Назва книги Джоан Ролінг.
- Б Важливе явище або предмет.
- В Важливий епізод.
- Г Головний персонаж.
- Г Назва розділу тексту.
- Д Важлива ідея.

Рис. 1.6. Структура запитань другого блоку первинного діагностичного тестування на ВШО

Частина запитань другого блоку перевіряє рівень розуміння змісту, форми та структури тексту. Інша частина – лексичні й граматичні вміння здобувачів освіти. Є завдання, що поєднують предметну компетентність і «розуміння тексту» як наскрізне вміння. Наприклад, завдання 7, що передбачає конструювання словосполучень відповідно до змісту прочитаного (рис. 1.7.).

Завдання 7

можливі 5.0 балів (оцінено, результати приховано)

Поєднай головне (1–5) та залежне (А–Д) слово в кожному словосполученні, ужитому в тексті.

1 Майстер

- ✓ Оберіть опцію
- А магії
- Б удару
- В юнака
- Г опівночі
- Г частина
- Д завдання

Рис. 1.7. Завдання з первинного діагностичного тестування ВШО (5–6 класи)

Заслуговує на увагу значна кількість запитань, що перевіряють певні аспекти предметної компетентності. Наведемо деякі з них:

1. У який спосіб можна перевірити написання літери **и** в слові **директор**?
  - Дібрати спільнокореневе слово, де звук (и) наголошений.
  - Знайти спільнокореневе слово, де звук (и) чергується з іншим.
  - Знайти це слово в орфографічному словнику.
  - Дібрати спільнокореневе слово, де звук (и) випадає.
2. Слова, виділені у фрагменті «*Гаррі має взяти участь у складному чаклунському турнірі*», можна замінити словами:
  - має прийняти участь;
  - повинен узяти участь;
  - хоче прийняти участь;
  - прагне взяти участь.
3. Складним є речення
  - До цього Гаррі жив з недолугими родичами й і гадки не мав про свою магічну силу.
  - Гаррі, Рон і Герміона вбивають страховисько та завдають ще одного нищівного удару Волдеморові.
  - По всьому світу було продано понад чотириста мільйонів примірників.
  - П'ять років Джоан К. Ролінг відшліфовувала першу частину й уже тоді знала, що їх буде сім.
4. Порядок уживання в тексті слів на позначення Гаррі Поттера (*маля, хлоп'ятко, хлоп'я, хлопчина, хлопчак, хлопець, підліток, юнак*) демонструє нам:
  - зміни в характері головного героя;
  - ставлення інших персонажів до Гаррі;
  - дорослішання головного героя;
  - ставлення Гаррі до інших персонажів.

Використання різних типів запитань за вивченими темами курсу української мови дозволяє повно й об'єктивно діагностувати рівень

сформованості предметної компетентності. Діагностичні тестування, запропоновані на платформі ВШО, вважаємо перспективними для подальшого розвитку процесу оцінювання.

Тестове оцінювання компетентності з української мови набуває значної важливості в завданнях Зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) та Національного мультипредметного тесту (НМТ). «Український центр оцінювання якості освіти» на початку 2020/2021 навчального року презентував зразки оновлених сертифікаційних робіт з української мови та літератури. Найприкметнішою рисою цих робіт є вагома переорієнтація на оцінювання компетентності. На рівні закритих тестових завдань з української мови це виявляється, зокрема, у контекстності: «...значна кількість завдань спрямовані на виявлення здатності учасника/учасниці працювати не з «абстрагованими» мовними одиницями чи явищами, а з їхніми реалізаціями в межах різних за обсягом контекстів.

Однією з основних новацій ЗНО–2021 з української мови є введення тестових завдань відкритої форми. Ці завдання передбачають короткі відповіді на запитання, які стосуються одного або кількох тематично пов'язаних текстів. Тести такого типу засвідчують валідність для оцінювання когнітивних навичок високого рівня – аналізу, синтезу, оцінювання (за таксономією Блума), а тому застосування їх є цілком мотивованим з огляду на компетентнісну спрямованість оновленого тесту.

Демонстраційний варіант нового формату ЗНО має низку компетентнісно орієнтованих завдань. Початок війни завадив реалізувати традиційний підсумковий тест 2022 року, однак тенденції до оцінювання компетентності через систему ЗНО є очевидними.

Розгляньмо типи запитань формату ЗНО, що мають компетентнісний потенціал з української мови, і проілюструємо їх на прикладі завдань демонстраційного варіанта 2021 року:

1. *Пошук однакових звуків у словах одного речення.* Якщо раніше типовим було тестове запитання з переліком непов'язаних лексем, то з 2021 року

всі слова кожного варіанта поєднані в цілісне речення. Це сприяє усвідомленню того, що звуки, букви та слова існують не відірвано одне від одного, а є складовими єдиної мовної системи.

Однаковий звук позначають букви, підкреслені в окремих словах речення

- А** Заспівала сопілочка осьдечки за вікном.
- Б** Відповідаючи їм, не забудьте подякувати.
- В** Ці квитки можна обміняти в касі вокзалу.
- Г** Лікувальні можливості живокосту безмежні.

2. *Наголоси у словах, що є елементами мікротексту. Аналогічно до попереднього завдання тест передбачає не перелік слів через кому, а слова, пов'язані за змістом, що утворюють кілька речень.*

Прочитайте речення (цифра позначає наступне слово).

(1)Чотирнадцятого (2)листопада трапився курйозний (3)випадок: (4)мережа магазинів (5)«Решето» продала покупцям цілий (6)центнер (7)курятини всього за (8)сімдесят гривень, про що свідчив (9)виразний (10)цінник.

НЕПРАВИЛЬНО підкреслено букви на позначення наголошених голосних у всіх словах, позначених цифрами

- А** 1,3,6,8
- Б** 1,4, 7,10
- В** 2,3,6,9
- Г** 2,4,5,10

3. *Відновлення початкового змісту речень. Учням необхідно дібрати для кожного з пропусків правильний варіант. Серед слів, які запропоновано для вибору, є пароніми, лексичні й граматичні помилки, спільнокореневі слова та слова з омонімічним коренем.*

Доберіть для відповідного пропуску під номером 34 правильний варіант з-поміж запропонованих.

Дистанційна форма **(34)** _____ освіти – це **(35)** _____ навчання, яке проходить переважно за опосередкованої взаємодії віддалених **(36)** _____ учасників освітнього процесу в спеціалізованому **(37)** _____, що **(38)** _____ на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

- А** отримання
- Б** набуття
- В** одержання
- Г** здобуття

4. *Редагування змісту речень.* Завдання перевіряє розуміння синтаксичної структури речень, доречне використання лексем. Речення всіх варіантів пов'язані за змістом і таким чином утворюють невеликий текст.

Редагування потребує речення

- А** Людство неабияк переймається станом навколишнього середовища.
- Б** Автомобілі й теплові електростанції дуже забруднюють атмосферу.
- В** Якість питної води залежить від умов очищення та транспортування.
- Г** Громадські організації часто проводять моніторинг стану природи.
- Д** У більшості держав світу уряди піклуються й охороняють довкілля.

5. *Обґрунтування вживання розділових знаків.* Завдання цього типу передбачає застосування теоретичних знань у практичних ситуаціях.

Приклад речення

- 1** Полюси мого світу – карамель і полин.
- 2** Поміж ними – пустельні поля магнетизму.
- 3** Тут немає землі – і не видно землі.
- 4** Є один тільки метод – молитися й дихать.

Умова

- А** тире при відокремленому означенні
- Б** тире в складносурядному реченні
- В** тире на місці пропущеного члена речення
- Г** тире в складному безсполучниковому реченні
- Д** тире між підметом і присудком

6. *Визначення правильності твердження, що відповідає змісту діалогу.* У тестовому завданні перевіряють, чи здобувач освіти розуміє зміст реплік і чи може трансформувати їх в одне речення.

Прочитайте діалог.

Привітавшись, Болік дістав із кишені піджака кілька дисків.

– *Що це?* – запитав я.

– *Музику нам записав,* – пояснив Болік. – *Щоб дорогою слухати.*

– *Та в мене свій плеєр є,* – відповів я.

Останню репліку співрозмовника Болік має інтерпретувати для себе як те, що його супутник

- А** має бездисковий плеєр
- Б** любить іншу музику
- В** не слухає музики з дисків
- Г** ображений ініціативою товариша
- Д** слухатиме свою музику

7. *Інтерпретація реплік співрозмовника.* Це завдання є частково схожим із попереднім. Його мета – перевірити, чи здобувачі освіти диференціюють головне й другорядне, чи вміють критично оцінювати прочитане. У завданнях такого типу використовують пряму й непряму мову.

Пряму мову в реченні Іван сказав: *«Як і будь-якій людині, мені важливо знати, що про мене думають інші, як сприймають мої ідеї»* правильно передано непрямою в рядку

- А** Іван сказав, що, як і будь-якій людині, мені важливо знати, що про мене думають інші, як вони сприймають мої ідеї.
- Б** Іван сказав, що, як і будь-якій людині, для нього важливо знати, що про мене думають інші, як сприймають його ідеї.
- В** Іван сказав, що йому, як і будь-якій людині, важливо знати, що про неї думають інші, як вони сприймають її ідеї.
- Г** Іван сказав, що йому, як і будь-якій людині, важливо знати, що про них думають, як сприймають їхні ідеї.
- Д** Іван сказав, що, як і будь-якій людині, йому важливо знати, що про нього думають інші, як сприймають його ідеї.

8. *Заповнення пропусків у реченнях.* Блок завдань цього типу має на меті діагностувати лексичну й граматичну компетентність здобувачів освіти (рис.).

Я вам _____ скуштувати нашої _____ піци, випеченої за спеціальним рецептом у дров'яній печі.

- А** порадю, щонайсвіжішої
- Б** поражу, найсвіженькішої
- В** поражджу, самої свіжої
- Г** порадьжу, якнайнайсвіжої
- Д** пораджу, найбільш свіжої

9. *Завдання з графічними маркерами.* Це новий тип завдань у системі тестового оцінювання з української мови. Він є запозиченим зі світових практик оцінювання і перевіряє вміння створювати зв'язний текст, встановлювати логічну послідовність. За реченнями цього тексту є також тестові запитання, що діагностують граматичні вміння.

Зміст первісного тексту буде відновлено, якщо речення розташувати в послідовності, запропонованій у рядку

- А** ◊ △ □ ▽ ○
- Б** ◊ ▽ □ ○ △
- В** ◊ △ ○ ▽ □
- Г** ◊ □ △ ▽ ○
- Д** ◊ ○ ▽ □ △

10. *Увідповіднення за подібністю синтаксичного значення.* Завдання такого типу не лише перевіряють уміння розрізняти підрядний зв'язок між словами та частинами складного речення, а й когнітивні навички.

Просте речення	Складне речення
<p>1 Десь із рік тому я поїхав до Старобільська <u>навчатися</u> комп'ютерного дизайну.</p>	<p>А Я постійно намагаюся підвищувати власну майстерність, <u>аби не пасти задніх у своїй галузі</u>.</p>
<p>2 <u>Незважаючи на труднощі</u>, намагався опанувати складний матеріал.</p>	<p>Б <u>Хай як інформаційні технології</u> роблять інакшим наше життя, замінити ними живе спілкування під час навчання неможливо.</p>
<p>3 <u>Через пандемію COVID-19</u> продовжив навчання самостійно.</p>	<p>В Іноді найбільші прориви в дослідженні будь-чого стаються несподівано, <u>адже ніколи не передбачиш сприятливого для цього збігу обставин</u>.</p>
<p>4 Як відомо, <u>за розуміння</u> основ предмета опанувати щось самостійно доволі легко.</p>	<p>Г <u>Якщо брати до уваги лише позитивні результати власної діяльності</u>, можна не боятися труднощів на шляху до мети.</p>
	<p>А <u>Закономірно не знати того, що тобі раніше не траплялося</u>.</p>

11. *Робота з фрагментами різних текстів.* Це теж відносно новий тип завдань, у якому презентовано три фрагменти текстів різних стилів (зазвичай художнього та публіцистичного). Обов'язковою в одному з текстів є графічна інформація, що постає у формі схеми, діаграми чи таблиці. У тестових завданнях за матеріалами трьох текстів запропоновано визначити:

- спільну тему для трьох текстів;
- правильність усіх тверджень, окрім одного;
- достовірність інформації згідно зі змістом;
- відповідність інфографіки певному фрагменту тексту.

Посібник «Українська мова та література. Тести у форматі ЗНО» Т. Ткачука й А. Онатій продовжує нові тенденції в тестовому оцінюванні компетентності, започатковані демонстраційним варіантом оновленого ЗНО (Ткачук & Онатій, 2022). Це видання вирізняється інноваційним змістовим наповненням завдань. Усі речення і різнотипні тексти об'єднані темами, актуальними для ліцеїстів. Наведемо деякі з них:

- найпопулярніші спеціальності й навички майбутнього;
- навчання впродовж життя і нові професії;
- стартапи, інвестиції та управління ризиками;
- зони комфорту, страху, навчання і зростання та власні рамки обмежень;
- інновації та стратегії розвитку;
- «сім навичок виживання» студентів;
- найкорисніші вміння сучасного підлітка;
- історії успіху відомих людей;
- психологічні аспекти розуміння себе та інших;
- важливість читання і сучасні книги;
- розвиток комунікативних навичок.

Очевидно, що використання текстового матеріалу за такими темами додає компетентнісної спрямованості тестовим запитанням. За нашими спостереженнями, здобувачі освіти відчують зацікавлення і внутрішню мотивацію до виконання завдань із реченнями та мікротекстами на важливі для учнів теми.

Національний мультипредметний тест частково зберіг компетентнісні завдання з української мови. Більшою мірою це стосується НМТ 2023 року, до якого додано тестові запитання, що передбачають розуміння тексту й роботу з графічними маркерами. Аналіз демонстраційного варіанта НМТ дає підстави стверджувати про такі тенденції в тестовому оцінюванні компетентності з української мови:

1. Основоположним стає комп'ютерне тестування. НМТ 2022 і 2023 років, а також тривале дистанційне навчання засвідчують цей факт. Відповідно, важливо розробляти і вдосконалювати систему онлайн-тестів з урахуванням компетентнісного підходу.

2. Текст лишається основою для тестового оцінювання компетентності з української мови. Уміння розуміти й аналізувати текст є одним із основних за Держстандартом і потребує розвитку через функції тесту як багатоаспектного інструменту.

3. Завдання з графічними маркерами продовжують світові методики оцінювання і перевіряють уміння встановлювати логічну послідовність структурних елементів тексту. Такі завдання варто додавати і до тематичних робіт протягом вивчення української мови.

Висновки до першого розділу

Аналіз стану розробленості проблеми в психолого-педагогічній та лінгводидактичній літературі дав змогу з'ясувати, що оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею потребує зміни формату тестових завдань, оскільки моніторинг запитань, пропонованих для зовнішнього незалежного оцінювання останніх років, дає підстави стверджувати про поступову переорієнтацію процесу оцінювання на компетентнісну основу.

У процесі дослідження з'ясовано, що визначальним для реформування освіти і реалізації нової системи оцінювання є дотримання нормативно-правових актів, основними з яких є пріоритетні орієнтири для формування, розвитку та оцінювання компетентності.

Установлено, що першим визначальним документом освітньої реформи є Концепція «Нова українська школа», у якій ідеться про мету й формулу нової школи, й передбачено реалізацію дев'яти ключових компонентів: новий зміст освіти; умотивований учитель; наскрізний процес виховання задля формування цінностей; децентралізація та ефективне управління; педагогіка партнерства між учнем, учителем і батьками; орієнтація на потреби учня в освітньому процесі (дитиноцентризм); нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя; справедливий розподіл публічних коштів, що гарантуватиме рівний доступ до якісної освіти; сучасне освітнє середовище. Крім того, Концепцією НУШ визначено десять ключових компетентностей: 1) спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; 2) спілкування іноземними мовами; 3) математична компетентність;

- 4) основні компетентності у природничих науках і технологіях;
- 5) інформаційно-цифрова компетентність;
- 6) уміння вчитися впродовж життя;
- 7) ініціативність і підприємливість;
- 8) соціальна та громадянська компетентності;
- 9) обізнаність та самовираження у сфері культури;
- 10) екологічна грамотність і здорове життя.

Студіювання професійного стандарту дало змогу констатувати, що фахова підготовка майбутнього вчителя передбачає формування вмій застосовувати різні форми оцінювання, види та відповідну до них методику, дотримуватися визначених законодавством критеріїв у процесі оцінювання, розробляти критерії та залучати до цього учнів з обов'язковим дотриманням академічної доброчесності педагога та здобувачів освіти.

Проаналізовані нормативно-правові акти дають підстави стверджувати про появу нової системи оцінювання результатів освітньої діяльності учнів. Щоправда, проблема оцінювання компетентності, складниками якої є, окрім знань, умій і навичок, також ставлення, цінності, досвід, донині не розв'язана в лінгводидактиці, оскільки через комплексний характер потребує залучення фахівців психології та педагогіки.

Для комплексного аналізу проблеми розглянуто сегментизацію компетентності на уроках української мови. З'ясовано, що найбільш вивченими й експериментально перевіреними є комунікативна, соціокультурна/громадянська, синтаксична компетентності. Очевидною є необхідність розроблення нових підходів і критеріїв до оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв з урахуванням засад компетентнісного підходу, вимог освітнього законодавства України та світових тенденцій в оцінюванні компетентності.

Розкриття теми й реалізація поставлених завдань зумовили з'ясування змістового наповнення таких понять дослідження: «компетентнісний підхід», «компетентність», «предметна компетентність», «ключові компетентності», «групи результатів», «оцінювання компетентності», «тест», «тестове оцінювання компетентності з української мови».

Аналіз спеціальної літератури дав змогу констатувати, що в лінгводидактиці існує велика кількість тлумачень щодо розрізнення базових понять дослідження. У висновках зосереджено увагу на характеристиці стрижневого поняття роботи «предметна компетентність з української мови», яку в дослідженні розглядаємо як надважливий складник усіх компетентностей учня ліцею, який являє собою комплекс знань про мовні одиниці, засоби вираження їх; уміння і навички реалізувати набуті знання в різних життєвих ситуаціях, а також уміння виявляти ефективну мовленнєву поведінку з урахуванням особливостей функціонування мовних засобів у текстах різної жанрово-стильової належності.

У дисертаційній роботі зміст поняття «предметна компетентність» розглядаємо як невід’ємний складник структури змісту мовної освіти, що передбачає оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності та вміннями застосовувати відповідні знання в практичній діяльності. Услід за О. Горошкіною, основоположним вважаємо визначення предметної компетентності в такому формулюванні: «Предметна компетентність з української мови – це системне особистісне утворення, в якому інтегровано знання української мови, володіння мовними засобами в різноманітних навчальних і життєвих ситуаціях, мовну стійкість, комунікативно мовний досвід учня, усвідомлення й сприймання ним ціннісних орієнтацій, прагнення до мовленнєвого самовдосконалення. У предметній компетентності з української мови учнів ліцею виокремлено такі складники: теоретичні знання з предмету; володіння мовними засобами в різноманітних навчальних та життєвих ситуаціях; мовна стійкість; комунікативно мовний досвід учня; усвідомлення і сприймання учнем ціннісних орієнтацій; прагнення до мовленнєвого самовдосконалення. Встановлено, що цілісна єдність і сформованість означених складників сукупно віддзеркалює предметну компетентність учнів ліцею як кінцевий результат опанування шкільного курсу української мови.

У процесі дослідження встановлено, що однією з основних новацій ЗНО–2021 з української мови є введення тестових завдань відкритої форми, що передбачають короткі відповіді на запитання і стосуються одного або кількох тематично пов'язаних текстів. Доведено, що тести такого типу засвідчують валідність для оцінювання когнітивних навичок високого рівня – аналізу, синтезу, оцінювання (за таксономією Блума), а тому застосування їх є цілком мотивованим з огляду на компетентнісну спрямованість оновленого тесту.

Основні положення першого розділу відображено

в таких публікаціях авторки:

1. Набок-Бабенко, Ю.С. (2021a). Тестове оцінювання компетентності з української мови здобувачів освіти як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*, 8 (346), 161–168. DOI статті [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-8\(346\)-1-161-168](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-8(346)-1-161-168) Вебпосилання на видання <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/article/view/708>
2. Набок-Бабенко, Ю. (2021b). Система оцінювання компетентності з української мови здобувачів освіти в контексті реалізації ідей НУШ та Державного стандарту базової середньої освіти. *Нова українська школа й підготовка вчителя до забезпечення базової середньої освіти: збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Глухів, ч. I, 151–155.
3. Набок-Бабенко, Ю. (2021c). Особливості оцінювання навчальних результатів з української мови старшокласників ліцею в контексті вимог НУШ. *Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (м. Одеса, 02-03 грудня 2021 р.)* (Електронне видання): зб. тез / редкол. Т. О. Євтушина. (с. 83–86). Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

4. Nabok-Babenko, Y. & Reznik, T. (2023a). Features of the use of online tests in the process of forming and assessing ukrainian language competence of lyceum students. *Knowledge, Education, Law, Management*, 4 (56), 30–36. ISSN 2353-8406. Вебпосилання на видання <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/10677>
5. Набок-Бабенко, Ю. (2023b). Тенденції в тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею. «*Věda a perspektivy*», 7 (26), 94–102. DOI статті [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-7\(26\)-93-102](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-7(26)-93-102) Вебпосилання на видання <http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/5546>

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ТЕСТОВОГО ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЛІЦЕЇВ

2.1. Типи, види, функції оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв

Логіка наукового дослідження зумовлює аналіз напрацювань з проблеми оцінювання учнів ліцеїв у педагогічній теорії й освітній практиці.

У «Концепції навчання української мови учнів старшої школи» оцінювання визначено як «процес співвіднесення реальних результатів із запланованими цілями» (Голуб & Горошкіна, 2019, с. 54). Умовно-формальним вираженням результату є оцінка.

Закон України «Про освіту» урегульовує основні види оцінювання результатів навчання учнів. Ними є формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання, державна підсумкова атестація та зовнішнє незалежне оцінювання. Згідно із Законом заклад освіти може здійснювати оцінювання за власною шкалою оцінювання. У такому разі мають бути сформульовані правила переведення до системи оцінювання, визначеної законодавством. Практико-орієнтований підхід до оцінювання та фіксування результатів запропоновано в «Дорожній карті вчителя мовно-літературної галузі: інструментарії оцінювання» (Гнаткович, Котусенко & Опачко, 2022).

Поточне оцінювання є процесом встановлення рівня навчальних результатів щодо оволодіння змістом предмета, уміннями й навичками відповідно до вимог навчальної програми. Цей вид оцінювання здійснюють у процесі поурочного вивчення теми. Його основними завдання є встановлення й оцінювання рівнів розуміння й первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, а також складників компетентності. Поточне оцінювання може відбуватися в таких формах:

- індивідуальне, групове й фронтальне опитування;
- виконання учнями різних видів робіт;

- взаємооцінювання та самооцінювання.

Виконуючи різні завдання, здобувач освіти має право вибору за різними чинниками: рівень складності, форма роботи, джерела інформації, ресурси, команди учасників тощо. Така можливість вибору теж відповідає ідеям НУШ.

Спостережено, що в шкільній практиці загальновідомими є три основні функції тестування: діагностувальна, навчальна й виховна. Однак, зважаючи на теоретичні й практичні напрацювання українських лінгводидактів, доцільно доповнити діапазон функцій тестового оцінювання компетентності й обґрунтувати їхнє призначення.

Оскільки тестове оцінювання є традиційним засобом контролю освітніх результатів, тож справедливо виокремити *контрольну* функцію. Її основна мета – визначити рівень навчальних досягнень кожного учня й класу загалом. Окрім того, навчальна функція тестування полягає в мотивуванні суб'єкта освітнього процесу до активізації роботи із засвоєння навчального матеріалу.

Однією з найважливіших у тестовому оцінюванні є *діагностична* функція, що полягає у виявленні рівня знань, умінь і навичок суб'єкта освітнього процесу. Діагностична функція також демонструє проблемні аспекти вивчення теми й засвоєння знань учнями ліцеїв, а, отже, передбачає виявлення прогалин у знаннях й потенційне коригування індивідуальних освітніх траєкторій.

Навчальна функція тестового оцінювання полягає в закріпленні й повторенні вивченого матеріалу, формуванні вмінь і навичок роботи з тестовими завданнями. Зауважимо, що навчальна функція може забезпечувати зворотний зв'язок як передумову підтримання дієвості й ефективності процесу навчання. Успішність навчальної функції визначається підвищенням рівня знань, умінь і навичок учнів ліцеїв.

Стимулювальна функція пов'язана з бажанням учнів одержати оцінку результатів навчальної діяльності. У процесі реалізації цієї функції відбувається підвищення мотивації до навчання, формується відповідальність за результати навчання, розвиваються самоорганізація та самопідготовка. Окрім того, стимулювальна функція сприяє додатковій рефлексії та мотивації учнів.

Близькою до попередньої функції є *виховна*, що полягає у впливі контролю та оцінки навчальної діяльності на формування організованості, дисциплінованості, відповідальності, сумлінності, працьовитості, наполегливості, дбайливості тощо.

Органічно пов'язаною зі стимулювальною та навчальною є *розвивальна* функція тестового оцінювання компетентності, яка дає можливість завдяки використанню різного виду завдань створювати умови для інтелектуального розвитку учнів ліцеїв. Розвивальна функція також виявляється в додатковій рефлексії та мотивації з огляду на результати проміжного тестування.

Управлінська функція виявляється в керівництві освітнім процесом на основі запланованої навчальної взаємодії вчителя та учня. Ця функція пов'язана з аналізом результатів тестового оцінювання та прийняттям рішень для підвищення рівня навчальних досягнень.

Корекційну функцію можна реалізувати у двох напрямках: перший – це корекція навчальних умінь завдяки попередньому виявленню прогалин у знаннях і подальшому заповненні їх; другий – досягнення адекватності й оптимальності в доборі завдань для тестового оцінювання результатів навчальної діяльності.

Реалізація *проектувальної* функції дозволяє передбачити потенційні можливості учнів у засвоєнні нового навчального матеріалу. Завдяки цій функції тестового оцінювання можна досягнути ефективності в плануванні, засвоєнні навчального матеріалу, використанні необхідних методів і прийомів навчання.

Державний стандарт базової середньої освіти передбачає оцінювання компетентності з української мови та інших предметів мовно-літературної галузі за чотирма групами результатів:

- 1) сприймання усної інформації на слух (аудіювання);
- 2) усна взаємодія та висловлювання (говоріння);
- 3) сприймання письмових текстів (читання);
- 4) письмова взаємодія та висловлювання (письмо).

За *першою* групою результатів можливе аудіювання різних видів: художнього тексту, медіатексту та діалогу. Сприймання усної інформації на слух перевіряють через запитання за змістом почутого. При цьому важливими є такі вміння:

- виокремлювати усну інформацію (знаходити в почутому відповіді на запитання, розрізняти відоме й нове, визначати ключові слова);
- перетворювати інформацію в різні форми повідомлень (переказувати почуте, складати план почутого, унаочнювати та візуалізувати почуте);
- аналізувати та інтерпретувати усну інформацію (формулювати тему й ідею, зіставляти почуте з власним досвідом, розпізнавати факти й судження);
- оцінювати усну інформацію (пояснювати достовірність почутого, визначати особливості, характеризувати вплив окремих деталей);
- висловлювати й аргументувати власні погляди та ідеї (виражати своє ставлення до почутого, наводити аргументи й приклади на підтвердження власної позиції);
- використовувати вербальні й невербальні мовні засоби під час представлення своїх думок;
- регулювати власний емоційний стан.

Друга група результатів передбачає усну взаємодію та перевірку комунікативних навичок. Серед видів навчальної діяльності цієї групи – переказ текстів різних стилів; виявлення й аналіз орфоепічних помилок; записування аудіоповідомлення для соцмереж; інсценування фрагменту твору; обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами; складання діалогу й усного твору; формулювання думок про порушені проблеми; створення власних розповідей за різноманітними темами та ситуаціями.

Третя група результатів визначає рівень сприйняття художніх текстів. За Державним стандартом базової середньої освіти важливими є такі вміння учнів:

- сприймати текст;

- аналізувати й інтерпретувати;
- збагачувати естетичний та емоційно-чуттєвий досвід;
- перетворювати текстову інформацію;
- обирати тексти для читання й оцінювати їх;
- читати творчо.

Сприйняття текстів передбачає, що учні читають текстовий матеріал різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів (оглядово, вибірково тощо), розрізняють складники структури тексту відповідно до його жанрово-родової належності та стильових особливостей, використовують заголовки, зміст та анотацію для оптимізації роботи з текстом.

Аналіз та інтерпретація тексту є результативними за наявності таких умінь: формулювання теми та ідеї, зіставлення почутого з життєвим досвідом, розпізнавання фактів і суджень, розрізнення текстів різних стилів, типів та жанрів, поєднання словесної та графічної інформації в межах одного або кількох текстів.

Перетворення текстової інформації передбачає переказ змісту тексту в різний спосіб відповідно до завдання, фіксування потрібних елементів тексту за допомогою окремих графічних позначок, представлення текстової інформації через різні способи й засоби візуалізації, створення текстів на основі певної графічної інформації.

Оцінювання текстів як одне з важливих умінь третьої групи результатів складається з таких етапів: обґрунтування значення інформації з тексту, визначення актуальності й несуперечливості, аргументування власної оцінки прочитаного з наведенням доречних цитат.

Уміння читати творчо передбачає можливість змінювати персонажів (у разі потреби), додавати окремі епізоди, переказувати прочитане з позиції одного з персонажів, за мотивами тексту створювати власний медійний продукт (мультфільм, театральну сценку, відеоролик, блог тощо).

Четверта група результатів має на меті визначити рівень сформованої компетентності щодо письмової взаємодії. Важливими є такі вміння в межах цієї групи результатів:

- створювати власні письмові висловлення різних типів і стилів (із дотриманням норм і на засадах академічної доброчесності);
- взаємодіяти письмово в умовах реального часу засобами цифрового середовища (повідомлення в соцмережах на безпечних сервісах, дотримання норм етикету в онлайн-спілкуванні);
- редагувати письмові тексти й удосконалювати їх (пошук і виправлення помилок у змісті, будові та мовному оформленні).

Групи результатів, передбачені Державним стандартом базової середньої освіти, мають бути вимірюваними на уроках української мови. Тож у «Свідоцтві досягнень» і класних журналах вони підлягають оцінюванню. Для визначення рівня сформованості тієї чи іншої групи результатів обов'язковими є тренувальні завдання аналогічного типу. Окрім того, оцінка з кожної групи може бути виставлена як середній бал робіт, виконаних протягом семестру, з визначеної категорії (аудіювання, читання, говоріння, письмо).

Оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв – комплексний процес, що ґрунтується на результатах навчання та критеріях для визначення рівня на певному освітньому етапі. За методичними рекомендаціями, оцінювання мовно-літературної галузі НУШ має відбуватися за чотирма групами результатів. Реалізація цього підходу в оцінюванні потребує компетентної спрямованості, що базуватиметься не лише на знаннях і вміннях, а й життєвому досвіді, практичних ситуаціях, із різноманітним використанням творчих завдань.

Отже, для оцінювання компетентності з української мови в ліцеях визначальними вважаємо: діалог/полілог як форму ведення ділових переговорів; письмову взаємодію, що передбачає різні види творчих робіт; роботу з текстом, яка навчає аналізувати й критично осмислювати текстову інформацію різних видів та стилів. Розроблення чітких критеріїв оцінювання з

огляду на компетентнісний підхід – завдання, що потребує подальшого розроблення і практичної реалізації лінгводидактами та вчителями-практиками. Тестове оцінювання покликане визначити об'єктивний рівень навчальних досягнень учнів, оскільки сприяє своєчасному виявленню прогалин у знаннях і вміннях, повторенню та систематизації навчального матеріалу, встановленню рівня готовності засвоювати новий матеріал.

З огляду на компетентісно орієнтоване навчання тестове оцінювання формує вміння відповідально й зосереджено працювати, користуватися прийомами самоперевірки й самоконтролю, стимулює відповідальність і підвищує мотивацію до результативного навчання. Усе це є можливим завдяки функціям тестового оцінювання: контрольній, діагностичній, навчальній, стимулювальній, виховній, розвивальній, управлінській, корекційній та проєктувальній. За об'єктивністю, широтою й швидкістю діагностування тестове оцінювання є найбільш оптимальним і перспективним для одержання ефективних освітніх результатів навчальної діяльності учнів ліцеїв.

2.2. Використання текстів у процесі оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв

У «Словнику-довіднику з української лінгводидактики» текст визначено як «висловлювання, що має власну внутрішню структуру, певну побудову та є продуктом монологічного або діалогічного мовлення, вираженим в усній або писемній формі» (Пентилюк, 2015, с. 274). Інформативність, завершеність, цілісність, зв'язність, послідовність – такі текстові категорії виокремлено в «Словнику-довіднику». Зазначено, що в сучасній лінгводидактиці текст є ефективним засобом навчання мови, оскільки демонструє функціонування мовних одиниць.

За «Концепцією навчання української мови учнів ліцею» Н. Голуб і О. Горошкіної, текстоцентричний принцип виокремлено задля застосування текстів на уроках української мови як основного засобу «навчання задля

читання, переказування, проведення словникової роботи; визначення й осмислення теми, головної думки; з'ясування ознак і композиційних елементів тексту; визначення стильових рис, мети висловлення; співвіднесення мовних засобів із задумом, типом, жанром, стилем мовлення; організації самостійної роботи; визначення емоційного впливу тексту на читачів, слухачів; виявлення й маркування певного мовного явища» (Голуб, 2019, с. 27).

У різних наукових і навчально-методичних працях можна простежити паралельне вживання конструкцій «робота з текстом» і «робота над текстом». С. Омельчук здійснив спробу розмежувати ці два поняття.

С. Омельчук зазначає, що в «Словнику українських прийменників» лексема «над» може вживатися лише в локативному, об'єктному та темпоральному значеннях. Як методичний прийом «робота над текстом» не передбачає жодного з наведених значень, тож нормативною граматичною формою є «робота з текстом». (Омельчук, 2019, с. 143).

У лінгводидактиці словосполучення «робота з текстом» уживають у значенні «літературний чи інший твір або його уривок для читання, аналізу тощо» (Словник української мови, т. 10, с. 57), «засіб навчання мови» (Словник-довідник, 2015, с. 241).

Натомість словосполучення «робота над текстом», за спостереженнями С. Омельчука, може вживатися «на позначення видів творчої роботи, жанрів, документів тощо, з якими пов'язана або на створення яких спрямована дія» (Омельчук, 2019, с. 144). Таким чином, «робота з текстом» – це осмислення, аналіз його, а «робота над текстом» – це створення власного твору. Тож ці поняття відрізняються семантико-семантичними відношеннями та методичними тлумаченнями. Зокрема методичне поняття «робота з текстом» передбачає аналітичний вид діяльності, а «робота над текстом» – творчий. У лінгводидактичній літературі відрізняють ці поняття й за методичною сутністю. «Робота з текстом» має на меті читання тексту й усвідомлене сприйняття через визначення теми, основної думки, мети, мікротем, мовних особливостей. «Робота над текстом» передбачає створення власного висловлення. Обидва

термінні словосполучення використовують у процесі оцінювання компетентності з української мови.

У багатьох лінгводидактичних працях наголошено на важливості роботи з текстом, яка, окрім розвитку компетентності з української мови, сприяє інтеграції за тематичним принципом і встановленню міжпредметних зв'язків. Робота з текстами різних типів і стилів інформаційно збагачує здобувачів освіти і сприяє їхній адаптації до всіляких життєвих ситуацій. Текст – це не лише джерело інформації, об'єкт розуміння та вивчення. Це також ресурс для розвитку когнітивних умінь: визначати головне й другорядне, фіксувати інформацію різними способами, виконувати логічні дії (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення), формулювати тезу й добирати аргументи, «переводити» текст з одного стилю в інший чи в інший формат (таблиця, схема, інфографіка, інтелект-карта, малюнок та ін.).

Лінгводидакти З. Бакум, О. Горошкіна, Н. Дика, О. Караман, С. Караман, О. Кучерук, О. Кулик, Л. Овсієнко традиційно виокремлюють такі види роботи з текстом:

- визначення теми й основної думки, способів зв'язку речень у тексті;
- характеристика цілісності тексту (сислової, граматичної, структурної);
- аналіз композиційно-структурних особливостей тексту;
- визначення засобів зв'язку речень у тексті;
- редагування написаного тексту (Пентиліук, 2011, с. 239).

За Н. Голуб, основними видами роботи з текстами є удосконалення текстів, робота над партитурою, визначення структури тексту, з'ясування комунікативної мети і жанрових ознак, складання ескізу тексту, порівняння текстів тощо (Голуб, 2009).

Погоджуємося з думкою Н. Голуб про те, що текст відкриває необмежені можливості для роботи на уроці. Зокрема дослідниця аналізує змістовий та мовний компоненти, прогнозування результатів роботи, регулювання й удосконалення мовленнєвої поведінки, виділення основних положень чи ідей, «структурування, вивчення конкретних положень, удосконалення мовного

оформлення, заміна змістових чи композиційних елементів, презентування результату роботи й самоаналіз» (Голуб, 2015).

Теоретично-прикладні аспекти роботи з текстом на уроках української мови розглядала М. Візінська. Дослідниця не лише здійснила теоретичний аналіз методичних засад використання текстів, а й розробила значну кількість карток із вправами, створеними на основі різнотематичних текстів. Дидактичний матеріал підготовлено авторкою для учнів старших класів – потенційних здобувачів освіти профільного рівня. У завданнях ураховані основні аспекти когнітивної методики у взаємозв'язку з комунікативною. У вступній статті до тритомної добірки завдань М. Візінська акцентує увагу на тому, що «виконання учнями різнотипних навчальних дій, пов'язаних з аналізом тексту, спостереженням над мовними одиницями та виявленням певних лінгвістичних явищ, що вивчаються відповідно до мовної змістової лінії уроку, виділенням та узагальненням їхніх ознак, побудовою способів дії, значно активізує мислення учнів, включає процеси аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення, побудови різноманітних міркувань» (Візінська, 2016, с. 10).

О. Горошкіна визначає текст «провідним засобом формування предметної компетентності учнів ліцею» (Горошкіна, 2020, с. 11). В іншій праці дослідниця акцентує увагу на тому, що текст є категорією, що показує «мову в дії» (Горошкіна, 2019, с. 2). Завдяки цьому текст уможливорює створення природнього, а не штучного мовленнєвого середовища. О. Горошкіна наголошує на тому, що має змінитися функція застосування тексту на уроці української мови з інформаційно-репрезентативної на когнітивно-спонукальну, оскільки знання вже є не самоціллю, а засобом досягнення певної мети. У такий спосіб відбувається формування компетентного мовця.

У «Методичних рекомендаціях щодо вивчення української мови в закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році» визначено, що активне використання різноманітних текстів є ознакою сучасного уроку української мови. У фаховому методичному документі тексти названо засобом навчання зі значним дидактичним потенціалом. Автори «Рекомендацій...»

пропонують спрямовувати зміст текстів на «формування патріотизму, ціннісного ставлення до української мови, народу – носія мови, рідного краю, людських чеснот, утвердження моралі, розвитку емоційного світу учнів, естетичних смаків тощо» (Методичні рекомендації, 2022).

Використання фрагментів текстів на уроках української мови в ліцеях спонукає до результативної взаємодії в процесі розв'язання типових життєвих проблем, аналізу різних ситуацій, висловлення особистого ставлення до подій, явищ та вчинків. Тематика текстів, що наближена до реального життя учнів ліцеїв, допомагає засвоювати психологічні принципи взаємодії, розвивати емоційний інтелект, формувати ключові компетентності на уроках української мови.

Методичними рекомендаціями також передбачено, що завдання, розроблені на текстовому матеріалі, мають формувати в учнів оволодіння різними техніками та прийомами читання, що позитивно впливатиме на ефективну роботу з інформацією, розумінню тексту, визначенню теми, основної думки тексту, порушених проблем, перетворенню тексту в інший формат, зокрема візуалізований.

За спостереженнями А. Ярмолюк, текстоцентричний підхід використовують задля осмислення тексту як мовленнєвого виразу. Використання цього підходу сприяє «формуванню комунікативної компетентності, розвиткові ціннісно-сміслових орієнтацій та емоційної сфери підлітків, вихованню у них патріотичних почуттів» (Ярмолюк, 2017, с. 3). Науковиця зазначає, що вивчення мовної теорії через текстові матеріали дає змогу розв'язати освітні завдання комплексно: сформувати вміння точно й доречно висловлюватися, переконувати в доцільності своїх міркувань; удосконалювати власне мовлення, розвивати культуру спілкування.

А. Ярмолюк виокремлює такі методичні функції текстів:

- мають містити мовний матеріал залежно від теми;
- навчати видів мовленнєвої діяльності;
- передбачати аналіз і обговорення прочитаного;

- презентувати моделі розв'язання комунікативних завдань (Ярмолюк, 2017, с. 4).

У процесі добору текстового матеріалу А. Ярмолюк радить звертати увагу на такі критерії:

- 1) *тематико-змістовий* (використання текстів, що цікаві й зрозумілі учням ліцею);
- 2) *структурно-композиційний* (добір текстів синтетико-аналітичної будови з чіткою структурою);
- 3) *інформативний* (у текстах – лише актуальна й цікава навчально-пізнавальна інформація);
- 4) *мовно-функціональний* (наявність матеріалу для спостереження за функціонуванням мовних одиниць у тексті й моделей розв'язання комунікативних завдань);
- 5) *адаптивності* (відповідність стилю, жанру й обсягу визначеній тематиці);
- 6) *психологічний* (зміст текстів має відповідати віку здобувачів освіти) (Ярмолюк, 2017, с. 4).

Т. Магдич формулює останній критерій через аспект «психологічних механізмів», таких як персоналізація, персоніфікація та ідентифікація (Магдич, 2020, с. 37). Окремо дослідниця визначає психолого-педагогічний критерій, за яким добирають лексику, тематику, структурні одиниці тексту з навчально-виховною метою. Слушним, на нашу думку, є критерій цілепокладання, у якому Т. Магдич згадує про тексти, що інформують про досягнення поставленої мети, самореалізацію та профорієнтацію (Магдич, 2020, с. 38).

О. Горошкіна в одній зі статей зазначає про те, що насамперед художній текст є провідним засобом формування компетентності на уроках української мови (Горошкіна, 2019). Основною перевагою тексту художнього стилю є збагачення словникового запасу здобувачів освіти різними мовними одиницями: фразеологізмами, власне українською лексикою, синонімами, художніми засобами тощо. Як наголошує О. Горошкіна, фрагменти художніх

творів, які використовують як матеріал для вправ, «спонукають учнів успішно взаємодіяти у процесі розв'язання типових для віку життєвих проблем» (Горошкіна, 2019, с. 36). Для уважного читача це справді має значення: відбувається аналіз ситуацій, визначаються почуття і наміри учасників спілкування, переймається досвід комунікації та співпраці.

В умовах сучасних реалій не втрачають актуальності рекомендації С. Карамана, що стрижнем етнокультурознавчого складника змісту мовної освіти учнів мають стати тексти українознавчої тематики, а також тексти, занурені в життєвий контент (Караман, 2018, с. 33).

Аналіз лінгводидактичних праць і власний педагогічний досвід дають змогу стверджувати, що текст є важливим засобом формування компетентності з української мови. У цьому контексті враховуємо як предметну (галузеву), так і ключові компетентності, задекларовані Концепцією Нової української школи (НУШ). Основоположним текст стає і для розвитку наскрізних умінь, визначених Державним стандартом базової середньої освіти. «Читання з розумінням» є першим у переліку груп результатів з української мови Свідоцтва досягнень як основного документа учня/учениці НУШ.

Тексти створюють широкий діапазон можливостей для використання в тестовому оцінюванні компетентності з української мови. Через фрагменти текстів різних типів можна перевіряти знання, вміння, навички з певних тем, а також здатність до критичного й системного мислення, аналізу ситуацій, зіставлення та порівняння інформаційних блоків, висловлення оцінок і ставлень у типових життєвих ситуаціях.

Українські лінгводидакти виокремлюють такі завдання на основі тексту, які є важливими і в тестовому оцінюванні компетентності:

- *аналітичні* (передбачають аналіз тексту);
- *асоціативні* (спонукають до виявлення емоційно-почуттєвого ставлення до тексту);
- *когнітивно-розвивальні* (разом із удосконаленням знань, умінь і навичок відбувається розвиток ключових компетентностей);

- *креативно-дослідницькі* (залучення здобувачів освіти до творчості та комунікативної діяльності через пошук і розв'язання проблемних ситуацій) (Пентиліук, 2004, с. 8).

Методику використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності можна простежити в завданнях формату PISA, які стратегічно значною мірою відповідають ідеям НУШ. Це зумовлено тим, що завдання PISA орієнтовані на оцінювання рівня компетентності з урахуванням здатності застосовувати знання, уміння, навички, ставлення в життєвих ситуаціях.

Однією з компетентностей, які перевіряє PISA, є читацька грамотність – здатність «сприймати, аналізувати, використовувати й оцінювати письмовий текст задля досягнення певних цілей, розширювати свої знання й читацький потенціал, а також посилювати свою готовність брати активну участь у житті суспільства» (Національний звіт, 2019, 34).

Н. Бондаренко, аналізуючи термінологічні особливості PISA, порівнює поняття «читацька грамотність» і «читацька компетентність». Якщо *читацька грамотність* передбачає здатність розуміти текст, обмірковувати зміст, оцінювати зміст і форму, висловлювати власні думки щодо прочитаного, то *читацька компетентність* має на меті розглядати взаємодію з текстом «на більш глибокому, інтерпретаційному рівні» (Бондаренко, 2020, с. 99).

Теми текстів PISA мають відповідати рівню когнітивного розвитку учнів цієї вікової категорії. Однак варто зауважити, що не всі тексти PISA–2018 відповідають ментальності українських підлітків. І це частково може пояснювати низький рівень результатів.

Згідно з теоретичними нормами PISA читацька компетентність полягає в таких уміннях здобувачів освіти: пошук і пов'язування інформації, критичне оцінювання її, висловлення власних гіпотез на основі прочитаного, застосування інформації з текстів у реальних життєвих ситуаціях. Уважаємо такі вміння ключовими й для вимірювання компетентності з української мови учнів ліцею. Процес розуміння тексту потребує занурення в змістову структуру, що стає можливим за відповідного рівня когнітивного розвитку.

Як перспективу для впровадження в освітню практику ліцеїв розглядаємо розроблення тестових завдань PISA, які пройшли першу апробацію в Україні 2018 року.

Питальник PISA 2018 року передбачав паперовий варіант. Учням було запропоновано для аналізу тексти різних стилів: художнього, публіцистичного, наукового, а також жанрів: байка, інструкція, стаття та п'єса.

Підлітки 15-річного віку, виконуючи завдання PISA, працювали з текстами таких форматів:

- одиничний (звичайний текст із заголовком одного автора чи кількох авторів);
- множинний (кілька незалежних текстів спільної тематики з різними заголовками; авторами є різні люди; тексти опубліковано в різний час);
- цілісний – суцільний текст, що є традиційним для роботи на уроках української мови чи літератури;
- перерваний – текст, що містить, окрім вербального компонента, ще й інформацію у вигляді списків, таблиць, графіків, діаграм, на основі яких необхідно щось з'ясувати та відповісти на запитання;
- змішаний – текст, у якому словесний аспект поєднано з невербальним графічним елементом або зі списками.

У Додатку А «Національного звіту за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018» визначено такі тексти:

- 1) цілісний художній текст алегоричного змісту на морально-етичну тему (байка Езопа «Скнара»);
- 2) цілісний інформаційний текст (інформліст щодо профілактики грипу);
- 3) уривок із драматичного твору;
- 4) текст змішаного типу з графічними об'єктами про повітряну кулю;
- 5) цілісний художній текст-оповідь алегоричного змісту про театр, який «понад усе»;
- 6) технічний опис про центр внутрішніх і зовнішніх кадрових переміщень, його функції та послуги;

7) цілісний інформаційний текст наукового стилю про телеком'ютинг (дистанційну зайнятість населення) та ймовірність чи неможливість його застосування щодо конкретних професій;

8) цілісний інформаційний текст – журналістська стаття про правовий аспект проблеми штучного запліднення;

9) текст-історія про людину та її стосунки в родині;

10) змішаний інформаційний текст-розповідь публіцистичного стилю (стаття «Озеро Чад»), де поєднано текстову й графічну інформацію;

11) перерваний текст про допомогу Ефіопії (текст у формі таблиці) (Мазорчук та ін., 2019).

Першоосною для завдань PISA є класифікація Е. Верліха, у якій виокремлено п'ять типів тексту:

- описовий (дескриптивний);
- оповідний (нарративний);
- пояснювальний (експланаторний);
- аргументативний;
- інструктивний (Верліх, 1975, с. 90).

Розподіл текстів PISA за жанром теж ґрунтується на типології Е. Верліха: опис, розповідь, інструкція, тлумачення, міркування. Очевидно, що такий підхід відрізняється від утрадиційненого в українській лінгводидактиці. Можна багато дискутувати щодо доцільності виокремлення таких типів. Але варто звернути увагу на виокремлення «інструкції» як окремого типу. Для українських учителів-філологів та їхніх учнів такий тип тексту здається незвичним, оскільки його мало використовують у підручниках з української мови, однак у реальному житті часто доводиться натрапляти на різні інструкції. Уміння працювати з текстом такого типу, розуміти його зміст є життєво необхідною навичкою, тому закономірно, що у світових методиках оцінювання компетентності використовують тексти інструкцій у завданнях.

Використання різнотипних текстів в оцінюванні компетентності з української мови вважаємо перспективним. З огляду на досвід PISA, варто

урізноманітнювати уроки української мови й процес оцінювання різними текстами – традиційними й незвичними для здобувачів освіти.

Розроблення завдань, типових до PISA, стає дедалі популярнішим. Фахівці Інституту педагогіки НАПН України підготували збірник завдань у форматі PISA для розвитку читацької грамотності здобувачів освіти (Локшина & Заболотна, 2022). Проаналізуємо основні особливості тестових завдань, створених за форматом PISA.

Розпочинається збірник із постера «9 порад у сортуванні сміття», що є текстом змішаного формату, оскільки поєднує цілісний та перерваний тексти. Тестове запитання «Який предмет може загубитися серед сміття і не бути переробленим?» має п'ять варіантів відповідей з однією правильною. Завдання такого типу передбачає перевірку рівня розуміння тексту, зокрема вміння інтегрувати смисли і поєднувати інформацію з тексту та схеми.

Наступне тестове завдання «У якому з рядків усі перелічені відходи вважаються токсичними?» передбачає чотири варіанти відповідей, у кожній з яких названо речі чи продукти, що безпосередньо не згадуються в тексті. Учні мають, проаналізувавши зміст текстової та графічної інформації, самостійно визначати, які з названих відходів є токсичними.

Установлення причиново-наслідкових зв'язків і формулювання висновків передбачає таке завдання формату PISA:

Уникати складання або зім'яття паперу потрібно з такої причини:

A. його можна компостувати

B. не може бути перероблений, але можна компостувати

C. його можна переробляти ще кілька разів

D. тому що він псується (Локшина & Заболотна, 2022, с. 11).

У тексті відсутня пряма відповідь на запитання. Її потрібно дати на основі спершу аналізу, а потім – синтезу інформації.

Інший блок завдань формату PISA – це наведення текстів різних стилів і жанрів. Як-от, скажімо, поезія «Ода до радості» (художній стиль) і замітка про офіційний гімн Європейського Союзу (публіцистичний стиль). Перше тестове

запитання має на меті з'ясувати причину, чому гімн Європейського Союзу затверджено без слів. Наступне завдання з варіантами відповідей передбачає з'ясування, чому саме «Ода до радості» стала гімном ЄС.

Тестові завдання, запропоновані в збірнику, передбачають такі типи розуміння тексту:

- інтегрування смислів і формулювання висновку на основі поєднання інформації текстової та графічної;
- осмислення форми тексту: з'ясування підстави для вибору;
- формулювання висновку на основі поєднання інформації;
- інтегрування смислів, інформації з тексту та власних знань із різних видів мистецтва;
- визначення головної ідеї наведеного твору;
- поєднання інформації з непов'язаних джерел: тексту, фото і знань із літератури, історії, основ здоров'я тощо.

На наше переконання, завдання формату PISA доцільно використовувати і на уроках української мови в ліцеї. Додаючи до текстів граматичні завдання з певних тем, учитель отримує можливість діагностувати рівень компетентності в межах тематичного чи підсумкового оцінювання. Тестові запитання за зразком PISA можна додавати і до моніторингових досліджень на початку чи в кінці навчального року.

Н. Бондаренко, аналізуючи результати участі українських підлітків у PISA, звертає увагу на потребу формування в здобувачів освіти здатності «відмежовувати факти від думок; ставити доцільні запитання й адекватно відповідати на них; інтерпретувати закладені в тексті просторово-часові характеристики дійсності; трансформувати текстовий матеріал, здійснювати позиційні зміни, правки-переробки тексту; модифікувати прецедентні тексти, а основне – вчитися на взірцевих текстах будувати власні ефективні висловлювання» (Бондаренко, 2020, с. 101). Такі зауваги є цілком слушними й мають перспективи реалізації в практичній діяльності на уроках української мови в ліцеях.

Використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності з української мови набуває поширення в системі ЗНО (Зовнішнього незалежного оцінювання) і НМТ (Національного мультипредметного тесту). Уважаємо такі тенденції позитивними, зважаючи на подальше реформування профільної школи, що є неминучим з огляду на реформу НУШ.

Демонстраційні варіанти ЗНО–2021 і НМТ–2023 відображають компетентнісну спрямованість загальнодержавних освітніх вимірювань останніх років. Поширеним явищем ЗНО і НМТ стає створення тестових запитань на матеріалі текстів різних типів. Розгляньмо особливості таких завдань:

1. Використання замість переліку непов'язаних слів чи словосполучень фрагментів тексту (залежно від запитання може бути 1, 2–3 чи й більше речень).
2. Відновлення початкового змісту мікротексту шляхом заповнення пропусків (серед варіантів, запропонованих для вибору, – пароніми, лексичні й граматичні помилки, спільнокореневі слова та слова з омонімічним коренем).
3. Редагування змісту речень з огляду на контекст (перевірка розуміння синтаксичної структури речень і доречного використання лексем у мікротексті).
4. Визначення правильності твердження, що відповідає змісту діалогу (тестове завдання такого типу перевіряє, чи здобувач освіти розуміє зміст реплік і чи може трансформувати їх в одне речення).
5. Інтерпретація реплік співрозмовника (завдання має на меті перевірити, чи здобувачі освіти диференціюють головне й другорядне, чи вміють критично оцінювати прочитане).
6. Заповнення пропусків у реченнях (тестові запитання такого типу діагностують лексичну й граматичну компетентність здобувачів освіти).

7. Встановлення логічної послідовності речень, що мають графічні маркери (перевірка вміння створювати зв'язний текст, зважаючи на зміст окремих речень).
8. Увідповіднення за подібністю синтаксичного значення (завдання такого типу не лише перевіряють уміння розрізняти підрядний зв'язок між словами та частинами складного речення, а й когнітивні навички).

Новацією останнього, довоєнного, року ЗНО стали завдання, що передбачають роботу з текстами різних жанрів і стилів. Обов'язковою в одному з текстів є графічна інформація, що постає у формі схеми, діаграми чи таблиці. У тестових завданнях за матеріалами трьох текстів запропоновано визначити:

- спільну тему для трьох текстів;
- правильність усіх тверджень, окрім одного;
- достовірність інформації згідно зі змістом;
- відповідність інфографіки певному фрагменту тексту.

Тестове оцінювання компетентності набуває популярності також у сфері вищої освіти. Важливим для розуміння тенденцій оцінювання і власного компетентнісного розвитку є Магістерський тест навчальної компетентності (МТНК), який складається з двох частин – вербально-комунікативної та логіко-аналітичної.

На уроках української мови з учнями ліцею ефективно опрацьовувати завдання вербально-комунікативного компонента й створювати власні завдання такого типу.

Структура першої, вербально-комунікативної, частини МТНК містить такі складники: 10 завдань на заповнення пропусків у мікротексті й 8 тестових завдань із вибором однієї правильної відповіді з-поміж чотирьох варіантів. Запитання вербально-комунікативного компонента МТНК перевіряють, чи здобувач освіти знає значення слів з огляду на контекст, а також чи розуміє зміст наведених фрагментів текстів, чи вміє аналізувати їх.

Тестові завдання створено на матеріалі мікротекстів із пронумерованими пропусками. Здобувач освіти має відновити початковий зміст фрагментів

текстів, добираючи до кожного пропуску правильний варіант із запропонованих.

Аналіз складників МТНК уможливив визначення такої типології завдань:

- з-поміж переліку слів з однаковим коренем вибрати те, що відповідає змісту мікротексту (наприклад: *еволюція, деволуція, революція, інволюція*);
- знайти правильний відповідник серед слів іншомовного походження (*дегенерація, патологічність, ретроградство, депресивність*);
- визначити контекстуальний синонім (*міжнародний, інтернаціональний, світовий, всенародний*);
- вибрати необхідний варіант серед паронімів (як-от: *центральний, централізований, центрований, центристський*);
- знайти слово, що стилістично відповідає змісту мікротексту (наприклад: *злочини, проступки, злодіяння, прорахунки*);
- обрати необхідне за змістом слово, а зі всіма іншими варіантами будуть лексичні помилки (наприклад: *знаходяться, розташовані, перебувають, містяться*).

Тож перший блок завдань (з 1-го по 10-те) передбачає діагностування словникового запасу майбутнього здобувача освіти, уміння розрізняти лексику залежно від контексту та стилістичних особливостей речень.

Завдання, що передбачають перевірку розуміння змісту прочитаного, містять таку систему запитань:

- 1) чи актуалізовано певну мікротему в тексті А порівняно з текстом Б;
- 2) у чому полягає суперечність між поглядами, висловленими в обох текстах;
- 3) пошук розбіжностей між змістовими елементами текстів і реченнями, наведеними у відповідях;
- 4) якими є ключові слова, спільні для обох текстів;
- 5) припущення про автора тексту А підтримують усі тези з тексту Б, окрім;

- 6) аргументами з тексту А, що могли б бути використані для спростування позиції автора Б щодо певної проблеми є всі, окрім;
- 7) у якому рядку найточніше окреслено основну думку тексту А;
- 8) якою є мета автора тексту Б.

Запитання цього блоку завдань (з 11-го по 18-те) мають аналітичний складник і спрямовані на з'ясування рівня умінь розуміти прочитане, визначення ключових слів і мікротеми, зіставлення інформації з двох джерел, добір аргументів, формулювання основної думки й мети автора певного тексту.

Тестове оцінювання за зразком завдань МТНК відповідає наскрізним умінням, передбаченим Державним стандартом базової середньої освіти. Читання з розумінням, критичне та системне мислення, вміння розв'язувати проблеми – це вміння, які можна перевірити завдяки типовим завданням вербально-комунікативного компонента МТНК. Виконання таких тестів із тренувальною метою зацікавлює та мотивує здобувачів освіти старших класів.

На нашу думку, тестові завдання, що базуються на різнотипних текстах, є перспективними на уроках української мови в ліцях, оскільки дають змогу перевірити рівень сформованості компетентності й сприяють розвитку наскрізних умінь НУШ.

Отже, тексти є важливим засобом для формування і розвитку предметної (галузевої) та ключових компетентностей. Тексти різних типів, жанрів і стилів можна використовувати в процесі тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею. Аналіз завдань PISA, ЗНО, НМТ, МТНК засвідчує активне застосування цілісних і перерваних текстів у створенні комплексу тестових запитань. Здебільшого метою таких завдань є визначення рівня усвідомленого сприйняття текстової інформації – діагностування різних аспектів навички «читання з розумінням». Через тестові запитання на базі різнотипних текстів є можливість перевірити, наскільки учні/учениці ліцею розуміють прочитане; уміють аналізувати, зіставляти та систематизувати інформацію; роблять висновки; розрізняють основне й другорядне, факти та судження; логічно мислять і вміють аргументувати свої думки. Використання

текстів у тестовому оцінюванні компетентності з української мови є перспективним і потребує подальшого дослідження на теоретичному рівні через вивчення напрацювань українських лінгводидактів. Значною мірою порушена проблема потребує практичної реалізації через створення низки комплексних тестів, що перевірятимуть рівень компетентності з української мови учнів ліцею. Обов'язковою в тестових завданнях має бути текстова основа. Використання різнотипних текстів забезпечить валідність і значимість тесту як інструменту оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею.

2.3. Оцінювання компетентності з української мови засобами онлайн-платформ

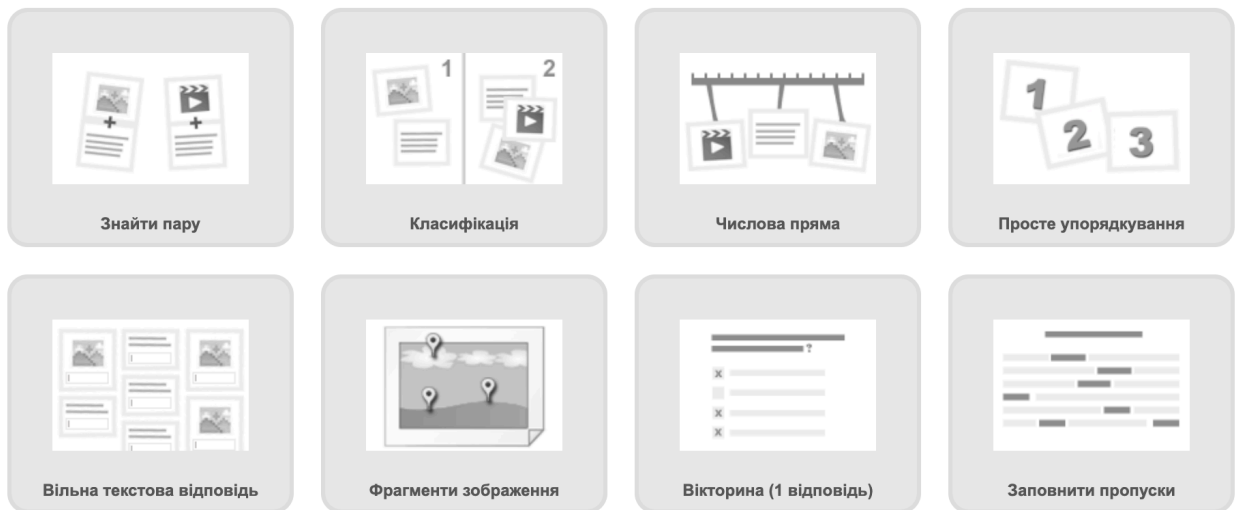
Тривале дистанційне навчання, зумовлене карантинами й воєнним станом, спричинило появу різноманітних онлайн-платформ, які активізують і урізноманітнюють освітній процес. Серед них є значна кількість тих, що можна використати в тестовому оцінюванні компетентності на уроках української мови в ліцеях.

Зважаючи на практичний досвід, спостереження, відгуки колег і учнів, проаналізуємо онлайн-платформи, що є найбільш поширеними та ефективними для оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

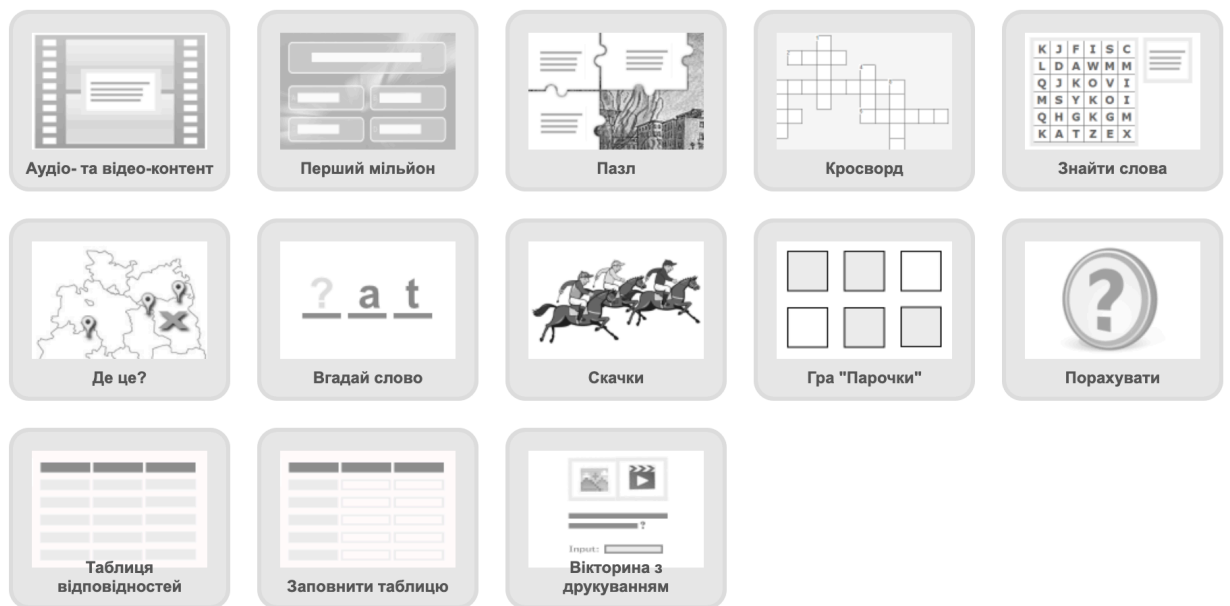
LearningApps.org є популярним сервісом з-поміж українських учителів завдяки своїй доступності та зручному українськомовному інтерфейсу. Платформа дає можливість створювати ігри, колекції ігор, використовувати вже наявні вправи, а також вносити зміни до них. До кожної вправи-гри можна додати «Довідку», яка міститиме підказки, та «Зворотній зв'язок» із текстом, який відобразатиметься учням після виконання завдання.

З-поміж усього різноманіття вправ, на нашу думку, найбільш продуктивними і цікавими для роботи з ліцеїстами будуть такі: «Знайти пару», «Класифікація», «Вільна текстова відповідь», «Заповнити пропуски», «Пазл»,

«Таблиця відповідностей», «Вікторина з друкуванням», «Аудіо- та відеоконтент» (рис. 2.1 і 2.2).

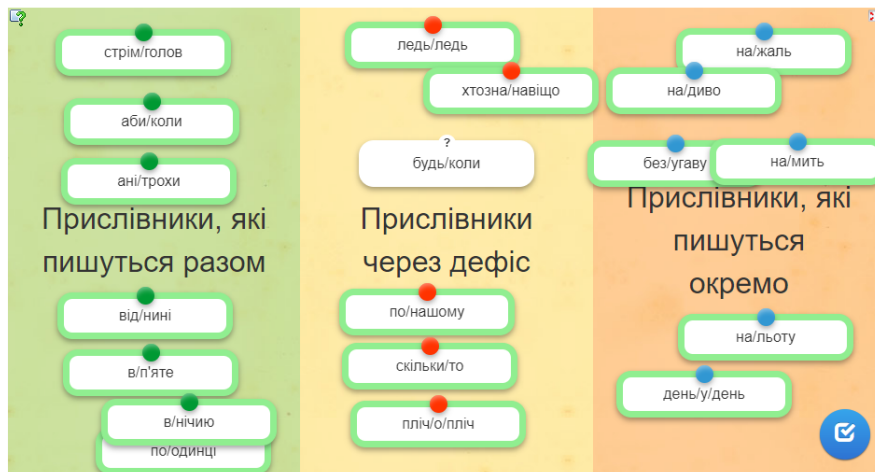
Рис. 2.1. Види завдань на платформі LearningApps.org (част. 1)

Рис. 2.2. Види завдань на платформі LearningApps.org (част. 2)

Гра «Знайти пару» цікава своїми можливостями поєднувати текстові, графічні, аудіо- та відеоматеріали. Завдяки таким вправам можна уникнути учнівських «пошуків істини у гуглі», адже відповідь на завдання прослухати уривок з пісні чи розмови і дібрати до нього наявне мовне явище (асиміляція, уподібнення, спрощення тощо) буде важко знайти в пошуковій мережі, на відміну від подібних текстових завдань. Схожою є вправа «Таблиця

відповідностей» та «Пазл», проте з меншим різноманіттям доданих матеріалів, акцент більше на текст та зображення.

Рис. 2.3. Приклад вправи «Класифікація» на LearningApps.org

У вправі «Заповнити пропуски» учням пропонують обрати літеру, слово, словосполучення, розділовий знак тощо на місце пропуску. Альтернативними є вправи «Вільна текстова відповідь» та «Вікторина з друкуванням», де відповідь потрібно дати самостійно, а не із ряду запропонованих. Важливо встановити чіткі характеристики для відповіді (з маленької літери, без пропусків та розділових знаків тощо), хоча сервіс дає можливість враховувати регістр.

Ігри «Впорядкування», «Вікторина для кількох гравців», «Де це?», «Порахувати», «Скачки» можуть бути використані і для групової роботи. Кількість учасників у кожній грі різна (від двох до шести), а також передбачена можливість дозволити комп'ютеру виконувати роль одного із гравців, якщо учень не прагне змагань.

Для перевірки знань платформа «LearningApps» є радше формою самоконтролю (див. *рис. 2.4, 2.5*), адже на цьому сайті не передбачено можливості створити профіль учителя та учнів, щоб можна було відстежити результат та прогрес навчання. Проте чудовою альтернативою є завдання для учнів щодо самостійного створення гри для однокласників. Сервіс має достатньо різноманітні вправи, з-поміж яких учні ліцею знайдуть для себе улюблені. Як показує практика, ліцеїсти саме для створення власних вправ

залучають якомога ширший арсенал своїх умінь, знань та креативності, особливо, якщо ускладнювати для них завдання конкретною умовою.

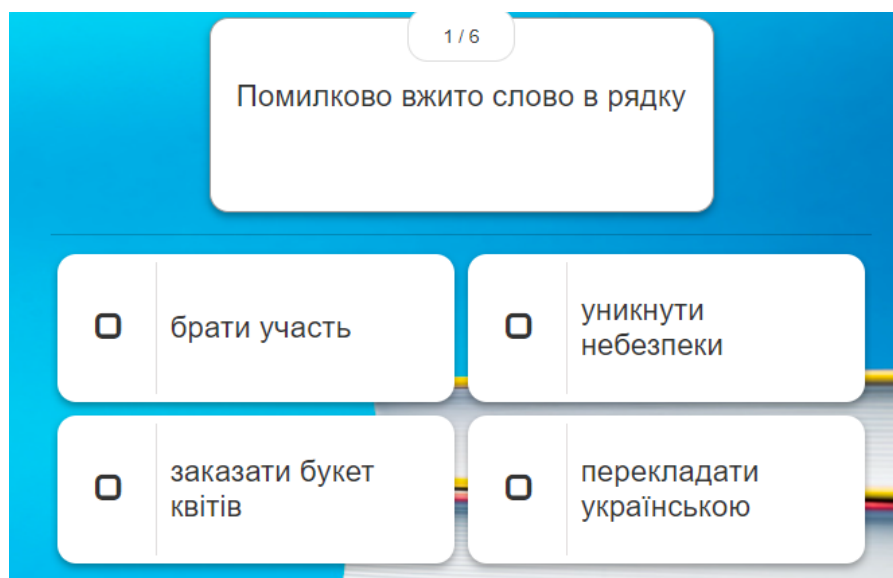

Рис. 2.4. Тест за темою «Лексична помилка» на LearningApps.org

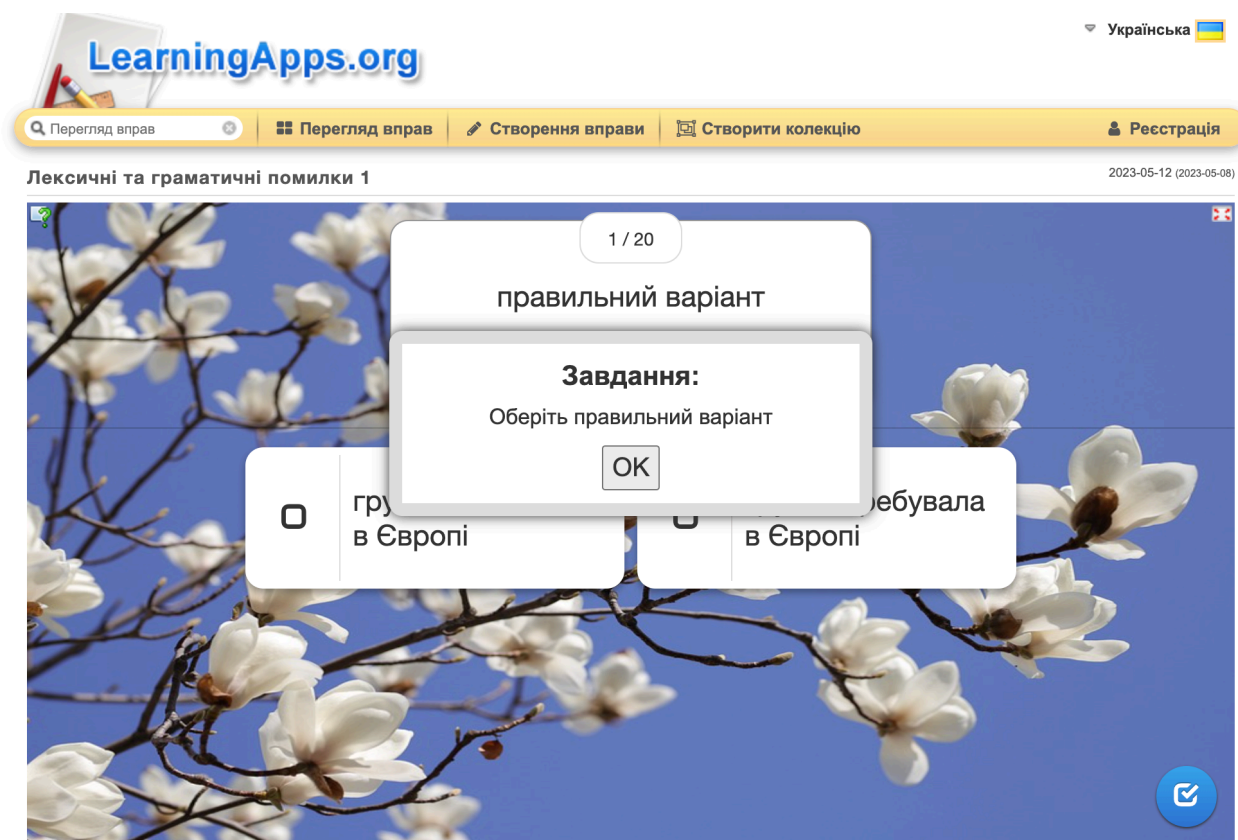

Рис. 2.5. Приклад вправи з теми «Лексичні й граматичні помилки»

Широкий діапазон можливостей щодо урізноманітнення уроку надає портал «**Всеосвіта**», а саме його інноваційний інструмент для створення навчальних ігор – вебквест. Портал має вже готову бібліотеку вебквестів, створених учителями. До речі, учителі мають можливість додавати свої матеріали за певну плату або ж зробити їх приватними.

На платформі розміщено готові шаблони за різними галузями, інтересами та вподобаннями, у яких за запрограмованими вчителем об'єктами сховані підказки з ключами та вихід. Учитель самостійно обирає кількість завдань для квесту та приховує за кожною вправою зашифровану літеру. Можна створити й додаткові завдання без зашифрованих елементів, що ускладнить і водночас зробить цікавішим проходження квесту. Розшифрувати закодоване «слово-відгадку» можна за допомогою шифратора, для якого потрібно дібрати окремий ключ. Тобто, один вебквест поєднує у собі різноманітні завдання, які задіюють різні сфери особистості: мотиваційну, когнітивно-пізнавальну, дієво-практичну та емоційно-вольову.

Окремої уваги заслуговує підхід порталу «Всеосвіта» до академічної доброчесності, адже розміщувати матеріали потрібно із посиланням на джерела, а зображення обов'язково мають бути з офіційних сервісів, які дозволяють їхнє використання.

Перевагою порталу є можливість створювати кабінет учителя та учнів, що значно полегшує взаємодію між ними. Учитель може відстежити час, який витратив учень на проходження квесту, кількість пройдених рівнів, кількість спроб проходження тощо.

Правильно створений вебквест розвиває в учнів інтерес до мови, зацікавлює предметом, сприяє розвитку пізнавальної активності та самостійності у пошуках використання здобутої навчальної інформації, а також збагачує досвід ліцеїста у розв'язанні вправ різних видів.

Вебквести можливо використовувати для вивчення нового матеріалу, повторення і закріплення вивченого, формування вмій і навичок, використання знань на практиці.

Ще однією корисною платформою, яка допоможе створити ефективне інформаційно-освітнє середовище й організувати взаємодію з учнями, є сервіс «Wordwall». Це зручний і багатофункціональний інструмент із українськомовним інтерфейсом, що сприяє підвищенню мотивації учнів, активізує їхню пізнавальну діяльність і забезпечує можливість швидко перевірити рівень засвоєння матеріалу. Він має широкий функціонал, оскільки дає змогу не лише створювати інтерактивні дидактичні вправи, завдання, ігри й відтворювати їх на різних пристроях, а й за потреби друкувати створені матеріали.

На уроках української мови та літератури можна використовувати інтерактивні завдання за такими шаблонами:

1. Пошук відповідників

Журавлина	Паляниця	Кольрабі	Кавун	Шипшина	Чорниця	Порічка	Суниця	Полуниця
Таця	Жито	Кріп	Банош	Оладки	Філіжанка	Кавник	Графин	Джезва
Аґрус	Ожина	Помаранч	Кава	Ополоник	Печереця	Гарбуз	Лохина	Піала

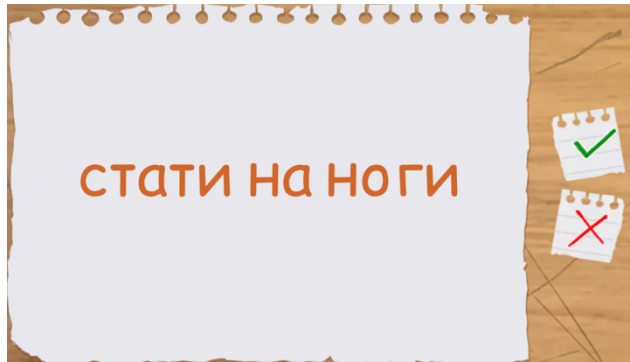

2. Вікторина

Обери іменники однини

А шорти	Б молоко	В квітка
Г вила	Д граблі	Е комп'ютер

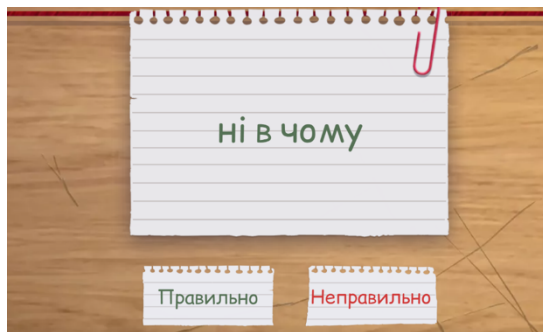
3. Флеш-картки

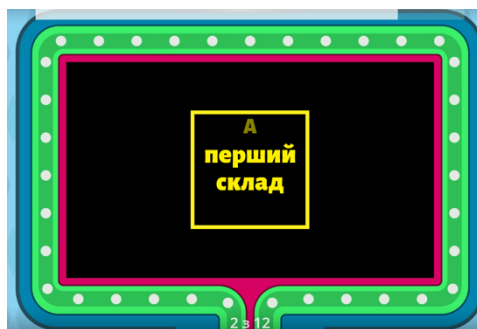
4. Сортування за групами

5. Правильно/неправильно

6. Ігрова вікторина

На сервісі можна знайти як готові навчальні матеріали, так і створювати власні, що дає значно більший вибір інструментів для використання на різних етапах чи формах уроку. Для вчителів-практиків це надзвичайно важливо, адже

вони можуть організувати роботу на уроці на основі вправ, розроблених власноруч із врахуванням психолого-педагогічних особливостей класу, його рівня знань, інтересів учнів. Виконання біля дошки по черзі, на місцях із гаджетами, у друкованому форматі – це ті варіанти, які доступні учителям безкоштовно.

Крім того, для урізноманітнення уроків учитель може запропонувати учням створити власні онлайн-ігри для однокласників, наприклад, для командного змагання, квесту чи перевірки виконання домашнього завдання, або розробити вправи для менших учнів школи у рамках підготовки індивідуальних проєктів до Днів самоврядування, Тижня української мови, звичайних уроків чи індивідуальних занять. Широкий вибір шаблонів для створення різних типів онлайн-ігор, можливість налаштувати різноманітні параметри проходження гри формують в учнів уважність до деталей, уміння прораховувати дії наперед і обирати найзручніші й найефективніші прийоми.

Щоправда, з-поміж недоліків цього сервісу можна виділити обмежену кількість шаблонів і дій з іграми в межах безкоштовної версії та дещо недоречні варіанти ігор для учнів, наприклад, «Шибениця».

Досить нетиповим інструментом для створення онлайн-ігор є сервіс «**Powtoon**». Він більше відомий у розробленні анімованих мультимедійних презентацій, однак педагогічна творчість дає змогу використовувати навіть не призначені для цього, на перший погляд, програми.

Це англomовний онлайн-сервіс зі зрозумілим і доступним інтерфейсом, який має як безкоштовний доступ, так і платний із більшою кількістю функцій. Ресурс має велику кількість тематичних шаблонів, графічних ілюстрацій, коміксів, інфографік, анімацій тексту тощо, а також можливість озвучити текстовий ряд, що допомагає задіяти більше каналів сприйняття інформації, простежити й відпрацювати на практиці мовні норми.

За допомогою інструменту «Powtoon» можна організувати нескладний онлайн-квест або використати відеоскрайбінг як супровідний матеріал до вже готової гри; також можна запропонувати учням підготувати відеовізитівки себе

або своїх команд. Це забезпечить включеність усіх учнів у роботу, гарантує академічну доброчесність та індивідуальний підхід, сприятиме реалізації міжпредметних зв'язків.

Платформа «**Kahoot**» із початком дистанційного, а згодом і змішаного навчання набула значної популярності серед педагогів, оскільки допомагала, по-перше, закріпити знання з виучуваної теми (створювані ігри-кахути є універсальними і доречними практично за будь-якої теми), по-друге, провести діагностику знань учнів на уроках у цікавій і нестандартній формі.

Перевагами цього сервісу є сучасний, візуально красивий і зрозумілий інтерфейс, інтерактивний режим проходження, змагальний характер ігор і автоматичне формування таблиці ігрових результатів учасників. До речі, в іграх на цій платформі враховується не лише правильність відповідей, а й швидкість, із якою вони були дані. У кінці учасникам пропонуються результати кожного із них або команд, що особливо подобається тим учням, які люблять змагатися і тим, кому важливо побачити свої результати в цифрах. Позитивна атмосфера конкурентності та запалу допомагає учням подолати сором'язливість і втому від можливої одноманітності уроку й перетворює якийсь конкретний його етап (вступ, закріплення знань, поглиблення, рефлексія, контроль) у захопливу й невимушену гру.

Попри не надто широкий вибір інструментів і доволі одноманітну форму ігор «Kahoot», їхнє використання можливе і в режимі офлайн, і у форматі самостійної роботи для домашнього завдання, і як парна чи групова гра на уроці, і як проєктна робота, що полягає у створенні учнями власних ігор.

Ефективним інтерактивним онлайн-ресурсом є сервіс «**Quizlet**», що дозволяє створювати різноманітні електронні картки. «Quizlet» стане в пригоді на уроках української мови під час вивчення і повторення груп лексики: синонімів, антонімів, омонімів, паронімів, діалектизмів, професіоналізмів та слів іншомовного походження. Цей ресурс використовують і при вивченні фразеологізмів або певних термінів.

Платформа має опцію озвучування тексту, що є додатковою перевагою для всіх, хто дбає про власну вимову, а також для учнів з особливими освітніми потребами. Інтерактивні можливості ресурсу забезпечуються ще й додатковими опціями «З'єднай» і «Напиши». Окрім того, учні мають змогу пройти тест, сформований платформою, для самостійного оцінювання свого результату.

Упродовж тривалого дистанційного навчання все більшої популярності набуває інтерактивна платформа «**Liveworksheets**». Учитель може створювати власні інтерактивні аркуші або ж використовувати ті, що є в базі ресурсу. Платформа зручна тим, що фактично будь-який PDF-файл можна перетворити на інтерактивний живий аркуш. Учні залюбки виконують завдання в такому форматі й мають змогу одразу перевірити їх.

«**Online Test Pad**» – це платформа, на якій, окрім тестів, можна створювати інтерактивні опитувальники, кросворди, логічні ігри, сканворди, діалоги.

Наприклад, «Конструктор кросвордів» дозволяє створити 5 типів завдань: класичний кросворд, сканворд, японський кросворд, кольоровий японський кросворд, філворд. Інтерактивні завдання такого типу можна використовувати під час повторення розділів «Лексикологія», «Фразеологія», «Морфологія». Серед переваг сервісу – інтерактивність, зручність, різноманітність, можливість використання зображень, аудіо- та відеофайлів, врахування вікових особливостей (є завдання і для учнів ліцею).

Платформа «Online Test Pad» передбачає також роботу в групі через створення списків учасників. Завдяки цій можливості можна організовувати проектну діяльність з української мови на уроках і в позаурочний час. Гнучке налаштування завдань дозволяє експериментувати з фільтрацією запитань і об'єднанням у різні тематичні блоки. Можна налаштовувати спосіб виведення завдань на екран, що теж має елемент інтерактивності.

Таким чином, «Online Test Pad» є зручним ресурсом і для створення інтерактивних онлайн-ігор з української мови. Він є простим у роботі та ефективним щодо оцінювання навчальних досягнень.

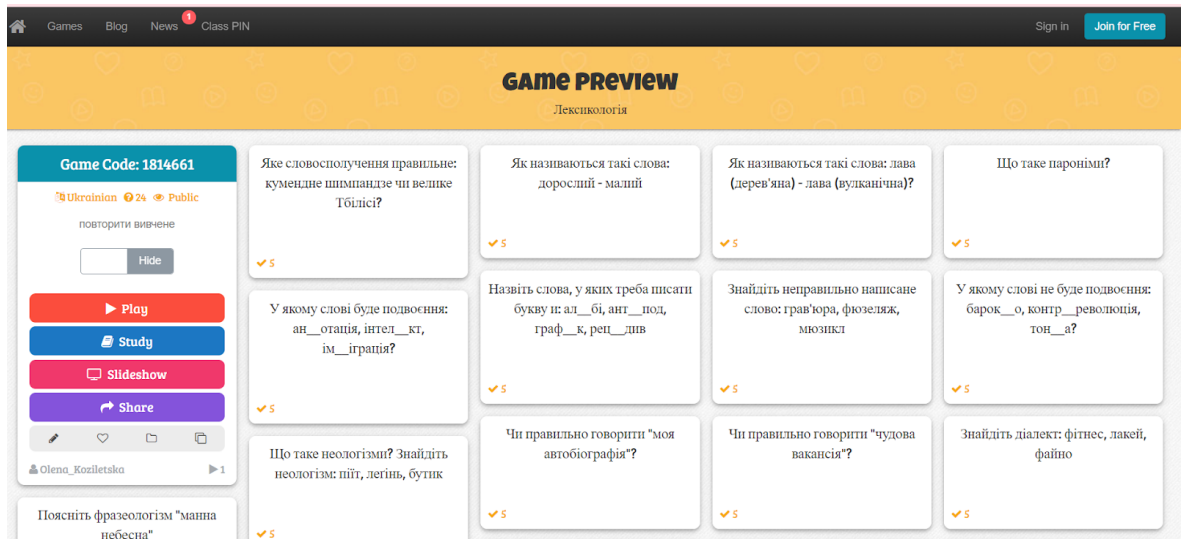
Різні види інтерактивних завдань з української мови пропонує платформа «**Learning.ua**». Сервіс має кілька великих блоків завдань залежно від віку дітей: дошкільне навчання, початкова школа, середні та старші класи. Для учнів ліцею, здобувачів освіти 10-11 класів, «Learning.ua» пропонує інтерактивні онлайн-ігри з української мови в різних тематичних теках: «Лексикологія», «Лексикографія», «Фразеологія», «Фонетика і орфоепія», «Правила наголошування слів», «Будова слова. Словотвір», «Орфографія», «Складні випадки написання», «Морфологічна норма», «Пряма і непряма мова» та інші.

Розгляньмо типи різних інтерактивних онлайн-ігор на платформі «Learning.ua». У тематичному блоці «Фонетика і орфографія» є завдання на відновлення алфавітного порядку слів і визначення кількості звуків, заповнення таблиці зі звуками, доповнення правил, розрізнення м'яких і пом'якшених звуків, розгадування фонетичних загадок, відстежування зміни значення слова залежно від вимови, добір транскрипцій до певних слів. З теми «Лексикографія» – сортування слів між словниками, установлення відповідності між маркуванням у словнику й словом, доповнення тверджень, інтерактивна гра з типами словників.

Компетентнісний підхід значною мірою реалізовано в завданнях із тем «Діалог», «Культура мовлення», «Практична риторика», «Стиль і стилістична норма», «Текст», «Аудіювання», «Я в суспільстві», «Моя країна – мій дім», «Світ навиворіт».

З-поміж компетентнісних онлайн-завдань – добір необхідної лексики для ведення суперечки, доповнення діалогу репліками відповідно до змісту, визначення правдивості тверджень, упорядкування фрагментів тексту, визначення мети повідомлення, завдання на розуміння прочитаного чи почутого.

Інтерактивним ігровим ресурсом є **Vaamboozle**, який можна використовувати для швидкого повторення вивченого, актуалізації знань чи експрес-перевірки з різних мовних чи літературних тем (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Приклад вправи на платформі «Vaamboozle»

Перелік інтерактивних платформ, які можна використовувати на уроках української мови в ліцях, є значно більшим. З огляду на інтенсивний розвиток технологій та затребуваність у навчальному процесі кількість і можливості онлайн-ігор зростатимуть та розширюватимуться.

З урахуванням того, що тестування є одним із найпопулярніших способів перевірки рівня сформованості відповідних компетентностей не лише в школі, а й у подальшій професійній діяльності, учнів на уроках доцільно залучати до виконання тестів різних форм і на різних етапах уроку. Крім того, старшокласникам варто пропонувати створювати й власні онлайн-тести. Такий прийом вважаємо надзвичайно ефективним з декількох причин:

- для того, аби розробити тест, учням потрібно провести ґрунтовну роботу і з самостійного повторення теми, і з добору матеріалу з урахуванням складності завдань різних рівнів, прикладів для варіантів відповідей тощо;
- щоб сформулювати завдання лаконічно, чітко, зрозуміло, без двозначності, учні мають задіяти свій комунікативний потенціал і врахувати особливості кожної мовної одиниці;
- автор тесту повинен обрати найзручнішу для себе й виконавців онлайн-платформу для створення й поширення тесту, зрозуміти принципи її роботи, оцінити переваги й недоліки, використати

найдоречніші функції цього ресурсу, тобто виявити на практиці інформаційно-комунікаційні навички;

- для проведення розробленого тестування в класі потрібно правильно прорахувати кількість часу для виконання завдань і роботи над помилками, передбачити технічні моменти несправності, підготувати запасний варіант тощо.

Підготовка учнем онлайн-тесту не зводиться лише до того, аби надрукувати на комп'ютері запитання й варіанти відповіді, це багатоаспектна робота, що передбачає й попередню підготовку, і прогнозування результатів. Відтак разом із формуванням предметної компетентності відбувається й розвиток ключових умінь і навичок, зокрема й інформаційно-комунікаційної компетентності, забезпечується реалізація особистісно орієнтованого підходу; можливість учня спробувати себе в ролі учителя сприяє подальшому професійному самовизначенню старшокласників і забезпечує атмосферу співробітництва в класі.

З огляду на це вважаємо за необхідне окреслити особливості й переваги онлайн-тестування на уроках української мови в ліцеї, зосередивши увагу на основних платформах, які найчастіше використовують учителі України.

Оцінювання компетентності з української мови засобами онлайн-тестів має значний освітній потенціал. Це зумовлено тим, що сучасний світ є мобільним і динамічним, технології набувають інтенсивного розвитку, учні більш зацікавлені в тестуванні онлайн, аніж у звичному на аркушах, а вчителі мають можливість перевірити роботи без великих зусиль. Використання онлайн-тестів дає змогу діагностувати рівень компетентності швидко й ефективно.

Тестування онлайн може відбуватися в різний час: під час уроку на різних етапах чи поза межами уроку (як домашнє завдання чи самостійна робота). Незаперечною перевагою онлайн-тестів є швидкість: завдяки автоматизованій перевірці вчитель має можливість динамічно визначити рівень досягнень із певної теми.

Об'єктивність у процесі перевірки досягається тим, що здобувачі освіти перебувають в однакових умовах: запитання, які пропонує електронний ресурс, мають визначені варіанти відповідей та є однаковими для всіх учасників, суб'єктивність у процесі перевірки унеможливлена. У методичному аспекті тестування онлайн не є складним. Завдяки автоматичній фіксації відповідей можна визначити типові помилки в певних завданнях із подальшим доопрацюванням відповідних тем і роботою над помилками. Окрім того, якщо система одразу показує результати, то здобувачі освіти мають змогу самостійно проаналізувати свої відповіді з осмисленням запитань, у яких помилилися. Деякі платформи (як-от «Classtime») мають технічну можливість додавати коментар від учителя з поясненням правильної відповіді. У цьому також реалізується навчальна функція онлайн-тестів як інструменту формування й оцінювання компетентності з української мови.

Принагідно зауважимо, що онлайн-тест, як і тестове завдання в роздрукованому форматі, має відповідати методичним вимогам. О. Кульбабська, систематизувавши напрацювання попередніх досліджень, визначила такі основні ознаки тестових завдань:

- валідність – «кореляція тесту з метою та вимогами оцінювання, значущість і важливість сформульованих висновків (оцінок), що їх досягли за допомогою результатів тестування»;
- надійність – стійкість і точність результатів тестування;
- складність – визначають за відсотком тих, хто склав правильно (Кульбабська, 2022, с. 121).

Типологія онлайн-тестів є різноманітною та значною мірою залежить від можливостей електронних платформ. Розгляньмо особливості кожної з них, визначивши функціональні можливості для формування й оцінювання компетентності з української мови засобами онлайн-тестів.

З-поміж значного розмаїття електронних ресурсів однією з найбільш ефективних щодо тестового оцінювання компетентності стала платформа «Classtime».

Ресурс забезпечує різні можливості комп'ютерного тестування, завдяки якому можна швидко діагностувати рівень опанування темою. З-поміж переваг платформи – швидке отримання результатів, автономне виконання завдань, оперативність, об'єктивність, індивідуальне виконання і можливість командної співпраці, наявність різних типів завдань.

«Classtime» гарантує дотримання академічної доброчесності завдяки функції «антисписування». У час дистанційного навчання, коли не завжди вдається проконтролювати чесність виконання завдань учнями, ця опція є надважливою задля об'єктивного оцінювання.

Завдяки значному поширенню з-поміж учителів української мови та літератури «Classtime» має велику базу тестових запитань у бібліотеці платформи. Педагог може вибрати необхідні завдання, скомпонувати загальний тест і створити сесію для класу чи групи учнів (рис. 2.7).

Моя Бібліотека > Односкладні речення

Ця Група питань доступна лише Вам. Опублікуйте, щоб зробити її відкритою: [Додати до Публічної Бібліотеки](#)

№	Текст завдання	Бали
1	Доберіть приклад до кожного типу односкладного речення.	4 бали
2	Доберіть приклад до кожного типу односкладного речення.	4 бали
3	Односкладним є речення	3 бали
4	Прочитайте текст. Односкладним є речення	1 бал
5	Пунктуаційну помилку допущено в реченні	1 бал
6	Однорідні присудки є в реченнях	1 бал
7	Установіть відповідність між реченням та його характеристикою (розділові знаки пропущено).	4 бали
8	Головний член односкладного безособового речення виражено інфінітивом у рядку	0,5 балів
9	Двоскладним є речення	2 бали
10	Речення "Любові й щастя хочеться людині" односкладне.	0,5 балів

Почати Нову Сесію

Рис. 2.7. Приклад добірки завдань на платформі «Classtime»

Очевидно, що з огляду на реформу НУШ і активне впровадження компетентнісного підходу, є потреба створювати власні онлайн-тести з різних тем. «Classtime» пропонує для цього такі типи запитань:

- одна правильна відповідь;

- кілька правильних відповідей;
- правда/неправда;
- тести на відповідність (одна або кілька відповідей у рядку);
- встановлення правильної послідовності;
- заповнення пропусків та інші.

Тестові завдання з кількома правильними відповідями чи запитання на відповідність передбачають часткове оцінювання.

Перевагою платформи також є можливість співпраці з колегами, що полягає в спільному проведенні тестувань та обміні завданнями. Можливості показу правильної відповіді одразу й додавання коментаря вчителя до кожного запитання дають змогу використовувати тест із навчальною метою: задля підготовки до інших форм контролю і для виконання роботи над помилками. Тож застосування платформи «Classtime» сприяє ефективному й об'єктивному процесу оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею.

Для створення онлайн-тестів можна використовувати «**Google Forms**». Цей ресурс пропонує такі види запитань:

- вибір однієї правильної відповіді з-поміж різної кількості варіантів (графічно відповіді позначено кружечками);
- вибір кількох правильних відповідей з-поміж переліку запропонованих (графічно позначено як «прапорці»);
- спадний список, що дає змогу встановити послідовність варіантів;
- таблиця з варіантами відповідей, яка передбачає створення тестів на відповідність;
- «сітка прапорців»: є подібною до попереднього типу завдань, але відрізняється можливістю обирати кілька правильних відповідей в одному рядку;
- лінійна шкала, завдяки якій можна виставляти оцінку, щоби продемонструвати рівень своєї згоди/незгоди з певним твердженням;
- завдання з короткою чи довгою текстовими відповідями.

У «Google Forms» є можливість додавати зображення як варіант відповіді. Такого типу завдання можна використовувати, якщо потрібно знайти лексичні чи орфографічні помилки в рекламних зображеннях; визначити світлину, що відповідає змісту певного тексту. Такий тест є компетентнісно орієнтованим, оскільки передбачає роботу з різнотипними текстами, що можуть траплятися в життєвих ситуаціях.

Перш ніж розпочати роботу з «Google Forms», потрібно створити обліковий запис у «Gmail». Відповіді можуть отримувати і здобувачі освіти, і вчителі, і батьки. Таким чином, усі учасники освітнього процесу мають змогу побачити й проаналізувати результати тесту та вчасно виконати роботу над помилками чи доопрацювати матеріал теми.

Перевагами онлайн-тестів у «Google Forms» є те, що вчителю не треба тиражувати завдання на всіх учнів, зникає необхідність збору всіх здобувачів освіти в одному місці та в один час, що в час війни є важливим. Результати тестів у «Google Forms» зберігаються і постійно доступні в мережі Інтернет. Автоматичне опрацювання відповідей сприяє швидкому створенню наочних діаграм, що узагальнюють результати тестування.

«**OnlineTestPad**» – ще одна платформа для створення онлайн-тестів. Є база з готовими тестовими завданнями, а також існує можливість створювати власні. Загалом ресурс налічує 14 типів запитань, зокрема:

- встановлення послідовності;
- заповнення пропусків (вибір із переліку варіантів);
- послідовне вилучення;
- мультिवибір або вибір однієї відповіді;
- уведення чисел і тексту;
- встановлення відповідностей та інші.

Платформа автоматично перевіряє відповіді, систематизує їх. Усі результати можна зберегти в документі Excel і завантажити на власний пристрій.

Сайт «**learning.ua**» пропонує різні види онлайн-завдань, з-поміж яких наявні й тестові. Особливістю тестів цієї платформи є високий рівень інтерактивності. Тест на узагальнення вивченого не має традиційних буквених позначень варіантів (А, Б, В... чи А, В, С...). Відповідь учня/учениці передбачає натискання правильних слів/речень. Є значна кількість запитань, де кілька правильних відповідей, причому ніде не зазначено, яку саме кількість потрібно вибирати.

Усі завдання на платформі розподілено за предметами, блоками (дошкільне навчання, початкова школа, середні та старші класи), номером класу (дошкільнята й 1-11 класи) та темами.

Для учнів ліцею «learning.ua» пропонує інтерактивні онлайн-тести з української мови за такими темами:

- 10 клас: «Лексикологія», «Лексикографія», «Фразеологія», «Фонетика і орфоепія», «Правила наголошування слів», «Будова слова. Словотвір», «Орфографія», «Складні випадки написання», «Іменник», «Морфологічна норма», «Пряма і непряма мова», «Діалог», «Культура мовлення», «Практична риторика», «Стиль і стилістична норма», «Текст», «Аудіювання», «Я в суспільстві», «Моя країна – мій дім», «Світ навиворіт»;
- 11 клас: «Фонетика, орфоепія, орфографія», «Лексика і фразеологія», «Будова слова і словотвір», «Морфологічна норма», «Словосполучення», «Речення як основна синтаксична одиниця», «Головні й другорядні члени простого речення», «Порівняльний зворот», «Розділові знаки в простих реченнях», «Стилістичні особливості складних речень», «Складнопідрядне речення», «Пряма і непряма мова», «Діалог».

Аналіз пропонованих тестів засвідчує, що не до всіх тем шкільної програми створено завдання. Структурування в тематичні блоки теж потребує доопрацювання з огляду на розділи науки про мову й звичну для вчителів і учнів послідовність.

Щоправда, компетентнісний підхід реалізовано більшою мірою в завданнях для 10-го класу. Є тести з конкретними комунікативними ситуаціями, що потребують заповнення пропусків потрібними словами. Важливими для сучасних учнів є завдання, що передбачають добір необхідної лексики для ведення суперечки, доповнення діалогу репліками відповідно до змісту та визначення правдивості тверджень. Читання з розумінням – це одне з наскрізних умінь учнів Нової української школи. На «learning.ua» є низка завдань, що передбачають розвиток та оцінювання цього вміння. Окрім добору необхідної за контекстом лексики, є завдання на встановлення послідовності фрагментів; упорядкування текстів залежно від структурних елементів; розподілення на абзаци; знаходження зайвих речень; визначення мети повідомлення; добір вдалого епіграфа; створення плану за вказаними тезами.

Встановлено, що вадою платформи «learning.ua» є обмежена кількість безкоштовних завдань. Цей факт зумовлює недоступність платформи для широкого кола учасників освітнього процесу України. Однак навіть кількох неплатних завдань може бути достатньо для урізноманітнення навчального процесу цікавими інтерактивними тестами з української мови.

Аналіз вище названих платформ дає змогу визначити низку переваг у використанні онлайн-тестів на уроках української мови в старших класах ліцею:

- різні можливості для зручного створення й редагування запитань та відповідей (у режимі реального часу з будь-якого пристрою);
- завдяки налаштуванням онлайн-тестів є можливість змінювати послідовність запитань і відповідей, об'єднувати завдання в тематичні блоки;
- фіксований час: учитель встановлює перебіг тестування онлайн, має змогу планувати проведення, додавати час до сесії та зупиняти в разі потреби;
- зручний перегляд результатів оцінювання і завантаження у файл Pdf або Excel;

- аналіз відповідей, визначення завдань, у яких найбільше помилялися чи навпаки – із якими не виникало труднощів;
- тестування не лише задля оцінювання, а й з тренувальною метою.

Отже, використання онлайн-платформ у процесі тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею набуло значного поширення в освітньому просторі України. Це зумовлено тривалим дистанційним навчанням через епідемію COVID-19, а також повномасштабною російсько-українською війною, унаслідок якої зруйновано чи пошкоджено значну кількість освітніх закладів. Через втрату житла й продовження бойових дій значна кількість учнів перебуває за кордоном, тож формат онлайн-навчання з використанням дистанційного тестового оцінювання залишається актуальним.

Висновки до другого розділу

Узагальнення результатів наукових досліджень дали змогу з'ясувати, що для оцінювання компетентності з української мови в ліцеях визначальними є такі основні види оцінювання результатів навчання учнів: формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання, державна підсумкова атестація та зовнішнє незалежне оцінювання, а також діалог/полілог як форма ведення ділових переговорів; письмова взаємодія, що передбачає різні види творчих робіт; робота з текстом, яка навчає аналізувати й критично осмислювати текстову інформацію різних видів та стилів. Визначено, що тестове оцінювання за зразком завдань вербально-комунікативного компонента Магістерського тесту навчальної компетентності відповідає наскрізним умінням, передбаченим Державним стандартом базової середньої освіти, зокрема: читання з розумінням, критичне та системне мислення, вміння розв'язувати проблеми, виконання яких зацікавлює та мотивує здобувачів освіти старших класів. Встановлено, що оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв – комплексний процес, що ґрунтується на результатах навчання та критеріях для визначення рівня на певному освітньому

етапі за чотирма групами результатів: аудіювання, говоріння, читання, письмо із різноманітним використанням творчих завдань.

Обґрунтовано, що тестове оцінювання покликане визначити об'єктивний рівень навчальних досягнень учнів, сприяє своєчасному виявленню прогалин у знаннях і вміннях, повторенню та систематизації навчального матеріалу, встановленню рівня готовності засвоювати новий матеріал, формує вміння відповідально й зосереджено працювати, користуватися прийомами самоперевірки й самоконтролю, стимулює відповідальність і підвищує мотивацію до результативного навчання й стає можливим завдяки функціям тестового оцінювання: контрольній, діагностичній, навчальній, стимулювальній, виховній, розвивальній, управлінській, корекційній та проєктувальній. За об'єктивністю, широтою й швидкістю діагностування тестове оцінювання є найбільш оптимальним і перспективним для одержання ефективних освітніх результатів навчальної діяльності учнів ліцеїв.

Оскільки сучасні заклади загальної середньої освіти потребують оновлення як у методичному забезпеченні загалом, так і в активних формах навчання учнів зокрема, онлайн- і змішане навчання внесли свої корективи в способи організації уроків й розширили перелік тих медичних інструментарій, які вчителі можуть ефективно використовувати для досягнення найвищих результатів, оскільки означені форми навчання визнано дієвими й дидактично доцільними. Проведений аналіз різних інтернет-платформ із можливостями тестувань дає змогу стверджувати, що використання онлайн-тестів на уроках української мови в ліцеї має низку переваг і є перспективним для подальшого дослідження різноманітних функцій швидко змінюваних електронних ресурсів. Перевагою платформи також є можливість співпраці з колегами, що полягає в спільному проведенні тестувань та обміні завданнями. Можливості показу правильної відповіді одразу й додавання коментаря вчителя до кожного запитання дають змогу використовувати тест із навчальною метою: задля підготовки до інших форм контролю і для виконання роботи над помилками.

Основні положення другого розділу відображено

в таких публікаціях авторки:

1. Набок-Бабенко, Ю. (2020). Функції тестового оцінювання в компетентнісно орієнтованому навчанні української мови учнів ліцеїв. *Проблеми методів компетентнісно орієнтованого навчання української мови в закладах загальної середньої освіти: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (22 жовтня 2020 р.). Київ : Педагогічна думка, (с. 55–59). Вебпосилання на видання https://undip.org.ua/wpcontent/uploads/2021/07/zbirnyk_tez_kruglyy_stil_2020.pdf*
2. Набок-Бабенко, Ю.С. (2021). Тестове оцінювання компетентності з української мови здобувачів освіти як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*, 8 (346), 161–168. DOI статті [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-8\(346\)-1-161-168](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-8(346)-1-161-168) Вебпосилання на видання <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/article/view/708>
3. Космідайло, І., Набок-Бабенко, Ю. & Резнік, Т. (2023). Методичні орієнтири формування й оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею засобами інтерактивних онлайн-ігор. *Перспективи та інновації науки*, 11 (29), 223–237. DOI статті [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11\(29\)-223-236](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11(29)-223-236) Вебпосилання на видання <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/5489>
4. Набок-Бабенко, Ю. (2023). Використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка». Вип. 65, том 2, 324–329. DOI статті <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-2-46> Вебпосилання на видання http://www.aphn-journal.in.ua/archive/65_2023/part_2/46.pdf*

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ НАВЧАННЯ ЗА РОЗРОБЛЕНОЮ МЕТОДИКОЮ ТЕСТОВОГО ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЛІЦЕЇВ

3.1. Мета й завдання дослідно-експериментального навчання

Опрацювання фахової літератури, вивчення нормативно-правових документів освітньої реформи, дослідження ступеня розробленості проблеми тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв, результати констатувального етапу педагогічного експерименту уможливили висновок про доцільність розроблення науково обґрунтованої методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

Формувальний етап педагогічного експерименту проведено на базі НВК «Новопечерська школа – ліцей I-III рівнів» м. Києва, Новокостянтинівського ліцею Братського району Миколаївської області, Новопетрівського ліцею Вишгородського р-ну Київської обл., Ліцею «Галицький» Львівської міської ради, Ліцею «Львівський» Львівської міської ради, ЗЗСО «Гімназія №107 «Введенська» м. Києва впродовж 2021–2023 навчальних років. Експериментом було охоплено 240 здобувачів освіти 10–11 класів, з яких 123 навчалися в експериментальних групах (ЕГ), а 117 – у контрольних (КГ). Контрольні й експериментальні групи сформовано за результатами констатувального зрізу, де учні мали приблизно однаковий рівень сформованості компетентності з української мови. У КГ заняття організовували за традиційною методикою відповідно до навчальних програм закладів освіти та календарно-тематичного планування з української мови, а в ЕГ – за розробленою методикою з відповідним методичним забезпеченням.

Задля визначення ефективності розробленої методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв було проведено констатувальний зріз педагогічного експерименту в два етапи.

На першому етапі (2019–2021 н.р.) розглянуто й проаналізовано нормативно-правову, педагогічну й науково-методичну літературу про оцінювання компетентності з української мови; досліджено тести компетентностей НУШ, завдання «Pisa», ЗНО, НМТ, МТНК та матеріал дидактичних посібників з української мови для учнів ліцеїв; сформульовано критерії оцінювання різних видів робіт на уроках української мови; запропоновано методику впровадження тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

Протягом другого етапу (2021–2023 н.р.) було розроблено тести компетентностей та блоки тестових завдань за різними темами навчальної програми «Українська мова». Через те, що експериментальна робота збіглася з періодами карантинів (через епідемію covid-19) і повномасштабного російського вторгнення на території України, реалізація методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв відбувалася в трьох форматах: очному (у школі, на аркушах паперу), дистанційному (із використанням онлайн-платформ) та змішаному (частина учнів перебувала в класі, частина – онлайн). Окрім того, дистанційне оцінювання компетентності здійснювалося в синхронному й асинхронному режимах: залежно від умов проведення уроку вчитель пропонував виконати тестові завдання онлайн у режимі реального часу або як домашнє завдання з використанням онлайн-платформ.

Оцінювання компетентності з української мови передбачає виявлення рівня здобутих знань, умінь і навичок, способів мислення, ставлень та цінностей. Обов'язковою для компетентнісного підходу є спрямованість на життя. Тож у процесі добору текстів чи окремих речень у завданнях значною мірою зважали на актуальність і компетентнісну спрямованість тематики та порушених проблем.

Програмою педагогічного експерименту передбачено розроблення методики оцінювання компетентності з української мови, що враховувала б комплексне вимірювання складників компетентності та забезпечувала б

реалізацію всіх функцій оцінювання: контрольної, діагностувальної, навчальної, стимулювальної, виховної, управлінської, корекційної та проєктувальної.

В організації експериментальної роботи ми враховували висновки лінгводидактів, що методично правильно організований процес оцінювання компетентності з української мови сприяє глибокому засвоєнню навчального матеріалу, формуванню стійких практичних умінь та навичок, їхній систематизації, узагальненню та закріпленню; допомагає визначити рівень сформованості предметної компетентності й розвитку наскрізних умінь та ключових компетентностей; дає змогу скоригувати освітній процес та індивідуальні траєкторії здобувачів освіти, обираючи найбільш відповідні форми, методи та інструментарій оцінювання.

Мета експериментального навчання полягала в розробленні методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Відповідно до мети під час експерименту розв'язано такі завдання:

- розроблення програми експериментально-дослідного навчання учнів ліцеїв (10–11 класи);
- визначення рівнів та критеріїв сформованості компетентності з української мови учнів ліцеїв;
- перевірка ефективності розробленої методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

В основу розроблення програми експериментального навчання було покладено припущення, що методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв сприятиме формуванню предметної компетентності з української мови, розвитку наскрізних умінь та ключових компетентностей за таких лінгводидактичних умов:

- застосування підходів Міжнародного дослідження якості освіти «Pisa» в оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцеїв;
- адаптування інструментарію оцінювання за групами результатів до використання в старших класах ліцеїв;

- створення тестів компетентностей задля перевірки рівнів сформованості знань, умінь, навичок із конкретних мовних тем навчальної програми 10–11 класів, сформованості наскрізних умінь та ключових компетентностей;
- розроблення різних типів тестових завдань з урахуванням обґрунтованих у педагогічній науці та лінгводидактиці принципів, методів, форм оцінювання компетентності;
- використання під час розроблення завдань для оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв текстів і речень, тематика яких є близькою зацікавленням та віку старшокласників;
- виконання тестових завдань учнями ліцеїв на аркушах та онлайн через відповідні електронні ресурси (у межах дистанційного та змішаного навчання з використанням інтерактивних засобів тестового оцінювання компетентності з української мови).

Ефективність тестового оцінювання компетентності з української мови залежить не лише від навчального потенціалу учнів ліцеїв, а й від організації процесу оцінювання, що передбачає розроблення й використання інструктажів, сучасного інструментарію та засобів оцінювання, зрозумілих і чітких критеріїв залежно від виду робіт.

Зауважимо, що звичні для всіх тестові завдання з мовних тем не відповідають усім вимогам компетентно орієнтованих методик, тому в програмі педагогічного експерименту оцінювання компетентності з української мови передбачено суттєво новий формат тестових завдань, що ґрунтується, насамперед, на використанні дидактичного ресурсу текстів різних стилів. До того ж ураховано, що визначальними є найвищі рівні таксономії Блума – аналіз, синтез та оцінювання. Окрім когнітивного складника, що передбачає завдання з перевірки предметних знань, умінь і навичок, доцільно оцінювати здатність учнів застосовувати їх у різноманітних життєвих ситуаціях, а також усвідомлення практичної спрямованості їх та ціннісного ставлення здобувачів освіти до набутого пізнавального досвіду.

Очевидно, що під час тестового оцінювання компетентності з української мови доцільно перевіряти не лише механічне засвоєння теоретичного матеріалу з граматики, орфографії чи інших розділів науки про мову, а й насамперед рівень критичного мислення, креативності, ціннісного ставлення та інших складників компетентності.

Упродовж усіх етапів педагогічного експерименту було зосереджено увагу на розробленні й подальшому застосуванні комплексних тестів компетентностей з української мови, використанні текстів у процесі оцінювання різних груп навчальних результатів, добір їх тематично та компетентнісно. Враховано, що першочерговими в процесі дослідження мають стати якісне тестове оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв; формування предметної компетентності на основі тестових завдань, що й дає змогу дослідити доцільність застосування різноманітних підходів, методів, прийомів та форм організації освітнього процесу.

Процес конструювання тесту ми розпочинали з визначення мети тестування з огляду на вид оцінювання – діагностичне, поточне, тематичне чи підсумкове. Окреслений діапазон видів оцінювання зумовив визначення функцій кожного з них. Під час *діагностичного оцінювання* встановлювали рівень предметної компетентності; у процесі *поточного* – перебіг засвоєння знань і вмінь з конкретної теми задля з'ясування прогалин і коригування освітнього процесу; на етапі *тематичного оцінювання* здійснювали проміжне вимірювання компетентності з української мови, яке має прогностувальну спрямованість для остаточного визначення освітніх результатів; у процесі *підсумкового оцінювання* визначали результати здобувачів освіти і рівень сформованості в них предметної та ключових компетентностей.

З урахуванням мети й виду тесту ми обирали підходи до його створення, а також здійснювали аналіз змісту навчальної теми: виокремлювали елементи знань, умінь, досвіду, ціннісних ставлень, які підлягатимуть оцінюванню. За результатами такого аналізу визначали структуру тесту й систему розташування

завдань – за рівнями засвоєння, за тематичним принципом, за складністю виконання тощо.

Крім того, визначали тривалість виконання тесту, його обсяг (орієнтовна кількість завдань у тесті) і розробляли специфікацію тесту. Зважали на те, що якісний педагогічний тест, за визначенням О. Ляшенка, є інструментом контрольно-оцінювальної діяльності, за допомогою якого можна об'єктивно виміряти й оцінити те, що передбачено метою тестування (Ляшенко, 2014, с. 14).

Базовою для створення тестового оцінювання компетентності з української мови ми визначили таксономію Блума, що являє собою ієрархію педагогічних цілей та результатів у когнітивній сфері. Відповідно, розташування тестових завдань у питальниках для оцінювання компетентності з української мови передбачало структуру, зазначену в *таблиці 3.1*:

№	Навчальна мета (рівень)	Результат учнів
I	Знання	запам'ятовування і відтворення вивченої інформації (терміни, факти, поняття тощо)
II	Розуміння	здатність сприймати навчальну інформацію й передавати в іншій формі (своїми словами, графіком чи схемою, візуальними елементами), встановлювати смисл, прогнозувати
III	Застосування	уміння застосовувати здобуті знання та сформовані вміння в різних ситуаціях
IV	Аналіз	уміння розподіляти навчальний матеріал на окремі складові, порівнювати частини, встановлювати їхні

		взаємозв'язки, класифікувати, розуміючи модель і структуру
V	Синтез	здатність учнів до творчого поєднання частин або елементів у нове ціле з іншими властивостями
VI	Оцінювання	уміння формулювати кількісні або якісні оцінки, що базуються на певних критеріях; висловлення ціннісних суджень

Таб. 3.1. Таксономія навчальних цілей Б. Блума

Під час розроблення змісту програми експериментального навчання ми зважали на те, що за класифікацією Б. Блума **перший рівень (знання)** – це найнижчий, найпростіший рівень в ієрархії розумових процесів, що корелює з концептуальними засадами НУШ, за якими знання не є настільки важливими, як сформовані компетентності. Зважаючи на це, з-поміж учасників освітнього процесу відбулося знецінення ролі знань. Однак варто зауважити, що знання є першим рівнем, фундаментом усіх наступних етапів. До того ж у визначенні поняття «компетентність» знання є першими в переліку структурних складників. У Програмі з української мови для 10–11 класів зазначено, що знання мають стати «інструментом у розв'язанні життєвих проблем, засобом особистісного розвитку, соціалізації учнів, успішного професійного й особистісного становлення» (Мацько & Семенов, 2017, с. 7). Тож не варто применшувати ролі знань, оскільки вони є основою для появи наступних рівнів у когнітивних процесах. Необхідно використовувати знання як засіб розвитку інших елементів компетентності для досягнення подальшого успіху та реалізації учнів ліцею як особистостей.

За таксономією Блума, знання, розуміння і застосування є проявами мислення нижчого порядку, а наступні три – аналіз, синтез, оцінювання – вищого порядку (Пометун, 2017). Така структура є основоположною для формування різних компетентностей, зокрема й предметної на уроках української мови в ліцеях.

Опишемо методику, за якою розроблено завдання для тестового оцінювання компетентності з української мови. Взято до уваги, що рівні таксономії Блума передбачають певні навчальні дії, що є типовими для кожної з тем, тому вимоги до кожного з рівнів було увідповіднено до змісту чинної навчальної програми з української мови для учнів 10–11 класів за такими складниками: когнітивний (знаннєвий), праксеологічний (діяльнісний), аксіологічний (ціннісний), інтерактивний (поведінковий).

У контексті **першого рівня (рівня знань)** передбачено запам'ятовування й відтворення фактів, назв, термінів, основних понять, правил і принципів – усього, що притаманне накопиченню знань. На **другому рівні** ми перевіряли, наскільки учні розуміють сутність засвоєних знань, можуть інтерпретувати їх за допомогою схем, графіків, діаграм, чи трансформують в інші форми, чи передбачають можливі наслідки перебігу подій, явищ, процесів. Працюючи з текстами, ми звертали увагу, чи учні розуміють прочитане, чи відповідають на запитання за змістом, чи вміють зіставляти зміст різних текстів, визначати спільне й відмінне, чи висловлюють міркування щодо перебігу явищ та подій, чи обґрунтовують свою думку, зважаючи не лише на змістові аспекти, а й ціннісні ставлення. Загалом рівень розуміння передбачає вищі когнітивні процеси, тому це враховано в процесі оцінювання освітніх результатів.

На **рівні застосування** було визначено, наскільки учні виявляють вміння застосовувати знання в конкретних життєвих ситуаціях. Завдання передбачали як стандартні (уже відомі учням), так і нові, нестандартні випадки реалізації компетентності.

У діапазоні **рівня аналізу** передбачено перевірку вміння учнів ліцею виокремлювати в засвоєному навчальному матеріалі певні складники, структурні елементи. У процесі педагогічного експерименту ми використовували роботу з текстом задля з'ясування взаємозв'язків між складниками змісту, усвідомлення принципів організації структури конкретного тексту. Тестові завдання передбачали визначення правильних тверджень і припущень, пошук помилкових суджень, оцінювання фактів за

певними критеріями. Освітні результати цього рівня вирізняються більш високим інтелектуальним розвитком, ніж розуміння і застосування, оскільки потребували усвідомлення як змісту, так і структури.

На **рівні синтезу** було діагностовано, якою мірою здобувачі освіти виявляють уміння поєднувати вивчене чи прочитане задля одержання нового продукту. Під час експериментального навчання ми пропонували учням ліцею написати власне есе (фрагмент чи в повному обсязі) за матеріалами прочитаного або вивченого, підготувати проєкт. Відповідні навчальні результати передбачали діяльність творчого характеру, яка мала на меті створення нових структур.

Перебуваючи на **рівні оцінювання** за таксономією Б. Блума, учні висловлювали власне ставлення до різних текстів загалом чи окремих тверджень, подій та фактів. У процесі оцінювання ми пропонували учням чіткі критерії: ті, що розроблені вчителем, або ж створені спільно з учнями. На цьому рівні ми звертали увагу на сформованість в учнів оцінювальних умінь, що базуються на визначених критеріях.

Під час тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв передбачено врахування не лише когнітивного аспекту, а й емоційно-ціннісного. У процесі педагогічного експерименту ми досліджували також вияв ставлень учнів ліцеїв до різних видів робіт на уроках української мови. За таксономією Б. Блума, ми досліджували такі рівні засвоєння за емоційно-ціннісними показниками:

- 1) **сприймання** (усвідомлення, готовність і бажання сприймати, увага учнів до певного завдання чи теми);
- 2) **реагування** (яким чином учні ліцею відгукуються про певний вид тесту);
- 3) **засвоєння** ціннісних орієнтацій на рівні сприйняття, надання переваги певним цінностям, вірність певним ідеалам;
- 4) **вибір** пріоритетної цінності та впорядкування власної ціннісної системи;
- 5) **поширення** ціннісних орієнтацій та дотримання їх під час різних життєвих ситуацій.

Визначена нами структура оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв є орієнтовною для різних тем навчальної програми. На кожному з уроків ми застосовували елементи таксономії Б. Блума й відстежували реалізацію їх залежно від очікуваних результатів, передбачених когнітивним (знаннєвим), праксеологічним (діяльнісним), аксіологічним (ціннісним), інтерактивним (поведінковим) складниками.

Проілюструємо процес оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв на прикладі теми «Фразеологія» (10 клас). Опрацювання теми розпочинаємо з мотиваційного допису, який учитель/вчителька отримала від незнайомця в соціальних мережах:

«Якщо твої учні даватимуть горобцям дулі й лише баляндраси точитимуть, то на тесті впіймають облизня. Той, на кого баглаї напали, слід бити у хвіст та в гриву. І хай не пускають тобі бісики, бо хоч ти й велика риба та зуби з'їла на своїй укр.мові, але все в руках учнів. Коли тест вискочить як Пилип з конопель, твої жовтороті пташенята мають порости в пір'я».

Після опрацювання цього фрагменту тексту учні емоційно налаштовуються на вивчення теми й водночас з'ясовують зміст повідомлення, тлумачачи значення фразеологізмів, ужитих у ньому.

Емоційному налаштуванню також сприяють такого типу завдання:

Який фразеологізм відповідає Вашому настрою?

	☐ Душа співає	
	☐ Бути на сьомому небі	
	☐ Серце нудить	
	☐ Не чути землі під ногами	
	☐ ..... (Ваш варіант)	

Наведене тестове завдання про відповідність фразеологізму настрою передбачає не лише вибір правильної відповіді, а й написання власного варіанту – стійкого словосполучення, що найкраще ілюструє настрій на уроці. Відтак, емоційна сфера сприяє активізації знаннєвого складника.

Когнітивний складник теми «Фразеологія» передбачає вміння учнів знаходити в тексті й пояснювати значення фразеологізмів, прислів'їв, приказок, крилатих висловів. Характерною ознакою діяльності учнів на цьому рівні було пригадування фразеологізмів та їхнього значення. Завдання були такими:

1. *З'ясуйте й запишіть значення фразеологізмів:*

- ✓ між двох вогнів
- ✓ гризти граніт науки
- ✓ висіти на телефоні
- ✓ світ за очі
- ✓ думкою багатіти
- ✓ оком не моргнути
- ✓ п'ятами накивати

2. *Замініть фразеологізм одним словом*

1 давати драпака	А багатолюдно
2 голки не підсунеш	Б утікати
3 через п'яте-десяте	В похапцем
4 голці впасти ніде	Г якісно
	Д тихо

3. *Увідповідніть фразеологізм і його значення*

1 сон рябої кобили	А основа
2 наріжний камінь	Б виляяти
3 згустити фарби	В правда
4 накрити мокрим рядном	Г перебільшення
	Д нісенітниця

4. *Знайдіть синонімічні пари фразеологізмів*

зарубати на носі	вивести на чисту воду

зривати маску	висіти на хвості
ні пари з уст	намотати на вус
накивати п'ятами	пальма першості
лавровий вінок	набрати в рота води
наступати на п'яти	дати ногам волю

5. Поясніть значення фразеологізмів-антонімів

Вбити собі в голову – викинути з голови

Серце заговорило – серце спить

Грошей кури не клюють – вітер у кишені гуляє

Макітра розуму – пустий лоб

Розправити крила – скласти зброю

Бути на чолі – пасти задніх

Душа в душу – як кішка з собакою

Теревені правити – у рот води набрати

6. У відповідність фразеологізми-антоніми

1 як кішка із собакою	А душа в душу
2 курча пухнасте	Б як горох при дорозі
3 як у Христа за пазухою	В як курка лапою
4 кров із молоком	Г стріляний птах
	Д як із воску зліплений

7. Визначте значення фразеологізму, зважаючи на пряме значення відповідних словосполучень:

воду решетом носити

душа в душу

розбити глека

8. Поясніть фразеологізми відповідно до сфери діяльності людини:

- підстригти під один гребінь (перукар)
- як по нотах (музика)

- білими нитками шитий (*швець*)
- битися як риба в сітях (*рибалка*)
- пливти за течією (*моряк*)
- згущувати фарби (*художник*)
- заварити кашу (*кухар*)

Реалізуючи праксеологічний складник навчальної програми з української мови для 10 класу, ми пропонували учням використати фразеологізми в різних життєвих ситуаціях:

- ✓ удома (спілкування з рідними);
- ✓ у школі на перерві (спілкування з однокласниками);
- ✓ у лікарні (розмова з медсестрою);
- ✓ в укритті (бесіда з ситуативними сусідами).

Оцінюючи запропоноване завдання, ми звертали увагу на те, наскільки комунікативно доречно й правильно учень/учениця використовує фразеологізми в кожній з ситуацій; чи вміє добирати фразеологізми-синоніми та фразеологізми-антоніми; чи розширює власний фразеологічний словник, використовуючи нові й доречні стійкі словосполучення в різних життєвих ситуаціях.

Ціннісний складник процесу вивчення фразеологізмів зумовлював розуміння потреби дослідження засвоєваної теми, висловлення власного ставлення до різних фразем і необхідності їх уживання, вираження мовними засобами почуттів і вражень.

Поведінковий складник теми «Фразеологія» передбачав організацію інтерактивних форм роботи:

- ✓ виконання тестових завдань на різноманітних електронних платформах (LearningApps, Kahoot, Qizziz, Quizlet);
- ✓ гра «Крокодил» (демонстрація різних фразеологізмів через жести та міміку);
- ✓ складання пазлів, гра «Доміно», використання карток із різними фразеологізмами;

- ✓ театральне розігрування ситуацій з використанням стійких словосполучень;
- ✓ дискусійні обговорення за певними фразеологізмами.

На етапі самооцінювання учням запропоновано рефлексійні картки для визначення рівнів засвоєння теми «Фразеологія». Таким чином, запропонована структура роботи за визначеною темою базувалася на компетентнісних засадах навчальної програми з урахуванням таксономії Б. Блума. Аналогічним чином організовано й роботу на уроках української мови під час вивчення інших тем мовної змістової лінії навчальної програми.

Одним із домінуювальних аспектів нашого дослідження є тестове оцінювання компетентності на матеріалах різнотипних текстів. Ознайомлення з матеріалами Міжнародного дослідження якості освіти PISA дало змогу виявити зафіксовані значні труднощі в українських підлітків із читацькою грамотністю та різними рівнями розуміння інформації. Це підтверджено й сесіями ЗНО та НМТ, зокрема завданнями, що передбачали розуміння текстів різних типів.

Очевидною є потреба розвитку й подальшого оцінювання компетентності з української мови, що враховуватиме осмислене сприйняття, розуміння та аналіз різноманітної текстової інформації. Це засвідчили результати констатувального етапу педагогічного експерименту, під час якого виявлено, що учні 10–11 класів ліцеїв мають значні труднощі в розумінні прочитаної інформації, у вмінні аналізувати та проєктувати на власний життєвий досвід.

Спостереження за навчальною діяльністю учнів ліцеїв і результати констатувального етапу педагогічного експерименту дають підстави стверджувати про наявність значної кількості проблем у процесі формування компетентностей сучасних підлітків старших класів:

- ✓ відсутність аргументації у висловленнях;
- ✓ невміння аналізувати графічну інформацію (схеми, діаграми, таблиці тощо);
- ✓ труднощі зі систематизацією інформації, визначенні головного й другорядного;

- ✓ надмірне моралізаторство замість висновків;
- ✓ невміння зіставляти різні погляди, визначати спільне та відмінне;
- ✓ дослівне переказування фрагментів тексту замість чіткої відповіді на запитання;
- ✓ ускладнене розуміння теми, головної думки, мети повідомлення;
- ✓ надмірна абстрактність, відсутність логічного викладу та відповідних висновків;
- ✓ складнощі з добором необхідної інформації з різних джерел;
- ✓ відсутність навичок залучати власний досвід у різних ситуаціях.

Виявлені проблеми зумовлені тим, що в змісті програм з української мови, створених на основі попередніх державних стандартів, не передбачено систематичної роботи з текстами та виконання завдань, типових до PISA. Державний стандарт базової освіти відповідно до філософії НУШ визначає роботу з текстом як одну з пріоритетних з-поміж груп освітніх результатів мовно-літературної галузі загалом і предмету «українська мова» зокрема. Тож зосередження уваги на текстах і виконання різноманітних завдань на їх основі, на нашу думку, є перспективним і доцільним на уроках української мови в ліцях.

Ефективним для оцінювання предметної компетентності та ключових ми вважаємо використання «тесту компетентностей» – комплексу різнотипних завдань на матеріалі одного чи кількох текстів, об'єднаних спільною темою. У процесі створення завдань тестів компетентностей враховано засади таксономії Блума, міжнародні тенденції оцінювання та досвід українських вимірювань компетентності.

На етапі педагогічного експерименту ми створили три комплексні тести компетентностей, що мають на меті оцінити рівень предметної компетентності з таких розділів науки про мову, як «Синтаксис», «Лексикологія», «Орфографія», «Морфологія»; формувати ключові компетентності та наскрізні вміння.

У тесті компетентностей основоположним є текст на тему, що актуальна для підлітків – здобувачів освіти 10–11 класів ліцеїв. На матеріалі цього тексту створено цикл завдань, що передбачають:

- розуміння змісту тексту загалом і його структурних елементів;
- здатність відрізняти факти від суджень, об'єктивні міркування від суб'єктивних та упереджених;
- знаходити й оцінювати, а також самостійно формулювати аргументи;
- проєктувати зміст тексту на власний життєвий досвід;
- виконувати низку завдань із визначених мовних тем;
- висловлювати своє ставлення до порушених проблем;
- реалізовувати здобуті знання з тексту в різних життєвих ситуаціях.

У тесті компетентностей «Тайм-менеджмент» (Додаток А) ідеться про різні методи планування часу. Цикл завдань за текстом розпочинається з тестових, що передбачають вибір правильної відповіді з-поміж запропонованих, а також увідповіднення варіантів.

1. Якою є тема тексту?

А заклик чітко планувати свій час

Б засудження людей, які не планують

В розповідь про методи планування часу

Г зображення методу Ейзенхауера

2. Визначте стильову приналежність тексту:

А художній

Б розмовний

В науковий

Г публіцистичний

3. Якого структурного елемента не вистачає в тексті?

А вступу

Б основної частини

В висновків

Г жодного

4. У відповідність твердження з номером квадрату (за моделлю Ейзенхауера)

1 «Зроби це негайно»	А четвертий квадрат
2 «Виріши, коли ти це зробиш»	Б третій квадрат
3 «Відклади і не виконуй»	В другий квадрат
4 «Переадресуй комусь»	Г перший квадрат

Наступний блок завдань передбачає відкриті відповіді на розуміння тексту, а також має за мету перевірити вміння учнів критично мислити, висловлювати власну думку, аргументувати свою позицію, до того ж виявляти предметну компетентність у сформульованих відповідях:

1. У чому, на Вашу думку, полягає мета тексту? Висловіть свої міркування реченням, ускладненим вставною конструкцією і відокремленим означенням.
2. Сформулюйте назву тексту односкладним реченням (у дужках зазначте вид).
3. Який метод тайм-менеджменту є, на Вашу думку, найефективнішим? Аргументуйте свій вибір.
4. У всіх реченнях тексту підкресліть однорідні члени (так, яким членом речення вони є).
5. Визначте, чим ускладнені деякі речення тексту. Заповніть таблицю, вписавши номери речень до певних видів ускладнень.

Види ускладнень	Номери речень

Компетентнісно орієнтованими вважаємо завдання таких типів:

1. Користуючись матрицею Ейзенхауера, визначте, до яких квадратів належить кожне із завдань. Поясніть свою думку.

Завдання	Номер квадрата	Пояснення
<i>виконати д/з на завтра</i>		
<i>забронювати квитки</i>		
<i>погортати стрічку «Інстаграму»</i>		
<i>вивчати англійську мову</i>		
<i>випрати светр</i>		
<i>сплатити за інтернет до 01.05</i>		
<i>займатися спортом</i>		

2. Сплануйте свої справи на найближчі 2 тижні, заповнивши форму матриці Ейзенхауера.

<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Наведені завдання значною мірою відповідають компетентнісному підходу. За змістом тексту учні дізнаються про основні методи й техніки планування часу, що є важливим умінням у сучасному світі. Далі виконують завдання, що передбачають розуміння методів тайм-менеджменту й проєктують їхнє застосування на власний життєвий досвід.

У процесі розроблення завдань ми орієнтувалися на досвід PISA й ЗНО, тому для оцінювання предметної компетентності використовували тексти в таких форматах:

- одиничний (звичайний текст із заголовком одного автора чи кількох авторів);
- множинні (кілька незалежних текстів спільної тематики з різними заголовками авторства різних осіб, опубліковані в різний час);
- цілісний (суцільний текст);
- перерваний (списки, таблиці, графіки, діаграми);
- змішаний (поєднання вербального текстового фрагмента з невербальним графічним елементом або зі списками).

Розгляньмо деякі з тестових завдань за текстами різних тематичних спрямувань:

І. Тексти про книговидання

1. Спільною для всіх текстів темою є

- А книгодрукування як галузь економічного життя країни
- Б розвиток літературної премії «Книга року ВВС» та кращі книги
- В книговидання в Україні нині зазнає краху
- Г попит на книги серед українців існує

2. У розмовах з учасниками премії «Книга року ВВС» згадується все, ОКРІМ

- А правила організації та проведення конкурсу
- Б історія заснування премії
- В теми творів у дитячій номінації Книга року
- Г окремі переможці та учасники

3. На думку Тараса Лютого (текст А), який жанр швидко розвивається в сучасній літературі?

- А романи
- Б есеї
- В оповідання для дітей
- Г повісті

4. Символічність назви першої книги-переможця «Весняні ігри в осінніх садах» ВВС В. Агеєва, член журі премії «Книга року», пояснює, використовуючи всі образи, ОКРІМ (текст А)

- А тому що постійно на часі політичні ігри президентів
- Б тому що радянська зима лишилася в минулому
- В тому що другий київський Майдан був переможним
- Г тому що розвивався постмодернізм з його карнавальністю

5. Яким чином іноземні підприємства зменшують попит на українську книгу для своїх громадян (текст Б)?

А управління закупівлею книг здійснює кілька відомств, що призводить до суперечок

Б встановлюють на українські книжки торговельну надбавку більш ніж на 100% відпускної вартості

В забороняють купувати більше однієї книги

Г не продають українські книги взагалі

6. На думку О. Красовицького (текст В), книжковий ринок матиме такі результати в кінці року, ОКРІМ

А закриється п'ята частина книгарень

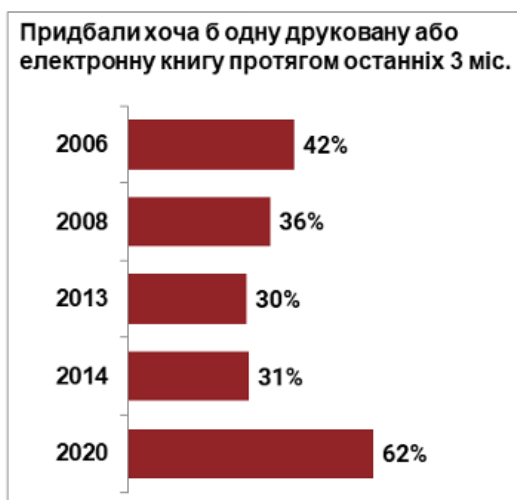
Б сумарний тираж виданих книг впаде на 60%

В право на переклад іноземної літератури знизиться

Г друкування підручників зменшиться втричі

Завдання за інфографікою:

Частка покупців книжок зросла вдвічі з 31% до 62%

1. У якому з текстів ця інфографіка була б доречною та хто і з якою метою міг би її використати? (2–3 речення)
2. Член журі премії «Книга року ВВС» Світлана Пиркало розповідала про організацію премії від самого початку. Які чинники свідчать про об'єктивність цього заходу? (3–4 речення)
3. Чи доречно використано в тексті Б фразеологізм «велосипед уже винайдено» і як його можна пояснити? (4–5 речень)

II. Тексти про «Євробачення»

1. Спільною для всіх текстів темою є

- А українська музика має складну історію свого розвитку
- Б патріотичні пісні презентують національну ідею
- В популярність українських пісень досягається через виступи
- Г іноземні виконавці більш популярні в Україні

2. На думку Джамали, чим є «Євробачення» для України

- А одним зі способів познайомитися з кращими музичними хітами Європи
- Б конкурсом, що допомагає розвиватися молодим виконавцям
- В шляхом розв'язання воєнного конфлікту
- Г платформою, щоб гучно заявити про себе (свою країну) світові

3. Пісня Джамали «1944», яка перемогла на «Євробаченні» 2016 року, про

- А депортацію кримських татар
- Б напад фашистів під час Другої світової війни
- В окупацію Криму
- Г протистояння України та Росії

4. На думку Арве Гансена, музика Майдану пройшла скільки етапів:

- А 3
- Б 4
- В 5
- Г 6

5. Для появи книги «Війна пісень» були всі передумови, ОКРІМ:

- А З'явилися пародії на старі хіти.

Б Музика змінювалася відповідно до подій на Майдані.

В Створилася єдність людей із різних регіонів.

Г Антимайданівці влаштовували розгін музикантів.

6. *Митці ГС «Музичний батальйон» порушують питання про патріотичну музику через всі причини, ОКРІМ*

А Вони є учасниками українсько-російської війни.

Б Немало патріотичних пісень написана їхніми лідерами.

В Користувачі музичних каналів в інтернеті в коментарях висловили занепокоєння.

Г Вітчизняні радіостанції керуються Законом про неутручання у редакційну політику.

Завдання відкритої форми з короткою письмовою відповіддю

1. Розгляньте наведену інфографіку

1. У якому тексті ця інфографіка була б доречною? Хто та з якою метою міг би її висловити? (3 речення)
2. Арве Гансен, говорячи про роботу над книгою «Війна пісень», сказав, що він із командою намагався знайти одну пісню, яка найбільше передавала зміст і дух кожного етапу. На вашу думку, які найвідоміші пісні часів Революції Гідності чи воєнного часу відображають: 1) оптимізм на зміни? 2) військову агресію? 3) скорботу? (4 речення).

3. Розгляньте таблицю, у якій схарактеризовано тексти А, Б, В за низкою змістових і формальних ознак.

№	Ознака	Текст А	Текст Б	Текст В
1.	Спрямованість на формування громадської думки	+	+	-
2.	Наявність виразного експресивного забарвлення	-	-	+
3.	Орієнтованість на усне мовлення	+	+	+
4.	Наведення конкретних фактів	+	-	-
5.	Наявність елементів роздуму	-	-	+

Які з-поміж ознак, на Вашу думку, визначено НЕПРАВИЛЬНО стосовно того чи іншого тексту? Укажіть щонайменше дві ознаки у форматі: «Неправильно визначено ознаку ..... щодо тексту ....., тому що ...», обґрунтувавши свою позицію. (5 речень).

III. Тексти про створення стартапів

1. Усі тексти можна об'єднати спільною темою

А успішний розвиток українських стартапів

Б роль технологій у покращенні життя людини

В інноваційні проекти як можливість для саморозвитку

Г роль України на міжнародній економічній арені

2. *Продукт компанії Grammarly (текст А) розв'язує всі названі проблеми,*

ОКРІМ

А перевіряє авторський текст на плагіат

Б виправляє орфографічні помилки в англійських текстах

В знаходить і видаляє в англійському варіанті образливі слова

Г самостійно створює текст відповідно до ключових слів

3. *Серед покупців програми Grammarly (текст А) на сьогодні є всі, ОКРІМ*

А керівництво закладів вищої освіти

Б студенти та учні

В письменники та музиканти

Г директори компаній та фірм, не пов'язаних з освітою

4. Продукти української компанії UGEARS (Текст Б) унікальні, бо

А відтворюють оригінальні моделі

Б вироблені з високоекологічного матеріалу

В розроблені з використанням безклеєвого з'єднання

Г можуть працювати механічним способом

5. Оригінальна камера Petcube Cam (текст В) виконує всі функції, ОКРІМ

А проводити онлайн-консультації з ветлікарем

Б сигналізувати, коли тварину потрібно годувати

В спостерігати за поведінкою домашнього улюбленця в темний час доби

Г переглядати історії записів

6. Усі три тексти можна об'єднати за типом мовлення

А розповідь і роздум

Б розповідь і опис

В опис і роздум

Г тільки розповідь

Завдання відкритої форми

1. Розгляньте зображення.

У якому тексті дані наведеного дослідження були б доречними? Хто й з якою метою міг би їх використати?

(3–4 речення)

2. Розгляньте таблицю, у якій схарактеризовано тексти А, Б та В за низкою їх змістовних та формальних ознак.

№з/п	Ознака	Текст А	Текст Б	Текст В
1.	Спрямованість на громадськість	+	-	+
2.	Рекламна подача матеріалу	-	+	+
3.	Конкретність фактів	+	-	-
4.	Експресивність у подачі матеріалу	+	+	+

Які з-поміж ознак, на вашу думку, визначено неправильно стосовно того чи іншого тексту? Укажіть щонайменше дві ознаки у форматі: «Неправильно визначено ознаку Х щодо тексту Y, оскільки ....» Обґрунтуйте свою думку *(4–5 речень)*.

3. На основі текстів зробіть висновок про розвиток стартапів в Україні за такими критеріями:

- цільова аудиторія;
- актуальність;
- вихід на міжнародний ринок. *(5–6 речень)*

Тож за допомогою пропонованих тестових завдань із використанням текстів різних типів передбачено визначення рівнів розуміння словесної та графічної інформації, розвиток аналітичних умінь, здатності синтезувати й оцінювати різні погляди на порушені проблеми.

Винятково важливим у процесі нашого дослідження стало створення **компетентісно орієнтованих завдань**, що мотивують до навчання, розвивають самостійність і креативність, активізують навчально-пізнавальну діяльність, сприяють розвитку ключових навичок і набуттю життєвого досвіду. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що завдання є цікавими для

учнів, якщо тематика сучасна й актуальна для визначеного віку здобувачів освіти.

У процесі повторення складного речення з різними видами зв'язку в 11 класі ми розробили низку компетентнісно орієнтованих завдань, об'єднаних у **тематичні кейси**. Важливим при цьому став добір текстів, які є основою для розвитку предметної та ключових компетентностей.

Тематичний кейс №1

Мистецтво навчання

Завдання:

1. Перечитайте текст. Придумайте і запишіть власну назву тексту. Назва має відображати ідею.
2. У другому абзаці розставте всі розділові знаки.

_____ (назва тексту)

Роками нас навчали починати іспити з найпростіших завдань. Але з погляду нейробіології ця порада не є слушною.

Барбара Оклі в книзі «Уроки без мороки» радить перед виконанням швидко проглянути всі завдання зробивши маленькі помітки біля найскладніших. На її думку варто виконувати складне завдання доти доки не настане відчуття що зайшли в глухий кут. Коли це станеться слід зупинитися й розпочати виконання простіших завдань завдяки яким відновиться впевненість у собі а згодом повернутися до складніших.

Техніка «Починай зі складного» змушує мозок працювати в режимі такого собі подвійного процесора: коли лишаєте складне завдання, за нього береться розсіяний режим мислення. Поки зосереджений режим виконує щось простіше, розсіяний непомітно розбирається зі складним. Якщо ж залишити всі важкі завдання наостанок, не буде часу впоратися з ними в розсіяному режимі.

Починати зі складного варто й тоді, коли виконуєте домашнє завдання. Якщо під час виконання складного завдання настає відчуття нерозуміння чи

безвиході, варто перейти до чогось більш простого, а згодом слід повернутися до більш складного.

Таким чином, техніка «Починай зі складного» дозволяє ефективно використовувати обидва режими мозку, а також навчає перемикатися між завданнями.

3. Знайдіть у тексті складні речення з різними видами зв'язку. Визначте в них граматичні основи.
4. Пронумеруйте складні речення з різними видами зв'язку й відповідно до номерів запишіть схеми до цих речень.
5. Висловіть власні міркування щодо означеної в тексті поради. Аргументуйте її доцільність. Або ж назвіть аргументи, що заперечують її слушність.
6. З огляду на Ваш досвід сформулюйте власні 4 «лайфхаки», які, на Вашу думку, сприяють ефективному навчанню. У реченнях використовуйте такі види зв'язку:
  - 1) сурядний + підрядний;
  - 2) безсполучниковий + сурядний;
  - 3) підрядний + безсполучниковий;
  - 4) сурядний + підрядний + безсполучниковий.

Тематичний кейс №2

Мистецтво читання

1. Розставте розділові знаки в реченнях, підкресліть граматичні основи, намалюйте схеми, зазначте види зв'язку між частинами.
  - 1) Примружившись Гаррі ледь не осліп від яскравого світла що зненацька залило Верхню ложу і в такий спосіб її було видно з усіх трибун.

Схема: _____

Види зв'язку: _____

- 2) Усе сталося так швидко що Гаррі нічого не помітив але обурення ірландських уболівальників і довгий пронизливий свисток Мустафи свідчили про якесь порушення.

Схема: _____

Види зв'язку: _____

- 3) Коли нарешті добралися до наметів ніхто не хотів спати та й довколишній галас цьому не сприяв тож містер Візлі погодився що перед сном усі ще можуть випити по чашці какао.

Схема: _____

Види зв'язку: _____

2. Складіть речення з різними видами зв'язку за наведеними схемами. Усі речення мають бути об'єднані спільною темою – улюблені книжки.

3. Прочитайте текст і виконайте завдання до нього.

**Хто такі літературні скаути,
або Як в Україні читають книжки за гроші**

Чи замислювалися ви, хто шукає книжки для видавництв? Або хто читає рукописи? Нехай, якщо видавництво публікує дві книжки на рік, – цим можуть займатися редактори. А якщо треба видати сто книжок? За що братися, коли щороку з'являються мільйони нових назв?

Усе це – робота літературних скаутів. Це люди, які тримають руку на пульсі видавничого ринку: знають тренди, підтримують зв'язок із агентами, читають рукописи та намагаються викупити права на найбільш вигідний текст для видавництва. Принаймні, так це працює на ринку США. А як це відбувається в Україні, де тільки створюються літературні агенції, а обсяги ринку – суттєво менші?

*Коли запускалося видавництво «Лабораторія», воно публікувало вакансію скаута. Засновник Антон Мартинов каже, що шукав на посаду людину з досвідом і можливостями швидко навчатися для **оперативної синхронізації в ідеях та думках**, а також із розумінням видавничої специфіки.*

*Спершу в команду взяли кілька людей, але згодом залишили тільки Зіну Бакуменко, яка останні 15 років працювала у видавничих гігантах – Клубі сімейного дозвілля та Віваті. Антон поважає її смак і довіряє їй, а також вона **"правильно" сприймає критику** – важлива характеристика в команді. Раніше вони часто конкурували за права.*

*У «Видавництві «Старого Лева» немає скаутів, але їхню роль виконує відділ авторського права, співробітники якого **спілкуються з іноземними партнерами** щодо майбутньої співпраці: видавництвами та агенціями. Інше джерело порад щодо видань – перекладачі, адже вони орієнтуються в закордонних ринках, із мовами яких працюють.*

*Видавництво «#книголав» має в штаті скаутів, які **переглядають каталоги літературних агенцій, книжкові рейтинги, результати топконкурсів, каталоги видавництв і сайти відомих читацьких клубів**. Запропоновані скаутами списки обговорюють на редакційній нараді, а найцікавіше – надсилають засновникам видавництва, які читають книжки, визначаючи ті, що будуть опубліковані.*

Отже, в Україні роль скаутів досі часто виконують редакторки й редактори, перекладачки й перекладачі, піарниці та піарники. Це пов'язано з тим, що ринок активно розвивається тільки останні шість років, а отже, поступово обростає спеціалістами та спеціалістками.

За кордоном скаути також пропонують книжки кіновиробництву – для екранізацій, зокрема в Голлівуді. Також є скаути, які добирають книжки зіркам, щоби ті лежали на полиці, яка потрапить у фон їхніх селфі, або в добірку їхніх рекомендацій. Це конкурентний ринок, що залучає великі гроші та спонукає великі продажі й накладі. Але це вже зовсім інша історія.

За матеріалами suspilne.media

Завдання за текстом:

1. Знайдіть речення, у яких використано і сурядні, і підрядні сполучники. Чи всі з цих речень є складними з різними видами зв'язку? Відповідь аргументуйте.

2. Випишіть у зошит складні речення з різними видами зв'язку, намалюйте схеми до них.
3. Чи хотіли б Ви працювати літературним скаутом? Чому? Який рівень заробітної плати мотивував би Вас читати книжки на замовлення? Аргументуйте свою позицію.
4. Напишіть власні міркування з теми «Які книжки можуть мотивувати підлітків до читання?». Використайте всі відомі Вам види речень із різними видами зв'язку, ускладнивши їх двома дієприкметниковими зворотами, двома дієприслівниковими зворотами та хоча б трьома вставними словами.

Тематичний кейс №3

Мистецтво прибирання

1. Розставте розділові знаки в реченнях. Підкресліть граматичні основи. Намалюйте схеми до речень, зазначте види зв'язку.
  - 1) Поміркуймо їжа одяг і дах над головою основні потреби людини тому було б логічно думати що місце де ми живемо має таке ж велике значення як і те що ми їмо та вдягаємо.
 Схема: _____
 Види зв'язку: _____
  - 2) У кожної людини є речі які вона любить і з якими не може розлучитися і не важливо що іншим людям вони можуть не подобатися.
 Схема: _____
 Види зв'язку: _____
2. Запишіть власні речення до схем, об'єднавши їх загальною темою «Мистецтво прибирання»:
  - () , і (), (що).
  - () , (), але (), (де).
  - (..., (що), ...), (), і () .
3. Прочитайте текст і виконайте завдання після нього
 _____ (назва тексту)

Подумки поверніться у своє дитинство. Напевно більшості з нас добре перепало за те що ми не прибирали у своїх кімнатах але чи багато батьків навчали своїх дітей наводити лад у кімнаті усвідомлюючи що це частина виховання? Наші батьки вимагають щоб ми прибирали свої кімнати але ж їх також ніхто не вчив як це робити.

У більшості суспільств прибирання як працю що робить дім придатним для життя ігнорують через помилкове уявлення що основні навички прибирання людина набуває з досвідом і тому не потребує спеціальної підготовки.

Процес прибирання складається з низки простих дій, у результаті яких речі переміщуються з одного місця в інше. Це означає класти речі на свої місця. Здається, усе настільки просто, що навіть шестирічна дитина могла б це зробити, а втім, більшість людей не можуть впоратися з цим завданням. Невдовзі після прибирання їхній простір знову перетворюється на хаотичний безлад, і причина полягає не у відсутності навичок, а у відсутності розуміння та здатності прибирати ефективно.

Лише невелика кількість людей володіє природним хистом до організації простору, а для решти, якщо ми не візьмемося за це питання, ефект зворотної дії неминучий, незалежно від того, скільки речей вони викинули та як продумано розмістили інші.

За М. Кондо

Завдання:

1. Придумайте і запишіть власну назву тексту (перед початком). Назва має відображати ідею.
2. У першому й другому абзацах розставте всі розділові знаки.
3. Знайдіть у тексті складні речення з різними видами зв'язку. Підкресліть у них граматичні основи.
4. Пронумеруйте складні речення з різними видами зв'язку й відповідно до номерів запишіть схеми до цих речень.

5. Напишіть фрагмент есе за темою «*Як зробити життя комфортним?*» Сформулюйте тезу, два переконливі аргументи й висновок. Наведіть приклад із власного життя.

У період війни важливо підтримувати психологічний стан здобувачів освіти, дбати про емоційний баланс. Одним із варіантів поліпшення настрою й розвитку емоційного інтелекту є використання текстів пісень у різних завданнях. Здійснюючи тестове оцінювання компетентності з української мови в 11-му класі, ми запропонували учням завдання, що створені на матеріалі сучасних пісень. Тест «Складне речення» передбачав виконання таких завдань:

1. Виберіть уривок із пісні, у якому записано складносурядне речення:

А Хто, як не ти, спалить мости, хто ж побудує знов? (Х. Соловій)

Б За твоєю тінню ранок простягає руки, і у вирій відлітає синій птах (М. Бурмака).

В Дайте нам бути такими, якими ми є (С. Вакарчук).

Г Ніколи не розкажуй мені, хто і в чому винен на нашій землі (А. Кузьменко).

Д І крила так важко розправити пташці, коли бідолашку погубить любов (Х. Соловій)

2. Складносурядне речення є в усіх наведених цитатах із пісень, ОКРІМ:

А Здавалося, давно вже дорослі, але кохали щиро, мов діти (А. Хливінюк).

Б Ця любов була варта вічності, але ось уже видно край (Т. Петриненко).

В Ніби вчора, рідна мамо, ви мене будили рано, а світанок дивограєм розквітав (О. Білозір)

Г По дорозі сіється попіл, а в слідах проростають квіти (М. Бурмака).

Д Батько і мати, два сонця гарячих, що нам дарують надію й тепло (В. Крищенко)

3. Складнопідрядне речення вжито у всіх рядках, ОКРІМ:

А Коли вкриє тебе метелиця, блисну світлом, як рання весна (Х. Соловій)

Б Це моє місто, де безліч протиріч (Н. Жижченко).

В Твої зелені очі так дивляться на мене, що цілий світ навколо ніжно-зелений (С. Вакарчук).

Г Де наші сни, що забарвлені в кольори? (Н. Жижченко)

Д Мої предки владали землею: їм належала ця земля (О. Забужко)

4. Складнопідрядне з підрядним означальним наведено в рядку:

А Я так млію за тобою, як ніколи ніхто не млів (С. Вакарчук).

Б Ще свічка наша не згоріла, ще наша молодість при нас (Т. Петриненко).

В Пригадай той садок коло хати, де плекав свої мрії малим (С. Вакарчук)

Г Наш океан знає більше, ніж ми, – секрети всі у нього на дні (А. Кузьменко).

Д За долю боролись простого народу, бо козацькому роду нема переводу (А. Полежаса)

5. Підрядне з'ясувальне вжито в реченні:

А Закрутила нас весна, розізлилась, що тепер буде сама (Х. Соловій).

Б У мене серце тріпоче, коли герої повертаються додому (М. Тимофійчук)

В Це моє місто, що лиш за хвилини народжує ранок (Н. Жижченко).

Г Ніхто не думав, що всі вокзали мене захочуть везти від тебе (І. Білик).

Д Сонце спати теж лягає, промінь за моря ховає, щоб могли поспати мирно дітлахи (В. Павлік).

6. Складнопідрядне речення з підрядним мети вжито в такому варіанті:

А Коли настане день, закінчиться війна (С. Вакарчук).

Б Мої предки були народом – тим народом, якого нема (О. Забужко).

В Якщо тобі сумно, значить ти маєш про кого згадати (С. Вакарчук).

Г На дорогах життя нам розлука дана, щоб сильніше і глибше любити (В. Крищенко).

Д Лети, моя пташко, у своє небо, як не можеш ти без нього (С. Вакарчук).

7. Підрядне місця наявне в усіх реченнях, ОКРІМ:

А Там, де тонка діагональ, звучить кришталь (С. Вакарчук).

Б Там, де мама моя, там щаслива і я! (Н. Май)

В Тільки там, де нас нема, там не падає зима (С. Вакарчук).

Г Там, де для когось тільки лютий за вікном, на моїй вулиці давно уже весна
(С. Вакарчук)

Д Є на світі країна, де щоранку лелеки на сполоханих крилах нам приносять
добро (Н. Май).

8. Складне безсполучникове речення використано в такому рядку:

А Кілометри чужих історій, як сто життів, пройшли через нас (Х. Соловій)

Б Знову нам з даліни поїзди прокричать і простукають швидко колеса
(В. Крищенко)

В Будиночок на розі двох вулиць, паркан плющем осіннім завитий
(А. Хливнюк)

Г Я полину за тим, хто вміє кохати! (ILLARIA)

Д Часом щось тягне, немов магнітом, туди, де навіть місяць ніколи не
світить (Х. Соловій)

9. Безсполучникове складне речення записано у варіанті:

А Зі мною ще побудь, бо календарний листок відірвуть (Х. Соловій).

Б Місто спить, голова болить, і летять пусті години (С. Вакарчук)

В Зотліла ніч, зранку все стало сіре (С. Локшин).

Г Ти признайся мені, звідки в тебе ті чари (В. Івасюк).

Д Дороги іншої не треба, поки зорить Чумацький Шлях (Т. Петриненко).

10. Вибери варіант, у якому відсутній безсполучниковий зв'язок:

А Ти, головне, повертайся додому, мовчки знімай запилюжені берці
(І. Цілик)

Б Щось шепчеш зачаровано і тихо ти, той шепіт мою тишу синьо крає!
(Г. Чубай)

В У долонях залишився лише запах м'яти, журавлиний ключ відмикає
небокрав (М. Бурмака).

Г Твої грози пахнуть світлом, б'є погляд удаль (С. Вакарчук)

Д Коли настане день, закінчиться війна (С. Вакарчук).

11. Складне речення з різними видами зв'язку записано у варіанті:

А Біда не в тім, що свище вітер лютий, що січень на вікні малює мертві квіти
(Ю. Рибчинський).

Б І поглянь, як навколо світає і як сніг неймовірно блищить (С. Вакарчук)

В У лісі дерева не сплять, уночі хитають гіллям у танці (К. Офліян)

Г Поплакала – і знов фіалка розцвіла, засяяв день таємними знаками
(С. Локшин)

Д Втратиш рівновагу — набереш вагу, не заїж солодким ту гірку біду
(С. Локшин)

12. Складне з різними видами зв'язку наведено у всіх варіантах, ОКРІМ:

А Місто ангелів і дощів на казковій малюночці схоже, тільки ангелів – ні душі,
а лиш просто так перехожі (М. Бурмака).

Б Сяють вогники різдвяних свіч, тихим світлом віє від облич; це прийшов
по всій планеті час, що веде до щастя нас! (І. Білик)

В За літнім сонцем іде злива і я дивуюсь сама часом: чому не віримо ми в
диво, чому не віримо ми в щастя? (А. Матвійчук)

Г Коли навколо ні душі, коли моя не може спати, чомусь так хочеться мені
для тебе пісню заспівати (С. Вакарчук).

Д Ллється з неба кришталевий дзвін, сіє віру над землею він, щоб воскресли
в кожному серці знов і надія, і любов! (І. Білик)

Перспективною для сучасної лінгводидактики й розвитку ключових
компетентностей вважаємо **роботу з текстами оголошень**. Розгляньмо один із
варіантів тестового оцінювання компетентності на матеріалі оголошень.

1. Уважно прочитайте текст оголошення й дайте короткі відповіді на
запитання про анонсовану зустріч:

The Lane
Kirkland
Program

Львівський національний університет природокористування
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Національний університет біоресурсів і природокористування

ОЗНАЙОМЧА ЗУСТРІЧ

«Стипендіальна Програма ім. Л. Кіркланда - програма для вас»

П'ятниця,
10.02.23р.,
в режимі он лайн,
початок 10-00

Розмову ведуть:
- професор Юрій Губені,
стипендіат 2001 року,
- докторант
Ірина Костецька,
стипендіат 2019 року

Реєстрація
forms.gle/ptJNmiN7JfirKX1D7

Хто? (учасники) _____

Де? (формат і місце проведення) _____

Коли? _____

1. Сформулюйте **мету** оголошення.
2. У чому, на Вашу думку, полягає **мета** зустрічі, анонсованої в оголошенні?
3. Яке зі слів/словосполучень тексту відповідає кінцевій меті оголошення:

А реєстрація

Б ознайомча

В для вас

Г зустріч

4. У якій країні реалізують програму імені Л. Кіркланда?

А Франція

Б Німеччина

В Україна

Г Польща

5. Який синонім до слова «програма» можна дібрати за змістом оголошення?

А застосунок

Б курс

В перелік

Г план

6. Які з тверджень НЕ відповідають змісту оголошення?

А організаторами зустрічі є три освітні заклади

Б обидва спікери стали стипендіатами у ХХ столітті

В спікерами стануть стипендіати програми

Г зустріч відбудеться в змішаному форматі

7. Які помилки допущено в тексті оголошення? Запишіть правильні варіанти.

8. Уявіть, що оголошення потрібно озвучити по радіо. Перетворіть графічну інформацію на зв'язний текст, який ви зачитаете.

9. Створіть власне оголошення про важливу подію, що відбудеться у вашому ліцеї, дотримуючись структури оголошення та обов'язкових реквізитів.

Перспективним, на нашу думку, є створення завдань, об'єднаних спільною тематикою, яка є актуальною та компетентнісною для здобувачів освіти певного віку. Під час повторення теми «Тире між підметом і присудком» у старших класах ліцеїв розробили блок тестових завдань, що тематично об'єднані темою «Біг».

1. Скільки тире між підметом і присудком слід поставити в наведеному фрагменті:

«Біг це моя справа. Біг моє кохання. Біг моя сутність. У цьому спорті я знайшов покликання у ньому зробив кар'єру ... нині біг для мене відповідь на будь-які виклики» (Джурек С.)

А три

Б чотири

В п'ять

Г жодного

2. Тире між підметом і присудком треба поставити в реченні *(розділові знаки пропущено)*.

- А Біг корисний адже продовжує життя на три роки.
- Б Він рятує для всіх хто працює сидячи.
- В Щоденні пробіжки не панацея від усіх хвороб.
- Г Доведено що біг простий спосіб тримати тіло у формі.

3. Тире між підметом і присудком треба поставити в реченні *(розділові знаки пропущено)*.

- А Бігуни менш схильні до розвитку артриту.
- Б Це результат досліджень 75 тис. бігунів.
- В Спортивна хода улюблена справа багатьох людей.
- Г Не варто бігати якщо є протипоказання від лікаря.

4. Тире між підметом і присудком треба поставити в реченні *(розділові знаки пропущено)*.

- А На початковому етапі ви тренер для самого себе.
- Б Довідкових матеріалів з бігу вдосталь.
- В Для професійних занять потрібна консультація лікаря.
- Г Дослухатися до порад фахівців це обов'язок кожного бігуна.

5. Оберіть два варіанти, у яких НЕ ТРЕБА ставити тире між підметом і присудком *(розділові знаки пропущено)*.

- А Правильне взуття обов'язкова умова для бігу.
- Б Якість і зручність те на що зважаємо при виборі одягу.
- В Стане помилкою не звертати уваги на своє харчування.
- Г Збалансований раціон потрібний для результативного бігу.

6. Тире між підметом і присудком потрібно ставити у всіх варіантах, ОКРІМ *(розділові знаки пропущено)*.

- А Біг це одна з найпопулярніших форм вправ.
- Б Зручне взуття те що забезпечує комфортність фізичних вправ.
- В Ходити підтюпцем моя улюблена прогулянкова вправа.
- Г Біг корисний для серцево-судинної та дихальної систем.

У період пандемії, спричиненої covid-19, у тестових завданнях використовували речення про заходи безпеки – актуальну на той час тему. Наприклад, отакого типу:

Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення *Треба носити маску...* вибрати (обведіть усі можливі правильні варіанти):

- А якщо хочеш захистити себе й тих, хто поруч
- Б і дотримуватися соціальної дистанції не менше півтора метра
- В але також пам'ятай про 30-секундне миття рук
- Г повністю прикриваючи не лише рот, а й ніс
- Д і ти захистиш себе та найрідніших людей
- Е і часто мити руки з милом
- Є і в разі підвищення температури слід лишатися вдома
- Ж проте не забувайте через дві години її змінювати.

Отже, оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв є складним, багатоаспектним процесом, що передбачає не лише визначення рівня сформованості предметної компетентності, а й розвиток ключових. Кожний етап педагогічного експерименту потребував розроблення циклу завдань компетентнісної спрямованості з використанням текстів на сучасні й актуальні теми.

3.2. Критерії та показники рівнів сформованості компетентності з української мови учнів ліцеїв

Важливою для об'єктивного й неупередженого оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв є наявність чітких критеріїв оцінювання кожного з видів роботи.

У додатку 3 Державного стандарту базової середньої освіти сформульовано орієнтовні вимоги до критеріїв і шкал оцінювання. Ці вимоги не є обов'язковими й мають рекомендаційний характер, однак у процесі

розроблення системи оцінювання вони можуть стати дієвим інструментом для оцінювання якості критеріїв та шкал. З урахуванням означених рекомендацій ми керувалися такими принципами та чинниками в розробленні критеріїв тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв:

I. Чіткість і зрозумілість

Ефективні критерії оцінювання компетентності з української мови мають бути чітко окресленими, повною мірою відповідати змісту навчальної програми, темі уроку, меті й очікуванням, виду діяльності. Відповідно до цього принципу необхідно, щоб критерії були чітко розмежованими, зрозумілими всім учасникам освітнього процесу: учням і їхнім батькам, учителям (у разі викладання на паралелі чи в межах одного закладу або методичного об'єднання вчителів української мови села / громади / району / міста).

II. Очевидне розмежування між рівнями досягнень

Усі рівні досягнень мають бути чітко окресленими з огляду на компетентності, які є сформованими більшою чи меншою мірою. Кожен із рівнів відрізняється від попереднього за визначеними логічними ознаками. Межа розмежування має бути очевидною для всіх учасників освітнього процесу.

III. Надійність шкали оцінювання

Сутність цієї ознаки полягає в тому, що результати перехресного оцінювання мають бути послідовно однаковими (у межах одного рівня або з мінімальним відхиленням).

IV. Поінформованість здобувачів освіти про критерії та участь у розробленні

Означена вимога є однією з пріоритетних під час оцінювання будь-яких груп результатів чи окремих видів робіт: учні мають знати про критерії, за якими здійснюється оцінювання; долучатися до їхнього створення та обговорення, оскільки здобувачі освіти послуговуються визначеними критеріями в процесі самооцінювання та взаємооцінювання.

Для з'ясування рівнів сформованості компетентності з української мови ми використовували такі критерії:

- 1) *мотиваційно-ціннісний*, що визначає бажання і потреби до самовдосконалення; усвідомлення важливості розвивати компетентність; розуміння потреб та емоцій тих, хто довкола;
- 2) *гносеологічний* – усвідомлення компетентності; знання різних засобів і володіння ними; розуміння принципів застосування компетентності в реальних життєвих ситуаціях;
- 3) *діяльнісно-корекційний* – уміння виявляти компетентність, використовувати її в різних ситуаціях, здійснювати самоконтроль.

Означені критерії корелюються зі складниками предметної компетентності й вимогами чинної програми з української мови (10–11 класи) та рівнями сформованості компетентності з української мови учнів ліцеїв (*високий, достатній, середній, початковий*).

Високий рівень репрезентує вільне володіння складниками предметної компетентності, навичками розуміння текстів різних типів/стилів та усвідомленого читання; здатність до оригінальних рішень і вияву здобутих знань, умінь і навичок у нестандартних ситуаціях; уміння творчо мислити, висловлювати власну думку й аргументувати її; самостійний пошук і аналіз потрібної інформації; осмислену візуалізацію (перетворення текстової інформації в графічну); визначення актуальності, вірогідності, фактів і суджень; вияв креативності в процесі письмової взаємодії; неухильне дотримання принципів академічної доброчесності.

Достатній рівень – володіння складниками предметної компетентності, аналіз текстів за зразком, наявні навички усвідомленого читання; здатність до вияву набутих компетентностей у нестандартних ситуаціях; уміння творчо мислити, висловлювати власну думку й частково аргументувати її; самостійний пошук і аналіз потрібної інформації; перетворення текстової інформації в графічну подеколи з труднощами; розрізнення фактів і суджень; частковий вияв

креативності в процесі письмової взаємодії; дотримання принципів академічної доброчесності.

Середній рівень – учень/учениця володіє окремими складниками предметної компетентності; навички розуміння текстів різних типів/стилів потребують розвитку; частково виявляє рівень набутих знань і вмінь у нестандартних ситуаціях; висловлює власні думки, але аргументує їх узагальнено; демонструє несформованість умінь самостійного здобування інформації; нерозуміння сутності понять «факти й судження»; виявляє неспроможність організувати ефективну власну навчальну діяльність щодо засвоєння теоретичних відомостей (визначає мету, цілі засвоєння програмового матеріалу, проте не пов'язує вивчене з теми із практичною діяльністю); іноді порушує принципи академічної доброчесності.

Початковий рівень – несформованість предметної компетентності; відсутність навичок усвідомленого сприйняття текстів різних типів/стилів; наявність значних труднощів із самостійним пошуком інформації; нерозуміння сутності базових понять; відсутність аргументації в процесі висловлення думок; несформованість умінь визначати актуальність, вірогідність інформації, розрізняти факти й судження; недотримання принципів академічної доброчесності.

Залежно від типу оцінювання ми визначали пріоритети у створенні тестових завдань. Для поточного оцінювання в межах певної теми з української мови використовували запитання, спрямовані на перевірку лише знанневого складника або визначені граматичні вміння. Під час тематичного чи підсумкового оцінювання використовували і завдання компетентнісної спрямованості, які дають змогу визначити, наскільки глибоко здобувачі освіти опанували певну предметну чи ключову компетентність і чи можуть застосовувати набуті знання та вміння в життєвих ситуаціях.

Використовуючи тестове оцінювання компетентності, ми дотримувалися традиційних вимог до створення запитань:

- стислі й зрозумілі формулювання;

- логічна форма істинного твердження;
- наявність правильних і помилкових відповідей, що значною мірою не вирізняються;
- рівні умови й однакові критерії оцінювання для всіх, хто виконує тест.

Кожен тест як система завдань вирізнявся кількістю запитань, рівнем складності, форматом та іншими характеристиками. Слушним у цьому аспекті вважали твердження О. Ляшенка про те, що «з прагматичної точки зору кращим є той тест, який за допомогою меншої кількості завдань спроможний надати вчителю найбільш об'єктивний результат щодо рівня навчальних досягнень учнів» (Ляшенко, 2019, с. 54).

У тестології існує термін «довжина тесту», що визначається кількістю тестових завдань, які використано в тесті. При цьому враховували, що тест не може складатися лише з кількох завдань, оскільки таким чином можуть не бути виконаними основні умови – точність і валідність.

У процесі конструювання тесту ми визначали мінімально достатню кількість завдань, що сприяли визначенню рівнів предметної компетентності. Крім того, використовували тексти різних стилів:

- ✓ художнього – фрагменти з творів сучасних авторів;
- ✓ наукового – статті з науково-популярних видань, «Вікіпедії»;
- ✓ публіцистичного – інформаційні статті, інтерв'ю, дописи в соціальних мережах;
- ✓ офіційно-ділового – оголошення на сайтах, інструкції.

Закономірно, що процес оцінювання результатів навчання потребував не лише орієнтирів, а й чітких критеріїв, тому їх сформульовано з огляду на групи загальних результатів. Ми вважали за доцільне дотриматися і в старших класах ліцеїв норм оцінювання за такими групами результатів:

1. Сприймає усну інформацію на слух (аудіювання).
2. Усно взаємодіє та висловлюється (говоріння).
3. Сприймає письмові тексти (читання).

4. Письмово взаємодіє та висловлюється (письмо) (наказ МОН № 289 від 01.04.2022 р.).

На уроках української мови в ліцеях ми дотримувалися сучасних підходів до оцінювання, що насамперед передбачали чіткі критерії – зрозумілі для всіх учасників освітнього процесу (учнів, батьків, учителів).

Розглянемо основні особливості процесу оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв з огляду на **групи результатів**:

1. Сприймання усної інформації на слух

Для оцінювання цієї групи результатів пропонували учням прослуховування подкастів, радіопередач та інших аудіозаписів. Завдання передбачали визначення таких складників, як:

- ✓ метатекст;
- ✓ основний зміст (події та факти);
- ✓ причинно-наслідкові зв'язки;
- ✓ тема й основна думка;
- ✓ добір лексики залежно від контексту;
- ✓ виражально-зображувальні засоби.

У процесі оцінювання аудіювання ми враховували такі вміння здобувачів освіти:

- виокремлювати усну інформацію (знаходити в почутому відповіді на запитання, розрізняти відоме й нове, визначати ключові слова);
- перетворювати інформацію з почутого повідомлення в різні форми повідомлень (переказувати почуте, складати план почутого, унаочнювати та візуалізувати основний зміст);
- аналізувати й інтерпретувати усну інформацію (формулювати тему й ідею, зіставляти почуте з власним досвідом, розпізнавати факти й судження);
- оцінювати усну інформацію (пояснювати достовірність почутого, визначати особливості, характеризувати вплив окремих деталей);

- висловлювати й аргументувати власні погляди та ідеї (виражати своє ставлення до почутого, наводити аргументи й приклади на підтвердження власної позиції)

2. Усна взаємодія (діалог/полілог)

Традиційно усне діалогічне мовлення перевіряють у 5–9 класах. Ми спробували продовжити оцінювання цього виду діяльності в 10–11 класах, але в аспекті набуття практичних умінь і навичок вести ділові переговори, аргументувати власну думку перед опонентом, успішно дебатувати, презентувати себе та свої ідеї.

Оцінюючи діалогічне/полілогічне мовлення, ми враховували низку критеріїв, розроблених С. Караманом, О. Караман, у таких формулюваннях:

- за спрямуванням на провідні цілі;
- за навчальною темою;
- за характером педагогічного мовомислення;
- за активність/пасивністю учня в педагогічному спілкуванні;
- за якісною мовленнєвою самобутністю;
- за характером міжособистісної взаємодії комунікантів;
- за структурно-композиційними особливостями діалогу;
- за роллю його в ситуаціях професійно-мовленнєвої взаємодії (О. Караман, С. Караман, с. 120).

У процесі синтезу методичних напрацювань з проблеми оцінювання діалогічного/полілогічного мовлення перелік критеріїв доповнено комплексом апробованих у шкільній практиці таких чинників:

- змістовність і логічність викладу думок;
- добір влучних і переконливих аргументів з метою відстоювання власної позиції;
- зіставлення різних поглядів, об'єктивний аналіз їх;
- застосування життєвого досвіду та практичних ситуацій;
- дотримання правил поведінки й мовного етикету;

- грамотне усне мовлення, правильна вимова відповідно до літературних норм.

3. Сприйняття письмових текстів (читання з розумінням)

Оцінювання компетентності на уроках української мови обов'язково враховувало вміння здобувачів освіти працювати з різними видами текстів. Це зумовлено тенденційністю завдань PISA і тестів останніх років українського ЗНО, які почасти перевіряють уміння здобувачів освіти розуміти й аналізувати різну текстову інформацію. Окрім традиційних фрагментів із художніх творів, активно використовували тексти публіцистичного стилю, з-поміж яких – дописи в соцмережах і блогах, коментарі різних людей, публічні виступи, новини з різних джерел. З огляду на компетентнісний потенціал сучасної освіти ми перевіряли, чи учні вміли розуміти текстову інформацію, оформлену графічно або ж візуалізовано. Схеми, таблиці, інструкції, графіки, вказівники – це теж текстова інформація, із розумінням якої в учнів виникали труднощі на початковому етапі. Однак завдяки систематичному виконанню таких завдань вдалося значною мірою поліпшити розуміння прочитаного. З-поміж критеріїв оцінювання завдань, що передбачають роботу з різноманітними текстами, вважаємо за доцільне виокремити такі:

- розуміння змісту текстів і стильових особливостей їх;
- об'єктивне зіставлення та аналіз прочитаної/побаченої/почутої інформації;
- критичне осмислення інформації, розрізнення фактів і «фейків» (застосування основ медіаграмотності);
- змістовність і композиційне оформлення відповідей на запитання щодо різнотипних текстів;
- уміння трансформувати текстову інформацію в графічну та навпаки;
- синтез інформації та створення майндкарт (інтелект-карт) тощо;
- дотримання норм літературної мови в процесі роботи з текстами.

4. Письмова взаємодія (різні види творчих робіт)

Розробляючи в процесі дослідження критерії оцінювання цієї групи результатів, ми враховували такі аспекти:

- розуміння теми висловлювання, рівень розкриття її;
- добір і впорядкування необхідного матеріалу (епізод із власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, фрагмент із кінофільму чи художнього твору, побачений чи почутий твір мистецтва, дописи в соціальних мережах, коментарі різних людей тощо);
- трансформація наявної інформації залежно від мети висловлювання;
- аргументація власних думок, спростування помилкових доказів;
- дотримання структури тексту й логічної послідовності;
- наявність власного стилю або ж відповідність особливостям певного жанру;
- грамотний виклад власних думок із виявленням різноманітних лексичних та граматичних засобів.

Отже, визначені й описані показники й критерії стали стрижневими в процесі оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Обґрунтовані критерії та показники розроблено на засадах компетентнісного підходу з урахуванням вимог концепції «Нова українська школа» (2016), змісту оновленого Державного стандарту базової середньої освіти (2020), чинного стандарту базової і повної освіти (2011), міжнародного оцінювання якості освіти PISA та загальнодержавних освітніх вимірювань (ЗНО, НМТ), а також з урахуванням теоретичних здобутків лінгводидактиків та освітянського досвіду. Встановлено, що оцінювання на матеріалах текстів різних жанрів і стилів є одним із пріоритетних у визначенні рівня сформованості предметної та розвитку ключових компетентностей.

3.3. Аналіз результатів констатувального, формувального та контрольного етапів педагогічного експерименту

Експериментальною перевіркою розробленої методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв передбачено три етапи: констатувальний, формувальний та контрольний.

У процесі констатувального етапу педагогічного експерименту з'ясовано, що сформованість предметної компетентності з української мови учнів ліцеїв на початку експерименту перебувала на низькому рівні через відсутність завдань, побудованих на компетентнісній основі. Крім того, проведення експериментальної роботи збіглося в часі з початком тривалого карантину, зумовленого епідемією covid-19, а невдовзі – повномасштабним вторгненням держави-агресора на територію України.

Стратегією тестового оцінювання предметної компетентності передбачено виконання комплексу завдань, розроблених на матеріалі одного чи кількох текстів. До запитань на усвідомлення змісту додано завдання, що передбачають визначення рівня предметної компетентності залежно від програмових тем.

Проведення поточного оцінювання відбувалось у форматі компетентнісно орієнтованих завдань і тестового опитування з визначених тем (дистанційно на електронних носіях, у ліцеях на аркушах або ж на планшетах, змішаний формат). Стрижневою обрано роботу з різнотипними текстами, що мала фрагментарне застосування й під час поточного оцінювання. Підсумкове оцінювання передбачало виконання тестів компетентностей, що визначають рівень розуміння текстів і сформованість предметної компетентності.

Метою проведення поточного та підсумкового оцінювання визначено з'ясування рівня сформованості предметної компетентності й розвитку наскрізного вміння «читання з розумінням», коригування методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

Під час I етапу в 10 класі перевіряли освітні результати за допомогою тестових завдань із вибором однієї правильної відповіді з-поміж чотирьох-п'яти

варіантів запропонованих, на встановлення відповідності та завдання з відкритою відповіддю. Вхідне тестування у контрольних групах передбачало перевірку рівня сформованості предметної компетентності з мовознавчих розділів («Фонетика», «Лексикологія», «Фразеологія», «Морфологія», «Орфографія», «Орфоепія») і вміння працювати з текстами зв'язними та перерваними.

На здобувачів освіти 11 класу чекала перевірка рівня сформованості предметної компетентності в експериментальних групах за такими принципами: впровадження різнотипних та різних за рівнем складності тестових завдань, що зумовило перевірку складових компетентності з розділів «Лексикологія», «Фразеологія», «Морфеміка» і реалізацію наскрізного вміння «читання з розумінням». Усе це дало змогу визначити результати контрольних зрізів у таблиці 3.1.

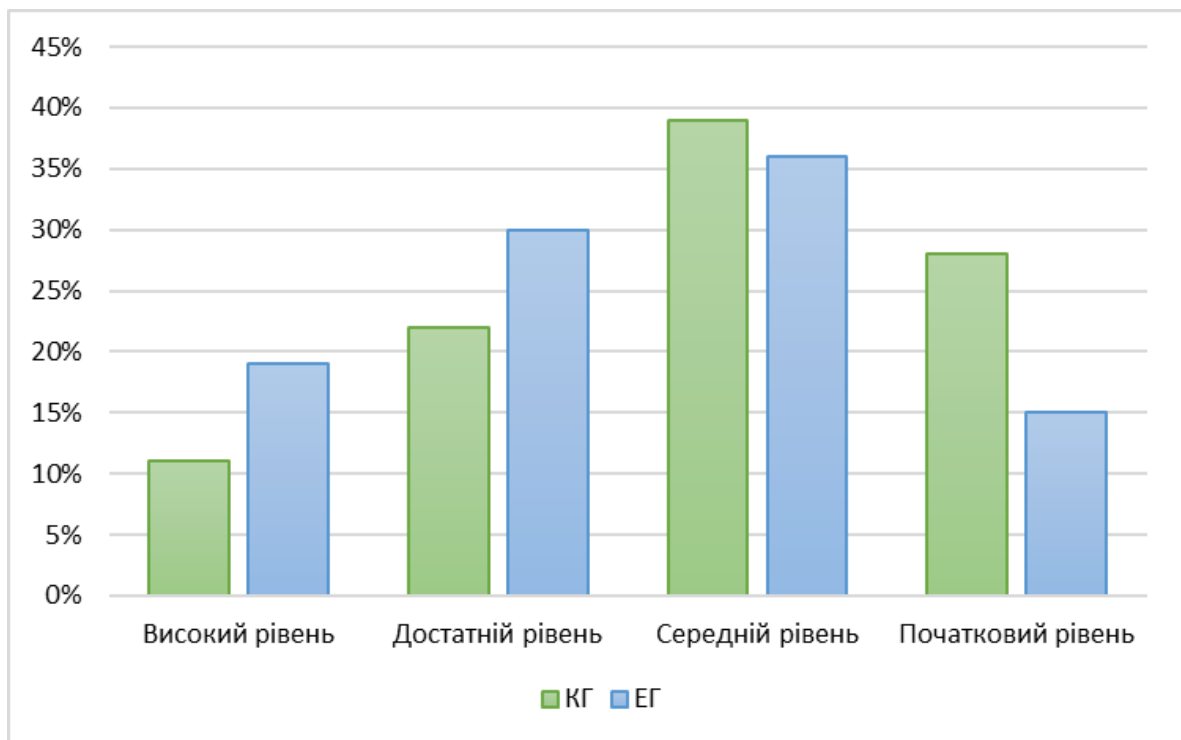
Таблиця 3.1.

**Результати тестового оцінювання компетентності
після I етапу експериментально-дослідного навчання (у %)**

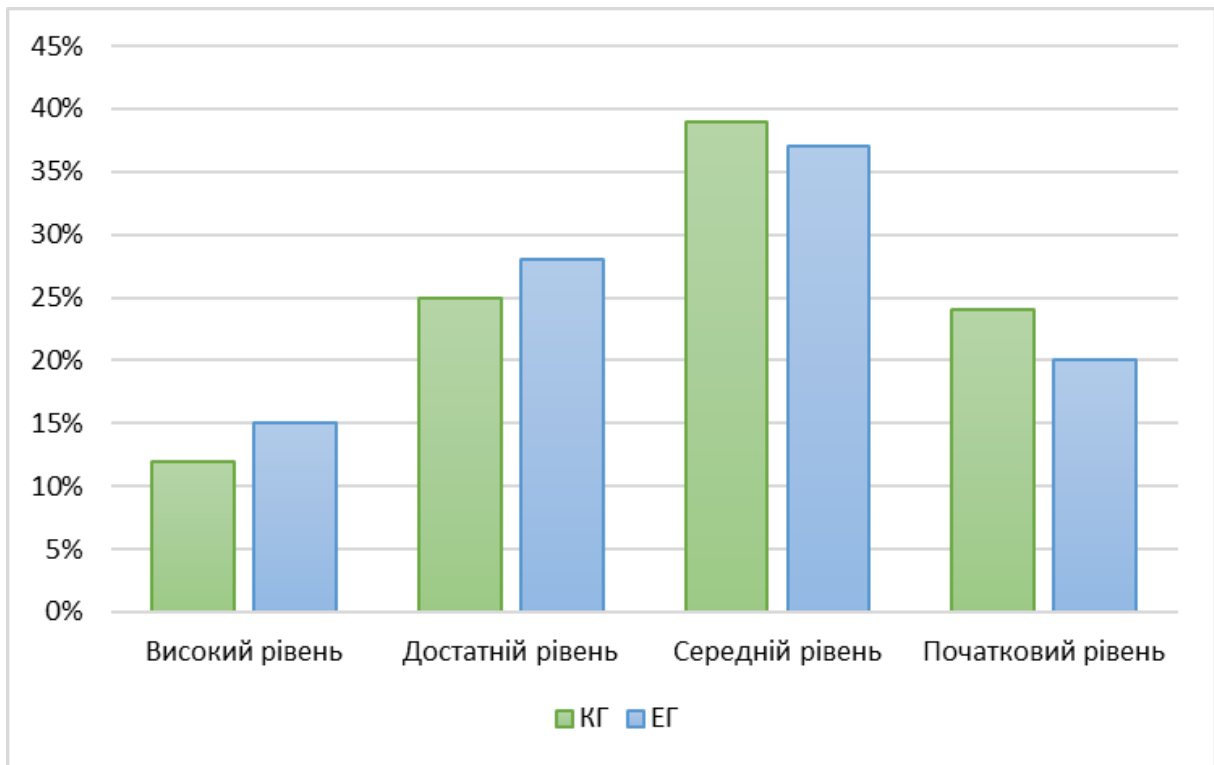
Клас	Високий рівень		Достатній рівень		Середній рівень		Початковий рівень	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
10 клас	7%	19%	22%	30%	39%	36%	28%	15%
11 клас	12%	15%	25%	28%	39%	37%	24%	20%

Як показали дані експериментального дослідження, під час вхідного тесту показники високого рівня були нижчими в учнів 10 класу на 12%, аніж після контрольного зрізу експериментальної групи. У подальшому використанні тестування як засобу оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв у експериментальних групах було з'ясовано, що тестові завдання на матеріалі одного чи кількох текстів на початку експерименту викликали утруднення під час розв'язування, оскільки учні 10–11 класів не звикли до такого типу завдань. Окрім того, ми спостерегли, що здобувачі освіти

призвичаїлись виконувати тестові завдання з одним варіантом відповіді або на встановлення відповідності й вороже реагують на появу іншого типу запитань, хоча за рівнем складності вони мало відрізняються. Розуміння і сприймання різнотипних тестових завдань у 10 класі дало змогу констатувати зменшення кількості учнів на початковому рівні (в КГ – 28%; в ЕГ – 15%) знань, до середнього (КГ – 39%, ЕГ – 36%) або ж достатнього рівнів (КГ – 22%; ЕГ – 30%), високий рівень знань збільшився в експериментальній групі на 8% (КГ – 11%; ЕГ – 19%).

Рис 3.1. Динаміка рівнів сформованості предметної компетентності з української мови в учнів 10 класу

Рис 3.2. Динаміка рівнів сформованості предметної компетентності з української мови в учнів 11 класу

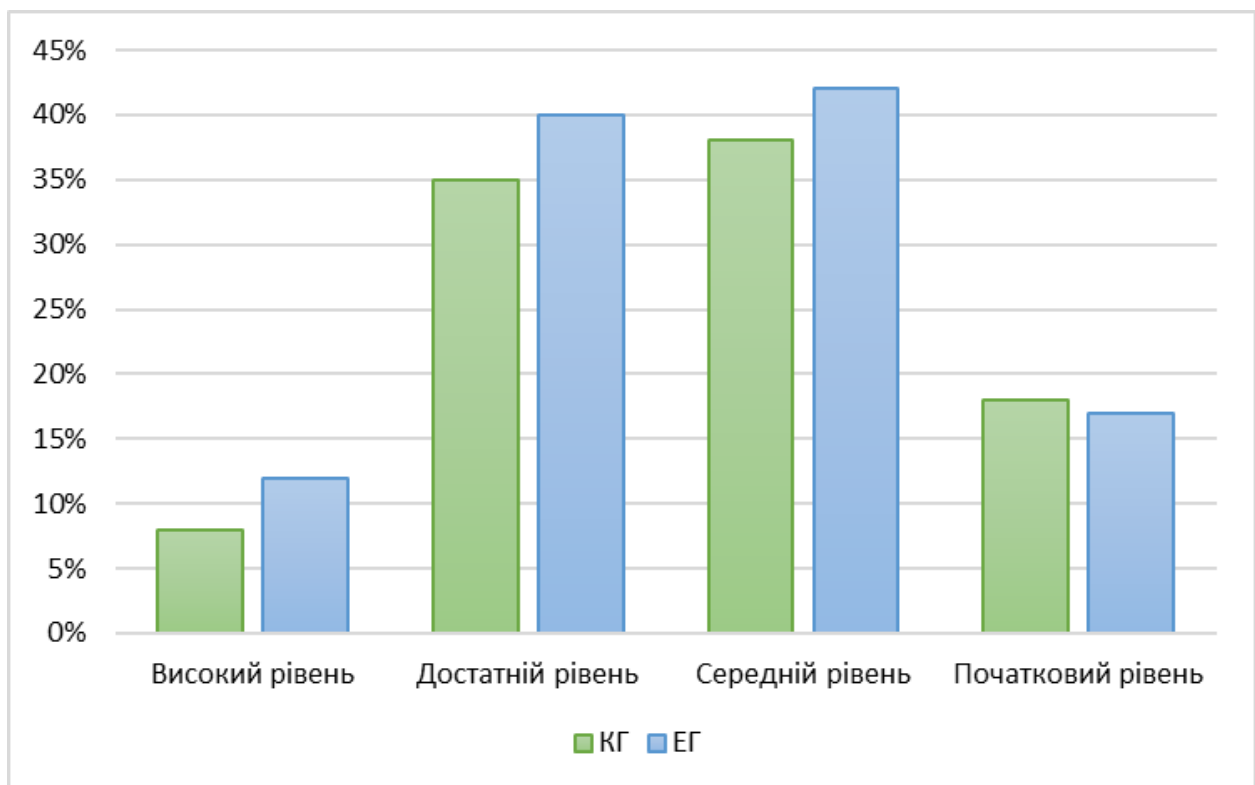
Здобувачі освіти експериментальних груп на подальших етапах підтверджували стійку динаміку у формуванні предметної компетентності з української мови. Проте початок війни в лютому 2022 року змусив призупинити проведення експерименту. Відновлення навчання відбулося в дистанційному форматі, тож тестове оцінювання компетентності з української мови відбувалося здебільшого через онлайн-ресурси та електронні платформи. Труднощі виникли з тим, що частина учнів виїхала за кордон і долучилася до навчання в інших закладах середньої освіти. Улітку 2022 року навчання тривало й у червні, тож вдалося завершити експериментальну роботу з тогочасними випускниками – учнями 11 класу. Освітні результати цього етапу подано в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Результати контрольних зрізів після II етапу експериментально-дослідного навчання (у %)

Клас	Високий рівень		Достатній рівень		Середній рівень		Початковий рівень	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
10 клас	7%	19%	22%	30%	39%	36%	28%	15%
11 клас	12%	18%	25%	35%	39%	37%	24%	10%

Під час другого етапу формування предметної компетентності з української мови учням ліцеїв необхідно було не тільки виконувати завдання з певних мовних тем, а й виконувати тести компетентностей, для яких визначальними стали вміння працювати з текстами, розуміти їх і аналізувати.

Рис 3.3. Динаміка рівнів сформованості предметної компетентності з української мови в учнів 10 класу

Динаміка рівнів сформованості предметної компетентності показує, що порівняно з 10 класом КГ рівень знань «початковий» кількісно знизився до 7% в ЕГ, а рівні «середній» і «достатній» збільшилися до 41% і 40% відповідно. В експериментальних групах учні були обізнані з теоретичними методами добору тестових завдань, оцінювання компетентностей, визначення класифікацій, типологій та особливостей розроблення, що свідчить про ґрунтовне опрацювання спеціальної літератури із тестології.

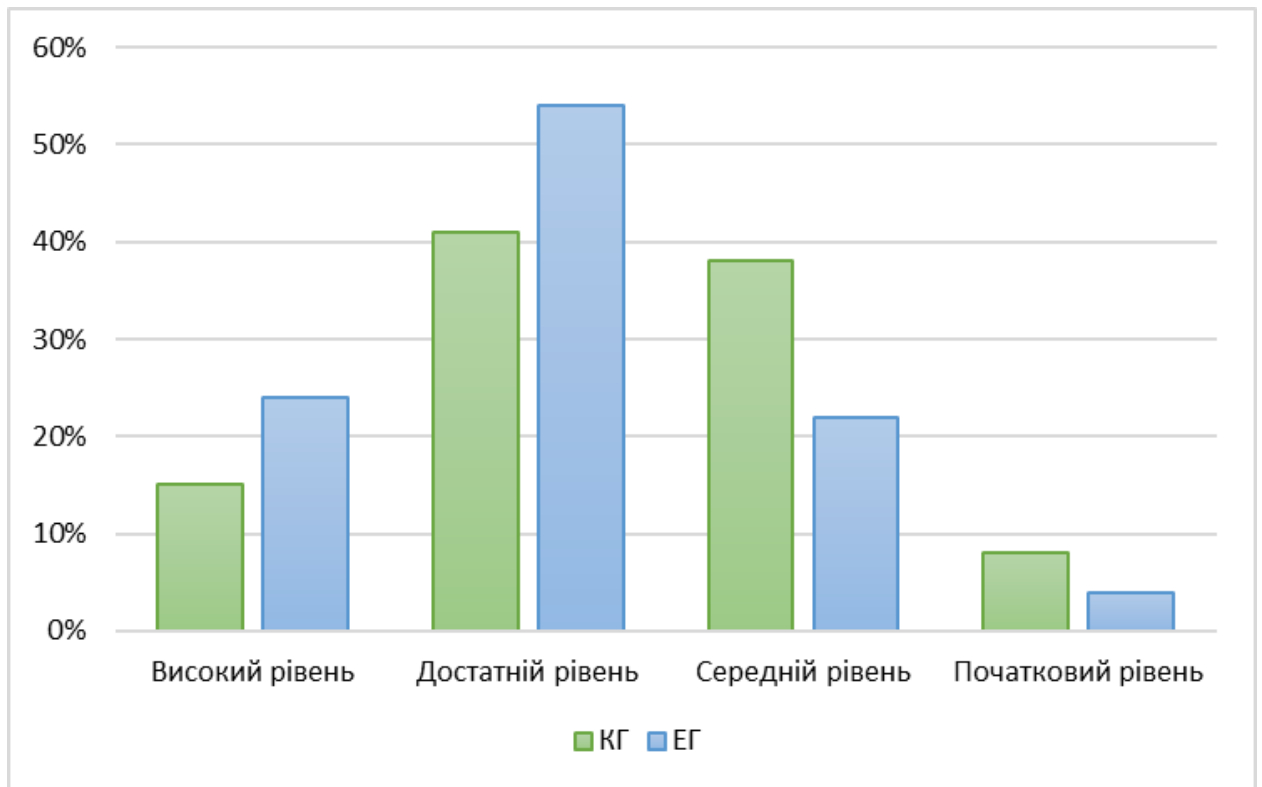
Упродовж третього етапу – проєктно-діяльнісного – здобувачі освіти стали учнями 11 класу, яким довелося навчатися під час війни. Процес навчання вирізнявся нестабільністю, зумовленою повітряними тривогами, подеколи – відсутністю електроенергії та інтернету. Частина шкіл, де проведено педагогічний експеримент, продовжила дистанційне навчання, у деяких вдалося відновити очний освітній процес.

Основний акцент у цей період здійснено на тестовому оцінюванні засобами онлайн-платформ. Здобувачі освіти, що стали учасниками експерименту, швидко адаптувалися до умов й успішно виконували завдання в Classtime, GoogleForm, Kahoot та інших сервісах. Прикметною ознакою цього етапу стало активне розроблення учнями власних завдань, що вирізнялися оригінальністю, сучасним змістом та оформленням. Результати третього етапу експериментального навчання подано у таблиці 3.3. та діаграмі.

Таблиця 3.3.

**Результати контрольних зрізів
після III етапу експериментально-дослідного навчання (у %)**

Клас	Високий рівень		Достатній рівень		Середній рівень		Початковий рівень	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
11 клас	12%	15%	25%	28%	39%	37%	24%	20%

Рис. 3.4. Динаміка рівнів сформованості предметної компетентності

Позитивна динаміка у рівнях сформованості предметної компетентності учнів 10–11 класів експериментальних груп, кількісний аналіз результатів тестового оцінювання компетентності з української мови дали змогу констатувати, що здобувачі освіти успішно застосовують у практичній діяльності набуті знання, вміння і навички із тестування, розроблення та створення тестових завдань, мультимедійних проєктів, розуміння та ефективного засвоєння теоретичного матеріалу з української мови сприяє ефективному формуванню предметної компетентності учнів ліцеїв.

Отже, результати контрольного етапу педагогічного експерименту, віддзеркалені в позитивній динаміці змін у рівнях сформованості предметної компетентності учнів 10–11 класів експериментальних груп, підтверджують ефективність запропонованої методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Отримані результати педагогічного експерименту в процесі широкої апробації запропонованої методики в закладах загальної середньої освіти підтвердили наукову доцільність упровадження її у масову освітню практику ліцеїв України.

Висновки до третього розділу

Упровадження в освітній процес методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв зумовило розроблення програми експериментального навчання формування предметної компетентності й розвитку наскрізних умінь в учнів ліцеїв.

Експериментальна методика передбачає поетапність упровадження й реалізацію тестового оцінювання компетентності, доцільності типів тестових завдань, рівня складності, розроблення критеріїв оцінювання навчальних досягнень. На кожному з етапів, починаючи з першого, відбувалося діагностування знань через опитування й тестові завдання, пошук ефективних методів і прийомів не тільки щодо кількісного оцінювання знань, а й до якісного, аналіз навчально-методичного забезпечення із тестології й навчальних посібників із тестовими завданнями, здійснення вибірки валідних тестових завдань, їх трансформація.

На другому етапі експериментального дослідження відбувалося поетапне підвищення рівня складності тестових завдань і залучення в освітній процес тестів компетентностей. Третій етап передбачав розроблення авторської системи тестів, що базувалася на різних українських текстах.

Одержані результати контрольних та експериментальних груп доводять, що учні ліцеїв, які навчалися за пропонованою методикою (експериментальні групи) на вищому рівні засвоюють навчальний матеріал як теоретичний, так і практичні вміння; добирають, розробляють, трансформують тестові завдання відповідно до розділу мовознавства.

Кількісний аналіз показників рівнів сформованості предметної компетентності учнів 10–11 класів ліцеїв у процесі педагогічного експерименту підтвердив ефективність експериментальної методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

Основні положення третього розділу відображено в таких публікаціях авторки:

1. Набок-Бабенко, Ю. (2020b). Розвиток емоційного інтелекту на мовному матеріалі сучасних українських пісень. *Українська мова і література в школах України*, 1–2, 36–40.
2. Набок-Бабенко, Ю. (2020c). Узгодження числівників з іменниками (за матеріалами одного з уроків «Всеукраїнської школи онлайн»). *Українська мова і література в школах України*, 5, 52–54.
3. Набок-Бабенко, Ю. (2020d). Узагальнення й систематизація вивченого про числівник (із використанням коміксів за мотивами мультфільму «Посіпаки»). *Українська мова і література в школах України*, 9, 49–51.
4. Набок-Бабенко, Ю. (2021c). Тестове оцінювання компетентності з української мови: підходи до розроблення завдань. *Методи навчання української мови: сучасний контекст*: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (25 березня 2021 р., м. Київ). (с. 40–45). Київ : Педагогічна думка.
5. Набок-Бабенко, Ю. (2021d). Компетентнісно орієнтовані завдання з теми «Складне речення з різними видами зв'язку». *Українська мова і література в школах України*, 4, 44–46.
6. Набок-Бабенко, Ю. (2022). Критерії оцінювання предметної компетентності з української мови учнів ліцею: методичний коментар. *Теоретична і дидактична філологія: надбання, проблеми, перспективи розвитку*: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції: збірник наукових праць (м. Переяслав, 01–02 жовтня 2022 року); Університет Григорія Сковороди в Переяславі.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Ретроспективний аналіз світових тенденцій, досвіду педагогічних колективів різних регіонів України, спеціальної літератури дав змогу з'ясувати, що тестове оцінювання компетентності з української мови лише почасти ставало об'єктом педагогічних досліджень, зокрема: поняття «оцінювання компетентності» є відносно новим в освітньому середовищі й недостатньою мірою з'ясованим; перехід від традиційного оцінювання знань, умінь і навичок до оцінювання компетентності має значну кількість проблемних запитань; структура компетентності з української мови передбачає наявність складників: знання, вміння, навички, цінності та індивідуальний досвід, що значною мірою ускладнює учителеві зберегти об'єктивність в оцінюванні компетентностей учнів; з-поміж окремих лінгводидактів і працівників освітніх закладів наявна недовіра тестовому оцінюванню. Виявлено, що відповідно до запровадження компетентнісного підходу в освітніх закладах передбачено нову систему вимірювання й оцінювання результатів навчання, проте в змісті концепції згадано лише про зовнішнє незалежне оцінювання, без жодного акценту на оцінюванні поточному – безпосередньо на уроках у закладах загальної середньої освіти. Очевидною є необхідність розроблення нових підходів і критеріїв до оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв з урахуванням засад компетентнісного підходу, вимог освітнього законодавства України та світових тенденцій в оцінюванні компетентності.

2. У дослідженні зміст поняття «предметна компетентність з української мови» тлумачимо, по-перше, як надважливий складник усіх компетентностей учня ліцею, який являє собою комплекс знань про мовні одиниці, засоби вираження їх; уміння і навички реалізувати набуті знання в різних життєвих ситуаціях, а також вміння виявляти ефективну мовленнєву поведінку з урахуванням особливостей функціонування мовних засобів у текстах різної жанрово-стильової належності; і, по-друге, як невід'ємний компонент змісту

мовної освіти ліцейного курсу, що передбачає оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності та вміннями застосовувати відповідні знання у практичній діяльності за такими складниками: теоретичні знання з предмету; володіння мовними засобами в різноманітних навчальних та життєвих ситуаціях; мовна стійкість; комунікативно мовний досвід учня; усвідомлення і сприймання учнем ціннісних орієнтацій; прагнення до мовленнєвого самовдосконалення.

3. Узагальнення результатів наукових досліджень дало змогу з'ясувати, що для оцінювання компетентності з української мови в ліцях визначальними є такі основні види оцінювання результатів навчання учнів: формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання, державна підсумкова атестація та зовнішнє незалежне оцінювання. Тестове оцінювання покликане визначити об'єктивний рівень навчальних досягнень учнів, сприяє своєчасному виявленню прогалин у знаннях і вміннях, повторенню та систематизації навчального матеріалу, встановленню рівня готовності засвоювати новий матеріал, формує вміння добросовісно й зосереджено працювати, користуватися прийомами самоперевірки й самоконтролю, стимулює відповідальність і підвищує мотивацію до результативного навчання й стає можливим завдяки функціям тестового оцінювання: контрольній, діагностичній, навчальній, стимулювальній, виховній, розвивальній, управлінській, корекційній та проєктувальній.

4. Проведений аналіз різних інтернет-платформ із можливостями тестувань дає змогу стверджувати, що використання онлайн-тестів на уроках української мови в ліцеї має низку переваг і є перспективним для подальшого дослідження різноманітних функцій швидко змінюваних електронних ресурсів, зокрема дає можливість співпрацювати з колегами, що полягає в спільному проведенні тестувань та обміні завданнями; використовувати тест із навчальною метою задля підготовки до інших форм контролю і для виконання роботи над помилками.

5. Результати експериментально-дослідного навчання, віддзеркалені в динаміці позитивних змін у рівнях сформованості предметної компетентності учнів 10–11 класів експериментальних груп ліцеїв, підтвердили ефективність методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв. Рівні сформованості компетентності з української мови учнів ліцеїв експериментальних груп (високий, достатній) суттєво підвищилися, водночас в учнів контрольних груп ліцеїв майже не змінилися.

Проблема методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв не вичерпується результатами проведеного дослідження. Перспективи вбачаємо в теоретичному обґрунтуванні методичного супроводу тестового оцінювання компетентності з української мови для учнів 10–12 класів ліцеїв, а також розробленні системи тестових завдань для формування ключових компетентностей учнів ліцеїв на компетентнісній основі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко, О. (2013). Особливості тестової технології в моделюванні контрольних робіт. *Українська мова і література в сучасній школі*, 10, 33–35.
2. Андрієвська, В., & Шинкарьова, Д. (2022). Цифрова та медіаграмотність як умова становлення сучасного покоління. *Новий колегіум*, 3(108), 50–54.
3. Андрієць, О. М. (2019). Текстоцентризм у розвитку дискурсної компетентності сучасного старшокласника. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки*, 3 (326), 97–106.
4. Андрущенко, В. & Кремень, В. (2021). *Філософія освіти. Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер.
5. Анненкова, І. П. (2021). *Основи педагогічних вимірювань: навчально-методичний посібник*. Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова.
6. Бакум, З. & Негуляєва, А. (2023). Математична компетентність та її компоненти в навчанні мови. *Перспективи та інновації науки*, 11 (29), 36–46.
7. Бакум, З. & Пальчикова, О. (2020). Формування ключової компетентності «Спілкування іноземними мовами» учнів старшої школи на уроках української мови. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*, 21, 225–242.
8. Бакум, З. П. (2023). *Сучасні тенденції методики навчання: мовнолітературна царина* : колективна монографія. Кривий Ріг : КДПУ.
9. Бакуменко, О. (2020). Способи формування комунікативних компетентностей учнів на уроках української мови та літератури. *Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Генезум. 48–51.
10. Беляєва, О. (2012). Лінгводидактичне тестування в контексті загальної тестології. *Українська мова і література в школі*, 7, 51–54.
11. Біляковська, О. О. (2022). Тест як ефективний засіб оцінювання якості знань студента. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. (204), 16–20.

12. Божко, О. П. (2017). *Формування текстотвірних умінь учнів основної школи в процесі вивчення синтаксису складного речення* (Дис. канд. пед. наук). Херсонський державний ун-т, Херсон.

13. Бондаренко Н. (2020). Читацька грамотність. *Український педагогічний журнал*, 2, 95–103.

14. Бондаренко Н. В. & Косянчук С. В. (2018). Соціальний аспект формування українськомовної компетентності старшокласників. *Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка* : зб. наук. праць. Полтава : ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка, 135 (Вип. 3.), 99–113.

15. Бондаренко, Н. (2019). Компетентнісне навчання мови: гіпотези, здобутки, завдання. *Концептуальні засади компетентнісного навчання української мови : збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (15 березня 2019 р., м. Київ)*. Київ : Педагогічна думка, 17–19.

16. Бондаренко, Н. В. & Косянчук, С. В. (2018). Розвиток життєвих компетентностей старшокласників засобами підручника української мови. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. праць. Київ: Педагогічна думка (Вип. 21), 44–56.

17. Бондаренко, Н. В. (2009). Текстотвірні система вивчення державної мови: теоретичні і практичні аспекти. Державотворча й об'єднувальна функції української мови: реалії, здобутки, перспективи : матеріали Міжнар. наук.–метод. семінару. Ужгород: Ліра. С. 143–153.

18. Бондаренко, Н. В. (2019). Виховання громадянськості старшокласників на уроках української мови. *Дивослово*, 3, 2–6.

19. Бондаренко, Н. В. (2019). Компетентнізація шкільної освіти: українська версія *Science and society*. С. 124–135.

20. Бондаренко, Н. В. (2019). Культурна компетентність як проблема української лінгводидактики. *Освіта XXI століття: теорія, практика,*

перспективи : матеріали Першої міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Київ, 18 квіт. 2019 р.) / Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць. Київ : Фенікс, 55–58.

21. Бондаренко, Н. *Формування читацької грамотності учнів у контексті стандартів PISA-2018: методичні рекомендації*.
https://lib.iitta.gov.ua/722178/1/%D0%91%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_1.pdf

22. Бронзенко, Т. А. & Шевченко, С. П. (2020). *Пунктуаційний тренажер: навч. посіб. Видання друге, доповнене й перероблене*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя.

23. Будко, А. (2014). Особливості здійснення контролю навчально–пізнавальної діяльності студентів за допомогою альтернативних методів оцінювання: Метод портфоліо. *Теорія та методика навчання та виховання*, (35), 31–43.

24. Булах, І. (2005). Поняття та категорії педагогічної діагностики. *Основи педагогічного оцінювання*. Частина I. Теорія: Навчально-методичні та інформаційно–довідкові матеріали для педагогічних працівників. К.: Майстер-клас. 10–18.

25. Булах, І. Є., & Мруга, М. Р. (2006). *Створюємо якісний тест: Навч. посіб.* К.: Майстер-клас.

26. Візінська, М. (2016). *Робота з текстом на уроках української мови як засіб активізації когнітивно-дослідницької діяльності учнів*. Івано-Франківськ: Нова зоря.

27. Візія майбутнього освіти і науки України. URL:
<https://mon.gov.ua/ua/viziya>

28. Віннікова, Н., Караман, С., Караман, О. & Кучерук, О. (2019). Використання ІКТ для формування фахових компетентностей у майбутніх учителів української мови і літератури. *Інформаційні технології і засоби навчання*, (3), 196–214.

29. Вінтонів, М., & Тютюма, Т. (2023). Синтаксична компетентність у лінгводидактичній підготовці майбутніх учителів української мови. *Вісник*

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки, (51), 40–46.

30. Вінтонів, М., Вінтонів, Т., & Бортун, К. (2020). Функційно–семантичне поле категорії імператива в публіцистичному дискурсі: проблеми визначення структури та опису. *Studia Slavica Hung*, (65(2)), 425–437.

31. Вінтонів, М., Вінтонів, Т., & Горохова, Т. (2022). Лінгвокраїнознавчий підхід до навчання української мови як іноземної (на прикладі вивчення постаті Бориса Грінченка). *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*, 1(3(50)), 111–119.

32. Галаєвська, Л. В. (2019). Роль інтерактивного навчання в розвитку комунікативної компетентності учнів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки*, 3 (326), 126 – 134.

33. Ганєва, А. І. (2022). Особливості реалізації компетентнісного підходу на уроках української мови та літератури. *Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти : збірник наукових праць / редкол. О. Я. Чебикін та (ін.); / Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"; Нерубайський навчально–виховний комплекс "школа–гімназія" Нерубайсько сільської ради. Одеса: Університет Ушинського*, 49–65.

34. Гнаткович, Т., Котусенко, О. & Опачко, О. (2022) Дорожня карта вчителя мовно-літературної галузі: інструментарії оцінювання, <http://zakinpro.org.ua>.

35. Голуб, Н. (2009). Теоретико-методичні засади навчання риторики у вищих педагогічних навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ.

36. Голуб, Н. (2010). Риторична компетентність учнів старших класів як показник сучасної мовної освіти. *Українська мова і література в школі*, 8, 2–7.

37. Голуб, Н. Б. (2012). Компетентнісно спрямоване навчання української мови в школі: концептуальний підхід. *Теоретична і дидактична філологія*. №12, 26–32

38. Голуб, Н. (2015). Концептуальні засади сучасної методики навчання української мови в загальноосвітній школі. *Український педагогічний журнал*, (1), 107–118.

39. Голуб, Н. (2015). Підходи до навчання української мови в основній школі. *Українська мова і література в школі*, (3), 2–10.

40. Голуб, Н. (2017). Контроль як важлива ланка процесу навчання української мови в школі. *Українська мова і література в школі*. № 3. С. 2–6.

41. Голуб, Н. Б., Новосьолова, В. І., Шелехова, Г. Т. & Ярмолюк, А. В. (2017). *Навчання української мови учнів 5 класу на засадах компетентнісного підходу*: посібник. Київ.

42. Голуб, Н. Б. (2018). До проблеми предметної компетентності з української мови в закладах загальної середньої освіти. *Українська мова і література в школі*, 1 (136), 2–5.

43. Голуб, Н. (2019). Компетентнісно орієнтоване навчання української мови учнів ліцею: проблеми і перспективи. Концептуальні засади компетентнісного навчання української мови: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена–кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (15 березня 2019 р., м. Київ), Київ: Пед. думка. С. 4–6.

44. Голуб, Н. Б., & Горошкіна, О. М. (2019). *Концепція навчання української мови учнів ліцею* / за заг. ред. д-ра пед. наук Н.Б. Голуб. К.: Педагогічна думка.

45. Голуб, Н., & Горошкіна, О. (2022). Методи дистанційного навчання української мови. *Український педагогічний журнал*, (4), 148–158.

46. Горобець, С. (2021). *Методика формування риторичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури у процесі вивчення мовознавчих дисциплін* : дис. канд. пед. н., К.

47. Горохова, Т. О. (2018). *Формування граматичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури на засадах текстоцентричного підходу* : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К.

48. Горошкіна, О. (2019). *Лінгводидактичні засади підготовки майбутніх учителів української мови та літератури до формування ключових компетентностей учнів*, Переяславська мовознавча толока: I Міжнародна науково-практична конференція. Переяслав-Хмельницький.

49. Горошкіна, О. (2019). Робота з текстом на уроках української мови: компетентнісний вимір. *Українська мова і література*, 6, 2–5.

50. Горошкіна, О. (2019). Художній текст як засіб формування предметної компетентності учнів ліцею на уроках української мови. *Образне слово Луганщини: матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. імені Віктора Ужченка ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна*, 35–37.

51. Горошкіна, О. (2020). Формування предметної компетентності учнів ліцею на уроках української мови: практичний аспект. *Українська мова і література*, (1), 9–13.

52. Горошкіна, О.М., Бондаренко, Н.В. & Попова, Л.О. (2020). *Методика компетентнісно орієнтованого навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту: методичний посібник*. Київ: КОНВІ ПРІНТ.

53. Горошкіна, О. (2021). Робота з підручником як метод навчання української мови. *Проблеми сучасного підручника*. Педагогічна думка.

54. Горошкіна, О. М., Бондаренко, Н. В., & Попова, Л. О. (2020). *Методика компетентнісно орієнтованого навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту: методичний посібник / – К.: Конві Принт. – 128 с.*

55. Горошкіна, О. М., Караман, С. О. (2023). Формування риторичної компетентності майбутніх учителів на міждисциплінарних засадах. *Наукові інновації та передові технології*, 4 (18), 357–370.

56. Горчинський, С., & Толочний, О. (2019). Особливості формування інформаційно-комунікаційної компетентності старшокласників. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*, (2(158)), 111–116.

57. Греб, М. (2019). Діагностування навчальних досягнень учнів під час вивчення словотвору української мови. *Українська мова і література в школах України*, 2, 5–8.

58. Гридчук, О. (2016). Мовна особистість як актуальний об'єкт дослідження в сучасній лінгводидактиці. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, IV (42), 87, 24–27.

59. Груба, Т. (2015). Контроль у компетентнісній парадигмі сучасної лінгводидактики. *Українська мова і література в школах України*, 9, 27–29.

60. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-rovnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>.

61. Дика, Н., & Розінкевич, Н. (2023). Формування інформаційно-цифрової та екологічної компетентностей на уроках української мови та літератури, *Перспективи та інновації науки. Сер.: «Педагогіка»*, (13(31)), 162–172.

62. Дика, Н., & Глазова, О. (2018). Нова парадигма післядипломної педагогічної освіти: реалізація компетентнісного підходу. *Неперервна професійна освіта: Теорія і практика* (Серія: Педагогічні науки). Вип. №3–4 (56–57), 14–20.

63. *Дистанційне навчання в умовах карантину: досвід та перспективи* (2021). Аналітико-методичні матеріали / кол. автор. ; за заг. ред. О. М. Топузова; уклад. М. В. Головка. Київ : Педагогічна думка.

64. *Діагностичні тести з подолання освітніх втрат*. Всеукраїнська школа онлайн <https://lms.e-school.net.ua>

65. *Європейська якість навчання для кращої успішності учнів* : збірник завдань у форматі PISA для розвитку читацької грамотності учнів / уклад. Олена Локшина і Оксана Заболотна; за заг. ред. Олега Топузова ; НАПН України, Ін-т педагогіки НАПН України (Електронне видання). Київ : Пед. думка, 2022. 89 с.

66. Єгоров, І. В. (2021). *Моніторинг та оцінювання якості освіти: навчально-методичний посібник до курсу*. Івано-Франківськ.

67. Єрмоленко, С. І. (2019). *Компетентнісний та особистісно-діяльнісний підхід до навчання синтаксису в умовах реалізації концепції нової української школи*, Особистісно-професійний розвиток учителя Нової української школи: світові освітні практики, український контекст: матеріали II Всеукр. наук.–практ. конф. з Міжнар. участю, 6–8 черв. Мелітополь

68. Життєва компетентність особистості : наук.-метод. посіб. (2003) / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. Київ : Богдана

69. Заєць В. Г. (2011). Взаємопов'язане навчання української мови засобами текстового матеріалу у 8–9 класах допрофільної підготовки. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 9, 111–114.

70. Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

71. Закон України «Про повну загальну середню освіту». <https://osvita.ua/legislation/law/2232/>

72. Іващенко, С. М. (2020). Формування компетентності “спілкування державною мовою” в умовах інтегрованого освітнього середовища. *Українські студії в європейському контексті*, 1, 289–294.

73. Канівець, Т. (2012). *Основи педагогічного оцінювання: (навчально-методичний посібник)*. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М.

74. Караман С. (2000). *Методика навчання української мови в гімназії: Навч. посібник для студентів вищих закладів освіти / К.: Ленвіт.*

75. Караман С. (2000). *Зміст і технологія навчання української мови в гімназії: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.02. К.*

76. Караман, О. (2015). Формування методичної компетентності студентів-філологів. *Неперервна професійна освіта: Теорія і практика*, (1–2), 88–92.

77. Караман, С., Горошкіна, О., Караман, О., & Попова, Л. (2018). *Українська мова (профільний рівень) : Підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти*. Ранок.

78. Караман. С. & Караман. О. (2012). Тести для тематичного контролю з української мови. *Українська мова і література в сучасній школі*, 4, 4–7.

79. Карпенко, А. (2021). *Розвиток цифрової компетентності співробітників організаційно-навчальних підрозділів в університеті* (Дис. канд. пед. наук, Київський університет імені Бориса Грінченка). Інституційний репозиторій Київського університету імені Бориса Грінченка.

80. Кисельова, К. (2022). *Освіторія special 2021–2022*. Osvitoria.Media. <https://osvitoria.media/wp-content/uploads/2022/05/Альманах.pdf>

81. Клепко, С. Ф. (2006). *Філософія освіти в європейському контексті*. Полтава: ПОІППО.

82. Климова, К. (2011). Мовне портфоліо у системі безперервної самопідготовки майбутніх учителів до мовно-комунікативної професійної діяльності. *Вісник ЖДУ ім. І. Франка*, (60), 37–39.

83. Кобися, В., & Семенов, Є. (2019). Використання соціальних мереж у підготовці майбутніх вчителів. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету»*, 144–152.

84. Коваленко, Л. (2008). *Короткий тестологічний словник-довідник*. Київ, Грамота.

85. Ковальчук, В. (2023). *Педагогіка партнерства у професійній діяльності вчителя*. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.

86. Ковчин, Н. (2019). Інформаційно-цифрова компетентність учня в контексті економічної шкільної освіти. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи*, 37–39).

87. Компетентнісний підхід до навчання української мови в основній школі (матеріали круглого столу). (2012). *Українська мова і література в школі*, 4, 51–64.

88. Конівіцька, Т. Я. (2020). *Формування риторичної компетентності майбутніх психологів у вищих навчальних закладах* : дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Львів.

89. Концепція «Нова українська школа». <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

90. Корицька, Г. (2017). Тест як інструмент контрольної—оцінювальної діяльності вчителя: до проблеми створення й застосування. *Українська мова і література в школі*, 3, 32–39.

91. Корицька, Г. Р. (2018). Використання веб-квест технології у навчанні учнів української мови на засадах діяльнісного підходу. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 65(3), 66–75.

92. Космідайло І., Набок-Бабенко Ю., & Резнік Т. (2023) Методичні орієнтири формування й оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею засобами інтерактивних онлайн-ігор. *Перспективи та інновації науки.*, 11 (29). 223–237.

93. Котусенко, О. Ю., Михайловська Н. А. & Гнаткович Т. Д. (2018). *Оцінювання навчальних досягнень учнів 5–9 (10–11) класів з української мови та літератури: Методичні рекомендації*. Ужгород: Гражда.

94. Кремень, В. (2006). Людиноцентризм в освіті: філософія нових підходів *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 1, 7–18.

95. Крива, М., & Косюхно, Д. (2022). Інформаційно-комунікаційна компетентність здобувача базової середньої освіти: Теоретичний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*, (37), 116–123.

96. Крупко, С. (2022). Електронні освітні ресурси: реалії сучасного освітнього середовища. *Проблеми освіти*, 2 (97), 226–238.

97. Кулик, О.Д. (2021). Евристична діалогова взаємодія та діагностика рівнів сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти: синтез, процедура, застосування, результат. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2 (37), 216–223.

98. Кульбабська, О. (2022). Тестові технології оцінювання професійної компетентності майбутнього вчителя-мовника. *Актуальні питання суспільно-гуманітарних наук та історії медицини*. Буковинський державний медичний університет, 121–122.

99. Куриліна, О. (2018) *Українська мова. Довідник, тестові завдання*. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2018.

100. Кухар, Л. О., & Сергієнко В. П. (2010). *Конструювання тестів*. Курс лекцій: навч. посіб. Луцьк.
101. Кухарчук, І. (2022). Формування пунктуаційної компетентності в учнів 8–9-х класів на уроках української мови. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*, (48), 117–124.
102. Кучерук, О. (2011). *Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика*. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
103. Кучерук, О. А. (2014). Основні напрями розвитку електронної лінгводидактики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 3 (41). 83–91.
104. Кучерук, О. (2016). Формування риторичної компетентності старшокласників у процесі українськомовної освіти. *Українська мова і література в школах України*, 1, 9–14.
105. Кучерук, О. А., Голуб, Н. Б., Горошкіна, О. М. & Караман, С. О. та ін. (2016). *Педагогічна риторика: історія, теорія, практика*: монографія. К.: КНТ.
106. Кучерук, О. (2017). Співвідношення понять "методика навчання", "технологія навчання", "метод навчання" як лінгвометодична проблема. *Українська мова і література в школах України*, (1), 8–13.
107. Кучерук, О. А., & Магдич, Т. П. (2020). Використання електронних освітніх ресурсів для формування громадянської компетентності учнів ліцею на уроках української мови. *Інформаційні технології і засоби навчання*, (75(1)), 56–75.
108. Кучерук, О. А. & Магдич, Т. П. (2022). Громадянська компетентність у методиці навчання української мови учнів старших класів: навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ПП "Рута".
109. Кучерук, О., Гилярська, О., Караман, О., Корицька, Г. & Дика, Н. (2022). Використання електронних освітніх ресурсів для формування риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 92(6), 35–60.

110. Кучерук, О., Башманівська, Л. & Шурхно, Н. (2023). Сучасні підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів і ліцеїв: : лінгводидактичний аспект. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: збірник наукових праць*. Випуск 23. Харків. 78–84.

111. Лисогор, Л., Берендеев, С., & Косенчук, Л. (2023а). *Використання електронних освітніх матеріалів у освітньому процесі: сучасні підходи і технології Нової української школи*.

112. Лисогор, Л., Берендеев, С., & Косенчук, Л. (2023b). *Сучасні підходи і технології Нової Української школи: компетентнісно орієнтовані завдання як засіб формування ключових компетентностей*.

113. Лукіяничук, І. (2022). Психолого–педагогічні особливості використання інформаційно–комунікаційних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів української мови. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*, (50), 171–179.

114. Ляшенко, О. І. & Жук, Ю. О. (2014). *Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи: Монографія*. К.: Педагогічна думка.

115. Ляшенко, О. І. (2012). *Тест загальної навчальної компетентності: основні засади і результати пілотування*. Педагогіка і психологія, 2, 27–35.

116. Ляшенко, О. І., Лукін, Т. О., & Жук, Ю. О. та ін. (2017). *Теоретико-методичні засади побудови моніторингових систем оцінювання якості загальної середньої освіти: монографія*. К. : Інститут педагогіки НАПН України.

117. Ляшко, Н., & Райська, Л. (2013). Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови (4 клас). *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*, (110), 141–143.

118. Магдич, Т. (2020). Текст як ефективний засіб формування громадянської компетентності учнів ліцею в процесі навчання української мови. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*, 2 (54), 33–38.

119. Магістерський тест навчальної компетентності. testportal.gov.ua/zagalna-harakterystyka-mtnk/
120. Мазніченко, Є. І., Македон, В. Є., Шарабанова, С. В., & Яловнича, І. Л. (Ред.). (2019). *Український правопис*. Наукова думка.
121. Мазорчук, М., Вакуленко, Т., Терещенко, В., Бичко, Г., Шумова, К., Раков, С., Горох, В. та ін. (2019). *Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018*. Український центр оцінювання якості освіти. Київ: УЦОЯО.
122. Майборода, Л. (2015). Методичні підходи до розроблення електронних освітніх ресурсів педагогами професійного навчання. *Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки та перспективи*, (6), 155–163.
123. Макуха, Т. (2018). Тексти для аудіювання із завданнями для оцінювання рівня сформованості мовленнєвих навичок учнів. *Українська мова і література в школах України*, 7–8, 9.
124. Маленко, О. О. (2021). *Новітня дидактика: механізми дії, коректність використання, навчальна продуктивність. Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики : монографія*. Тернопіль: Підручники і посібники.
125. Мамчур, Л. (2016). Розвиток мовної особистості – пріоритетний напрям сучасної лінгводидактики. *Актуальні проблеми лінгводидактики: реалії та перспективи*, 105–111.
126. Мамчур, Л. І. (2012). *Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи : монографія*. Умань : Видавець «Сочінський».
127. Матвійчук, Л. (2012). *Тестовий контроль знань як інструмент підвищення якості освіти*. Нова пед. думка, 1, 48–50.
128. Мацько, Л. І. & Семенов, О. М. та ін. (2017). *Українська мова: 10–11 класи*. Програма для профільного навчання учнів ЗНЗ. Філологічний напрям, профіль – українська філологія. К.

129. Мацько, Л., Груба, Т., Семенов, О., & Симоненко, Т. (2017). *Українська мова. 10–11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям, профіль – українська філологія*. Міністерство освіти і науки України.

130. Методичні рекомендації НАПН щодо вивчення української мови й літератури в закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. <http://surl.li/jxmrz>

131. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5–6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти (2022). https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86195/

132. Мієр, Т., Голодюк, Л., Сіранчук, Н., Дика, Н., Кондратенко, Н., Романенко, Л., & Романенко, К. (2022). Pedagogical context of attributiveness of reflection in traditional and e-learning of future teachers and already working as socially oriented individuals. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, (12(2)), 166–174.

133. Морозова, М. В. (2020). Генезис понять «компетенція» та «компетентність» у вітчизняних і зарубіжних психолого–педагогічних дослідженнях. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*, (5 (336)), 51–60.

134. Мудрук, С. (2014). *Практичний посібник для розробників тестових завдань* / проект USAID «Справедливе правосуддя». <http://surl.li/nbylu>

135. Набок-Бабенко, Ю. (2020). Узагальнення й систематизація вивченого про числівник (із використанням коміксів за мотивами мультфільму «Посіпаки») // *Українська мова і література в школах України*, 9, 49–51.

136. Набок–Бабенко, Ю. (2020). Узгодження числівників з іменниками (за матеріалами одного з уроків «Всеукраїнської школи онлайн») *Українська мова і література в школах України*, 5, 52–54.

137. Набок-Бабенко, Ю. (2020). Функції тестового оцінювання в компетентнісно орієнтованому навчанні української мови учнів ліцеїв. *Проблеми методів компетентнісно орієнтованого навчання української мови в*

зкладах загальної середньої освіти: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена–кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (22 жовтня 2020 р., м. Київ). Київ : Педагогічна думка, 55–59.

138. Набок-Бабенко, Ю. (2020). Розвиток емоційного інтелекту на мовному матеріалі сучасних українських пісень. *Українська мова і література в школах України (1–2)*. 36–40.

139. Набок-Бабенко, Ю. (2021). Тестове оцінювання компетентності з української мови: підходи до розроблення завдань. *Методи навчання української мови: сучасний контекст: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (25 березня 2021 р., м. Київ). Київ : Педагогічна думка. 40–45.*

140. Набок-Бабенко Ю.С. (2021). Особливості оцінювання навчальних результатів з української мови старшокласників ліцею в контексті вимог НУШ. *Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково–практичної конференції молодих науковців (м. Одеса, 02–03 грудня 2021 р.) (Електронне видання): зб. тез / редкол. Т. О. Євтушина. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 83–86.*

141. Набок-Бабенко, Ю.С. (2021). Система оцінювання компетентності з української мови здобувачів освіти в контексті реалізації ідей НУШ та Державного стандарту базової середньої освіти. *Нова українська школа й підготовка вчителя до забезпечення базової середньої освіти: збірник матеріалів I Всеукраїнської науково–практичної конференції, Глухів, 2021 р. / МОН України; Департамент освіти і науки Сумської ОДА; Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, Ч. I. 2021. 151–155.*

142. Набок-Бабенко, Ю.С. (2021) Тестове оцінювання компетентності з української мови здобувачів освіти як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки.*

Старобільськ: Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», (8 (346)), 161–168.

143. Набок-Бабенко, Ю.С. (2021). Компетентнісно орієнтовані завдання з теми «Складне речення з різними видами зв'язку». *Українська мова і література в школах України*, 4, 44–46.

144. Набок-Бабенко, Ю. (2022). Критерії оцінювання предметної компетентності з української мови учнів ліцею: методичний коментар // *Теоретична і дидактична філологія: надбання, проблеми, перспективи розвитку*: матеріали VI Міжнародної науково–практичної конференції: збірник наукових праць (м. Переяслав, 01–02 жовтня 2022 року); Університет Григорія Сковороди в Переяславі. Переяслав.

145. Набок-Бабенко, Ю. (2023). Тенденції в тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею. *Věda a perspektivy*. (7 (26)). 94–102.

146. Набок-Бабенко Ю., & Резнік Т. (2023). Особливості використання онлайн–тестів у формуванні й оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею. *KELM*. 2023, (4 (56)), 30–37.

147. Набок-Бабенко, Ю. (2023). Використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. Вип. 65, том 2. 324–329.

148. Науменко, С. (2015). Український досвід оцінювання компетентностей учнів. *Молодь і ринок*, 1, 122–128.

149. Негуляєва, А. (2022). Категорія «математична компетентність» у навчанні іноземних мов. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Вип. 50 (Ч. 2). 245–251.

150. Недодатко, Н. (2000). *Формування навчально–дослідницьких умінь старшокласників* (Дис. канд. пед. наук, Криворізький державний педагогічний університет).

151. Нищета, В. Н. (2017). *Методика формування риторичної компетентності учнів основної школи* : монографія / Володимир Нищета. К. : Центр учбової літератури.
152. Ніколенко, Л. (2018). Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи. *Методист*, (6), 1–10.
153. *НМТ–2023: демонстраційний тест з української мови*. <https://testportal.gov.ua/nmt-2023-demonstratsijnyj-test-z-ukrayinskoji-movy/>
154. *Нова українська школа: ключові компетентності* <https://uied.org.ua/nova-ukrayinska-shkola-klyuchovi-kompetentnosti/>
155. Овсієнко, Л. (2021). Підготовка майбутніх учителів української мови і літератури в контексті інформатизації як наскрізної тенденції у розвитку вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1(105), 237–249.
156. Овсієнко, Л. М. (2013). Сутність понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід», «якість освіти» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Донбасу*, 2, 1–13. <https://cutt.ly/6IApkvy>.
157. Овсієнко, Л. М. (2018). *Методика навчання лінгвістики тексту майбутніх учителів української мови та літератури на засадах компетентнісного підходу*. (Дис. д-ра пед. наук). Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ. <https://cutt.ly/zIAptVA>
158. Овчарук, О. (2013). Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення: міжнародні підходи. *Комп'ютер у школі та сім'ї*, (7), 3–6.
159. Огарь, Ю. (2021). *Формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу* (Дис. д-ра філософії в галузі педагогіки, Київський університет імені Бориса Грінченка). Інституційний репозиторій Київського університету імені Бориса Грінченка.
160. Оклі, Б. (2019). *Навчитися вчитися. Як запустити свій мозок на повну* / пер. з англ. А. Замоцний. 2-е вид. Київ: Наш формат.

161. Оксенюк, І. І. (2022). Організація діагностики та контролю знань засобами комп'ютерного тестування. *Педагогічний пошук*, (1(113)). 31–35.
162. Олефіренко, Н. (2014). Дидактичні електронні ресурси у системі сучасних засобів навчання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, (33), 129–133.
163. Олійник, А. (2020). *Методика навчання морфології української мови старшокласників на профільному рівні* (Дис. канд. пед. наук, Київський університет імені Бориса Грінченка). Інституційний репозиторій Київського університету імені Бориса Грінченка.
164. Омельчук, С., & Степанова, М. (2021). Трансформація структури сучасного уроку української мови в умовах дистанційного навчання. *Педагогічні науки: зб. наук. праць.*, 97, 12–21.
165. Омельчук, С. (2016). Граматична структура умови тестових завдань з української мови у форматі ЗНО. *Дивослово*, 1, 40–43.
166. Омельчук, С. (2016). Реалізація сучасних мовознавчих тенденцій у змісті сертифікаційних робіт з української мови і літератури у форматі ЗНО–2016: нормативний аспект. *Українська мова і література в школах України*, 7–8, 3–10.
167. Омельчук, С. (2017). Статус порушення норм позиційного чергування. Як рахувати помилки в учнівських роботах. *Українська мова і література в школах України*, 11, 38–21.
168. Омельчук, С. А. (2019). *Сучасна українська лінгводидактика : норми в термінології і мовна практика фахівців*: монографія. Київ: ВД «Києво–Могилянська академія».
169. Пентиліук, М. (2004). Концепція когнітивної методики навчання української мови. *Дивослово*. № 8. С. 5–9.
170. Пентиліук, М. І. (2011). *Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс*: посібник для студентів пед. університетів та інститутів. Київ: Ленвіт.

171. Пентилюк, М. (2015). *Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб.* Київ : Ленвіт.
172. Пентилюк, М., Окуневич, Т., & Мунтян, С. (2021). Сучасні підходи до навчання української мови і майбутніх учителів-словесників у контексті ідей Нової української школи. *Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики*, 43–56.
173. Петренко, С. (2017). Інформаційно-цифрова компетентність учня у контексті формування нової української школи. *Інноватика у вихованні*, (6), 144–156.
174. Подлевська, Н. (2013). Профільний урок української мови в сучасній школі. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Філологічна*, (40), 246–248.
175. Подмазін С. І. (2006). *Особистісно орієнтована освіта (соціально-філософський аналіз) : автореф. дис. ... д-ра філос. наук.* Дніпропетровськ : Дніпропетр. нац. Ун-т.
176. Полінок, О. (2018). *Формування граматичної компетентності учнів 10 класу з використанням методу проєктів у процесі навчання української мови* (Дис. канд. пед. наук, Київський університет імені Бориса Грінченка). Інституційний репозиторій Київського університету імені Бориса Грінченка.
177. Положення про ліцей <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2021-%D0%BF#Text>
178. Пометун, О. (2017). Що таке таксономія Блума і як вона працює на уроці <https://www.criticalthinking.expert/usi-materialy/shho-take-taksonomiya-bluma-i-yak-vona-pratsyuue-na-urotsi/>
179. Пригодій, Т. (2023). *Формування ключових компетентностей здобувачів освіти на основі впровадження педагогіки партнерства (методичні рекомендації)*. Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського.

180. Приходькіна, Н. (2017). Компетенція, компетентність, медіакомпетентність: аналіз термінології. *Вісник післядипломної освіти. Серія : Педагогічні науки*, (5), 80–88.
181. Професійний стандарт за професіями ”Вчитель початкових класів”, “Вчитель закладу загальної середньої освіти” та ін.” <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=22daac6a-f0db-4de0-8d49-47aa6b2ecb99>
182. Рапун, К. (2022). Професійне самовизначення старшокласників як психолого–педагогічна проблема. *Науковий пошук молодих дослідників ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»*, 163–168.
183. Рябоконт, В. В. (2016). Формування діяльнісної (стратегічної) компетентності в учнів на уроках української мови в основній школі. дис...канд.пед. наук, Черкаси.
184. Саяпіна, С., & Дроздова, І. (2019). Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів. *Гуманізація навчально-виховного процесу*, (6(98)), 40–49.
185. Семенов, О. (2023). *Навчання української мови і літератури у вимірах ключових компетентностей: методичний посібник*. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка.
186. Семенов, О. *Формування читацької грамотності учнів: від теорії до практики*. http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Semenog_2023_108.pdf
187. Сертифікаційна робота з української мови (демонстраційний варіант). Режим доступу: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Ukrayinska_mova_2021_demoversiya_1.pdf
188. Сидоренко, В. (2014). Технологія кооперативного навчання в процесі формування комунікативної компетентності учнів 5–7 класів (дидактичний інструментарій). *Українська мова і література в школі*. Київ, 8, 8–15.
189. Сидоренко, В. В. (2013). Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі

післядипломної освіти : дис. ...д-ра пед. наук: 13.00.04 / В.В. Сидоренко; (Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України). К.

190. Сидоренко, В. (2015). Лінгводидактичні засади навчання синтаксису й пунктуації української мови учнів 8–9 класів в умовах оновленої освітньої парадигми / В. Сидоренко. *Українська мова і література в школі: наук.–методичний журнал*. Київ, 1, 7–19.

191. Сікорський, П. (2016). Принципи моделювання нових контрольної–оцінювальних систем і їх застосування у середніх і вищих навчальних закладах. *Вища освіта України*. № 2. С. 44–50.

192. Скиба, М. Чи є життя після ЗНО, або Яким має бути оцінювання за компетентнісним підходом. *Нова українська школа*. <https://nus.org.ua/view/chy-ye-zhyttya-pislya-zno-abo-yak-mozhna-otsinyuvaty-uchniv-za-kompetentnisnym-pidhodom/>

193. Славінська, О. (2022). Мовно–комунікативна компетентність: сутність поняття. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. *Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції*. Вінниця, 11, 383–386.

194. Смирнова, Є., Астахова, М., Байназарова, О., Вороніна, Г., Китиченко, Т., & Колісник, О. (2023). *Спілкуємося на відстані: віртуальний освітній простір закладу загальної середньої освіти* (Л. Покроева, Ред.). Харківська академія неперервної освіти.

195. Сова, О. (2022). Компетентнісний підхід та його реалізація в навчанні української мови та літератури. *Педагогічний пошук*, (3(115)), 52–54.

196. Сороквашин, С. (2016). Сутність, зміст і структура інформаційно–комунікаційної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника. *Збірник наукових праць (Херсонського державного університету). Педагогічні науки*, (69(2)), 146–150.

197. Сороко, Н. (2014). Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів філологічної спеціальності у країнах Європи.

Формування інформаційно–комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору. Атіка, 149–167.

198. Струтинська, О. (2020). Особливості сучасного покоління учнів і студентів в умовах розвитку цифрового суспільства. *Відкрите освітнє середовище сучасного університету*, (9), 145–160.

199. Ткачук, Т. & Онатій, А. (2022). Українська мова та література. Тести у форматі ЗНО : 10 варіантів. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан.

200. Тютюма, Т. (2023). *Формування синтаксичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури з використанням інформаційно–комунікаційних технологій* : дис. ... д-ра філософії 011 Освітні, педагогічні науки. Київ.

201. Українська мова. Тест компетентностей №1. 3 клас. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/MOV_3_klas_test_1.pdf

202. Українська мова. Тест компетентностей №1. 4 клас. URL: nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/MOV_4_klas_test_1.pdf

203. Українська мова. Тест компетентностей №3. 3 клас. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/Test_kompetentnostey_3.pdf

204. Федасюк, Д., Гоц, Н., & Микійчук, М. (2016). Формування системи вимог до електронних освітніх ресурсів вищого навчального закладу з метою їх сертифікації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, (853), 47–58.

205. Хома, Т. В. (2018). Комунікативна компетентність, її складові. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія: Педагогіка та психологія. Мукачів, Вип. 1., 203–206.

206. Чикалова, Т. (2021). Гра як засіб всебічного розвитку дітей покоління альфа. *Перспективи та інновації науки*, (5(5)), 656–665.

207. Шаров, С.В. (2018). Компетентнісний підхід: переваги, структура та особливості // *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. Педагогічні науки. №4(63). С. 194–199.

208. Шах, К., & Зарішняк, І. (2019). Особливості навчання покоління Z. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. Педагогіка*, 2(11), 212–217.
209. Шахіна, І. Ю. (2013). Використання інформаційно–комунікаційних технологій у навчальному процесі. В *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. (Вінниц. держ. пед. ун–те ім. М. Коцюбинського)*. (Вип. 36). Київ: ТОВ «Друк плюс». 479–484.
210. Шевченко, Л. І., Ніка, О. І., Хом'як, О. І. & Дем'янюк, А. А. (2008). Новий словник іншомовних слів : близько 40000 сл. і словосполучень. К. : АРІЙ.
211. Шевчук, Л. (2011). Форми й види групової роботи учнів. *Педагогіка і психологія*, (2), 54–62.
212. Шелестова, Л. (2019). Можливості сучасної профільної освіти у розвитку творчих здібностей старшокласників. *Університет і школа: перспективи співпраці* Національний університет водного господарства та природокористування, 37–38.
213. Шелехова, Г. (2015). Урахування сучасних підходів до навчання української мови учнів 8–9 класів ЗНЗ. *Українська мова і література в школі*, 2, 2–7.
214. Шестакова, С.О. (2023). Щодо важливості формування риторичної компетентності юриста. <http://repo.snau.edu.ua:8080/xmlui/handle/123456789/7716>.
215. Шкавро, В. (2016). Становлення і розвиток форм тестового контролю в навчальних закладах. *Українська мова і література в школах України*, 12, 32–34.
216. Шкавро, В. (2017). Використання тестових завдань із мовознавчих дисциплін в освітньому процесі майбутніх учителів української мови і літератури. *Українська мова і література в школах України*. (12). 32–34.
217. Шкавро, В. (2017). Методичні орієнтири до розроблення тестових завдань із мовознавчих дисциплін для майбутніх учителів української мови і

літератури. *Наукові записки: зб. наук. ст. Серія педагогічні науки* /упор. Л.Л. Макаренко. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. СXXXVI (133). 236–243 с.

218. Шкавро, В. (2017). Сучасні підходи до розроблення тестових завдань із мовознавчих дисциплін задля вимірювання навчальних досягнень студентів. *Теоретична і дидактична філологія: зб. нак. пр. Серія «Педагогіка»*. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., Вип. 26, 121–130.

219. Шкавро, В. (2018). Поетапне впровадження тестових завдань із мовознавчих дисциплін як засобу формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури. *Наукові записки: зб. наук. ст. Серія педагогічні науки*. /упор. Л. Л. Макаренко. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. СXXXVIII (138). 250–258.

220. Шкавро, В. В. (2018). Сучасні тенденції в оцінюванні якості знань майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін. *Науковий вісник Донбасу*, 1–2. [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2\(37-38\)/svvzmd.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2(37-38)/svvzmd.PDF)

221. Шкавро, В. (2019). Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін. Дис. канд. пед. н. Київський університет імені Бориса Грінченка.

222. Шкавро, В. (2020). Формування цифрової грамотності засобами тестових технологій у майбутніх учителів української мови і літератури під час вивчення сучасної української літературної мови. *Українська мова і література в школах України*, (9), 15–21.

223. Шуневич, О. (2016). Умови післядипломної підготовки вчителів до формування емоційного інтелекту мовної особистості учня. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, (1), 155–162.

224. Яворська, С. (2018). Види контролю навчальних досягнень із синтаксису як засіб перевірки мовної компетентності учнів. *Українська мова і література в школах України*, 11, 14–18.

225. Яворська, С. (2018). Перевірка навчальних досягнень із синтаксису простого речення як засіб розвитку критичного мислення учнів. *Українська мова і література в школах України*, 12, 41–46.
226. Яворська, С. (2019). Тестування як форма перевірки навчальних досягнень учнів. Складне речення. *Українська мова і література в школах України*, 3, 23–26.
227. Яремчук, Н. (2020). Засоби навчання української мови. *International scientific and practical conference*, 202–206.
228. Ярмолюк, А. (2016). Проблема формування синтаксичної компетентності учнів 9–х класів на уроках української мови. *Українська мова і література в школі*, 6, 7–11.
229. Ярмолюк, А. (2017). Робота з текстом під час вивчення складного речення. *Українська мова і література в школі*, 3, 36–39.
230. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annexrecommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>
231. Arnold KM & McDermott KB. (2013). Test-potentiated learning: distinguishing between direct and indirect effects of tests. *J Exp Psychol Learn Mem Cogn.*;39(3):940–5. doi: 10.1037/a0029199. Epub 2012 Jul 9. PMID: 22774852; PMCID: PMC3764602.
232. Alexandria, VA (2002) Current Directions in Education. Curriculum Trends. Excerpts from the ASCD Curriculum Handbook.: Association for Supervision and Curriculum Development.
233. Bakum, Z., Tkachivska, M., Palchykova, O., Dyrda, I. & Kostiuk, S. (2022). Formation of Cross-cultural Competence of Prospective English Teachers. *Arab World English Journal (AWEJ) Volume 13. Number 4. Pp.523–538.*
234. Collier J., Pillai R. & Fazio K. (2023). Multiple-choice quizzes improve memory for misinformation debunks, but do not reduce belief in misinformation https://www.researchgate.net/publication/371348003_Multiple-

choice_quizzes_improve_memory_for_misinformation_debunks_but_do_not_reduce_belief_in_misinformation

235. Hreb, M., Hrona, N., Kulyk, O., Ovsiienko, L., & Chemonina, L. (2019). Tools for Electronic Language Pedagogy in the Training System of a Future Primary School Teacher. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(4), 186–196.

236. Little JL, Storm BC & Bjork EL. (2011). The costs and benefits of testing text materials. *Memory*; 19(4):346–59. doi: 10.1080/09658211.2011.569725. PMID: 21678153.

237. Ludowicy P, Paz-Alonso PM, Lachmann T, Czernochoowski D. Performance feedback enhances test-potentiated encoding <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37153935/>

238. Nabok-Babenko, Y. & Reznik, T. (2023). Features of the use of online tests in the process of forming and assessing ukrainian language competence of lyceum students. *Knowledge, Education, Law, Management*. № 4 (56), 30-36.

239. Pastötter B, Weber J & Bäuml KH. (2013). Using testing to improve learning after severe traumatic brain injury. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23527656/>

240. Pastötter B. & Bäuml KH. (2014). Retrieval practice enhances new learning: the forward effect of testing. *Front Psychol*. Apr 4;5:286. doi: 10.3389/fpsyg.2014.00286. PMID: 24772101; PMCID: PMC3983480.

241. Pastötter B. & Frings C. (2019). The Forward Testing Effect is Reliable and Independent of Learners' Working Memory Capacity <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6715940/>

242. Pedro L., Paz-Alonso M., Lachmann T. & Czernochoowski D. (2023). Performance feedback enhances test-potentiated encoding <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37153935/>

243. Pet'ko, L., Popova, L., Kulyk, O., Kardash, L., Ovsiienko, L., Denysiuk, I., & Proskurniak, O. (2021). Web Oriented Education Course Design Model in the Entrepreneurship Education System. *International Journal of Entrepreneurship Education*, 25(6), 1–9. ISSN 1939–4675; Вебпосилання на видання: <http://surl.li/mvlewu>

244. Rowland CA. (2014). The effect of testing versus restudy on retention: a meta-analytic review of the testing effect. *Psychol Bull.* Nov;140(6):1432–63. doi: 10.1037/a0037559. Epub, Aug 25. PMID: 25150680.
245. Shkavro, V. V. (2017). Testing in linguistic studies as means of students' educational achievement measurement // *Sciences of Europe*, №21, Vol. 2. P. 47–50.
246. Vintoniv, M., & Tiutiuma, T. (2022). Use of ict tools in teaching syntax of ukrainian language to philology students *Scientific Journal of Polonia University*, 51, 187–197.
247. Werlich E. (1975). *Typologie der Texte. Entwurf eines textlinguistischen Modells zur Grundlegung einer Textgrammatic.* Heidelberg.
248. What is a Competency Assessment? (Definition and Tips). <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/competency-assessments>.
249. Yang C., Luo L. Testing (Quizzing) Boosts Classroom Learning: A Systematic and Meta-Analytic Review <https://gwern.net/doc/psychology/spaced-repetition/2021-yang.pdf>

Тест компетентностей «Тайм-менеджмент»

І. Уважно прочитайте текст і виконайте завдання після нього

..... (назва)

(1) Часто доводиться чути про те, що не вистачає часу. (2) Ця проблема поширена в усіх аспектах життя: роботі, навчанні, стосунках, повсякденній рутині тощо. (3) **Не/стача** часового ресурсу провокує стрес, а саме він є однією з головних причин *головної болі*, безсоння, прокрастинації та депресії.

(4) Щоб упоратися з цим, потрібно навчитися розставляти **пріоритети**, **фокусуватися** на важливому та структурувати.

(5) Існує **не/мало** технік і методів тайм-менеджменту. (6) Спробуйте кілька з них, щотижня змінюючи вибір. (7) Після експерименту *підведіть підсумки*, зіставте за ефективністю й оберіть *найбільш зручніший* варіант.

(8) Напевно, одним із найпростіших є метод «90х30». (9) Він полягає в тому, що потрібно відвести півтори години на роботу та пів години – на відпочинок. (10) Під час відпочинку мозок «охолоне» й налаштується на наступні півтори години продуктивності. (11) Ученими доведено, що мозок людини не може бути зосередженим понад 90 хвилин. (12) Він починає відволікатися на дрібниці, тож ефективність роботи знижується. (13) Перерви через кожні півтори години забезпечують досягнення *більш вищих* результатів.

(14) Метод Ейзенхауера полягає в правильному визначенні пріоритетів. (15) Ми часто зіштовхуємося з тим, що не можемо вирішити, з чого почати, яке завдання робити передусім. (16) У такому разі необхідно скористатися матрицею Ейзенхауера.

	ТЕРМІНОВО	НЕ ТЕРМІНОВО
ВАЖЛИВО	ЗРОБИТИ	ЗАПЛАНУВАТИ
НЕВАЖЛИВО	ДЕЛЕГУВАТИ	ВИДАЛИТИ

(17) До першого квадрата (важливо-терміново – зробити) належать завдання, що мають термін виконання. (18) Вони є важливими й водночас терміновими, тому що мають **дедлайн**.

(19) До другого квадрата (важливо-**не/терміново** – запланувати) можна зарахувати справи, які не мають терміну здачі, але вони, безумовно, впливають на ваш успіх.

(20) До третього квадрата (**не/важливо**-терміново – делегувати) належать справи, які **не/мають** особливої важливості, але виконати їх потрібно. (21) Це може бути побутова рутинна. (22) Такі завдання потрібно зробити, але пізніше, щоб виділити час на справи з попередніх двох квадратів. (23) Завдяки **делегуванню** вдасться зосередити увагу на більш серйозних справах.

(24) До четвертого квадрата (неважливо-**не/терміново** – видалити) потрапляють усі дії, що **не/важливі** й **не/термінові**. (25) Це справи, які завжди можна відкласти, **не/думаючи** про наслідки.

(26) «Поїдання жаби» – можливо, і **не/присмна** назва для методу тайм-менеджменту, але його ефективність є очевидною. (27) Спершу слід виконати завдання, яке найбільше **не/хочеться**, а потім – усі інші. (28) Таким чином, усе складне буде виконано найпершим, і решта завдань видадуться **не/такими** складними.

(за В. Шулежко)

Завдання за текстом:

1. Якою є тема тексту?

- А заклик чітко планувати свій час
- Б засудження людей, які не планують
- В розповідь про методи планування часу
- Г зображення методу Ейзенхауера

2. Визначте стильову приналежність тексту:

- А художній
- Б розмовний
- В науковий
- Г публіцистичний

3. Якого структурного елемента не вистачає в тексті?

- А вступу
- Б основної частини
- В висновків
- Г жодного

4. У відповідність твердження з номером квадрату (за моделлю Ейзенхауера)

1 «Зроби це негайно»	А четвертий квадрат
2 «Виріши, коли ти це зробиш»	Б третій квадрат
3 «Відклади і не виконуй»	В другий квадрат
4 «Переадресуй комусь»	Г перший квадрат

5. У чому, на Вашу думку, полягає мета тексту? Висловіть свої міркування реченням, ускладненим вставною конструкцією і відокремленим означенням.

.....
 .....
 .....

5. Сформулюйте назву тексту односкладним реченням (запишіть перед текстом).

6. Який метод тайм-менеджменту є, на Вашу думку, найефективнішим? Аргументуйте свій вибір.

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

7. Поясніть значення виділених слів:

Пріоритет –

.....
 .....

Фокусуватися –

.....
 .....

Дедлайн –

.....
 .....

Делегування –

.....
 .....

8. Користуючись матрицею Ейзенхауера, визначте, до яких квадратів належить кожне із завдань. Поясніть свою думку.

Завдання	Номер квадрата	Пояснення
<i>виконати д/з на завтра</i>		
<i>забронювати квитки</i>		
<i>погортати стрічку «Інстаграму»</i>		
<i>вивчати англійську мову</i>		
<i>випрати светр</i>		
<i>сплатити за інтернет до 01.05</i>		
<i>займатися спортом</i>		

9. Сплануйте свої справи на найближчі 2 тижні, заповнивши форму матриці Ейзенхауера.

<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

10. У всіх реченнях тексту підкресліть однорідні члени (так, яким членом речення вони є).

11. Визначте, чим ускладнені деякі речення тексту. Заповніть таблицю, вписавши номери речень до певних видів ускладнень.

Види ускладнень	Номери речень

12. Віднайдіть слова, що записано курсивом. Визначте лексичні й граматичні помилки та запишіть словосполучення правильно:

.....
 .....
 .....

13. Запишіть слова з часткою не (у тексті їх виділено зеленим кольором).

.....
 .....
 .....

14. Підкресліть усі члени речення в 5-му абзаці:

(17) *До першого квадрата належать завдання, що мають термін виконання.*

(18) *Вони є важливими й водночас терміновими, тому що мають **дедлайн**.*

II. Розгляньте обкладинки книг. Біля кожного з речень запишіть, односкладним чи двоскладним воно є (якщо односкладним, то вкажіть вид).

Визначте, яка з обкладинок найбільшою мірою відповідає змісту тексту.
Аргументуйте свій вибір.

.....

.....

.....

.....

.....

III. У тайм-менеджменті важливо цінувати час. Напишіть словами всі можливі варіанти позначення часу за різними годинниками.

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

IV. «Спочатку важливе, а потім термінове» – такою є третя навичка високоефективних людей (за програмою «Лідер у мені» С. Кові).

Що має стати важливим для молоді в сучасній Україні?

Дайте відповідь на запитання, написавши есе.

Сформулюйте тезу, 4 переконливі аргументи та висновки. Кожен аргумент проілюструйте прикладом із мистецтва, історії чи сучасного життя.

ДОДАТОК Б

Тест компетентностей «Соціальні мережі»

I. Уважно прочитайте текст і виконайте завдання після нього

..... (назва)

(1) Уявіть, що видатні вчені минулого починали б день не з роздумів про відкриття, а з розглядання фото в Instagram і гортання стрічки Facebook. (2) Потім вони перевіряли б пошту, читали б повідомлення в Telegram, Viber, LinkedIn, а за секунду до найбільшого відкриття їх відволікали б сповіщення з інших соцмереж. (3) Мить геніальної **еврики** була б втраченою назавжди. (4) Сучасні технології відчайдушно змагаються за нашу увагу й відбирають її в інших занять, винаходячи для цього все більше маніпуляцій.

(5) Усьому, що створюється сьогодні, – кожному новому сайту, випускам TED, політикам, іграм, навіть додаткам із медитації, – доводиться боротися за людську увагу.

(7) Простий приклад – YouTube. (8) Його творці хочуть, аби ви перебували на сайті якомога більше часу, адже це головний показник їхнього успіху. (9) Із цією метою вони автоматично відтворюють наступне відео. (10) На це реагує й Facebook: починає показувати всі відео в стрічці, не чекаючи, поки користувачі натиснуть на «плей».

(11) Усі ці прийоми свідчать про те, що інтернет не розвивається якимось випадково. (12) Причина, через яку нам здається, що сервіси та додатки «засмоктують» наш час, у тому, що це дійсно так – їхні творці йдуть усе далі й далі в гонитві за увагою людини.

(13) Facebook ніколи не визнає той факт, що сьогодні соціальна мережа конкурує навіть не з іншими соцмережами, а з вашим роботодавцем, університетом і сім'єю. (14) Водночас у Netflix навіть не приховують що їхні конкуренти не YouTube або телевізор а ваш здоровий сон.

(15) Змінити усталені принципи взявся Трістан Гарріс заснувавши некомерційну ініціативу «Time Well Spent» рух що прагне ввести нові стандарти етичного дизайну. (16) Гарріс прагне звернути увагу громадськості на **маніпуляції** корпорацій. (17) Місія – всебічний перехід до гуманних технологій, які підтримують добробут, **демократію** та колективне інформаційне середовище.

(18) Але щоб такий світ став реальністю, за словами Гарріса, доведеться змінити систему. (19) Головним показником успішності для більшості бізнесів є time spent час проведений за використанням якогось продукту або послуги. (20) Чим більше у вас користувачів і чим більше часу вони на вас витрачають тим ви успішніші.

(21) Для того, щоб вийти на новий рівень, компанії можуть ввести нову метрику «чистого позитивного внеску» в життя людей, змінити свої орієнтири.

(22) А самі користувачі – вимагати цього від брендів, створювати попит на технології, які враховують інтереси людей, і підтримувати їх. (22) Може здатися, що це занадто складно, але в McDonald's теж не було салатів, поки люди не попросили про це. (23) Тільки підтримуючи ідею, можна буде змінити показник успішності з «кількості проведеного часу» (time spent) на «кількість добре проведеного часу» (time well spent).

(24) Гарріс закликає запровадити нове Відродження в технологічних сервісах. (25) Замість того, щоб відчайдушно боротися за увагу, розробникам варто задуматися, як допомогти людям у їхніх справах. (26) Усі дані й знання про людську природу можна спрямувати не на те, щоб збивати людей з пантелику, а на те, щоб дати їм суперсилу **фокусуватися** на важливому.

(за М. Фронощук)

Завдання за текстом:

1. Сформулюйте тему тексту й визначте мікротеми:

Тема:.....

.....
 .....
Мікротеми:.....
 .....
 .....

2. У чому, на Вашу думку, полягає мета тексту? Висловіть свої міркування реченням, ускладненим вставною конструкцією і відокремленим означенням.

.....
 .....
 .....
 .....

3. До якого стилю належить текст? Визначте ознаки цього стилю.

.....
 .....
 .....
 .....

4. Сформулюйте назву тексту безсполучниковим складним реченням (запишіть перед текстом).

5. У чому, на Вашу думку, має полягати «time well spent» у соціальних мережах? Аргументуйте свою позицію.

.....
 .....
 .....
 .....

6. Поясніть значення виділених слів, зважаючи на контекст:

Еврика –.....

.....

Маніпуляції – .....

.....

Демократія – .....

.....

Фокусуватися – .....

.....

7. Поясніть значення фразеологізму «збити з пантелику» (речення 26).

.....

8. Знайдіть у тексті ускладнені речення. Ускладнювальні компоненти підкресліть так, яким членом речення вони є. Якщо ж не є членом речення, то обведіть колом.

9. Визначте у всіх складних реченнях тексту вид. Заповніть таблицю, зазначивши у відповідних комірках номери речень.

Види речень	Номери речень												
Складносурядне													
Складнопідрядне (з однією підрядною частиною)													
Складнопідрядне з кількома підрядними													
Безсполучникове													
Складне з різними видами зв'язку													

10. Розставте розділові знаки в реченнях 14, 15, 19, 20.

11. Визначте види підрядних частин у реченнях 13, 14, 21, 26

Номер речення	Види підрядних частин
13	
14	
21	
26	

12. Знайдіть у тексті односкладні речення. Випишіть їхні номери і зазначте вид кожного односкладного речення.

Номер речення	Вид односкладного речення

13. Підкресліть усі члени речення. Намалюйте схему і визначте вид речення.
Може здатися, що це занадто складно, але в McDonald's теж не було салатів, поки люди не попросили про це.

14. Із якою метою ужито словосполучення «нове Відродження» в останньому абзаці? Яким чином відома мистецька епоха може сприяти розвитку соціальних мереж?

.....

.....

.....

.....

.....

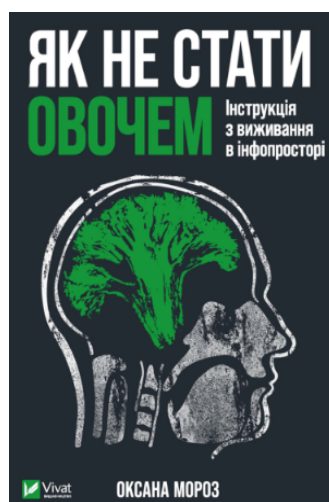
.....

.....

.....

.....

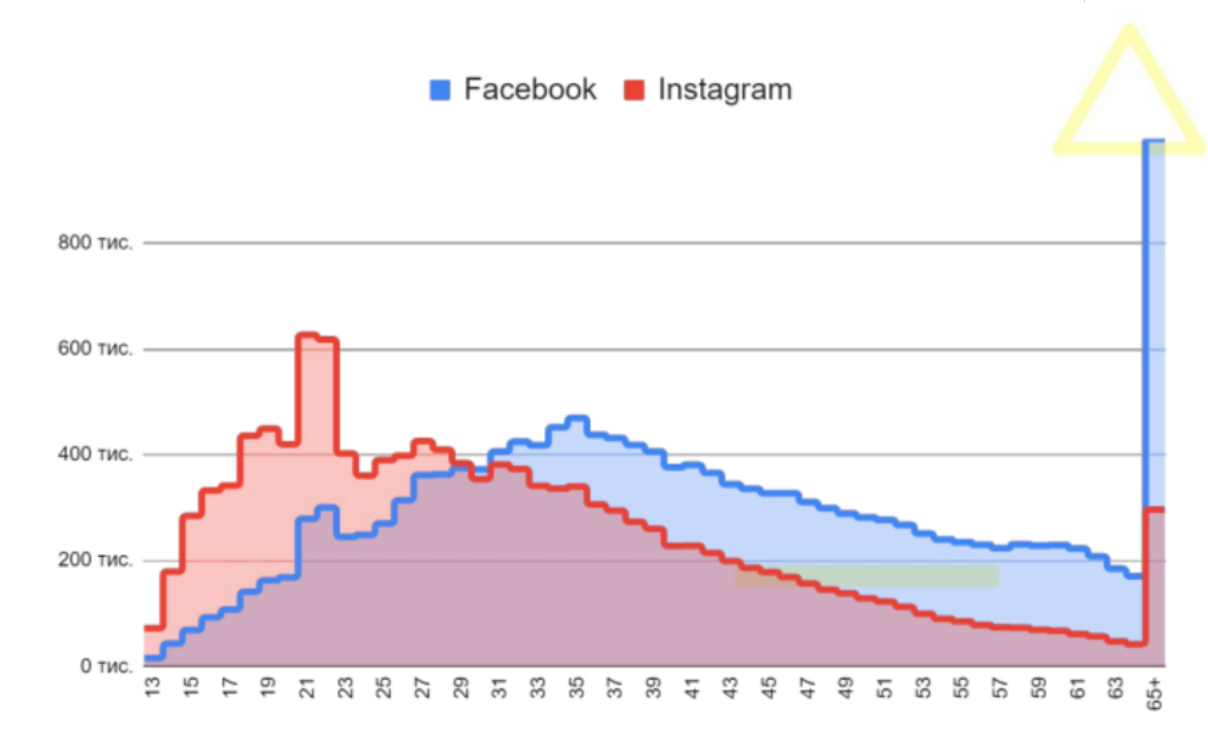
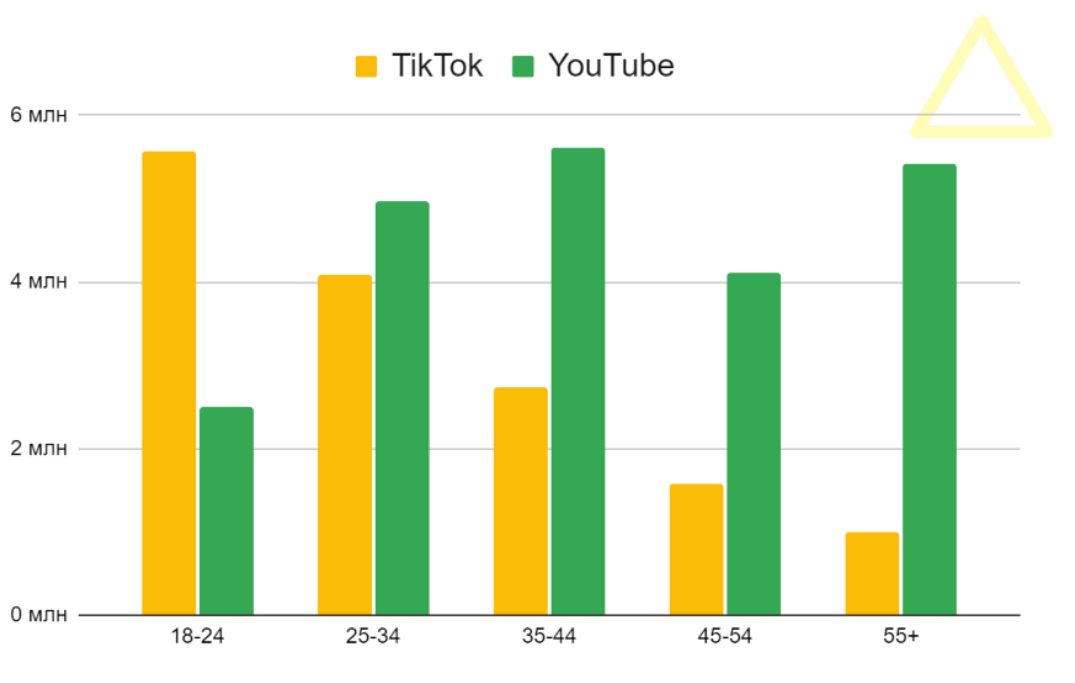
II. Розгляньте обкладинки книг.

III. Розгляньте графічну інформацію й дайте відповіді на запитання

Вікова аудиторія користувачів соцмереж в Україні
(станом на січень 2023 р.)

Використовуючи лише дані обох графіків, дайте відповіді на запитання:

1. Яка з соціальних мереж має найбільшу кількість користувачів в Україні?

.....

2. Який ресурс є найменш поширеним серед молоді 18-24 років?

.....

3. Серед користувачів якого віку є найпоширенішим Facebook?

.....

4. Зі скількох років більшість користувачів надає перевагу Facebook, аніж Instagram? .....

5. Для якого вікового діапазону YouTube є найменш популярним? .....

6. Висловіть припущення щодо тенденцій поширення соцмереж у період війни.

Кількість користувачів збільшується чи зменшується? Яких саме соцмереж?

Чим це зумовлено? Якою мірою такі тенденції залежать від віку й території поширення?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Чи користуєтеся Ви соцмережами? Якщо так, напишіть якими та з якою метою. Скільки орієнтовно часу витрачаєте на кожну з них?

.....

.....

.....

.....

.....

Тест компетентностей «Житло»

Прочитайте уважно два тексти та виконайте завдання після них.

Текст А

У норі попід землею жив собі гобіт. Ні, не в брудній вологій норі, де звідусіль стирчать хвости хробаків, але й не в сухій і порожній піщаній норі, де ні на що присісти й нічого з'їсти: то була гобітська нора, а отже, – з усіма вигодами.

Вона мала довершено круглі двері, схожі на вікно в каюті вітрильника, – пофарбовані в зелений колір, із блискучою кулястою ручкою з жовтої міді рівно посередині. Двері провадили до трубоподібного передпокою, схожого на залізничний тунель, – дуже зручний незадимлений тунель, із панелями та кахляною підлогою, встеленою килимами, з полірованими стільцями вздовж стін і силою-силенною гачків для капелюхів і пальт, – гобіт любив гостей. Тунель зміївся далі й далі, заглиблюючись простісінько (але не навпростець) у схил пагорба – Пригірка, як його називали всі, хто жив на багато миль довкола, – й у тунель виходило безліч маленьких круглих дверцят, то з одного боку, то з другого. Підійматися сходами – це було не для гобіта: спальні, ванні кімнати, льохи, комори (їх було чимало), гардеробні (він мав цілі кімнати, призначені для одягу), кухні, їдальні – всі вони розташовувалися на тому самому поверсі й навіть у тому самому коридорі. Найкращі кімнати були по ліву руку (якщо йти досередини), бо тільки вони мали вікна, глибоко посажені круглі вікна, що виходили в садок і на прилеглі луки, які спускалися до річки.

Наш гобіт був дуже заможним гобітом на прізвище Торбин. Торбини жили, сусідячи з Пригірком, іще хтозна відколи, і їх вважали тут дуже респектабельними – не лише тому, що більшість Торбинів були багатії, але й тому, що вони ніколи не встрягали в жодні пригоди і не робили нічого несподіваного.

(Дж. Толкін)

Текст Б

Часи, коли всі жили в квартирах з однаковим плануванням і меблями, давно минули. На зміну радянським «стандартам» прийшло розуміння, що житло повинно бути комфортним саме для вашої родини. Тому способів оформити фасад, інтер'єр і подвір'я тепер – безліч. Та все ж загальні тенденції відстежити можна.

Усі ми пам'ятаємо американські фільми та серіали, де, що зараз, що 20 років тому більшість героїв, які мають сім'ї, живе у приватних будинках у передмісті. Натомість у квартирах у мегаполісах залишаються лише молоді люди.

Таку собі «американську мрію» перейняли й в Україні. Тепер жити за містом вважається престижніше. І це не дивно. Переваги не викликають сумнівів: свіже повітря, тиша, своя територія.

Але, якщо років 10 тому українці мріяли про заміський «палац», то тепер починають селитись в менших будинках. Часто навіть одноповерхових з невеликою площею

Українці більше не прагнуть селитися в «диких» місцях, де немає ніяких сусідів у радіусі кількох кілометрів. Архітектори прогнозують, що найближчим часом буде бум на будівництво котеджних містечок. Бо це і всі переваги заміського житла, і водночас відсутність проблем з інфраструктурою. Сніг почистити, сміття вивезти, дерева посадити? Про це подумає об'єднання співвласників.

Єдине, що поки відрізняє українські будинки від європейських та американських – високі паркани.

Простір без бар'єрів зараз актуальний, як ніколи. Перепони у помешканні заважають не тільки людям з інвалідністю, дітям та літнім людям, а й тим, хто просто не хоче в темряві перечепитись об зайве підвищення. Якщо раніше навіть кімнати на одному поверсі могли бути на різних рівнях, то в сучасних помешканнях кількість сходинок зводять до мінімуму, а пороги взагалі забирають. Часто вихід з будинку знаходиться на одному рівні з землею.

Панорамні вікна від підлоги до стелі – більше не мрія, підглянута в модних журналах, а реальність. Дедалі більше українців роблять у своїх будинках і квартирах саме такі. Так, дві, а то й три скляні стіни в помешканні – не найкращий

варіант з точки зору енергоефективності, адже скло пропускає назовні більше тепла, ніж цегла.

Однак, високі та мансардні вікна можуть стати гарною альтернативою. Продумане штучне освітлення – це добре, але сонячне воно не замінить. Все-таки приємніше прокидатись від справжнього проміння.

Джерело: *investor.lutsk.ua*

Запитання за текстами

1. Сформулюйте й запишіть тему *тексту А*.

---

2. Який елемент нори гобіта свідчить про його гостинність?

---

3. На що є схожими двері в житлі гобіта?

---

4. Чому передпокій нори гобіта нагадував залізничний тунель?

---

5. Де в оселі Торбина розташовано килими?

---

6. Що означає вислів «тунель зміївся» із *тексту А*? Із якою метою автор використав таку метафору?

---

7. Чому Торбинів із *тексту А* вважали респектабельними?

---

8. Як Ви розумієте поняття «респектабельність»?

---

9. Який синонім до слова «вигоди» (кінець першого абзацу в *тексті А*) можна дібрати?

---

10. З якої причини гобіт не піднімався сходами у своєму будинку?

---

11. Які кімнати, на думку гобіта-господаря, були найкращими? За яким критерієм він це визначав?

---

12. У чому за *текстом Б* полягає «американська мрія»?

---

13. Що вирізняє українські будинки від американських?

---

14. Які причини «буму» будівництва котеджів (за *текстом Б*)?

---

15. Чому безбар'єрний простір стає актуальним? (*текст Б*)

---

16. З огляду на зміст *тексту Б* визначте переваги і недоліки панорамних вікон.

---

17. Які рекомендації з *тексту Б* можуть зашкодити в час війни?

---

18. Порівняйте *тексти А і Б*. Визначте, що є спільним для обох текстів.

---

19. Чим вікна нори гобіта (*текст А*) відрізняються від вікон людського житла (*текст Б*)?

---

20. У чому полягає комфорт житла для гобітів, а в чому – для людей?

---

21. У тексті А і Б згадують про одноповерхове житло. Чим зумовлений такий вибір для гобіта і чим – для людей?

---

22. Яким, на Вашу думку, має бути комфортне житло? За якими критеріями Ви визначаєте рівень комфортності?

23. Розгляньте зображення і дайте відповіді на запитання:

Джерело: ukrboard.com.ua

1. Що Ви бачите на світлині? Опишіть побачене 5-6 реченнями.

---

2. Які елементи житла з *тексту Б* можна спостерегти на фото?

---

3. Чи зміг би жити в такому будинку гобіт із *тексту А*? Аргументуйте свою відповідь.

---

4. Визначте переваги й недоліки життя в будинку, що на фото.

Тест компетентностей «Мандрівки в минуле»

I. Уявіть, що Ви маєте машину часу й розробляєте *сайт* компанії, яка пропонує клієнтам мандрівки в минуле. Із огляду на Ваш досвід і знання, здобуті на уроках української мови, української та зарубіжної літератур, історії, придумайте й запишіть про створюваний сайт таке:

1. **Назва** (*умова – односкладне називне поширене речення*)

---

2. **Адреса** (*доменне ім'я; умова – складноскорочене слово*)

Обґрунтування (поясніть, чому саме така назва й адреса; *умова – вжити вставні конструкції й відокремлені означення, підкреслити їх у тексті*):

---

3. **Аудиторія** (*умова – збірний іменник*)

---

4. **Слоган** (*рекламна фраза, виражена означено-особовим реченням*)

II. В інтернет-мережі можна знайти різні форми Р.в. іменника «сайт»: «сайта» і «сайту». Який із варіантів Ви вживатимете на своєму ресурсі?

Аргументуйте свій вибір.

V. На жаль, багато культурних артефактів час не зберіг. На Вашому сайті пропонується тур «Утрачені скарби». Назвіть одну культурно-історичну пам'ятку, мандрівку до якої Ви пропонуєте. Опишіть її, дотримуючись такої схеми:

1. Назва _____

2. Довідка-опис (5 речень: 1-е – просте, неозначено-особове; 2-е – двоскладне, поширене неузгодженим означенням; 3-є – двоскладне, неповне; 4-е – просте з однорідними додатками; 5-е – речення, у якому інфінітив – підмет).

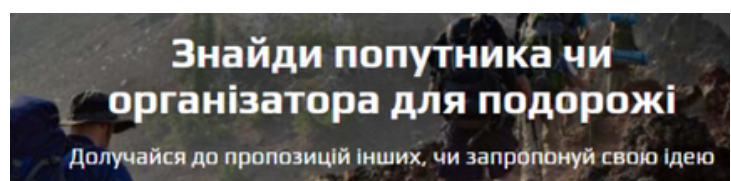
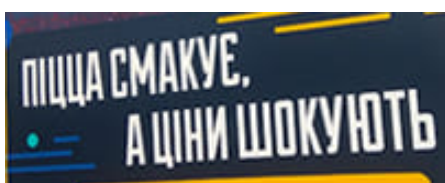

VI. Рекламодавці, дізнавшись про Ваш ресурс, почали пропонувати банери для розміщення на сайті. На деяких із них допущено помилки. Відредагуйте рекламні тексти (у разі потреби).

Яку з реклам Ви НЕ використаєте на своєму ресурсі? Аргументуйте причини відмови.

Спрогнозуйте вартість банерної реклами на Вашому сайті, уживши складені числівники в родовому відмінку (записати словами в діапазоні «від... до»)

від _____

до _____

V. Для створення аудіогіду сайтом поставте наголоси в таких словах: випадок, вимога, довідник, загадка, мережа, обіцянка, позначка, псевдонім, проміжок, разом, рукопис, русло, середина, уподобання, феномен, царина, читання.

VI. «Персона-тур»

Уявіть, що Ви маєте можливість зустрітися з будь-ким із відомих людей минулого. Кого б Ви обрали? Хто б це був?

Назвіть ім'я та прізвище. Ким була ця людина? Чому ввійшла в історію?

Які два запитання Ви б поставили «своєму обранцеві/обраниці»?

Спрогнозуйте, які відповіді Ви могли б почути? Запишіть діалог.

VII. Ви створюєте візуальний контент мандрівки в епоху Великих географічних відкриттів. Виберіть не менше трьох зображень, які відповідають тематиці, та аргументуйте свій вибір.

Експонат 1

Експонат 2

Експонат 3

Експонат 4

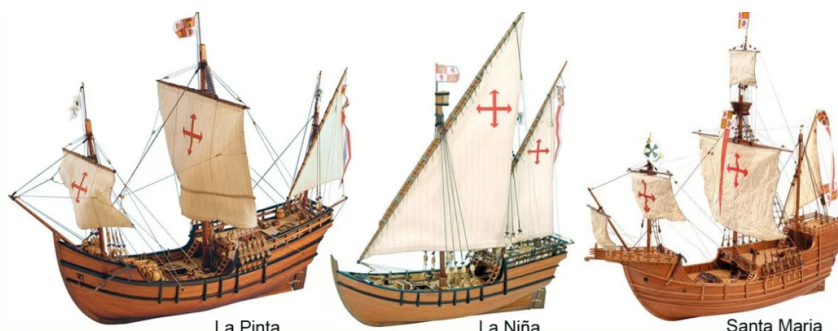
Експонат 5

Експонат 6

Експонат 7

Експонат 8

ДОДАТОК Г

Робота з текстами №1

Уважно прочитайте тексти й виконайте завдання після них

ТЕКСТ А**Книга року ВВС – вітаміни для письменників**

Ідея проводити книжковий конкурс виникла 2005 року. Сім років потому в премії виокремилася дитяча номінація – після перемоги роману «Сині води». «ВВС Україна» зібрала основні цитати з розмови про премію «Книга року ВВС».

Марта Шокало, член журі: Я нагадаю, як у нас відбувається конкурс. Ми оголошуємо початок «Книги року» на «Форумі видавців», потім до 1 жовтня видавництва подають свої книжки і редакція «ВВС Україна» відбирає довгий список. Ми всі дружно читаємо, дискутуємо, обираємо довгий список і передаємо його членам журі. Журі читає, обговорює, пише рецензії, і на початку грудня оголошує п'ятірку, а потім – переможця «Книги року ВВС».

Як виникла ідея почати такий конкурс?

Світлана Пиркало, член журі: Початок цієї премії був такий прозаїчний, прагматичний. Ми з колегами думали, чим заповнити радіоефір на різдвяний період, коли у світі відбувається менше подій. Зрештою, ми подумали, чому би не зробити серію програм про книги. А про які книги? Запитаймо в нашої аудиторії, які книги люди читають, а потім оберемо п'ять найкращих книжок, а з тих книжок оберемо ще найкращу. Зрештою, постала ідея зробити премію. Корпорація ВВС пішла на зустріч, ми знайшли невеликий бюджет на премію. Домовилися, що тисяча фунтів буде премія за найкращу, на думку журі, книгу року ВВС. І публіка, і наші читачі-слухачі, видавці і, головне, письменники проявили до цього інтерес. Ми серйозно поставились до цієї справи і запросили в журі літературознавців – Віру Агеєву, Сергія Васильєва, Івана Малковича, Володимира Цибулька, Костянтина Родика. Поступово ми почали думати, що добре б запросити людей, які відомі не тільки в книжковому середовищі, а відомі широкій публіці. До нас приєдналась Ольга Герасим'юк і багато інших людей у нас побувало в журі.

Ви пам'ятаєте, коли ви вперше дізналися про Книгу року?

Тарас Лютий, член журі: Я вже не можу пригадати, коли точно почув про Книгу року ВВС, але, оскільки я слідкую за подіями, які відбуваються у книжковому середовищі, то принаймні на слуху були призери конкурсу й книжки,

які діставали перші місця в номінаціях, осідали на полицях. Кожного разу це було своєрідним стимулом познайомитись із цією книжкою. Сьогодні ми мали би порушити питання про своєрідну трансформацію в межах конкурсу – як змінюється література. Я думаю, що теперішня література справді робить своєрідний поворот у бік есеїстики і загалом гуманітарної літератури. Виникає такий ефект доповнення – есеїстична література намагається знайти для себе місце в ряді красного письменства. Думаю, що з кожним роком романам буде все сутужніше.

Якою література була на самих початках конкурсу і як вона змінилася за цей час?

Віра Агєєва, член журі: Роки, про які ми говоримо, це час, в який вмістилось дві українські революції. Змінювалось життя і література. Перша книжка, яка стала призером, мала у назві слово ігри – «Весняні ігри в осінніх садах» Юрія Винничука (переможець 2005 року – *Ред.*) Це для мене симптоматично. Тоді був постмодернізм, початок 2000-х. Здавалось, що все найгірше позаду. Весняні ігри, тому що радянська зима позаду; Весняні ігри, тому що другий київський Майдан був трохи карнавальним, переможним. Врешті-решт, чого нам боятись, якщо у «Московіаді» Андрухович поскидав всіх ідолів у фіналі, і все – ми з Москвою розрахувались. Потім «Книжка року ВВС» «капіталізувалась», тому що прийшов «Капітал» Сергія Жадана. Жадан тричі був нашим лауреатом – двічі як призер року і як «Книга десятиліття». Ця книжка, вочевидь, легша, життєрадісніша, ніж «Ворошиловград», яка була такою тривожною.

За матеріалами інтернет-сторінки «НВ»

ТЕКСТ Б

Яке майбутнє в українського книговидання

У наш час, як і раніше, в Україні спостерігається системне падіння обсягів випуску книжкової продукції, хоча попит на добротну навчальну, наукову, пізнавальну, довідкову, художню українську книжку є. Гадаю, кризове становище вітчизняного книговидання значною мірою пояснюється браком спадковості та послідовності в діях влади щодо реформування галузі. Політики, які впродовж десятиліть змінювали одне одного, не зважали на досвід попередників, і тому зазвичай все розпочинали наново. Тоді як, скажімо, в Росії, усвідомлюючи ідеологічну і бізнесову вагу національної книжки, ухвалили безпрецедентні за пільгами законодавчі акти й узгодили тамтешні закони з міжнародним правом. Ще раніше це було зроблено в Польщі. Тож не дивно, що книжкова продукція з цих країн монополізувала вітчизняний ринок. Встановлюючи на книжки українських

видавництв торговельну надбавку 120–150% відпускної вартості, іноземні компанії цілеспрямовано витісняють їх.

Нерозвиненість вітчизняного книжкового ринку значною мірою пов'язана із запізнілим ухваленням законодавчих актів щодо поліпшення стану книговидавництва. Через це у нас досі діє пострадянська модель розвитку видавничої галузі: управління нею здійснюють переважно державні інституції й патронують кілька відомств. А в семи няньок дитина, як відомо, без ока.

Велосипед уже винайшли

Тим часом аналіз показує, що для досягнення змін у галузі не варто винаходити велосипед. У багатьох європейських країнах напрацьовано економічні та маркетингові моделі щодо стандартів і потреб суспільства у видавничій продукції. Скажімо, у французькій чи британській провідну роль відіграють недержавні інститути та мережеве розповсюдження. Від держави вимагають створення належних умов для розвитку цього бізнесу.

В Україні вони, на жаль, поки що несприятливі. Тож у відповідні закони слід внести зміни. Передовсім ідеться про збереження для видавництв пільгового режиму оподаткування та преференції на право оренди приміщень у будинках державної й комунальної власності. Конче потрібно подбати про пільгове кредитування, адже наявні відсоткові ставки надзвичайно здорожують книжкові проекти і роблять їх неконкурентоспроможними. На часі ухвалення закону, який би заохочував меценатів вкладати фінансові ресурси у книговидавництво.

Важливу роль у наближенні книжки до читача покликані відігравати ЗМІ. У пресі й телебаченні катастрофічно бракує фахових рецензій новинок, глибокого аналізу змісту та художнього оформлення книжок, їх суспільної значущості тощо. Одне слово, потрібна цілеспрямована професійна критика. Тому й виходять друком ще напівфабрикати, сирі, погано відредаговані видання, які дискредитують книжку як культурний продукт (...).

І. Мельник

ТЕКСТ В

В Україні закриються до 10% книжкових видавництв і 20% книгарень – прогноз

До кінця 2020 року в Україні закриються 20% книгарень і 10% видавництв, а сумарний тираж виданих книг впаде на 60%. Про це у Facebook написав Олександр Красовицький, генеральний директор харківського книжкового видавництва «Фоліо», одного з найбільших в Україні.

«Карантин показав: люди читають і хочуть читати. Навіть зараз, у посткарантинну кризу безгрошів'я, читачі підтримують своїми грошима видавців. Думаю, пора подумати про те, з якими результатами книжковий ринок підійде до кінця року», – написав він.

За прогнозами Красовицького, в Україні закриються 20% книгарень, 10% видавництв, а сумарний тираж виданих книг впаде на 60% у порівнянні з 2019 роком (без урахування підручників). Також Красовицький вважає, що покупка прав на переклад іноземних книг впаде втричі, а оборот книжкової продукції – на 40%.

За матеріалами інтернет-сторінки «НВ»

Тестові завдання

1. *Спільною для всіх текстів темою є*

- А книгодрукування як галузь економічного життя країни
- Б розвиток літературної премії Книга року ВВС та кращі книги
- В книговидання в Україні нині зазнає краху
- Г попит на книги серед українців існує

2. *У розмовах з учасниками премії «Книга року ВВС» згадується все, ОКРІМ*

- А правила організації та проведення конкурсу
- Б історія заснування премії
- В теми творів у дитячій номінації Книга року
- Г окремі переможці та учасники

3. *На думку Тараса Лютого (текст А), який жанр швидко розвивається в сучасній літературі?*

- А романи
- Б есеї
- В оповідання для дітей
- Г повісті

4. *Символічність назви першої книги-переможця «Весняні ігри в осінніх садах» ВВС В. Агеєва, член журі премії «Книга року», пояснює, використовуючи всі образи, ОКРІМ (текст А)*

- А тому що постійно на часі політичні ігри президентів
- Б тому що радянська зима позаду
- В тому що другий київський Майдан був переможним
- Г тому що розвивався постмодернізм з його карнавальністю

5. Яким чином іноземні підприємства зменшують попит на українську книгу для своїх громадян (текст Б)?

А управління закупівлею книг здійснює кілька відомств, що призводить до суперечок

Б встановлюють на українські книжки торговельну надбавку більш ніж на 100% відпускної вартості

В забороняють купувати більше однієї книги

Г не продають українські книги взагалі

6. На думку О. Красовицького (текст В), книжковий ринок матиме такі результати в кінці року, ОКРІМ

А закриється п'ята частина книгарень

Б сумарний тираж виданих книг впаде на 60%

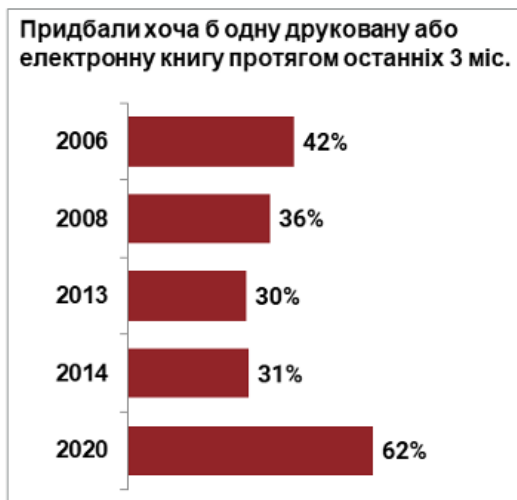
В право на переклад іноземної літератури знизиться

Г друкування підручників зменшиться втричі

Завдання відкритої форми з короткою письмовою відповіддю

1. Розгляньте інфографіку

Частка покупців книжок зросла вдвічі з 31% до 62%

© Info Sapiens | Читання книжок в Україні 2020

Населення України у віці 16-59 років. Джерело даних за 2006-2014 роки – Омнібус GfK Ukraine

<https://starylev.com.ua/news/pid-karantynu-ukrayinci-chytayut-znachno-bilshe-doslidzhennya>

1. У якому з текстів ця інфографіка була б доречною та хто і з якою метою міг би її використати? (2-3 речення)

---

2. Член журі премії «Книга року ВВС» Світлана Пиркало розповідала про організацію премії від самого початку. Які чинники свідчать про об'єктивність цього заходу? (3-4 речення)

---

3. Чи доречно використано в тексті Б фразеологізм «велосипед уже винайдено» і як його можна пояснити? (4-5 речень)

ДОДАТОК Д

Робота з текстами №2

Уважно прочитайте тексти і виконайте завдання після них

ТЕКСТ А

Джамала: «За п'ять хвилин до виходу на сцену я ридала»

Два дні тому Джамала виграла міжнародний пісенний конкурс «Євробачення-2016». Її перемогу назвали перемогою правди, писали, що вона принесе мир в Україну і стане початком повернення Криму Україні.

До конкурсу точилися дискусії про те, чи зрозуміють таку глибоку пісню на розважальному конкурсі. Називали її політичною і порівнювали розповідь «1944» з тим, що вчиняє зараз в Криму Росія. Пісню Джамали зрозуміли. Вона привезла Україні другу перемогу в «Євробаченні» та велику перемогу собі.

ВВС Україна: Протягом останніх днів до вас постійно прикута увага. Як ви переживаєте увесь цей стрес?

Джамала: Пройшло лише два дні, а я ще отримую дзвінки, постійно говорю. У мене знову почалось багато інтерв'ю. Це насправді очікувано, бо так гучно прозвучала Україна. Я розумію цю увагу і намагаюсь триматись, але по-людськи просто хочеться спати.

ВВС Україна: Розкажіть про першу ніч після перемоги.

Джамала: Ви можете називати мене зухвалою, але я дуже хотіла перемогти. Коли я перемогла в національному відборі, то зрозуміла, що дороги назад немає. Я мала привезти цю перемогу (...) З 5 і по 14 травня я співала цю пісню по три-п'ять разів на день.

ВВС Україна: Вам не набридло?

Джамала: Не те, що не набридло. Я повинна була діставати знову й знову цю історію (*емоційно показує руками, як діставала емоції зі своєї душі. – Ред.*) і собі її нагадувати. Я дуже весела людина. Ми багато жартували і сміялись (на конкурсі. – Ред.). Але коли я виходила на сцену, мені потрібно було згадати чому я тут, а не просто заспівати.

ВВС Україна: Ви пройшли довгий творчий шлях і раніше брали участь у відборі «Євробачення». Окрім того, що ви привезли перемогу Україні, що означає ця перемога для вас особисто як для співачки і творця?

Джамала: Просто «Євробачення» має зараз шалену аудиторію. Ми можемо по-різному ставитися до цього конкурсу, але нам ще не можна нехтувати участю в конкурсі. Для нас це платформа, щоб ще раз заявити про себе, заявити про Україну.

Мені казали: так нечесно, усі співають веселі пісні, тільки ти співаєш сумно. Я вважаю, натомість, якщо ти виходиш співати під прапором своєї країни, не можеш просто представляти свою творчість. Ти співаєш про настрій, який зараз в країні.

ВВС Україна: Вашу пісню почули. Світові ЗМІ вийшли із гучними заголовками. Як ви гадаєте, ця перемога щось може змінити в Криму? Ви думаєте про те, що там зараз відбувається?

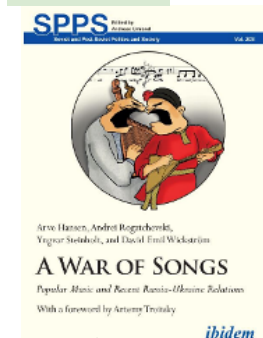
Джамала: Дуже багато людей пишуть про те, що я об'єднала Крим – тих, хто не підтримував Україну і тих, хто підтримував. Вони (кримчани – *Ред.*) вважають мене своєю і перемогу теж своєю.

Коли мені сказали, що в Криму всі радіють і пускають феєрверки, я зрозуміла, що це загальна радість у Криму і в Україні, і мені приємно, що це може змінити настрій людей. Вони зараз дуже озлилися, шукають своїх і чужих. Російська пропаганда працює таким чином, що деякі люди вважають, що ми налаштовані проти росіян.

Моя пісня не тільки про кримських татар. Мені дуже важливо, що люди знайшли в цій історії себе. Ми любимо музику тоді, коли знаємо, що вона про нас. Про кохання, про страждання... І так вийшло з моєю піснею. Люди, які не знають, що сталося у 1944, хто такі кримські татари, що я співаю у приспіві, вони зрозуміли, що ця пісня про їхній біль.

О. Марченко, Д. Куришко

ТЕКСТ Б

У німецькому Штутгарті вийшла англійською мовою книга «A War of Songs» («Війна пісень»). Це перша спроба осмислити феномен відображення Революції гідності 2014 року і конфлікту між Росією і Україною в популярній музиці. Над книгою працював міжнародний колектив дослідників: Арве Гансен, Андрій Рогачевський, Інґвар Стейнхольт і Девід-Еміль Вікстрьом.

Андрій Рогачевський: «Це феномен, на який ми з колегами звернули увагу після подій 2014 року. З'явилося багато нових пісень або пародій на старі пісні,

які політично пов'язані з подіями дня. Накопичувався матеріал, який ми вирішили осмислити і узагальнити».

Арве Гансен: «Культура на Майдані була важлива для революції. Люди приїхали з усієї країни, говорили на різних мовах. Недостатньо просто мати спільну мету, їм потрібно було створити єдність на Майдані. Я хотів дослідити саме музику, дізнатися, яку роль вона зіграла.

Там було багато різних локацій: на Майдані грали свою музику, політики грали свою музику, яка відрізнялася від музики неполітичних учасників протесту. І в «антимайдану» була своя музика, і в інтернеті теж своя. Ми індексували п'ять етапів музики революції. Спочатку музика була досить веселою і позитивною, дуже схожою на музику Помаранчевої революції. Потихеньку вона стала більш агресивною, потім скорботною. Ми намагалися знайти одну пісню, яка найбільше передавала зміст і дух кожного етапу».

ТЕКСТ В

«Патріотична пісня в час, коли Україна у війні, відсутня в національних радіоефірах, тож для порятунку ситуації потрібні зміни до законодавства», – про це заявили представники активу Громадської спілки «Музичний батальйон» під час круглого столу в «Укрінформі».

«За 4 роки російсько-української війни митці створили багато патріотичних пісень, проте в радіоефірі на загальнонаціональних українських FM-станціях вони практично відсутні, ми їх не чуємо», – сказав член правління ГС «Музичний батальйон» Микола Гриценко.

Він зазначив, що вітчизняним законодавством передбачено невтручання контролюючих органів у редакційну політику телерадіоорганізацій, втім у законі про національну безпеку України, в розділі 3, ст. 10, зазначається, що громадські об'єднання мають право здійснювати дослідження з питань нацбезпеки і оборони, публічно презентувати їх результати тощо.

«Ця тема, яку ми обговорюємо, стосується абсолютно теми національної безпеки України. «Музичний батальйон» має право від імені громадськості піднімати цю тему, тому що митці «Музбату» вже не один рік виступають на передовій, створюють банк героїчних пісень і, як ніхто, знають і відчують цю проблему», – наголосив Гриценко, додавши, що стаття про невтручання в програмну політику є щитом для Національної ради та кожної телерадіокомпанії.

Член правління ГС «Музичний батальйон», народний депутат України 7-го скликання Тарас Осауленко додав, що чимало виконавців та гуртів, які виступають перед військовими на фронті і збирають мільйонні перегляди в інтернеті, не можуть потрапити в радіоефіри.

Водночас народний депутат України 6-го та 7-го скликань, голова Мистецького об'єднання «Остання барикада» Олесь Доній висловив переконання, що, аби змінити ситуацію, потрібно, щоб держава на кожну

радіостанцію та кожен телеканал давала держзамовлення на хіт-парад патріотичних пісень з відповідним фінансуванням.

Тести за текстами

1. Спільною для всіх текстів темою є

- А Українська музика має складну історію свого розвитку.
- Б Патріотичні пісні презентують національну ідею та об'єднують українців.
- В Популярність українських пісень досягається через виступи співаків на міжнародних конкурсах.
- Г Іноземні виконавці, у тому числі й російські, більш популярні в Україні.

2. На думку Джамали, чим є Євробачення для України

- А одним зі способів познайомитися з кращими музичними хітами Європи
- Б конкурсом, що допомагає розвиватися молодим виконавцям
- В шляхом розв'язання воєнного конфлікту
- Г платформою, щоб гучно заявити про себе (свою країну) світові

3. Пісня Джамали «1944», яка перемогла на Євробаченні 2016 року про

- А депортацію кримських татар
- Б напад фашистів під час Другої світової війни
- В окупацію Криму
- Г протистояння України та Росії

4. На думку Арве Гансена, музика Майдану пройшла скільки етапів:

- А 3
- Б 4
- В 5
- Г 6

5. Для появи книги «Війна пісень» були всі передумови, ОКРІМ:

- А З'явилися пародії на старі хіти.
- Б Музика змінювалася відповідно до подій на Майдані.
- В Створилася єдність людей із різних регіонів.
- Г Антимайданівці влаштовували розгін музикантів.

6. Митці ГС «Музичний батальйон» підіймають питання про патріотичну музику через всі причини, ОКРІМ

- А Вони є учасниками українсько-російської війни.
- Б Немало патріотичних пісень написана їхніми лідерами.
- В Користувачі музичних каналів в інтернеті в коментарях висловили занепокоєння.

Г Вітчизняні радіостанції керуються Законом про неутручання у редакційну політику.

Завдання відкритої форми з короткою письмовою відповіддю

1. Розгляньте наведену інфографіку

1. У якому тексті ця інфографіка була б доречною? Хто та з якою метою міг би її висловити? (3 речення)

---

2. Арве Гансен, говорячи про роботу над книгою «війна пісень», сказав, що вони з командою намагалися знайти одну пісню, яка найбільше передавала зміст і дух кожного етапу. На вашу думку, які найвідоміші пісні часів Революції Гідності чи воєнного часу відображають 1) оптимізм на зміни, 2) військову агресію, 3) скорботу. (4 речення)

---

3. Розгляньте таблицю, у якій схарактеризовано тексти А, Б, В за низкою змістових і формальних ознак.

№	Ознака	Текст А	Текст Б	Текст В
1.	Спрямованість на формування громадської думки	+	+	-
2.	Наявність виразного експресивного забарвлення	-	-	+

Робота з текстами №3

Уважно прочитайте тексти і виконайте завдання після них

ТЕКСТ А

Плагіат і помилки: Як українці побудували одну з найуспішніших компаній у Кремнієвій долині

Засновники Grammarly в Сан-Франциско та Києві поділилися секретами успіху.

Один із засновників – колишній киянин Алекс (Олексій) Шевченко. Grammarly – це вже друга компанія, яку вони створили спільно з Максимом Литвином. Першу – MyDropBox.com – коли ще разом навчалися в Міжнародному Християнському університеті у Києві.

«Мова викладання була англійською, і всі роботи писалися англійською. І тоді – у 2000-2001-му році – тільки почав з'являтися Інтернет. І навіть не всі професори про це знали і ним користувалися. І ми бачили досить багато плагіату навколо нас. Аби допомогти професорам та тим студентам, що чесно писали свої роботи, – розповідає Алекс, – ми створили програму перевірки англійського тексту на плагіат. Спочатку це був лише сайт. Продавати її університетам з Києва було важко. Не було досвіду продажів освітнім установам, нас ніхто не знав, а наші конкуренти знаходилися у Кремнієвій долині. І коли Гарвард, наприклад, дивиться, в кого купити програму, то навряд чи він прийме рішення на нашу користь».

Алекс Шевченко виїхав навчатися в Канаду, Максим Литвин – у США. Паралельно вони займалися розвитком своєї компанії. З часом прийшов досвід та клієнти – понад тисячі університетів навколо світу та п'ять мільйонів студентів.

Дмитро Лідер, який сьогодні очолює київський офіс Grammarly, каже: «Поки боролися з плагіатом, побачили ще більшу проблему – складність спілкування (комунікацій). І ми вирішили працювати над цим фундаментальним викликом. Підійшли до роботи в кілька етапів, – говорить Лідер. – Спочатку створили продукт, який допомагав з базовою механікою мови, виправляв типові орфографічні та граматичні помилки. Потім перейшли до інших аспектів якості комунікації – чіткості викладу, ефективності. Зараз, наприклад, Grammarly може допомогти вам позбутися громіздких, зайвих чи образливих слів у тексті».

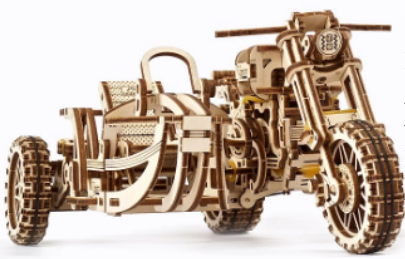
«Ця проблема набагато ширша, ніж помилки, – пояснює Алекс Шевченко. – Це у значній мірі вирішує Google Doc, Microsoft Word. Це проблема ясності,

ефективності спілкування. Наскільки ми знаємо, цю проблему вирішуємо тільки ми».

Сьогодні система перевірки тексту, в основі якої лежить штучний інтелект, існує у платній та безплатній версіях. Користуються нею не лише ті, для кого англійська мова нерідна. Навіть виконавчий директор компанії, який на той момент був венчурним інвестором у Сан-Франциско, приєднався до Grammarly, бо шукав, хто б йому відреагував текст.

<https://ukrainian.voanews.com>

ТЕКСТ Б

«UGEARS» – українська компанія з власним виробництвом, яке розташоване в передмісті Києва. Ми розробляємо та виробляємо унікальні, механічні 3Д-пазли з високоякісної фанери. Моделі повністю укомплектовані всім необхідним для того, щоб зібрати 3Д-пазл.

Вам не знадобляться ані клей, ані спеціальні інструменти. Завдяки високій точності розробки та якості виробництва всі деталі легко трансформуються в готову модель. Один із способів з'єднання деталей у наших моделях, який дозволяє без клею скласти механічну конструкцію, є запатентованим винаходом.

Кожна модель – це не просто конструктор, а певна ідея, яка формується в процесі створення. Ми хочемо, щоб вона не тільки цікаво працювала, але й чудово та ажурно виглядала в якості сувеніру. Цікава конструкція із зубчастими коліщатками неодмінно викличе інтерес та, звичайно ж, захоплення від того, як вона працює.

Незважаючи на те, що ми молода компанія, в асортименті вже представлено більше 55 цікавих моделей. Крім того, ми постійно працюємо над створенням нових механізмів.

З інтернет-сторінки UGEARS

ТЕКСТ В

Український стартап Petcube випустив нову розумну камеру з вбудованим ветеринарним чатом

Українська компанія «Petcube» анонсувала вихід камери Petcube Cam, яка дозволяє власникам тварин спостерігати за ними віддалено через смартфон, навіть уночі за допомогою системи нічного бачення, а також чути їх і говорити до них.

Petcube Cam також є першою камерою для домашніх тварин, яка має вбудовану систему для віддалених консультацій з ветеринарами. Камеру вже можна придбати на американському Amazon за \$39.99.

«70% проблем із домашніми тваринами можна вирішити без візиту до ветеринара, – каже Ярослав Ажнюк, CEO та співзасновник Petcube. – Коли ви перевіряєте записи камери та помічаєте щось підозріле, можете відразу проконсультуватися у професійного лікаря онлайн».

Cam – це 5-сантиметровий куб, встановлений на гнучкій підставці, яку можна регулювати. Новий продукт став наймолодшим у лінійці компанії, доповнивши Petcube Play 2 – камеру з лазерною іграшкою, та Petcube Bites 2 – камеру з годинничкою.

Cam передає 1080p HD відео через ширококутний об'єктив у 110°, має 8-кратне цифрове збільшення та нічне бачення на відстань до 9 метрів у темряві. Також камера забезпечує двосторонній аудіозв'язок, який дозволяє чути що відбувається у кімнаті та розмовляти зі своїм улюбленцем.

Як і інші камери компанії, Cam доповнюється сервісом Petcube Care, який зберігає короткі кліпи з історією подій, зафіксованих на камеру. За допомогою комп'ютерного бачення, Care реєструє рухи тварин і людей, а також гавкіт та нявкання.

За матеріалами інтернет-видання «Економічна правда»

Тестові завдання за матеріалами текстів

1. Усі тексти можна об'єднати спільною темою

А Успішний розвиток українських стартапів.

Б Роль технологій у покращенні життя людини.

В Інноваційні проекти як можливість для саморозвитку.

Г Роль України на міжнародній економічній арені.

2. *Продукт компанії Grammarly (текст А) розв'язує всі названі проблеми, ОКРІМ*

- А Перевіряє авторський текст на плагіат.
- Б Виправляє орфографічні помилки в англійських текстах.
- В Знаходить і видаляє в англійському варіанті образливі слова.
- Г Самостійно створює текст відповідно до ключових слів.

3. *Серед покупців програми Grammarly (текст А) на сьогодні є всі, ОКРІМ*

- А керівництво вищих навчальних закладів
- Б студенти та учні
- В письменники та музиканти
- Г директори компаній та фірм, не пов'язаних з освітою

4. *Продукти української компанії UGEARS (Текст Б) унікальні, бо*

- А відтворюють оригінальні моделі
- Б вироблені з високоекологічного матеріалу
- В розроблено з використанням безклеєвого з'єднання деталей
- Г складена модель може працювати механічно

5. *Оригінальна камера Petcube Cam (текст В) виконує всі функції, ОКРІМ*

- А Проводити онлайн-консультації з ветлікарем.
- Б Сигналізувати, коли тварину потрібно годувати.
- В Спостерігати за поведінкою домашнього улюбленця в темний час доби
- Г Переглядати історії записів.

6. *Усі три тексти можна об'єднати за типом мовлення*

- А розповідь і роздум
- Б розповідь і опис
- В опис і роздум
- Г тільки розповідь

Завдання відкритої форми

1. Розгляньте зображення.

У якому тексті дані наведеного дослідження були б доречними? Хто й з якою метою міг би їх використати?

(3-4 речення)

---

2. Розгляньте таблицю, у якій схарактеризовано тексти А, Б та В за низкою їх змістовних та формальних ознак.

№	Ознака	Текст А	Текст Б	Текст В
1.	Спрямованість на громадськість	+	-	+
2.	Рекламна подача матеріалу	-	+	+
3.	Конкретність фактів	+	-	-
4.	Експресивність у подачі матеріалу	+	+	+

Які з-поміж ознак, на вашу думку, визначено неправильно стосовно того чи іншого тексту? Укажіть щонайменше дві ознаки у форматі: «Неправильно визначено ознаку X щодо тексту Y, оскільки ....» Обґрунтуйте свою думку.

(4-5 речень)

---

3. На основі текстів зробіть висновок про розвиток стартапів в Україні за такими критеріями:

- цільова аудиторія;
- актуальність;
- вихід на міжнародний ринок.

(5-6 речень)

ДОДАТОК Є

**Компетентнісно орієнтовані завдання з теми
«Складне речення з різними видами зв'язку»**

Тематичний кейс №1

Мистецтво навчання

Завдання:

1. Перечитайте текст. Придумайте і впишіть власну назву тексту. Назва має відображати ідею.
2. У другому абзаці розставте всі розділові знаки.

_____ (назва тексту)

Роками нас навчали починати іспити з найпростіших завдань. Але з погляду нейробіології ця порада не є слушною.

Барбара Оклі в книзі «Уроки без мороки» радить перед виконанням швидко проглянути всі завдання зробивши маленькі помітки біля найскладніших. На її думку варто виконувати складне завдання доти доки не настане відчуття що зайшли в глухий кут. Коли це станеться слід зупинитися й розпочати виконання простіших завдань завдяки яким відновиться впевненість у собі а згодом повернутися до складніших.

Техніка «Починай зі складного» змушує мозок працювати в режимі такого собі подвійного процесора: коли лишаєте складне завдання, за нього береться розсіяний режим мислення. Поки зосереджений режим виконує щось простіше, розсіяний непомітно розбирається зі складним. Якщо ж залишити всі важкі завдання наостанок, не буде часу впоратися з ними в розсіяному режимі.

Починати зі складного варто й тоді, коли виконуєте домашнє завдання. Якщо під час виконання складного завдання настає відчуття нерозуміння чи

безвиході, варто перейти до чогось більш простого, а згодом слід повернутися до більш складного.

Таким чином, техніка «Починай зі складного» дозволяє ефективно використовувати обидва режими мозку, а також навчає перемикатися між завданнями.

3. Знайдіть у тексті складні речення з різними видами зв'язку. Визначте в них граматичні основи.
4. Пронумеруйте складні речення з різними видами зв'язку й відповідно до номерів запишіть схеми до цих речень.
5. Висловіть власні міркування щодо означеної в тексті поради. Аргументуйте її доцільність. Або ж назвіть аргументи, що заперечують її слушність.
6. З огляду на Ваш досвід сформулюйте власні 4 «лайфхаки», які, на Вашу думку, сприяють ефективному навчанню. У реченнях використайте такі види зв'язку:
  - 1) сурядний + підрядний;
  - 2) безсполучниковий + сурядний;
  - 3) підрядний + безсполучниковий;
  - 4) сурядний + підрядний + безсполучниковий.

Тематичний кейс №2

Мистецтво читання

- 1. Розставте розділові знаки в реченнях, підкресліть граматичні основи, намалюйте схеми, зазначте види зв'язку між частинами.**

- 1) Примружившись Гаррі ледь не осліп від яскравого світла що зненацька залило Верхню ложу і в такий спосіб її було видно з усіх трибун.

Схема: _____

Види зв'язку: _____

- 2) Усе сталося так швидко що Гаррі нічого не помітив але обурення ірландських уболівальників і довгий пронизливий свисток Мустафи свідчили про якесь порушення.

Схема: _____

Види зв'язку: _____

- 3) Коли нарешті добралися до наметів ніхто не хотів спати та й довколишній галас цьому не сприяв тож містер Візлі погодився що перед сном усі ще можуть випити по чашці какао.

Схема: _____

Види зв'язку: _____

2. Складіть речення з різними видами зв'язку за наведеними схемами. Усі речення мають бути об'єднані спільною темою – улюблені книжки.

1) _____

_____

2) _____

_____

3) _____

_____

3. Прочитайте текст і виконайте завдання до нього.

***Хто такі літературні скаути,
або Як в Україні читають книжки за гроші***

Чи замислювалися ви, хто шукає книжки для видавництва? Або хто читає рукописи? Нехай, якщо видавництво публікує дві книжки на рік, – цим можуть займатися редактори. А якщо треба видати сто книжок? За що братися, коли щороку з'являються мільйони нових назв?

Усе це – робота літературних скаутів. Це люди, які тримають руку на пульсі видавничого ринку: знають тренди, підтримують зв'язок із агентами,

читають рукописи та намагаються викупити права на найбільш вигідний текст для видавництва. Принаймні, так це працює на ринку США. А як це відбувається в Україні, де тільки створюються літературні агенції, а обсяги ринку – суттєво менші?

Коли запускалася видавництво «Лабораторія», воно публікувало вакансію скаута. Засновник Антон Мартинов каже, що шукав на посаду людину з досвідом і можливостями швидко навчатися для **оперативної синхронізації в ідеях та думках**, а також із розумінням видавничої специфіки.

Спершу в команду взяли кілька людей, але згодом залишили тільки Зіну Бакуменко, яка останні 15 років працювала у видавничих гігантах – Клубі сімейного дозвілля та Віваті. Антон поважає її смак і довіряє їй, а також вона **"правильно" сприймає критику** – важлива характеристика в команді. Раніше вони часто конкурували за права.

У «Видавництві «Старого Лева» немає скаутів, але їхню роль виконує відділ авторського права, співробітники якого **спілкуються з іноземними партнерами** щодо майбутньої співпраці: видавництвами та агенціями. Інше джерело порад щодо видань – перекладачі, адже вони орієнтуються в закордонних ринках, із мовами яких працюють.

Видавництво «#книголав» має в штаті скаутів, які **переглядають каталоги літературних агенцій, книжкові рейтинги, результати топконкурсів, каталоги видавництв і сайти відомих читацьких клубів**. Запропоновані скаутами списки обговорюють на редакційній нараді, а найцікавіше – надсилають засновникам видавництва, які читають книжки, визначаючи ті, що будуть опубліковані.

Отже, в Україні роль скаутів досі часто виконують редакторки й редактори, перекладачки й перекладачі, піарниці та піарники. Це пов'язано з тим, що ринок активно розвивається тільки останні шість років, а отже, поступово обростає спеціалістами та спеціалістками.

За кордоном скаути також пропонують книжки кіновиробництву – для екранізацій, зокрема в Голлівуді. Також є скаути, які добирають книжки

зіркам, щоби ті лежали на полиці, яка потрапить у фон їхніх селфі, або в добірку їхніх рекомендацій. Це конкурентний ринок, що залучає великі гроші та спонукає великі продажі й накладі. Але це вже зовсім інша історія.

За матеріалами *suspilne.media*

Завдання за текстом:

1. Знайдіть речення, у яких використано і сурядні, і підрядні сполучники. Чи всі з цих речень є складними з різними видами зв'язку. Відповідь аргументуйте.
2. Випишіть до зошита складні речення з різними видами зв'язку, намалюйте схеми до них.
3. Чи хотіли б Ви працювати літературним скаутом? Чому? Який рівень заробітної плати мотивував би Вас читати книжки на замовлення? Аргументуйте свою позицію.

4. Напишіть власні міркування з теми «Які книжки можуть мотивувати підлітків до читання?». Використайте всі відомі Вам види речень із різними видами зв'язку, ускладнивши їх 2 дієприкметниковими зворотами, 2 дієприслівниковими зворотами та хоча б 3-ма вставними словами.

Тематичний кейс №3

Мистецтво прибирання

1. Розставте розділові знаки в реченнях. Підкресліть граматичні основи. Намалюйте схеми до речень, зазначте види зв'язку.
  - 1) Поміркуймо їжа одяг і дах над головою основні потреби людини тому було б логічно думати що місце де ми живемо має таке ж велике значення як і те що ми їмо та вдягаємо.

Схема: _____

Види зв'язку: _____

- 2) У кожної людини є речі які вона любить і з якими не може розлучитися і не важливо що іншим людям вони можуть не подобатися.

Схема: _____

Види зв'язку: _____

2. Запишіть власні речення до схем, об'єднавши їх загальною темою «Мистецтво прибирання»:

() , і () , (що).

() , () , але () , (де).

(..., (що), ...), () , і () .

---

3. Прочитайте текст і виконайте завдання після нього

_____ (назва тексту)

Подумки поверніться у своє дитинство. Напевно більшості з нас добре перепало за те що ми не прибирали у своїх кімнатах але чи багато батьків навчали своїх дітей наводити лад у кімнаті усвідомлюючи що це частина виховання? Наші батьки вимагають щоб ми прибирали свої кімнати але ж їх також ніхто не вчив як це робити.

У більшості суспільств прибирання як працю що робить дім придатним для життя ігнорують через помилкове уявлення що основні навички прибирання людина набуває з досвідом і тому не потребує спеціальної підготовки.

Процес прибирання складається з низки простих дій, у результаті яких речі переміщуються з одного місця в інше. Це означає класти речі на свої місця. Здається, усе настільки просто, що навіть шестирічна дитина могла б це зробити, а втім, більшість людей не можуть впоратися з цим завданням. Невдовзі після прибирання їхній простір знову перетворюється на хаотичний безлад, і причина полягає не у відсутності навичок, а у відсутності розуміння та здатності прибирати ефективно.

Лише невелика кількість людей володіє природним хистом до організації простору, а для решти, якщо ми не візьмемося за це питання, ефект зворотної дії неминучий, незалежно від того, скільки речей вони викинули та як продумано розмістили інші.

За М. Кондо

Завдання:

1. Придумайте і запишіть власну назву тексту (перед початком). Назва має відображати ідею.
  2. У першому й другому абзацах розставте всі розділові знаки.
  3. Знайдіть у тексті складні речення з різними видами зв'язку. Підкресліть у них граматичні основи.
  4. Пронумеруйте складні речення з різними видами зв'язку й відповідно до номерів запишіть схеми до цих речень.
- 4. Напишіть фрагмент есе за темою «Як зробити життя комфортним?» Сформулюйте тезу, два переконливі аргументи й висновок. Наведіть приклад із власного життя.**

ДОДАТОК Ж

Робота з текстом оголошення

1. Уважно прочитайте текст оголошення й дайте короткі відповіді на запитання про анонсовану зустріч:

The Lane Kirkland Program

Львівський національний університет природокористування
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Національний університет біоресурсів і природокористування

ОЗНАЙОМЧА ЗУСТРІЧ

«Стипендіальна Програма ім. Л. Кіркланда - програма для вас»

П'ятниця,
10.02.23р.,
в режимі он лайн,
початок 10-00

Розмову ведуть:
- професор Юрій Губені,
стипендіат 2001 року,
- докторант
Ірина Костецька,
стипендіат 2019 року

Реєстрація
forms.gle/ptJNmiN7JfirKX1D7

Хто? (учасники) _____

Де? (формат і місце проведення) _____

Коли? _____

2. Сформулюйте **мету** оголошення _____

---

3. У чому, на Вашу думку, полягає **мета** зустрічі, анонсованої в оголошенні?

-
4. Яке зі слів/словосполучень тексту відповідає кінцевій меті оголошення:
- А реєстрація
  - Б ознайомча
  - В для вас
  - Г зустріч
5. У якій країні реалізують програму імені Л. Кіркланда?
- А Франція
  - Б Німеччина
  - В Україна
  - Г Польща
6. Який синонім до слова «програма» можна дібрати за змістом оголошення?
- А застосунок
  - Б курс
  - В перелік
  - Г план
7. Які з тверджень НЕ відповідають змісту оголошення?
- А організаторами зустрічі є три освітні заклади
  - Б обидва спікери стали стипендіатами у ХХ столітті
  - В спікерами стануть стипендіати програми
  - Г зустріч відбудеться в змішаному форматі
8. Які помилки допущено в тексті оголошення? Запишіть правильні варіанти.

---

9. Уявіть, що оголошення потрібно озвучити по радіо. Перетворіть графічну інформацію на зв'язний текст, який ви зачитаете.

---

10. Створіть власне оголошення про важливу подію, що відбудеться у вашому ліцеї, дотримуючись структури оголошення та обов'язкових реквізитів.

Авторський тест на сайті «На урок» за темою «Однорідні члени речення»

Запитання 1

Про однорідні члени речення йдеться у всіх варіантах, ОКРІМ

варіанти відповідей

- виконують однакову синтаксичну роль
- рівноправні між собою
- стосуються різних слів у реченні
- відповідають на однакове запитання

Запитання 2

У якому варіанті є речення з однорідними підметами?

варіанти відповідей

- Щоби бути здоровими завтра, варто дбати про здоров'я сьогодні.
- Мирне небо й здоров'я є найбільшими цінностями кожної людини.
- Бачу безхмарне небо й усмінене сонце, що віншує новий день.
- Навесні треба пам'ятати про достатню рухову активність і щоденні вітаміни.

Запитання 3

Оберіть варіант з однорідними означеннями

варіанти відповідей

- Споживайте крупи, пластівці й макарони, виготовлені з цільного зерна.
- Високий уміст солі в їжі може підвищувати кров'яний тиск до небезпечного рівня.
- Велику загрозу для здоров'я становлять харчові отруєння.
- Основою здоров'я є збалансоване й поживне харчування.

Запитання 4

У якому реченні вжито однорідні присудки?

варіанти відповідей

- Будь-яка їжа може стати отрутою, якщо її неправильно готувати.
- Якщо споживати надто багато цукру і твердих жирів, то можна набрати зайвої ваги.
- Намагайтеся кілька разів на тиждень їсти рибу.
- Для здоров'я необхідно багато рухатися й збалансовано харчуватися.

Запитання 5

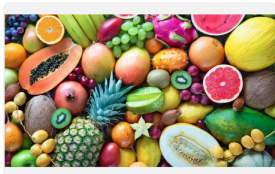

У якому реченні є однорідні додатки?

варіанти відповідей

- Фізична активність допомагає зберігати здоровий сон.
- Повноцінний сон важливий для росту й розвитку.
- Сон необхідний для здатності вчитися й запам'ятовувати нову інформацію.
- Намагайтеся лягати спати й прокидатися в однаковий час.

Запитання 6

Які однорідні члени вжито в реченні:

"Урізноманітніть свій раціон і додайте до нього фрукти та овочі"

варіанти відповідей

- однорідні підмети і додатки
- однорідні присудки та додатки
- однорідні підмети й означення
- однорідні додатки та означення

Запитання 7

Оберіть два варіанти, у яких записано речення з однорідними додатками

варіанти відповідей

- Фізичне здоров'я дає гарне самопочуття, бадьорість, силу.
- Для того, щоб зберегти своє здоров'я, треба докладати неабияких зусиль.
- Не менш важливими є рухова активність і регулярні фізичні навантаження.
- Спосіб життя має найбільший вплив на стан здоров'я.
- Здоровий спосіб життя зміцнює захисні сили організму та розкриває його можливості.
- Психічне здоров'я дарує спокій та чудовий настрій.

Запитання 8

У якому реченні наведено однорідні присудки?

варіанти відповідей

- За словами Гіппократа, їжа повинна бути нашими ліками, а не ліки - їжею.
- Здоровий спосіб життя жодним чином не сумісний зі шкідливими звичками.
- Будьте активними, життєрадісними і відкритими до світу!
- Існує прямий зв'язок між недосипанням і появою якоїсь недуги.

Запитання 9

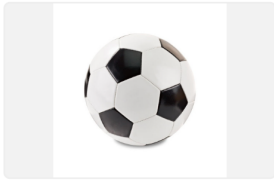

Який розділовий знак потрібно поставити на місці пропуску в реченні:
"Шкідливим для здоров'я є ... споживання фаст-фуду і будь-якої іншої смаженої їжі".

варіанти відповідей

- кома
- тире
- двокрапка
- ніякий

Запитання 10

Який розділовий знак потрібно поставити на місці пропуску в рядку:

"Корисними для здоров'я є заняття з різних видів спорту ... волейболу, баскетболу, тенісу та інших".

варіанти відповідей

- тире
- двокрапка
- кома
- ніякий

Запитання 11

Яке зі слів є узагальнювальним у реченні з однорідними членами:

Поживне харчування, рухова активність, здоровий сон і гарний настрій - усе це продовжує життя.

варіанти відповідей

- життя
- продовжує
- усе
- активність

Джерело: <https://naurok.com.ua/test/odnoridni-chleni-rechennya-uzagalnyuvalni-slova-1416439.html>

ТЕСТ «Складне речення»

1. Виберіть уривок із пісні, у якому записано складносурядне речення:
- А Хто, як не ти, спалить мости, хто ж побудує знов? (*Х. Соловій*)
- Б За твоєю тінню ранок простягає руки, і у вирій відлітає синій птах (*М. Бурмака*).
- В Дайте нам бути такими, якими ми є (*С. Вакарчук*).
- Г Ніколи не розкажуй мені, хто і в чому винен на нашій землі (*А. Кузьменко*).
- Д І крила так важко розправити пташці, коли бідолашку погубить любов (*Х. Соловій*)
2. Складносурядне речення є в усіх наведених цитатах із пісень, ОКРІМ:
- А Здавалося, давно вже дорослі, але кохали щиро, мов діти (*А. Хливиюк*).
- Б Ця любов була варта вічності, але ось уже видно край (*Т. Петриненко*).
- В Ніби вчора, рідна мамо, ви мене будили рано, а світанок дивограєм розквітав (*О. Білозір*)
- Г По дорозі сіється попіл, а в слідах проростають квіти (*М. Бурмака*).
- Д Батько і мати, два сонця гарячих, що нам дарують надію й тепло (*В. Крищенко*)
3. Складнопідрядне речення вжито у всіх рядках, ОКРІМ:
- А Коли вкриє тебе метелиця, блисну світлом, як рання весна (*Х. Соловій*)
- Б Це моє місто, де безліч протиріч (*Н. Жижченко*).
- В Твої зелені очі так дивляться на мене, що цілий світ навколо ніжно-зелений (*С. Вакарчук*).
- Г Де наші сни, що забарвлені в кольори? (*Н. Жижченко*)
- Д Мої предки владали землею: їм належала ця земля (*О. Забужко*)
4. Складнопідрядне з підрядним означальним наведено в рядку:
- А Я так млію за тобою, як ніколи ніхто не млів (*С. Вакарчук*).
- Б Ще свічка наша не згоріла, ще наша молодість при нас (*Т. Петриненко*).
- В Пригадай той садок коло хати, де плекав свої мрії малим (*С. Вакарчук*)
- Г Наш океан знає більше, ніж ми, – секрети всі у нього на дні (*А. Кузьменко*).
- Д За долю боролись простого народу, бо козацькому роду нема переводу (*А. Полежсака*)
5. Підрядне з'ясувальне вжито в реченні:
- А Закрутила нас весна, розізлилась, що тепер буде сама (*Х. Соловій*).
- Б У мене серце тріпоче, коли герої повертаються додому (*М. Тимофійчук*)
- В Це моє місто, що лиш за хвилини народжує ранок (*Н. Жижченко*).
- Г Ніхто не думав, що всі вокзали мене захочуть везти від тебе (*І. Білик*).
- Д Сонце спати теж лягає, промінь за моря ховає, щоб могли поспати мирно дітлахи (*В. Павлік*).

6. Складнопідрядне речення з підрядним мети вжито в такому варіанті:

А Коли настане день, закінчиться війна (С. Вакарчук).

Б Мої предки були народом – тим народом, якого нема (О. Забужко).

В Якщо тобі сумно, значить ти маєш про кого згадати (С. Вакарчук).

Г На дорогах життя нам розлука дана, щоб сильніше і глибше любити (В. Крищенко).

Д Лети, моя пташко, у своє небо, як не можеш ти без нього (С. Вакарчук).

7. Підрядне місця наявне в усіх реченнях, ОКРІМ:

А Там, де тонка діагональ, звучить кришталь (С. Вакарчук).

Б Там, де мама моя, там щаслива і я! (Н. Май)

В Тільки там, де нас нема, там не падає зима (С. Вакарчук).

Г Там, де для когось тільки лютий за вікном, на моїй вулиці давно уже весна (С. Вакарчук)

Д Є на світі країна, де щоранку лелеки на сполоханих крилах нам приносять добро (Н. Май).

8. Складне безсполучникове речення використано в такому рядку:

А Кілометри чужих історій, як сто життів, пройшли через нас (Х. Соловій)

Б Знову нам з даліни поїзди прокричать і простукають швидко колеса (В. Крищенко)

В Будиночок на розі двох вулиць, паркан плющем осіннім завитий (А. Хливнюк)

Г Я полину за тим, хто вміє кохати! (ILLARIA)

Д Часом щось тягне, немов магнітом, туди, де навіть місяць ніколи не світить (Х. Соловій)

9. Безсполучникове складне речення записано у варіанті:

А Зі мною ще побудь, бо календарний листок відірвуть (Х. Соловій).

Б Місто спить, голова болить, і летять пусті години (С. Вакарчук)

В Зотліла ніч, зранку все стало сіре (С. Локшин).

Г Ти признайся мені, звідки в тебе ті чари (В. Івасюк).

Д Дороги іншої не треба, поки зорить Чумацький Шлях (Т. Петриненко).

10. Виберіть варіант, у якому відсутній безсполучниковий зв'язок:

А Ти, головне, повертайся додому, мовчки знімай запилюжені берці (І. Цілик)

Б Щось шепчеш зачаровано і тихо ти, той шепіт мою тишу синьо крає! (Г. Чубай)

В У долонях залишився лише запах м'яти, журавлиний ключ відмикає небокрай (М. Бурмака).

Г Твої грози пахнуть світлом, б'є погляд удаль (С. Вакарчук)

Д Коли настане день, закінчиться війна (С. Вакарчук).

11. Складне речення з різними видами зв'язку записано у варіанті:

А Біда не в тім, що свище вітер лютий, що січень на вікні малює мертві квіти (Ю. Рибчинський).

Б І поглянь, як навколо світає і як сніг неймовірно блищить (С. Вакарчук)

В У лісі дерева не сплять, уночі хитають гіллям у танці (К. Офляян)

Г Поплакала – і знов фіалка розцвіла, засяяв день таємними знаками (С. Локшин)

Д Втратиш рівновагу — набереш вагу, не заїж солодким ту гірку біду (С. Локшин)

12. Складне з різними видами зв'язку наведено у всіх варіантах, ОКРІМ:

А Місто ангелів і дощів на казкові малюнки схоже, тільки ангелів – ні душі, а лиш просто так перехожі (М. Бурмака).

Б Сяють вогники різдвяних свіч, тихим світлом віє від облич; це прийшов по всій планеті час, що веде до щастя нас! (І. Білик)

В За літнім сонцем іде злива і я дивуюсь сама часом: чому не віримо ми в диво, чому не віримо ми в щастя? (А. Матвійчук)

Г Коли навколо ні душі, коли моя не може спати, чомусь так хочеться мені для тебе пісню заспівати (С. Вакарчук).

Д Ллється з неба кришталевий дзвін, сіє віру над землею він, щоб воскресли в кожному серці знов і надія, і любов! (І. Білик)

Відповіді до тесту: 1 – Б, 2- Д, 3 – Д, 4 – В, 5 – Г, 6 – Г, 7 – Д, 8 – В, 9 – В, 10 – Д, 11 – Г, 12 – Г.

*Речення до тесту взято з текстів сучасних українських пісень, які виконують «Океан Ельзи», «Скрябін», «ТЕЛЬНЮК: Сестри», «Kozak System», «ТНМК», «ОНУКА», «КАЗКА», М. Бурмака, Х. Соловій, І. Білик, В. Павлік, Т. Петриненко, ILLARIA, NAVKA та інші. Авторів слів зазначено в дужках.

ДОДАТОК І

НОВОПЕТРІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ ПЕТРІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ

вул. Ярослава Мудрого, 14 с. Нові Петрівці, Вишгородський р-н, Київська обл., 07354
 тел/факс (04596) 45279 e-mail 0459645279@i.ua
 Код ЄДРПОУ 19404409

28 вересня 2023р.

№ 253

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
 Набок-Бабенко Юлії Сергіївни
 за темою **«Методика тестового оцінювання компетентності з
 української мови учнів ліцеїв»**
 на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

На базі Новопетрівського ліцею Петрівської сільської ради протягом 2022–2023 н.р. проводився педагогічний експеримент за результатами дисертаційної роботи здобувачки наукового ступеня доктора філософії (011 Освітні, педагогічні науки) Ю. С. Набок-Бабенко за темою «Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв». Пропонована методика реалізовувалася на уроках української мови в 10-11 класах.

Результати апробації підтвердили ефективність розробленої методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв, а також методичну доцільність упровадження її в освітній процес. Актуальність проведеного дослідження Ю. С. Набок-Бабенко підтверджена вимогами сучасної освітньої практики та позитивними результатами педагогічного експерименту.

Дисертація містить методичні розробки, які є цінними для подальшого впровадження НУШ у профільних класах старшої школи. Тести компетентностей, запропоновані дисертанткою, сприяють діагностуванню рівнів сформованості предметної компетентності, а також розвитку наскрізних умінь та ключових компетентностей.

Результати впровадження матеріалів дисертації Ю. С. Набок-Бабенко «Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв» обговорено й схвалено на засіданні педагогічної ради Новопетрівського ліцею Петрівської сільської ради (протокол від 26.09.2023 р. №9).

Директор

Алла ТИШКОВСЬКА

ВІДДІЛ ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ, ТУРИЗМУ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ БРАТСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ
ВОЗНЕСЕНСЬКОГО РАЙОНУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
НОВОКОСТЯНТИНІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ З ДОШКІЛЬНИМ ПІДРОЗДІЛОМ
55485 вул. Миру, 45 с. Новокостянтинівка Вознесенський район Миколаївська область
E-mail: novokostyantunivska.zosh@gmail.com код 31468782

*в.ш. № 136
від 20.10.2023р.*

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Набок-Бабенко Юлії Сергіївни
за темою «**Методика тестового оцінювання компетентності з
української мови учнів ліцеїв**»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

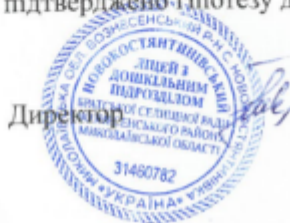
Адміністрація Новокостянтинівського ліцею підтверджує, що впродовж 2022–2023 н.р. проводився педагогічний експеримент за результатами дисертаційної роботи здобувачки наукового ступеня доктора філософії (011 Освітні, педагогічні науки) Юлії Сергіївни Набок-Бабенко за темою «Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв».

Розроблена методика є важливою в сучасному освітньому процесі, оскільки визначає особливості процесу оцінювання компетентності на уроках української мови в 10-11 класах. Актуальність дослідження Юлії Набок-Бабенко аргументовано проведеною апробацією та позитивними наслідками.

В основу методики покладено принципи НУШ, засади компетентнісного та діяльнісного підходів. Узято до уваги також сучасні міжнародні напрацювання в галузі оцінювань компетентності.

Система тестових завдань, запропонована Юлією Набок-Бабенко, сприяла актуалізації знань, умінь, навичок, ставлень і цінностей учнів-старшокласників, а також розвитку наскрізних умінь (читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно й письмово, критичне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння розв'язувати проблеми).

Результатами експерименту доведено ефективність апробованої методики та підтверджено гіпотезу дослідження.

Світлана ШВИДКА

Львівська міська рада
 Департамент розвитку
 Управління освіти
 Відділ освіти Галицького та Франківського районів
Ліцей «Галицький» Львівської міської ради
 79019, Львів, вул. Замкова, 4; тел: (032)260-30-75, e-mail: nvk_halycьka@ukr.net

03.10.2023 № 01-18/ 279-1

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
 Набок-Бабенко Юлії Сергіївни
 за темою «**Методика тестового оцінювання компетентності з української мови
 учнів ліцеїв**»
 на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Адміністрація Ліцею «Галицький» ЛМР підтверджує, що впродовж 2022–2023 н.р. проводився педагогічний експеримент за результатами дисертаційної роботи здобувачки наукового ступеня доктора філософії (011 Освітні, педагогічні науки) Ю.С.Набок-Бабенко за темою «Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв».

Розроблена методика є важливою в сучасному освітньому процесі, оскільки визначає особливості процесу оцінювання компетентності на уроках української мови в 10–11 класах. Актуальність дослідження Ю.С. Набок-Бабенко аргументовано проведеною апробацією та позитивними результатами.

В основу методики з опертям на освітнє законодавство покладено компетентнісний підхід. Узято до уваги також сучасні напрацювання в галузі оцінювань компетентності.

Система тестових завдань, запропонована Ю.С. Набок-Бабенко, сприяла актуалізації знань, умінь, навичок, ставлень і цінностей учнів-старшокласників, а також розвитку наскрізних умінь (читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно й письмово, критично мислити, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння розв'язувати проблеми).

Результатами експерименту доведено ефективність апробованої методики та підтверджено гіпотезу дослідження.

Висновки про впровадження експериментальної перевірки теоретичних узагальнень і запропонованої методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв обговорено на засіданні педагогічної ради Ліцею «Галицький» ЛМР (протокол №1 від 25 вересня 2023 року).

Директор

Оксана ЦУРА

*19 жовтня 2023р
" Вих. № 1097*

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Набок-Бабенко Юлії Сергіївни
за темою **«Методика тестового оцінювання компетентності
з української мови учнів ліцеїв»**
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

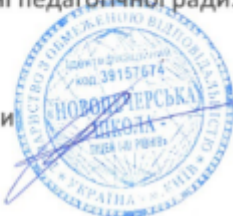
Упродовж 2022–2023 н.р. на базі ТОВ «Новопечерська школа – ліцей I-III рівнів» проведено педагогічний експеримент за результатами дисертаційної роботи здобувачки наукового ступеня доктора філософії (011 Освітні, педагогічні науки) Ю.С. Набок-Бабенко за темою «Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв».

Запропоновані дисертанткою завдання апробовано через паперові й електронні засоби навчання, що сприяло впровадженню необхідних компонентів тестового оцінювання компетентності з української мови. Результати апробації підтвердили ефективність розробленої методики, а також методичну доцільність упровадження її в освітній процес.

Тести компетентностей, розроблені Ю.С. Набок-Бабенко, є перспективними для діагностування рівнів сформованості предметної компетентності, а також розвитку наскрізних умінь та ключових компетентностей.

Результати впровадження матеріалів дисертації «Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв» обговорено й схвалено на засіданні педагогічної ради. (протокол №8 від 16.06.2023).

Директор школи

П.Г. Комарова

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ

ПОДІЛЬСЬКОЇ РАЙОННОЇ В МІСТІ КИЄВІ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Гімназія № 107 «Введенська»

вул. Введенська, 35, м. Київ, 04071, тел.093-7-107-107
e-mail: wedenska.107@ukr.net , код ЄДРПОУ 22880869

19.10.2023 р.

№ 339

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Набок-Бабенко Юлії Сергіївни
за темою **«Методика тестового оцінювання компетентності з
української мови учнів ліцеїв»**
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Упродовж 2021–2023 н. р. Юлія Сергіївна Набок-Бабенко апробувала комплекс тестових завдань з української мови в мультипрофільних 10–11 класах ЗЗСО «Гімназія №107 «Введенська».

Розроблена здобувачкою методика є важливою в сучасному освітньому процесі, оскільки визначає особливості процесу оцінювання компетентності на уроках української мови в 10-11 класах. Актуальність дослідження Ю.С. Набок-Бабенко аргументовано проведеною апробацією та позитивними наслідками.

Система тестових завдань, запропонована дисертанткою, сприяла актуалізації знань, умінь, навичок, ставлень і цінностей учнів-старшокласників, а також розвитку наскрізних умінь (читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно й письмово, критичне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння розв'язувати проблеми).

Результатами експерименту доведено ефективність апробованої методики та підтверджено гіпотезу дослідження.

Директор

Катерина СПІТКОВСЬКА

Додаток

Львівська міська рада
 Департамент розвитку
 Управління освіти
 Відділ освіти Сихівського та Личаківського районів
Ліцей «Львівський» Львівської міської ради
 79032 м. Львів, вул. Лисинецька, 3, тел. (032)251-40-19, lyceum-lvivskiy@ukr.net

09.10.2023

№ 710

На № _____

від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
 Набок-Бабенко Юлії Сергіївни
 за темою **«Методика тестового оцінювання компетентності з
 української мови учнів ліцеїв»**
 на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

На базі ліцею «Львівський» Львівської міської ради впродовж 2022–2023 н.р. проводився педагогічний експеримент за результатами дисертаційної роботи здобувачки наукового ступеня доктора філософії (011 Освітні, педагогічні науки) Набок-Бабенко Ю.С. за темою «Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв». Пропонована методика реалізовувалася на уроках української мови в 10-11 класах.

Результати апробації підтвердили ефективність розробленої методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв, а також методичну доцільність упровадження її в освітній процес учнів ліцеїв.

Тести компетентностей, запропоновані Набок-Бабенко Ю.С., сприяли діагностуванню рівнів сформованості предметної компетентності, а також розвитку наскрізних умінь та ключових компетентностей.

Результати впровадження матеріалів дисертації Ю. С. Набок-Бабенко «Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв» обговорено й схвалено на засіданні педагогічної ради ліцею «Львівський» Львівської міської ради (протокол від 09 жовтня 2023 №2).

Директор ліцею

Мирослава ТЕРЕХОВСЬКА